

**T.C.
KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**KAMU GÜVENLİĞİNİN ETKİNLİĞİ AÇISINDAN
TÜRKİYE'DE ÖZEL GÜVENLİK VE ÖZEL DEDEKTİFLİK**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ö. NİHAT DÖNMEZ

**ANABİLİM DALI: SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ
PROGRAMI : YÖNETİM BİLİMLERİ**

DANIŞMAN: YRD. DOÇ. DR. AHMET NOHUTÇU

KOCAELİ - 2007

12
KOCAMPAK ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

KAMU GÜVENLİĞİNİN KORUNMASI VE SİYASİ TİNK VE DA ÖZTİ
GÜVENLİK VE ÖZEL GÜVENLİK

YEREL YEREL

İçişleri Bakanlığı İçişleri Bakanlığı
İçişleri Bakanlığı İçişleri Bakanlığı İçişleri Bakanlığı

Dr. Y. Yılmaz
ATIS

Dr. Y. Yılmaz
MUTLU

Dr. Y. Yılmaz
MUTLU

ÖNSÖZ

Mensubu olduğum güvenlik sektöründe hızla değişen toplum düzeni ve suç tehditleri karşısında alışıla gelmiş klasik güvenlik taktiklerini kullanarak mücadele etmenin yetersiz kaldığını fark ettim. Bunun nedeni, genel olarak bilgi toplumu sürecinde değişen dünya düzenine güvenlik sektörünün ayak uyduramaması ve Türk İdari Sistemi' nin yapısıdır. Aslında polisimiz dünya standartlarıyla karşılaştırıldığında oldukça başarılıdır ve toplam kalite yönetimi, e-devlet uygulaması olarak polis bilgisayar ağı, toplum polisliği gibi birçok yeniliği gerçekleştirmiştir. Fakat çağdaş güvenlik yaklaşımının en önemli aktörlerinden olan özel güvenlik sistemi henüz 2004 yılında modern anlamda ülkemize girmiştir. Birçok ülkenin güvenlik alanında faydalandığı özel dedektiflik sistemi ise henüz ülkemizde bağımsız bir meslek olarak benimsenmemiş ve yasal düzenleme yapılmamıştır.

Kamu güvenliğinin etkinlik sorunlarını incelerken gelişmiş ülkelerin polis modelleri ilgimi çekmiş ve özel sektörün kamu güvenliği üzerindeki etkileri konusunda araştırma ihtiyacı hissetmeme neden olmuştur. Tezimi bu alanda seçmemin nedeni budur ve amacım kamu güvenliğinin en verimli şekilde sağlanması için özel sektörün rolünü ortaya koymaktır. Çalışmamda da ulus devlet bağlamında kamu güvenliğinin ve örgütlerinin sorunları ele alınmış, çözümünde özel sektörün rolü vurgulanmıştır. Ayrıca ülkemizin gündeminde olmayan özel dedektiflik sisteminin önemi vurgulanarak ileride çıkacak özel dedektiflik yasasına kaynak teşkil etmesi amaçlanmıştır. Özel dedektiflik alanında literatür taraması yaparken kaynak sıkıntısı çektiğimi ifade etmek istiyorum. Bu nedenle çalışmamın bundan sonra yapılacak araştırmaları tetikleyeceğini ve kaynak olacağını umuyorum.

Çalışmamda beni destekleyen, övgüleriyle azmimi arttıran ve kendisiyle çalışma imkanı bulduğum hocam Sayın Yrd. Doç. Dr. Ahmet NOHUTÇU'ya, yüksek lisans yapmam için beni yönlendiren sevgili babama, eserlerinden büyük oranda yararlandığım Sayın Mustafa GÜLCÜ ve Ali YILMAZ'a, çalışmalarım hep yanımda olan ve zaman zaman kendilerini ihmal ettiğim eşim ve oğluma teşekkürlerimi sunarım.

İzmit, Haziran 2007

Ö. Nihat Dönmez

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	I
İÇİNDEKİLER	II
ÖZET.....	VII
KISALTMALAR	IX
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM.....	6
GÜVENLİK VE KAMU GÜVENLİĞİ KAVRAMI	6
1.1. GÜVENLİK KAVRAMI VE NİTELİKLERİ	6
1.1.1. Güvenliğin Tanımı ve Önemi	7
1.1.1.1. Güvenlik, Asayiş ve Emniyet Kavramları Kargaşası.....	7
1.1.1.2. Güvenliğin Tanımı.....	9
1.1.1.3. Koruma	10
1.1.2. Güvenlik Hizmetlerinin Çeşitleri	11
1.1.2.1. Genel Sınıflandırma.....	11
1.1.2.2. Milli Güvenlik ve Devlet Güvenliği Kapsamında Sınıflandırma	12
1.1.2.3. Alınan Güvenlik Sistemi, Tedbiri ve Uygulama Şekline Göre	13
1.1.2.4. Güvenlik tedbirlerinin Uygulandığı Yere Göre	18
1.2. KAMU GÜVENLİĞİ.....	19
1.2.1. Kamu Hizmeti	20
1.2.1.1. Kamu Hizmeti Bağlamında Kamu Güvenliği Hizmetleri ve Özel Sektör	22
1.2.2. Kamu Düzeni	25
1.2.2.1. Kamu Düzenin Tanımı.....	26
1.2.2.2. Kamu Düzeninin Maddi Yönü ve Kolluk	27
1.2.2.3. Kamu Düzeninin Müdahalesi	30
1.2.3. Modern Devlet Sürecinde Otoriter ve Merkezîyetçi Kamu Güvenliğinin Genel Nitelikleri	31
1.2.3.1. Kamu Güvenliği Kamu Gücünü Kullanır, Karışmacıdır	32
1.2.3.2. Kamu Güvenliği Koruyucudur	33
1.2.3.3. Kamu Güvenliği Tamamıyla Özel Kesime Devredilemez	34
1.2.3.3. Diğer Özellikleri	34
İKİNCİ BÖLÜM	37
TÜRKİYE’DE VE BAZI ÜLKELERDE KAMU GÜVENLİĞİ ÖRGÜTLENMESİ VE POLİS MODELLERİ	37

2.1. KITA AVRUPASI KAMU GÜVENLİĞİ ÖRGÜTLENMESİ.....	37
2.1.1. Fransa	37
2.2. ANGLOSAKSON KAMU GÜVENLİĞİ ÖRGÜTLENMESİ	39
2.2.1. İngiltere	39
2.2.2. Amerika Birleşik Devletleri	41
2.3. TÜRKİYE’DE KAMU GÜVENLİĞİ VE KOLLUK HİZMETLERİ	42
2.3.1. Kolluk Kavramı ve Faaliyetleri.....	43
2.3.1.1. İdari Kolluk ve Adli Kolluk Faaliyetleri.....	44
2.3.2. Kolluk Çeşitleri	45
2.3.2.1. Genel İdari Kolluk	47
2.3.2.2. Özel İdari Kolluk	53
2.3.2.3. 5188 Sayılı Kanuna Göre Özel Güvenlik Kolluğu.....	56
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	57
MERKEZİYETÇİ KAMU GÜVENLİĞİ ÖRGÜTLERİNDE ETKİNLİK SORUNLARI, YENİ GÜVENLİK YAKLAŞIMI VE ÖZEL SEKTÖRÜN YERİ .57	
3.1. KLASİK (MODERN) KAMU GÜVENLİĞİ HİZMETLERİNİN SORUNLARI...57	
3.1.1. Güvenlik Harcamaları Devlete Mali Yük Getirmektedir.....57	
3.1.1.1. Türkiye’de Kamu Güvenlik Harcamaları Artışı.....59	
3.1.2. Bürokrasi ve İş Yükü Artmıştır.....60	
3.1.2.1. Ülkemizde Polis Merkeziyetçi Yapıdadır.....61	
3.1.2.2. Ülkemizde Bürokratik İşlem ve Formaliteler Fazladır	62
3.1.2.3. Ülkemizde Polis Asli Görevini Yapamamaktadır	63
3.1.3. Güvenliğe Güvensizlik Ve Meslek Ahlakı	66
3.1.3.1. Türkiye’de Polis Alt Kültürü Sorunu	68
3.1.3.2. Kişi Hürriyetleri Kısıtlanmaktadır.....69	
3.1.4. Diğer Sorunlar	69
3.1.4.1. Politik Baskı ve Özerklik Sorunu.....69	
3.1.4.2. Suçların Artışı.....70	
3.1.4.3. Eğitim ve Uzmanlaşma Sorunu	71
3.2. POST-MODERN TOPLUMDA ÇAĞDAŞ ORGANİZASYONLAR VE YENİ GÜVENLİK YAKLAŞIMI.....71	
3.2.1. Yeni Güvenlik Yaklaşımının Özellikleri	73
3.2.1.1. Ayrıcalıklı Değildir	73
3.2.1.2. Asli Görevi Suçun Önlenmesidir	73
3.2.1.3. Problemin Çözümüne Odaklanır	73
3.2.1.4. Cezalandırıcı Değil, Topluma Kazandırıcıdır	74

3.2.1.5. Toplum Odaklıdır	74
3.2.1.6. Bazı Polisiye Hizmetler Ücretlidir	75
3.2.1.7. Yerel Yönetimlerde Söz Sahibidir	76
3.2.1.6. Sürekli Öğrenir	76
3.2.1.7. Sivillerden Yararlanır.....	76
3.2.1.8. Özel Sektörden Yararlanır	77
3.3. ÖZEL SEKTÖRÜN ETKİNLİK ROLÜ.....	77
3.3.1. Güvenlikte Etkinlik	78
3.3.1.1. Bazı Güvenlik Hizmetlerinin Özel Sektöre Devri:	79
3.3.1.2. Özelleştirmede Tereddütler	80
3.3.2. Özel Güvenlik ve Özel Dedektifliğin Adem-İ Merkeziyetçilikteki Rolü	81
3.3.3. Özel Güvenlik ve Özel Dedektifliğin Güvenlik Harcamalarındaki Rolü	83
3.3.3.1. Bazı Ülkelerdeki Durum	83
3.3.3.2. Araştırma ve Soruşturma Hizmetleri Etkinleşir	84
3.3.3.3. Hizmet Etkinleşir	84
3.3.4. Özel Güvenlik ve Özel Dedektiflik Hizmetlerinin Bürokrasi ve İş Yükü Üzerindeki Rolü	85
3.3.4.1. Özel Sektör Kişisel Güvenliği Geliştirir	88
3.3.4.2. Suçlarla Mücadelede Özel Güvenlik.....	88
3.3.4.3. Özel Dedektiflik, Araştırma ve Takip Şirketlerine Gördürülebilecek Hizmetler.....	89
3.3.4. Güvensizlik ve Özel Güvenlik/ Dedektiflik	95
3.3.4.1. Özel Güvenliğe Güvensizlik.....	95
3.3.4.2. Şirket İmajını Yansıtır.....	96
3.3.4.3. Suç Soruşturması ve Güven.....	97
3.3.4.4. Özel Güvenlikte Profesyonellik ve Etkinlik	97
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	100
ÖZEL GÜVENLİK SİSTEMİ, DÜNYADA UYGULAMA ÖRNEKLERİ VE ÜLKEMİZDEKİ DURUM.....	100
4.1.ÖZEL GÜVENLİK HİZMETLERİ.....	100
4.1.1. Özel Güvenlik Kavramı ve Tanımı	100
4.1.1.2. Kolluk Hizmetidir, Kamusal Alanla' da İlgilenir	101
4.1.1.3. Özel Güvenlik Sektörünün Diğer Temel Özellikleri	103
4.1.2. Özel Güvenliğin Tarihçesi	104
4.1.2.1. Amerika ve Avrupa Süreci	104
4.1.2.2. İkinci Dünya Savaşı Sonrası.....	106
4.1.3. Özel Güvenlik Sistemi Yapısı.....	107
4.1.3.1. Özel Güvenlik Hizmetlerinin Uygulama Usulleri.....	107
4.1.3.2. Özel Güvenlik Hizmet Çeşitleri ve Faaliyetleri	109

4.2. DÜNYADA ÖZEL GÜVENLİK HİZMETLERİ.....	118
4.2.1. Ağır Yasal Düzenleme Yapan Ülkeler.....	118
4.2.1.1. Belçika.....	119
4.2.1.2. İspanya.....	121
4.2.2. Orta Seviye Yasal Düzenleme Yapan Ülkeler.....	121
4.2.2.1. Fransa.....	122
4.2.2.2. Hollanda.....	123
4.2.3. Hafif Yasal Düzenleme Yapan Ülkeler.....	124
4.2.3.1. İngiltere.....	124
4.2.3.2. Almanya.....	125
4.2.4. Diğer Ülkelerden Örnekler.....	127
4.2.4.1. Amerika Birleşik Devletleri.....	127
4.2.4.2. Kanada.....	130
4.2.4.3. Rusya.....	131
4.2.5. Ülkelerdeki Uygulamaların Değerlendirilmesi.....	131
4.2.5.1. Hukuki Düzenlemeler.....	131
4.2.5.2. Üniformalı Görev.....	132
4.2.5.3. Faaliyet Alanları.....	132
4.2.5.4. Sabıka ve Yaş Şartı.....	132
4.2.5.5. Eğitim.....	132
4.2.5.6. Diğer.....	132
4.3. TÜRKİYE’ DE ÖZEL GÜVENLİK HİZMETLERİ.....	133
4.3.1. Tarihsel Gelişimi.....	133
4.3.1.1. 1950-1980 Yılları Arası Dönem.....	135
4.3.1.2. 1981’ den Sonraki Dönem.....	136
4.3.2. Özel Güvenlik Hizmetlerini Yürüten Kuruluşlar.....	137
4.3.2.1. Özel Güvenlik Şirketleri.....	137
4.3.2.2. Özel Güvenlik Birimleri.....	138
4.3.3. Özel Güvenlik İzinleri.....	138
4.3.3.1. Şirket Faaliyet İzinleri.....	139
4.3.3.2. Özel Güvenlik Hizmeti Alma İzni.....	139
4.3.3.3. Özel Güvenlik Görevlisi Çalışma İzni.....	140
4.3.4. Özel Güvenlik Komisyonu.....	141
4.3.4.1. Özel Güvenlik Komisyonunun Görevleri.....	141
4.3.5. Özel Güvenlik Eğitimi.....	142
4.3.6. Özel Güvenlik Görevlilerinin Yetkileri.....	143
4.3.6.1. Kimlik Sorma yetkisi.....	143
4.3.6.2. Arama Yetkisi.....	144
4.3.6.3. Yakalama Yetkisi.....	146
4.3.6.4. Emanete Alma Yetkisi.....	147

4.3.6.5. Zor Kullanma Yetkisi.....	147
4.3.6.6. Silah Taşıma ve Kullanma Yetkisi.....	149
4.3.7. Özel Güvenlik Hizmetlerinin Denetimi, Suç ve Cezalar	150
4.3.7.1. Adli Suçlar ve Cezalar	151
4.3.7.2. İdari Suçlar ve Cezalar	151
4.3.8. Özel Güvenlik Görevlisinin Faili Olabileceği Suçlar, Hakları ve Yasaklar	152
4.3.8.1. Özel Güvenlik Görevlisinin Faili Olabileceği Suçlar	152
4.3.8.2. ÖGG Karşı İşlenebilecek Suçlar	155
4.3.8.3. Özel Güvenlik Görevlisinin Hakları ve Yasaklar	155
BEŞİNCİ BÖLÜM	157
ÖZEL DEDEKTİFLİK SİSTEMİ VE ÜLKEMİZDEKİ DURUM	157
5.1. ÖZEL DEDEKTİFLİK SİSTEMİ.....	157
5.1.1. Özel Dedektiflik Kavramı ve Tanımı.....	157
5.1.2. Dünyada Özel Dedektiflik Hizmetleri	158
5.1.2.1. Hukuki Düzenlemeler	160
5.1.3. Özel Dedektiflik Hizmet Alanları	161
5.1.3.1. Özel Güvenlik raporuna Göre Hizmet Çeşitleri.....	162
5.1.3.2. “Rand” Raporuna Göre Hizmet Çeşitleri.....	163
5.1.3.3. Fisher’ e Göre Hizmet Çeşitleri	163
5.1.3.4. Halcrest Raporuna Göre Hizmet Çeşitleri	164
5.1.3.5. Suç Araştırmaları ve Polisiye Konular.....	164
5.1.3.6. Temel Araştırma Hünerleri	165
5.1.4. Özel Dedektiflik Eğitimi	165
5.1.4.1. Özel Dedektiflik Eğitim Konuları	166
5.2. TÜRKİYE ‘DE ÖZEL DEDEKTİFLİK	167
5.2.1. Mevcut Durum	167
5.2.1.1. Faaliyet Alanları ve Kanuni Gereklilik	168
5.2.2. Özel Dedektiflik Yasa Tasarısı Hakkında Değerlendirme Ve Öneriler.....	169
5.2.2.1. Özel Dedektiflik Kamu Hizmetimidir?.....	169
5.2.2.2. Özel Dedektiflik Kurulu ve Komisyonu	171
5.2.2.3. Özel Dedektiflik İzni ve Aranılan Şartlar	172
5.2.2.4. Özel Dedektiflik Hizmet Çeşitleri.....	174
5.2.2.5. Özel Dedektiflerin Yetkileri	176
5.2.2.6. Denetim, Cezalar ve Suçlar	178
SONUÇ.....	181
KAYNAKLAR	190

ÖZET

Kamu düzenini sağlama yönü ön plana çıkmış merkeziyetçi güvenlik örgütlerinde karşılaşılan etkinlik sorunlarının temel nedeni, çağdaş güvenlik yaklaşımını ve değişime uygun polis modelini gerçekleştirememeleridir. Çağdaş güvenlik sisteminin özelliklerinden biri de güvenlik hizmetlerinde azami derecede özel sektörden yararlanılması bu doğrultuda özel güvenlik ve özel dedektiflik modellerinin desteklenmesidir. Böylece güvenlik hizmetlerinin bütçedeki yükü hafifleyecek, bürokrasi azalacak, kamunun devlete olan güveni artacak ve güvenlik hizmetleri daha verimli sunulacaktır. Ülkemizde uluslararası standartlara uygun özel güvenlik yasası yürürlüğe girmiştir fakat birçok problemle dolu özel dedektiflik yasa tasarısı 1994' den bu yana ele alınmamıştır. Bu nedenle kamu güvenliğinin etkinliği açısından özel dedektiflik yasa tasarısı hazırlanmalı ve mevcut özel güvenlik sektörü profesyonel hale getirilmelidir.

ABSTRACT

The reason of the efficiency problems of centralist security organizations which is responsible of public order is not able to realized the contemporary security system and the sensible policing model. One of the qualifications of the contemporary security system is that private sector is highly utilized and the models of private security and private detectives are primarily highlighted. In this manner, amount of the public security services on budgets will be diminished, bureaucracy will be decreased, in addition, public's trust to government will be increased and security services will be performed effectively. The Private Security Law which has gone into effect in our country is suitable for universal standards but the draft of private detective law which includes many problems hasn't taken into effective since 1994. To enable the effectiveness of the public security, the proposal of private detective law must be prepared and the private security sector must be professionalized

KISALTMALAR

AY	Türkiye Cumhuriyeti Anayasası
A.S.I.S.	American Society For Industrial Security
A.P.K.	Araştırma Planlama Koordinasyon Daire Başkanlığı
C.C.T.V.	Kapalı Devre Televizyon Sistemleri
C.G.S.B.	Canadian General Standards Board
C.M.K.	Ceza Muhakeme Kanunu
C.P.P.	Certificate Protection Professional
DSİ	Devlet Su İşleri
FBI	Federal Investigation Breu
F.S.B.	Federal Güvenlik Servisi
E.T.K.	Emniyet Teşkilat Kanunu
GHEÖİKR	Güvenlik Hizmetlerinde Etkinlik Özel İhtisas Komisyon Raporu
G.S.M.H	Gayri Safi Milli Hasıla
H.T.E.	Hizmetiçi Tekamül Eğitimi
I.C.A.O.	Uluslar arası Sivil Havacılık Teşkilatı
I.M.O.	Uluslar arası Denizcilik Örgütü
ISPS-Code	Uluslar Arası Deniz ve Liman Güvenliği Kodu
İ.Ö.D.K.	İl Özel Dedektiflik Komisyonu
J.T.G.Y.K.	Jandarma Teşkilatı Görev ve Yetkileri Kanunu
J.T.G.Y.Y.	Jandarma Teşkilatı Görev ve Yetkileri Yönetmeliği
K.H.Y.	Koruma Hizmetleri Yönetmeliği
KRY-1	Kamu Yönetiminde Bürokratik Formaliteler İle Kırtasiyeciliğin Belirlenmesi ve Azaltılması Faaliyeti İnceleme ve Araştırma Raporu
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
MİT	Milli İstihbarat Teşkilatı
Ö.D.K.	Özel Dedektiflik Kurulu
Ö.D.K.T.	Özel Dedektiflik Kanun Tasarısı
Ö.G.	Özel Güvenlik
Ö.G.G.	Özel Güvenlik Görevlisi
Ö.G.H.	Özel Güvenlik Hizmeti

Ö.G.H.D.K.	Özel Güvenlik Hizmetlerine Dair Kanun
Ö.G.H.D.K.Y.	Özel Gv. Hiz. Dair Kanunun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik
Ö.G.M.D.	Özel Güvenlik Meslek Dergisi
Ö.G.M.S.S.	Özel Güvenlik Mali Sorumluluk Sigortası
.G.ř.	Özel Güvenlik şirketi
PVSK	Polis Vazife ve Salahiyetleri Kanunu
RG	Resmi Gazete
S.G.	Sahil Güvenlik
S.G.K.K.	Sahil Güvenlik Komutanlığı Kanunu
S.K.	Sayılı Kanun
STK	Sivil Toplum Kuruluşu
TSK	Türk Silahlı Kuvvetleri
TCK	Türk Ceza Kanunu
S.I.A.	Security Industry Authority
YN	zel Gv. Hiz. Dair Kanunun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik

GİRİŞ

Devletlerin tarihi gelişiminde güvenlik ihtiyacı her zaman en önde gelen gereksinimlerden biri olmuştur. Tarihin ilk dönemlerinde insanlar vahşi hayata ve doğaya karşı mücadele ederken, insanların kabileler halinde yaşamaya başlamalarıyla beraber tarım toplumu oluşmuş, düzenli ordular kurulmuş ve savaşların temel nedeni toprağa hakim olma arzusu olmuştur. Bu dönemde feodal ve monarşik devlet yapıları içerisinde belirli bir dinin, ırkın, sosyal sınıfın ya da zümrenin üstünlüğü kabul edilmiştir. İç güvenlik alanında bazı muhafızlara rastlamak mümkündür ama halka hizmet etmek yerine üstün zümreyi korumak, sert kuralları ve emirleri uygulamak amacı güdülmüştür. İnsanlar totaliter sistemlerde hürriyetsiz yaşamışlar fakat can ve mal güvenliği olmadan hayatlarını devam ettirememişlerdir. Toplumun güvenliği sağlanmadan diğer ihtiyaçların karşılanması mümkün değildir.

Sanayi toplumuyla beraber insanların ihtiyaçları da değişmiş ve modernite süreci başlamıştır. Modern anlamda kamu güvenlik örgütleri bu dönemde ortaya çıkmıştır. Ulus devlet kavramına bağlantılı olarak kamu güvenliğinin temini tek elden idareye bağlı güvenlik birimlerince yerine getirilmiştir. Kamu düzeni ve kamu hizmeti yönü ön plana çıkan güvenlik örgütleri ülkenin her bölgesinde güvenlik hizmetlerini tek başına üstlenmiştir. İnsanların tüm ihtiyaçlarını karşılama ve her konuda sorumlulukları üzerine alma şeklinde misyon üstlenen devlet, tüm kamu kurumlarında olduğu gibi kamu güvenlik örgütü teşkilat yapısını büyütmüş, alt birimler oluşturmuştur. Özellikle merkezi otorite ve hiyerarşik yapılanmaya önem veren kamu güvenliği örgütleri zamanla kendi asli görevlerine ek olarak güvenlik hizmetleri dışında kalan birçok misyonu üstlenmiştir. Aslında asli görevi toplum düzeninin korunmasına yönelik suç işlenmesini önlemek olmalıydı. Bu nedenle büyüyen teşkilat yapısı ve artan personel sayısı yüzünden devlete ayrı bir mali yük getirmiştir. Üstelik güvenlik problemlerinin çözümü için personel istihdamını tek yol olarak görmüştür. Diğer yandan kırtasiyecilik ve bürokratik formalitelerden dolayı vatandaş kamu güvenlik örgütlerine inanmamaktadır ve ilişkiler oldukça zayıftır. Ayrıca kamu düzeninin korunması için gerektiğinde kişisel hak ve özgürlüklere müdahale edilmektedir. Fakat hepsinden önemlisi şehirleşme ve kent suçlarındaki artış güvenlik birimlerini çıkmaza sokmuştur.

Artık devletin “yapmam, yaptırtmam” mantığını terk edip liberal demokrasinin ve liberal ekonominin gereği olan özelleştirme ve devleti küçültme yoluna gitmesi kaçınılmaz bir gerçek olmuştur. Bu doğrultuda birçok hizmet özel sektör tarafından yerine getirilmiş, kamu hizmeti kavramı anlamını daha da genişletmiştir. Fakat güvenlik alanında ki özelleştirme çalışmalarına Fransa ve Türkiye gibi merkezi idarenin gücünü hissettirdiği ülkelerde soğuk bakılmış, devletin zaafa uğrayacağı düşünülmüştür. Buna rağmen Fransa güvenliğinin özel sektöre devri konusunda bir takım düzenlemeleri zaten yapmaktaydı. Rusya bile dağıldıktan hemen 2 yıl sonra modern düzenlemeler yapmıştır.

Ülkemizde ise ilk kez 1950’ li yıllarda barajların korunması için özel koruma görevlilerinin kullanılmasına yönelik bir takım çalışmalar yapılmış fakat 1981 yılına kadar komisyonlarda hazırlanan kanun tasarıları ret edilmiştir. 1982 yılında yürürlüğe giren 2495 sayılı kanun ise tamamen uluslararası standartlardan farklı olmasına rağmen iyi bir gelişme olmuştur. Güvenlik alanında özel sektöre de hak tanınmama eğilimi ancak 2004 tarihinde yürürlüğe giren 5188 sayılı kanun çıkıncaya kadar devam etmiştir. Bu süre içerisinde yasal olmayan birçok özel güvenlik şirketi hizmet vermiştir

Diğer yandan tüm dünyada faal olarak kullanılan ve özel güvenlik sistemin bir parçası olan özel dedektiflik hakkında ise halen bir düzenleme yapılmamıştır. Ülkemizde birçok özel dedektiflik şirketi danışmanlık şirketi adı altında faaliyet göstermektedir. Gerekli düzenlemeler yapılmadığından herkes araştırma ve takip işini yapmaktadır. Acilen bu işi yapacak kişilerin seçimi, eğitimi, denetimi ve uzmanlığı gibi konularda yasal düzenlemelerin yapılması gerekmektedir. 1994 yılında TBMM’ ce kabul edilen ve birçok açıklığa kavuşmamış konuyu içerisinde barındıran özel dedektiflik yasa tasarısı elden geçirilmeli ve gündeme gelmelidir. Aslında dünya da ve ülkemizde genel inanç özel dedektiflerin aile içi takip ve izleme işlerini yaptığıdır. Hâlbuki suç araştırmalarında gayet başarılıdırlar ve bu yönüyle kamu güvenlik örgütlerine yardımcı olmaktadır. Üstelik kayıpların önlenmesi ve güvenlik risklerinin tespiti konusunda dedektiflerden yararlanılmaktadır.

Kamu güvenliğinin daha etkin sağlanması için özel sektörün rolü üzerine durulan bu çalışmada, genel olarak; güvenlik ve kamu güvenliği kavramları incelenmiş, Avrupa da modernizm sürecinde ortaya çıkan kamu güvenliği örgüt modelleri, bazı ülkelerde organizasyon biçimleri, ülkemizdeki mevcut sistem ve özellikleri, kamu güvenliği

hizmetlerinde etkinlik sorunları, özel sektörün etkinlik sorunlarının giderilmesi için gerekliliği üzerine durulmuştur. Özel güvenlik kavramı açıklanarak, tarihçesi, yapısı, diğer ülkelerde uygulama örnekleri, ülkemizde mevcut kanunun özellikleri ortaya konulmuştur. Ayrıca özel dedektiflik sistemi incelenerek Özel Dedektiflik Yasa Tasarısı değerlendirilmiş ve ileride çıkacak yasa tasarısı için önerilerde bulunulmuştur.

Küreselleşen ve değişen dünyada, bu değişime paralel olarak ortaya çıkan güvenlik problemlerinin giderilmesi için bazı güvenlik hizmetlerinin özel sektöre yaptırılması ve çağdaş güvenlik organizasyonun özel sektörden yararlanma rolü, bu çalışmanın genel amacıdır. Özel sektörü etkin bir şekilde kamu güvenliği hizmetlerinde kullanan bazı ülkelerdeki uygulamalar göz önünde tutularak Türkiye'deki mevcut durumun değerlendirilmesi çalışmanın özel amacını oluşturmaktadır.

Kamu güvenliğinin daha etkin ve verimli sunulması için özel güvenlik ve özel dedektiflik gibi birtakım uygulamalardan yararlanmalıdır. Birçok ülke özel güvenlik ve özel dedektiflik hizmetlerinden başarılı bir şekilde faydalanmaktadır. Bu çerçevede yapılan bu araştırmanın hipotezi, güvenlik hizmetlerinde özel güvenlik ve özel dedektiflik sistemleri uygulandığı takdirde, ülkemizde kamu güvenliği etkinlik sorunları ortadan kalkacak ve daha verimli hizmet sunulacaktır.

Özel sektörden güvenlik hizmetlerinde yararlanmak küresel dünyada çağdaş güvenlik yaklaşımının en önemli özelliğidir. Bunun dışında çağdaş güvenlik yaklaşımının daha birçok özelliği vardır fakat bu çalışma sadece özel sektörün rolü ile sınırlandırılmıştır. Ayrıca özel sektörün rolü, merkezi otoriteye bağlı polis sistemleri bağlamında değerlendirilmiş, ademi merkezîyetçi polis sistemlerinde özel sektörün yararlanmayı gerektiren zaruri haller detaylı açıklanmamıştır. Bunun nedeni ise ülkemizin merkezîyetçi ve hiyerarşik polis modeline sahip olmasıdır.

Çalışmanın birinci bölümünde güvenlik, kamu düzeni, kamu hizmeti ve kamu güvenliği kavramları incelenmiş ve açıklama yapılmıştır. Aslında güvenlik kavramı geniş bir yelpazeyi kapsayan anlamları ifade etmektedir. Güvenliğin ne olduğu konusunda fikir birliğine varılmış değildir. Bu çalışma' da güvenlik kavramı kişilerin can ve mal emniyetinin sağlanması, kendilerini rahat hissettikleri ortamın temini açısından kamu ve özel güvenlik örgütlerinin faaliyetleri olarak ele alınmıştır. Birçok kaynakta güvenlik hakkında yapılan benzer veya farklı sınıflandırmalar hep beraber

sunulmaya çalışılmıştır. Fakat yukarıda ifade edildiği gibi bu çalışmanın amacına yönelik olan güvenliğin maddi ve toplumsal yönüdür. Bu doğrultuda modern devletin en önemli unsurlarından biri de kamu düzeni kavramıdır ve kolluk faaliyetlerinin amacı kamu düzenini sağlanmasıdır. Aslında kamu düzeni kavramının çok geniş anlamları vardır. Ulusal ve uluslararası hukukta kamu düzeni kavramı olduğu gibi özel hukukta da kamu düzeni kavramı mevcuttur. Tezimizde kamu düzeni kavramı kamu hukukunun ilgi alanına giren toplumun güvenliğini, esenliğini ve sağlığını temin etme rolüdür. Bu bağlamda kolluk hizmetleri bir tür kamu hizmetidir.

Çalışmanın 2. bölümünde dünyada ve ülkemizde kamu güvenliği örgütleri açıklanmıştır. Fakat tüm güvenlik örgütleri ve polis modelleri tek tek anlatılmamış, Avrupa' yı etkileyen merkeziyetçi Fransız Polis Modeli ile özellikle ABD ve Kanada' yı etkileyen Anglosakson İngiliz Polis Modeli ele alınmıştır. Her iki modelde modern devletin ortaya çıkışı sürecinde birbirinden bağımsız olarak gelişmiştir. Fransız modeli daha katı ve düzeni sağlama misyonunu üstlenmiş iken İngiliz modeli liberal demokrasiye daha yakın bir yaklaşım içermektedir. Ülkemizdeki güvenlik modeli, Fransız sistemine benzer yapıya sahiptir. Bu ülkelerdeki iç güvenlik örgütleri ve teşkilatları kısaca anlatılmış, ülkemizdeki kolluk teşkilleri ise biraz daha detaylı ifade edilmiştir.

Çalışmanın 3. bölümünde ülkemizdeki kamu güvenliğinin etkinlik sorunları ele alınarak özel sektörün güvenlikteki rolü üzerinde durulmuştur. Fransız modelinden etkilenen ülkemizde klasik güvenlik yaklaşımının kamu güvenliğinde etkinlik sorunları çeşitli bilimsel çalışmalardan ve araştırma raporlarından faydalanılarak açıklanmıştır. Bu bağlamda kamu güvenliğinin etkin bir şekilde sunulması için bilgi çağının paralelinde gelen yeni güvenlik yaklaşımı ele alınmıştır. Fakat yeni güvenlik konseptinin tüm yönleri tek tek detaylı anlatılmamış, güvenlikte etkinlik için sadece özel sektörden yararlanma fonksiyonu üzerinde durulmuştur. Bu da çalışmanın ana konusunu belirleyen bir unsurdur. Kamu güvenliğini daha etkin bir şekilde sunmak için özel sektörden yararlanmak tek başına yetersiz kalacaktır. Yeni güvenlik yaklaşımının diğer özellikleri olan ademi merkeziyetçilik, güvenlik hizmetlerini para karşılığı sunma, güvenlik hizmetlerini sivilleştirme, esneklik, katılım, halka hesap verebilirlik, iş standartları ve polisin rolü, sosyal hizmet ve toplum polisliği yönü gibi daha birçok unsurların bir araya

gelmesinden ya da ülke şartlarına ve karakteristik özelliklerine uygun olan seçeneklerin bileşkesinden oluşturulan bir sistem kamu güvenliğinde etkinliği sağlayacaktır. Fakat çağdaş güvenlik yaklaşımında en önemli unsur bazı hizmetlerin özel sektöre yaptırılmasıdır. Diğer tüm özellikleri temelde özel sektörün kullanımına bağlıdır. Yani özel güvenlik ve özel dedektiflik sistemlerinin kullanımı kamunun güvenliğini sağlama açısından vazgeçilmez bir unsurdur. Üstelik liberal demokrasinin güvenlik alanında gereği de güvenlik hizmetlerinde özel sektörden yararlanmaktır.

Dördüncü bölümde Özel güvenlik sistemi açıklanarak ABD, Kanada, Rusya ve bazı Avrupa Birliği ülkelerinde ki farklılıklar ve benzerlikler incelenip genelleme yapılmıştır. Ülkemizdeki sistem ve kanuni mevzuat değerlendirilmiş ve açıklanmıştır.

Beşinci bölümde genel olarak özel dedektiflik sistemi ve görev alanları incelenmiş, ülkemizdeki durum değerlendirilmiştir. Özellikle 1994 yılında Cumhurbaşkanlığınca veto edilen özel dedektiflik yasası ele alınarak ileride çıkacak yasaya kaynak teşkil etmesi açısından önerilerde bulunulmuştur.

BİRİNCİ BÖLÜM

GÜVENLİK VE KAMU GÜVENLİĞİ KAVRAMI

1.1. GÜVENLİK KAVRAMI VE NİTELİKLERİ

Bütün canlılar güvenlik içgüdüleri ve donanımı ile dünyaya gelirler. Her canlının kendini savunacak silahı, taktiği veya donanımı vardır ve birçoğu doğuştan gelmektedir. Canlılar içerisinde kendisini savunacak silahı, donanımı olmayan tek varlık insandır. İnsanlar, güvenliklerini sağlamak için hemcinsleriyle bir arada toplu halde yaşama yolunu bulmuşlardır. Yani insanları toplu halde yaşamaya zorlayan sebeplerden biri de güvenlik ihtiyacı olmuştur (Fındıklı, 1997:4).

Amerikan psikolog Abraham MASLOW tarafından 1943 yılında yayınlanmış İhtiyaçlar Hiyerarşisi Teorisinde, insanın temel gereksinimleri 1.Fizyolojik İhtiyaçlar, 2. Güvenlik İhtiyaçlar, 3. Sevgi ve Aidiyet İhtiyacı, 4. Saygı İhtiyacı, 5. İdeallerini ve Yeteneklerini Geliştirme İhtiyacı olarak beş kategoriye ayırmıştır. Güvenlik ihtiyacı temel fizyolojik ihtiyaçlardan sonra hemen 2. sırada yer almaktadır (Filiz, 2006:44). İnsan doğası gereği özgürlüğü ve mülkiyeti sever. Bu nedenle tüm insanlar baskı ve zorlamaya karşı can ve mal varlıklarının korunmasını isterler. Güvensiz bir ortamda diğer temel ihtiyaçların karşılanması mümkün olmayacaktır (Aydın, 2004:56). Eğer can güvenliğiniz sağlanmamışsa sağlık ve eğitim ihtiyacınızı da karşılamamız mümkün değildir. Okula giderken birçok tehdit ve tehlikeyle karşılaşıyorsak muhtemelen buna zamanla sabredemeyeceğiz ve öğrenimimizden vazgeçeceğiz. Bu nedenle güvenlik kişinin ve toplumun hayatını idame ettirebilmesi için ortaya çıkan bir ihtiyaçtır.

Günümüzde akademik anlamda güvenlik kavramına daha geniş bir çerçeveye Uluslar Arası İlişkiler disiplini sahip çıkmıştır. Bu kavram diğer alanlarda ihmal edilmiştir. Aslında Maslow'un 2. sırada gördüğü güvenlik ihtiyacı diğer sosyal bilimlerde incelenmeli ve ayrı bir disiplin olarak ele alınmalıydı. Günümüzde güvenlik, ülkemiz ve diğer ülkeler tarafından ayrı bir disiplin olarak ele alınmaya başlanmıştır. Bu gecikmenin temel nedenleri Uluslararası ilişkilerin geç oluşması ve güvenliğin, devlet güvenliğine yönelik askeri konularla alakalı düşünülmesidir. Aslında güvenlik ekonomiden siyasete çok geniş bir alanı kapsamaktadır (Atasoy, 2005:5, 6). Siyasi,

sosyal ve ekonomik koşulların olumlu bir psikolojik durumu yansıtması için güvenlik ihtiyacının sadece devletin güvenlik kurumları ve politikaları ile değil, devletin ekonomik, siyasi vb benzeri politika ve uygulamaları ile mümkündür (Bal, 2003:19).

Devletlerin tarihsel süreçlerinde şu ortak nokta görülmüştür ki can ve mal güvenliğinin sağlanması, insanların hürriyetlerinden daha önemli olmaktadır. Yani huzur ve güven içinde yaşama isteği hürriyet arzusundan daha baskındır. İnsan toplulukları yüzyıllarca totaliter rejimlerde hürriyetsiz yaşamışlar fakat düzensiz ve güvensiz yaşayamamışlardır (Dağdeviren, 2004: 11). Çalışmamızın bu bölümünde güvenlik kavramı kamu güvenliği hizmetleri içerisinde bir tür kolluk faaliyeti şeklinde algılanacak ve bu doğrultuda kavramlar açıklanacaktır.

1.1.1. Güvenliğin Tanımı ve Önemi

Güvenliğin birçok bileşeni vardır ve ekonomik, psikolojik, sosyal, hukuki yönleri bulunmaktadır. Bunlara ek olarak maddi ve maddi olmayan, aktif ve pasif yönleri de bulunmaktadır. Güvenliğin maddi yönü çevresel maddi şartları içerirken, maddi olmayan yönü ise kişinin kendi ilgili psikolojik alanına giren, onu etkileyen ve ondan etkilenen her şeyi ifade eder. Pasif yönü koruma ve savunmayı, aktif yönü ise saldırı ve yok etmeyi içerir (Çınar, 1997:57).

1.1.1.1. Güvenlik, Asayiş ve Emniyet Kavramları Kargaşası

Güvenlik kavramının tanımını yapmadan önce güvenlik “security” ve emniyet “saffety” kelimelerinin anlamından bahsedelim. “Saffety” geniş bir kavram olmakla beraber daha çok kaza, doğal afetler, ilk yardım gibi konuları içermekte; “security” ise insan kaynaklı, insanın can ve mal emniyetine yönelik konuları içermektedir (Uçar, 2005:11). Güvenlik ve emniyet kelimeleri dilimizde eş anlamlı olduğundan İngilizce’deki gibi kesin bir ayırım yapmamız mümkün değildir. Burada daha çok kastedilen husus toplumun kendini daha huzurlu ve güvende hissetmesi, yani psikolojik etkileridir. Bu yaklaşım subjektiftir, emniyet ise daha objektif ve somut bilgileri içermektedir. Vaugelas 1967’ de güvenliği “Kesin veya temin edilmiş bir güven gibi, emniyetten farklı bir şey” şeklinde tanımlayarak güvenlik kavramının ileride çok sık kullanılacağını ifade etmiştir (Bal, 2004a: 143).

Güvenlik “security, sécurité” ve emniyet “safety, suréte” kelimelerinin kökeni Latince “sécúritas” kelimesidir. Aynı kökten gelen bu kavramlar zamanla birbirinden farklılaşmıştır (Bal, 2003:19). Bu farklılaşmanın nedeni emniyet objektif hususları içerdiğinden emniyetin sağlanması klasik tedbirlerle mümkün olmaktadır. Güvenlik ise geniş bir alanda uygulanacak tedbirleri ve politikaları içerir.

Emniyet sözcüğü Arapça’dır, “Emn” kelimesinden türetilmiştir ve emin olma, itimat etme anlamına gelmektedir (Atasoy, 2005:5). Aynı zamanda “Emn, amene, emine” sözcükleri emniyette olma anlamı taşımaktadır ve “mena” sözcüğünden türetilmiştir. İlk çağlarda evler birbirleriyle bitişik inşa edilerek basit bir kale, duvar oluşturulur ve evlerin kapıları orta boşlukta bir avluya açılırdı. Böylece avluya malların konulabileceği güvenli bölgeye girmek ‘emine’ kelimesi ile ifade edilirdi (Bal, 2004b: 142). Emniyet sözcüğünün güvenlik kavramı doğrultusunda beraber kullanımı, bireyin kendisine ve etrafındakilere inanması, itimat etmesi şeklinde pozitif bir anlam katmaktadır ki bu yaklaşım daha çok İslam ve Doğu kültürlerinin güvenlik anlayışını yansıtmaktadır (Atasoy, 2005:5).

Bir diğer sözcük ise “asayiş” kelimesidir. Asayiş “asude” kelimesi doğrudan doğruya güvenlik tedbirleri, önlemleri ve güvenlik teknikleri ile alakalı değildir. Bu nedenle “istikrarlı” sözcüğü ile aynı manadan gelen “asude” sözcüğü, toplum düzeninin ve kamu güvenliğinin zihinlerde meydana getirdiği bir olgudur. Diğer yandan 2001 yılında çıkartılan Güvenlik Hizmetlerinde Etkinlik Özel İhtisas Komisyon Raporunda (GHEÖİKR) asayişin tanımı şöyledir: “Devletin, toplumun ve insanların güvenliklerine karşı çıkıcı eylemlerde bulunan kişilerin bu eylemlerinin önlenmesi ve önlenemeyen eylemlerden dolayı sanık ve suç delillerinin yargı organına teslim edilerek yasal çerçeve içerisinde cezalandırılmasının sağlanması” şeklinde yapılmıştır. Yani asayiş denilince akla gelen suçlara müdahale, suçluların ve delillerin yargı önüne çıkarılmasıdır. (GHEÖİKR, 2001:5)

Dilimizdeki “asayiş”, “emniyet”, “güvenlik” sözcüklerinin kesin bir ayrımını yapmak mümkün değildir. Bu nedenle, bu konunun uzmanlarca araştırılarak ayrı ayrı bilimsel kavramlara dönüştürülmesi, dilimizde güvenlik literatürüne diğer dillerden daha kapsamlı bir anlam kazandırabilir (Bal, 2004a: 143).

Tezimizde güvenlik kavramı kolluk hizmetleri bağlamında ele alınmıştır.

1.1.1.2. Güvenliğin Tanımı

Çok basit bir ifadeyle güvenliği, “bir kimsenin, bir topluluğun, bir şeyin tehlikelerden uzak olması veya bu tehlikelerin asgariye indirilmesi, ortadan kaldırılması” şeklinde açıklayabiliriz (Bal, 2003:22). Türk dil kurumu güvenliği, “toplum yaşamında yasal düzenin aksamadan yürütülmesi, kişilerin korkusuzca yaşayabilmesi durumu, emniyet“ olarak tanımlamıştır (Türk Dil Kurumu, www.tdk.gov.tr).

Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) Türkçe Sözlüğünde ise, “bir kimsenin, bir şeyin, özellikle fiziksel saldırı, kaza, soygun, vb. tehlikelerle, risklerle karşı karşıya gelmediği gerçek, nesnel durum, emniyet” şeklinde tanımlanmaktadır (MEB, 1999:1081).

Teknik olarak güvenlik, “İnsanların, eşya ve maddelerin, araç ve bilgilerin tehlike ve tehditlerden uzak olması, güven huzur ve sağlık içersinde bulunmasını tehdit eden, zarara ve hasara veya faaliyet ve işlev ya da görevinden men etmeye veya kısıtlamaya baskı, cebir, şiddet, şantaj, veya herhangi bir eylemle onu istenmeyen durumlara yönlendirmek için yapılan işleri durdurmaya, engellemeye, caydırmaya veya etkisini en aza indirmeye yönelik plan, program ve prosedürlerle belirlenen etkinlikler sonucu arzulanan durumun oluşmasıdır.” (Bal, 2003:18; Dağdeviren, 2004a:11).

Güvenlik, kişilerin korkusuzca yaşayabilmesi, her türlü faaliyetlerini toplum içersinde rahatlıkla icra edebilmesidir. Sadece kişiler değil devlet dahil diğer tüzel kişilerin de tehlikelerden emin bir şekilde, hukuki, sosyal, maddi ve kişisel olarak yaşamını devam ettirmesi ve geliştirmesi için gerekli olan huzur ortamının sağlanmasıdır. (Çınar, 1997:57) Güvenlik kelimesi, “iç sıkıntı, güvensizlik, güvensizlik, tehlike ve düzensizlik” kelimeleri ile zıt anlamlı “garanti, güven, rahatlık ve huzur, temin etmek, garanti etmek, düzen barış, eminlik, güvenirlilik” kelimeleri ile eş anlamlıdır. Güvenlik tehlike veya endişeden korunma veya bunlara karşı özgür olmaktır. Ayrıca güvenliği, “İstenmeyen olaylardan kaçış üzerinde odaklanma ve bunun yanında istenmeyen bir olaydan sakınmak için bir kişiyi azami çaba sarf etmeye iten nedenlerin ne olduğunun, hedefi gerçekleştirmek için mümkün olan yolların neler olduğunun ve bu

yolların başarılı olup olmadığının belirlenmesi” olarak tarif edebiliriz (Bozkurt, 1999:11; Mergen, 2003:5).

Güvenlik hizmetleri kamu düzenini sağlanması ve korunması, bireylere zarar verebilecek tehlikeli durumların asgariye indirilmesi ya da ortadan kaldırılması amacıyla yapılan etkinliklerin tümüdür (Mergen, 2003: 6). Kişilerin huzuru toplum düzeni ile yakından ilişkilidir. Burada toplumun huzurunu ve güvenliğini temin etmek, kişilerin de huzur içersinde olmalarını sağlayacaktır. Devletin temel görevlerinden biri kamu güvenliğini, toplum huzurunu tesis etmektir. Fakat güvenlik devletin dayatma usulü aldığı tepeden gelme birtakım zorunluluklar bütünü değil, tabandan yani bireysel düzeyde talep edilen güvenlik ihtiyacının karşılanmasıdır. Güvenlik kavramının geniş bir yelpazede bileşenleri vardır, tanımını yapmak ve sınırlarını belirlemek oldukça zordur. Güvenlik kavramıyla ilgili tüm tanımlar, yaklaşımlar ve görüşler incelendiğinde, hedef saptanamadığından veya konuya bir çerçeve çizilemediğinden, aynı zamanda metodoloji eksikliğinden belirli bir tanım ortaya çıkmamıştır (Bozkurt, 1999:11).

Yinede yapılan tüm tanımlarda varılabilecek ortak sonuç şunlar olabilir:

1. Problemin olmaması hali (huzur, rahatlık)
2. Var olan problemin çözümü, ortak çözüm metotları ve uzlaşma hali
3. Arzu edilmeyen bir durumdan kaçınma isteği
4. İlgili alanları, ne olması gerektiği ve kapsamı
5. Aktörleri

1.1.1.3. Koruma

Bununla beraber güvenlik kavramıyla yakından ilişkili olan ve güvenliğin maddi uygulama biçimi olan koruma (protection) kavramına göz atacak olursak koruma, kişi ve tesislere yönelik her türlü tehditlerin önlenmesi için birtakım fiziki veya elektronik tedbirler anlamına gelir (Meriçli, 2004a:34). Kelime olarak “himaye, vikaye, muhafaza, müdafaa” sözcükleri ile ifade edilebilir. Bir kimseyi veya bir şeyi dış etkilerden, tehlikelerden veya zor bir durumdan uzak tutmak, muhafaza etmek olarak açıklanabilir (Çukurlu, 2000:17). Başka bir ifade ile koruma, Özel veya kamu kurum ve

kuruluşlarının, eklentilerinin ve diğer tesisler ile kişilerin güvenliğini sağlamaya yönelik alınan tüm önleyici polislik tedbirlerine denilir (Geleri ve Aygün, 2005: 295). EGM Koruma Dairesi Yönetmeliğinde madde 3’de koruma, özel veya resmi konumu olan kişiler ile özel veya kamuya ait kurum, kuruluş ve tesislerin güvenliğini sağlamak amacıyla alınan tedbirler ile diğer hizmetlerin tümünü içine alan bir kavram olarak açıklanmıştır. Alınan tedbirlerin hukuka uygun olması gerekmektedir (Kaygısız, 2005:316). Koruma tedbirleri somuttur, bilinir ve bir plan dahilinde prosedür haline getirilmiştir. Bu tedbirler alınarak kişilerin, tesislerin ve topluluğun güvenliği sağlanacaktır ve böylece kişiler kendilerini güvende hissedecektir. Dolayısıyla koruma bir araç, güvenlik ise bir sonuçtur.

1.1.2. Güvenlik Hizmetlerinin Çeşitleri

Güvenlik hizmetlerinin sadece kolluk faaliyetleri ile kısıtlı tutulmadığı ve geniş bir yelpazeyi kapsadığı, ekonomik, sosyal, psikolojik ve siyasal bileşenlerinin olduğu ifade edilmişti. Güvenlik, kazaların önlenmesinden devletin korunmasına kadar birçok alanı kapsamaktadır (Yılmaz, 1994:12). Gıda güvenliğinden ülke güvenliğine, iş güvenliğinden daha birçok alanlarda değerlendirilir. Maddi veya hukuki olabildiği gibi, kişisel ve sosyal yönü de vardır. Bu doğrultuda güvenliğin çeşitlendirilmesi ile ilgili bir çok alt başlık söylenebilir. Aşağıda belirtilen sınıflandırmalar daha çok güvenliğin kolluk uygulaması olarak maddi yönü doğrultusundadır.

1.1.2.1. Genel Sınıflandırma

Kişilerin ve toplumun can ve mal güvenliğinin sağlanması maddi güvenliktir. Kolluk faaliyetleri daha çok bu bağlamda değerlendirilir. Toplumu oluşturan bireylerin rahatsız edilmeden korkusuzca yaşayabilmeleri ve toplumsal yasal düzenin aksamadan yürütülmesi hususları yer almaktadır (B.Yılmaz, 2000:3).

Hukuki güvenlik ise kanun önünde herkese eşitlik sağlanması, eziyet ve işkence yapılmamasıdır (Mergen, 2003:6). Toplumun temel hak ve hürriyetlerinin güvence altına alınarak bu özgürlüklerini demokratik bir yapıda rahatlıkla kullanabilmeleridir.

Sosyal güvenlik ise sanayi toplumu süresince ortaya çıkan refah devlet anlayışının bir gereğidir (Yılmaz, 1994:12). Kişilerin ve ailelerin yaşamlarını, her türlü

faaliyetlerini engelleyecek, tehlikeye düşürecek, kısmen veya tamamen ortadan kaldıracak ya da ek yük getirecek muhtemel durumlara karşı devletin garanti oluşturmak amacıyla aldığı kolektif tedbirlerdir (B.Yılmaz, 2000:3).

Kişisel güvenlik ise başta yaşama hakkı olmak üzere diğer hak ve özgürlüklere, kişi dokunulmazlığına sahip olmak demektir (Çalışkan, 1996:8). Fakat kişisel güvenlik Çınar' ın tanımladığı kişisel güvenlikle ve yukarıda açıklanan koruma kavramının içerisinde yer alan kişilerin korunmasıyla karıştırılmamalıdır. Burada daha çok uluslar arası insan hakları bağlamında hukuki yönüyle üzerinde durulmaktadır.

1.1.2.2. Milli Güvenlik ve Devlet Güvenliği Kapsamında Sınıflandırma

Güvenlik sınıflandırılmasında ele alınan temel hedef tüm varlıkların güvenliğidir. Varlıklardan kast edilen kişiler (insanlar) ve devlet dahil olmak üzere diğer tüzel kişiler ve diğer canlılardır. Yani hedef kitle devlet, tüzel kişiler, insanlar ve diğer canlılar olmak üzere 4 grupta toplanmıştır. Bekir ÇINAR bu durumu devlet güvenliği ve kişi güvenliği şeklinde iki kategoriye ayırmıştır. Kişi güvenliği, diğer tüzel kişiler ve diğer canlıları içersine yer almaktadır ve genel güvenlik olarak değerlendirilmiştir. Fakat, devlet dışında kalan kişilerin güvenliği her ne kadar genel güvenlik içerisinde yer alsa da her bir kişi ya da grup için ayrı ayrı alt başlıklar oluşturulabilir. Örnek verirsek, özel kişilerin güvenliği, kuruluşların güvenliği ya da özel güvenlik gibi (Çınar, 1997:57, 58).

Özel veya tüzel kişilerin güvenlik ve korunmaya ihtiyacı olduğu kadar devlet denilen soyut hukuki tüzel kişiliğe sahip kavramın da korunmaya ihtiyacı vardır. Devlet güvenliği, devletin içeriden veya dışarıdan gelebilecek her türlü tehdit ve tehlikelere karşı korunmasıdır. Bu devletin şahsi varlığını devam ettirmek, yok olmasını önlemek, geliştirmek ve böylece bir yandan her türlü kamu hizmetinin yapılmasını kolaylaştırmak, diğer yandan da uluslar arası bazda devletin ve milletin menfaatlerini koruyup söz sahibi olmaktır. Yani devlet güvenliği, sadece devletin şahsi varlığının korunması olarak anlaşılmalı, kendisini oluşturan diğer kavramlarında korunmasını içeren kapsamlı bir konu olarak değerlendirilmelidir. Bu nedenle milli güvenlik kavramı devlet güvenliği ile aynı anlamda kullanılmaktadır ve devlet güvenliği yerine milli güvenlik kavramı genel olarak kabul görmüştür. Devlet, üretimin sağlanması, örgütlenmesi ve uygun ortamın

oluşturulması için gerekli güvenlik şemsiyesini oluşturmalıdır (Çınar, 1997:59). Böylece üretimi ve gelişimi sağlayacak, yaşamını sürdürecektir.

Dış güvenlik, devletin çıkarlarını korumak ve dışardan gelebilecek tehlikeleri önlemek için bazen dış devletlerle dostluk ve birliktelik kuran, bazen de savaş, kısıtlama gibi hususları içeren uluslar arası politikalar oluşturmasıdır (Gülşen, 1986:18). İç güvenlik ise, ülkenin coğrafi sınırları içerisinde tehdit ve tehlikelerden uzak olarak öncelikle vatandaşın güvenliğinin ve huzurun sağlanması, sonra da sırası ile devlete, gerçek veya tüzel kişilere ait binaların ve tesislerin korunmasıdır (Çınar, 1997:61). Aksi halde anarşik bir durum ortaya çıkar, kamu düzeni bozulur ve devlete olan güven sarsılır. İç güvenliğin sağlanması emniyet güçlerinin sorumluluğundadır (Gülşen, 1986:34).

Kamu güvenliği kavramı daha ziyade iç güvenlik meselesidir ve kolluk görevlilerince yerine getirilir. Çalışmamızda kamu güvenliği iç güvenlik alanında değerlendirilmiştir. Fakat devlet güvenliği veya milli güvenlik bir bütünü içerdiğinden kamu güvenliği, kısmen dış güvenlikle de ilişkilidir. Dış tehditlerin engellenememesi iç güvenliği etkilediği gibi, iç güvenliğin sağlanamaması da dış güvenliğin sağlanmamasına, uluslar arası politikaların geliştirilememesine neden olmaktadır.

1.1.2.3. Alman Güvenlik Sistemi, Tedbiri ve Uygulama Şekline Göre

Alınan güvenlik tedbirlerinin cinsi ve kullanılan ekipman çeşidi, tehdidin boyutu ve riskin derecesine göre değişmektedir. Teknolojik gelişmeler, sosyal-ekonomik farklılıklar ve bu doğrultuda ortaya çıkan yeni tehdit unsurları, alınacak güvenlik tedbirlerinin de buna paralel olarak değişmesine neden olmuştur. Alınan tedbirler ne olursa olsun %100 güvenliği sağlamak mümkün değildir. Tedbirlerin temel amacı, ileride meydana gelebilecek bir tehlikeyi geciktirmek, zorlaştırıcı bir ortam oluşturmaktır. Bu nedenle tüm güvenlik sistemleri ve yöntemleri geciktirici bir etki oluşturur.

Teknik ve fiziki açıdan teknolojik imkanlardan yararlanılmakta iken, kurumsal bazda ise tüm fertlerin güvenlik hizmetlerine katılımıyla ve teşvikiyle mümkün

olmaktadır. Bu doğrultuda güvenlik sistemi ve tedbirine göre Fiziksel Güvenlik ve Koruyucu Güvenlik olmak üzere 2 türlü sınıflandırma yapabiliriz.

Uygulama yöntemine göre amaç tehdidin algılanması ve riskin asgariye indirilmesi olduğundan, Önleyici ve Caydırıcı Güvenlik tedbirleri bu konuda söylenebilecek en uygun başlıktır. Fakat olay meydana geldikten sonra müdahale ve alınacak tedbirler, müdahale edici özelliğinden dolayı önleyici tedbirlerden farklıdır. Bir başka tabirle Reaktif Polislik diye bilinen bu yaklaşımda suç sonrası araştırma, takip ve polisiye tedbirler ön plandadır.

Şunu da belirtmek gerekir ki bugün bina ve tesislerde güvenliğin sağlanmasına yönelik çeşitli güvenlik sistemlerini ve güvenlik cihazlarını özel sektör daha iyi kullanmaktadır. Özellikle güvenlik cihazlarında teknolojinin sürekli ilerlemesi, devletin güvenlik güçlerince yeteri kadar takip edilememektedir

1.1.2.3.1. Fiziki (Yapısal) Güvenlik

Hassas bölge ve tesislerdeki personeli, teçhizatı, malzemeleri, her türlü yasa dışı tehdit ve tehlikelere karşı korumak amacıyla alınana maddi ve teknolojik tedbirlere denilir (Çukurlu, 2000:17). Derinlemesine güvelik sağlamak amacıyla insan unsuru olmaksızın (veya az sayıda insan kullanılarak), güvenlik sistemleri ve cihazları kullanılır (Karagöz, 2005:160). Tepe, yamaç, su birikintisi gibi doğal engellerden tutunda duvarlar, tel örgüler, kuleler, bariyerler, aydınlatmalar, kilitler, kapalı devre televizyon sistemleri, ikaz levhaları, kasis ve hız kesme duvarları, kapanlar, giriş kontrol üniteleri, turnikeler fiziki güvenlik uygulamaları içersinde yer almaktadır (Çelik, Dönmez ve Karaca, 2006: 206, 207). Fiziki engeller ve önlemler sayesinde korunan yerin mülkiyet ve arazi sınırları belirlenir, izinsiz giriş ve çıkışlar engellenir, aynı zamanda karşı tarafa korunan yer olduğu imajı verilmiş olur. Beton duvarlar ve tel örgüler sayesinde tırmanma veya dışarıdan herhangi bir tehlikeli madde fırlatılması engellenir (Çukurlu, 2000:18).

Fiziki güvenlik tedbirlerine çok eski zamanlarda da rastlanmaktadır. Kaleler, kalın yüksek duvarlar buna örnek verilebilir. Kaleler alçak yerler veya düz arazilerde inşa edilmez, doğal engellerden de faydalanılarak yüksek tepelere, suya, uçuruma bakan

alanlara inşa edilir, çift kat duvarlar kullanılır ve her katın arasına vahşi hayvanlar yerleştirilirdi. Kuleler yapılır, duvarın dışa bakan kısımları su ile doldurularak suni göl oluşturulur, ani açılan ve kapanan sağlam giriş kapıları inşa edilirdi. Teknolojik gelişmeler fiziki güvenlik tedbirlerinde kullanılan maddi unsurları ve ekipmanların da değişmesine neden olmuştur (Karagöz, 2005:159). Bu gün alarm sistemleri, gözetleme kuleleri yerine Kapalı Devre Televizyon Sistemleri (CCTV), çevre güvenliğini sağlayan kızılötesi ışın yayarak kontrolsüz girişleri engelleyen “İnfrared Bariyer” Sistemleri, toprak altı “Fiber Optik Algılama Sistemleri” gibi teknolojik ekipmanlardan faydalanılmaktadır.

Fiziki güvenlik tedbirleri ile korunacak alan esasen bina ve tesisler, değerli kağıt ve eşyalar başta olmak üzere top yekun tüm mallardır. Bununla beraber bina ve tesislerin korunması, aynı zamanda içerisinde bulunan canlıların da korunmasını sağlayacak, kendilerini güven içerisinde hissetmelerine olanak tanıyacaktır.

Fiziki güvenlik önlemleri tek başına bir tedbir değildir, genel güvenlik önlemlerinin içerisinde yer alan bir araçtır ve insan unsuruyla beraber kullanıldığında verimli olacaktır (Acıbiber, 2004:3). Uygulanan tedbirlerde çok fazla insan unsuruna gerek duyulmamaktadır ki zaten amaçlardan biride budur, yani personelden kazanç sağlamak. Fakat insan hiçbir zaman kullanılmaz sonucunu çıkartmamalıyız.

Fiziki güvenlik tedbirleri genel olarak bir takım engelleri içermektedir. Şu da bir gerçektir ki geçilmeyecek engel yoktur ve maksimum tedbirler alınsa da risk her zaman mevcuttur, her zaman bir tehlike vardır. Fiziki güvenlik önlemleri suç işleme niyetinde olan kişilere sadece zaman kaybettirecek ve bu süre zarfında insan unsuru devreye girecektir. Fiziksel önlemler ve insan unsuru birbirini tamamlayacak, bütünü oluşturacak ve caydırıcı olacaktır (Meriçli, 2004a: 43).

Bu tip tedbirler personel avantajı sağladığı gibi zaman ve maliyet kazancını da arttıracaktır. Örneğin geniş bir alanı kontrol altında tutmak için devriye gezen görevli sayısı, gözetleme kuleleri ve gözetleme nokta sayısı oldukça fazla olacaktır. Halbuki güvenlik kameraları kullanılarak oluşturulan kapalı devre televizyon sistemi sayesinde geniş bir alan, biranda monitörden izlenebilecektir.

Fiziki tedbirler ve kullanılan cihazlar, bir takım prosedürler ve kurallar getirmektedir. En tepedeki yöneticiden alt kademedeki çalışanlara kadar bu esas ve usullere riayet edilmesi gerekmektedir. Ayrıca fiziki güvenlik tedbirlerinde az personel kullanıldığından halkla ilişkilerde olumsuz iletişim ve hata riski düşecektir. Fiziki güvenlik tedbirlerinde mevcut tehlike, potansiyel risk, mevcut imkanlara göre esnektir, tedbirlerin azlığı veya yoğunluğu ayarlanabilir. Bu ise bir avantaj olarak algılanabilir. Doğal afetler, hava şartları, çevresel koşullar, bakımsızlık gibi olumsuzluklar cihazların ve kullanılan fiziki materyallerin bozulmasına, devre dışı kalmasına, eskimesine neden olmaktadır. Tedbirlerde kullanılan sistem, ekipman ve cihazların denetimleri sürekli olmalı, aksaklıklar derhal giderilmelidir (Karagöz, 2005: 207, 208).

Günümüzde özel güvenlik sektöründe, fiziki güvenlik tedbirleri etkin bir şekilde kullanılmaktadır. Bu yönüyle özel kolluk, kamu kolluğuna nazaran teknolojiyi daha fazla kullanmaktadır. Bunun nedenlerinden biri de özel güvenliğin sadece belirli bir bölgeden sorumlu olmasıdır.

1.1.2.3.2. Koruyucu (Kurumsal) Güvenlik

Konuya özel sektörden yaklaşacak olursak günümüzde özel şirketler post-modern organizasyon yapıları oluşturmakta bazen örgütsel küçülmeye giderek taşeron şirketler kullanmakta, bazen diğer şirketlerle evlilik ve ortaklık yapmakta, şirket yapısını ve uygulamalarını kıyaslayarak yeni bir iskelet oluşturmaktadır. Şirketlerin bu beraberlikleri daha başka güvenlik sorunlarını ortaya çıkarmakta ve fiziki güvenlik tedbirleri sınırlı çerçevede kalmaktadır. Etkili bir güvenlik hizmeti için bu çağdaş gelişmelere paralel olarak çözüm güvenliğe tam katılımı mümkün olmaktadır. Kurum, kuruluş, tesis, kişi, evrak, doküman gibi hususların iç ve dış tehlike tehdit ve sabotajlara karşı korunması için her seviyedeki kişilerce hep beraber alınacak koruyucu ve önleyici tedbirlere kurumsal güvenlik tedbirleri denilmektedir (Meriçli, 2004a: 77, 78, 79).

Toplumda genel bakış açısı, güvenlik işini sadece bu işte görevli güvenlik görevlilerinin sağlayacağı yönündedir. Halbuki tüm fertler bir güvenlik görevlisi gibi hareket etmeli, hem de kişisel hem de kurumsal koruyucu tedbirlerden, kurallardan ve prosedürlerden haberdar olmalıdır. Yangını sadece itfaiye görevlileri söndürmez, yangın

talimatnamesinde belirtilen görev neyse ona uyulur. Şüpheli ve kötü niyetli bir şahsı görmek, tespit etmek sadece güvenlik görevlisinin işi değildir. Şüpheliyi gören herkes ihbarda bulunmalı, güvenlik sorunları ile ilgilenmelidir.

Kurum ve kuruluşlarca oluşturulan bir acil durum planında, bir tahliye planında veya bir sabotaja karşı koyma planında tüm çalışanların rolleri belirtilmiştir. Kişiler üzerlerine düşen vazifeleri yapmaz ise plan sadece kâğıt üzerinde kalacak ve başarılı olunmayacaktır. Çalışanlar koruyucu güvenlik tedbirleriyle ilgili eğitilmeli, koordine edilmeli ve özendirilmelidir. Böylece güvenlik hizmetlerine katılım sağlanacak, daha etkin hizmet sunulacaktır.

1.1.2.3.3. Caydırıcı ve Önleyici Güvenlik Tedbirleri (Aktif Tedbirler)

Önleyici güvenlik tedbirleri denildiğinde akla gelen suçların önlenmesidir. Önleyici tedbirler caydırıcı bir etki yapar ve suçluların yakalanma riskini arttıracığından suç önlenmiş olur. Florida Devlet Üniversitesi kriminoloji bölümünden Brantingham ve Faust, suçun önlenmesini, “resmî veya gayri resmî bir kimse veya topluluk tarafından yapılan ve suç teşkil eden bir veya daha çok fillerin işlenmesini engelleyen herhangi bir faaliyet” şeklinde tanımlamıştır (Barker, Pease and Webb, 1992:1).

GELERİ’ nin South’ dan naklettiği gibi güvenlik görevlileri, kendilerini suçlu yakalayıcıları olarak görürler. Onlara göre suç işlendiğinde olayı çözmek en önemli görevleridir ve başarılarının ölçüsüdür. Hâlbuki insanların istediği suçların önlenmesidir ve insanlar suç mağduru olmak istemezler. Dolayısıyla vatandaşın güvenlik görevlilerinden talebi kendilerinin suç mağduru olmamaları için gerekli tedbirleri almalarıdır. Güvenlik görevlilerinin suçluları yakalamaları insanlarca taktir edilir ama temel beklenti bu değildir (Geleri, 2003: 29).

Suçun işlenmesinden önce alınan polisiye tedbirlere Proaktif Polislik denilmektedir. Suçun oluşmaması halinde suçtan zarar görenler olmayacak, suçun toplumda oluşturacağı olumsuzluklar bertaraf edilmiş olacak ve toplumsal yapı bozulmayacaktır. Suç sonrası polislik uygulamalarına ise Reaktif Polislik denilmektedir. Suçun kovuşturulması, işlendikten sonra araştırılması uzun ve masraflı bir süreçtir. Bu

nedenle reaktif polislik (suç sonrası polislik) önleyici polislikten çok daha fazla zaman ve masraf gerektirmektedir (Aydiner, 2004: 12).

Tüm güvenlik çeşitleri ve sınıflandırmalarındaki ulaşılmak istenen tek amaç önleyici bir etki oluşturmaktır. İster koruyucu, ister fiziki güvenlik tedbirleri olsun ileride meydana gelebilecek herhangi bir tehdit veya tehlikenin önlenmesi ya da geciktirilmesi hedef alınmaktadır. Aslında önleyici güvenlik diğer tüm güvenlik alanlarını kapsamaktadır. Her ne kadar güvenlik hizmetlerinin maddi yönünü çeşitli alt başlıklar halinde sıralasak da, güvenlik bir bütündür, kesin çizgilerle ayırmak mümkün değildir.

Suçların önlenmesi için uygulama alanları şunlardır (Geleri, 2003: 29; Meriçli, 2004a: 37):

1. Bina ve Tesislerin korunması
2. Fiziki ve Koruyucu Güvenlik Tedbirlerinin Uygulanması
3. İstihbarat ve Koruyucu İstihbarat faaliyetleri
4. Devriye hizmetleri nokta ve kontrol nokta hizmetlerinin etkinleştirilmesi
5. Güvenlik Planları (Sabotaj, Tahliye, Önleme, Yangın, Koruma)
6. Çeşitli görevler ve sosyal yardım hizmetleri

1.1.2.4. Güvenlik tedbirlerinin Uygulandığı Yere Göre

Yukarıda bahsedilen güvenlik yöntem ve çeşitleri uygulandığı yere göre farklılık arz etmektedir. Bir hava limanında uygulanan tedbirlerle toplumsal bir olayda alınan önlemler farklıdır. Bilgisayar ve network sistemlerinin güvenliği birtakım bilgisayar teknolojisi ve programlarına ihtiyaç duyarken, deniz ve hava limanlarında ise uluslar arası anlaşmalara ve standartlara uyma zorunluluğu vardır. Uluslar arası havacılık örgütü olan ICAO, uluslar arası havalimanları ve seyirlerde birtakım güvenlik standartları ve zorunlulukları getirmiş (Uzuner, 2004:214), uluslar arası deniz limanlarında ise IMO (Uluslar arası Denizcilik Örgütü) tarafından 1 Temmuz 2004 tarihinde, taraf devletlerce uygulamaya giren ISPS-Code standartlarına uyum zorunluluğu getirilmiştir (ISPS-Code, 2002:1-34). Uygulama alanına göre diğer

güvenlik çeşitleri, Evrak-Doküman Bilgi Güvenliği, Haberleşme Güvenliği, Tesis ve İşletme Güvenliği, Toplu Etkinlikler ve Toplumsal Olay Güvenliği, Nakil ve Ulaştırma Güvenliği, Önemli Kişi Koruma ve Personel Güvenliği şeklinde sınıflandırabiliriz.

1.2. KAMU GÜVENLİĞİ

Güvenlik daha tarihin ilk dönemlerinde insanların vazgeçilmez ihtiyaçlarından biridir. Yaklaşık ellibin yıla yakın bir süre insanlar taş ve sopa kullanmışlardır. Yontulmuş taşlarla yapılan mızrak ve baltaları; ardından taş, sopa ve mızrakların uzak mesafelere atılmasını sağlayan yay ve ok geliştirilmiştir (Özdemir, 2005: 12). Mağaralarda bulunan balta figürleri eski insanların vahşi hayvanlara ve doğaya karşı mücadelesini yansıtmaktadır (Bal, 2003: 22). Mağara hayatından kabile hayatına geçilmesiyle beraber tarım toplumunda, kabileler arası çatışmalar ve kavgalar toprağa hakimiyet arzusunun kaynağı olmuştur. Ülkeler topraklarını kaybetmemek ve yeni topraklar elde etmek için savaşmışlar, düzenli ordular kurmuşlardır. Ayrıca dinin siyasete hakim olduğu ve mezheplerin olduğu bu dönemde çeşitli kutsal kitaplarda merhamet, güvenlik, dini bütünlük ve dindarların korunmasına yönelik metinler zamanla farklı yorumlanmış, din toplulukları zaman zaman şiddete yönelmişlerdir (Bal, 2003:26, 27). Bu dönemde kamunun güvenliğini sağlayan birtakım muhafızlara rastlanılmaktadır fakat günümüzdeki gibi bir oluşumu yoktur.

Sanayi devrimiyle başlayan modernite süreci ülkenin iç güvenliğini sağlamaya ve kanunları uygulamaya yönelik ilk güvenlik örgütlerinin oluşumunu belirlemiştir. Özellikle Fransa' dan başlayan ilk polis oluşumları zamanla Almanya, Belçika, İspanya, İtalya gibi birçok ülkeyi etkilemiştir. Toplumsal değişimle ortaya çıkan demokrasi kavramı, kamu güvenlik örgütlerinin düzeni sağlama, asayiş ve huzuru temin etme gibi günümüzde halen uygulanmakta olan yeni bir misyon kazanmıştır.

İnsanların demokratik bir toplumun gereklerinden olan temel hak ve özgürlüklerini rahatça ve serbestçe kullanabilmesi için emniyet ve asayişin sağlanması son derece önemlidir (Geleri, 2003:54). Hak ve özgürlüklerin olduğu ve devlet tarafından güvence altına alındığı bir toplumda, insanların suç korkusundan uzak olmaları gerekmektedir ve bu demokratik bir toplumun gereğidir. Kamu düzeninin

sağlanmasında güvenlik hizmetleri, insanların toplum halinde yaşayabilmeleri için vazgeçilmez bir şarttır. Güvenlik şartı veya güvenlik ihtiyacı karşılanmadığında toplumun diğer ihtiyaçlarının ortaya çıkması mümkün olmayacaktır (Aydın, 2004:57). Bu nedenle demokratik bir toplum güvenlik ihtiyacını maksimum düzeyde sağlamalı, fertlerin kişisel haklarını uygulamada rahat bir ortam oluşturmalıdır.

Kamu güvenliğinin temelini teşkil eden amme ve şahıs tasarruf emniyeti, kişilerin bahsedilen temel hak ve özgürlüklerini meşru bir şekilde kullanmaları için uygun ortamı oluşturmak, kişileri, toplumu tehdit ve tehlikelere karşı korumak anlamına gelmektedir ve idarenin bir sorumluluğudur.

Çalışmamızın bu bölümünde kamu güvenliği, kamu düzeninin sağlanmasına yönelik kamu hizmeti olma özelliği, idare hukukunun bazı esasları ele alınarak değerlendirilmiştir. Burada kamu güvenliği bir iç güvenlik meselesidir ve kolluk faaliyetlerini kapsamaktadır. Diğer yandan ülkemizin mevcut iç güvenlik örgütlenmesi, Fransız güvenlik örgütlenmesinde olduğu gibi merkeziyetçi yapıya sahiptir. Bu nedenle kamu güvenliği kavramının günümüzdeki merkeziyetçi özelliğiyle mevcut nitelikleri açıklanmıştır. İngiliz Kamu Güvenliği örgütlenmesi, ülkemizden çok farklı olduğundan ayrıca kamu düzenini sağlama gibi öncelikli bir amacı olmadığından aşağıda yapılacak açıklamaların bir çoğu Anglosakson model için geçerli sayılmamaktadır.

1.2.1. Kamu Hizmeti

Kamu hizmetleri (service public) kavramının açık ve kesin bir tanımını yapmak, sınırlarını belirlemek oldukça güçtür (Fındıklı ve Bilgiç, 2006:186). Kamu yönetiminin temel kavramıdır ve kamu yönetiminin uğraş alanını belirler. Doktrinde kamu hizmetleri, idare hukukunun temelini açıklayan, idari yargının görev alanının bir ölçütü ve idarenin yerine getirmekle yükümlü olduğu bir etkinliktir (Giritli, Bilgen ve Akgüner, 2001: 772). Kamu hizmetleri bu özelliği nedeniyle idare hukukunun bağımsız bir hukuk dalı olarak karşımıza çıkmasına neden olmuştur. Kamu hizmetlerinin kurularak sağlıklı bir şekilde yürütülmesi idare hukukunun en önemli amacıdır (Fındıklı ve Bilgiç, 2006:185). Bütün bunlara rağmen kamu hizmeti kavramının net ve kesin bir tanımlamasını yapmak, sınırlarını belirlemek zordur (Gözübüyük ve Tan, 2001: 541, 542).

Giritli, Bilgen ve Akgüner' e göre kamu hizmeti, “ giderilmesinde kamu yararı bulunan bir toplumsal gereksinmeyi karşılamak amacıyla, kamu tüzel kişileri ya da onların gözetim ve denetimi altında özel girişim tarafından, özel bir hukuksal düzen içinde yürütülen etkinlikler” şeklinde tanımlanmıştır (Giritli, Bilgen ve Akgüner, 2001: 772). Tanımdan anlaşılacağı gibi “kamu tüzel kişisi”, “kamu yararı” ve “özel hukuksal düzen” öğeleri karşımıza çıkmaktadır. Gözübüyük ve Tan' a göre bu durum kamu hizmetinin sırası ile “organik”, “maddi” ve “biçimsel” şartlarıdır. Gözler ise “organik” ve “maddi” şartları vurgulamış, “biçimsel” unsuru tanımlamasına katmamıştır. Çünkü özel hukuki rejim kamu hizmeti açısından olmazsa olmaz bir şart değildir (Gözler, 2006: 510, 511).

Diğer yandan hakim devlet anlayışından hakem devlet anlayışına geçilmesi, devletin küçülmesi ve özelleştirme, kamu hizmeti konusunda değişikliğe yol açmıştır. Kamu hizmetleri devletin bir lütfu olarak görülmeyle idarenin bazı hizmetleri kamusal yönetim yerine özel yönetime devredilmiştir. Ayrıca bazı kamu hizmetlerinden de bedel alınarak yönetilenler müşteri konumunda algılanmıştır (Fındıklı ve Bilgiç, 2006:187). Örneğin bazı polisiye hizmetlerin sivilleştirilerek özel güvenlik şirketlerine devredilmesi ve bu şirketlerin kamu alanlarında hizmet vermelerine olanak sağlanması kamu hizmetini tamamlayıcı mahiyettedir.

Bu doğrultuda kamu hizmetini, “bir kamu tüzel kişisi veya onun denetimi altında bir özel kişi tarafından yürütülen kamu yararı amacına yönelik faaliyetlerdir” (Gözler, 2006: 510, 511) şeklinde tanımlamak daha doğru olabilir.

Burada iki unsur karşımıza çıkmaktadır:

1. Hizmetlerde kamu yararı olması
2. Hizmetlerin ya kamu kuruluşlarınca ya da sıkı denetim ve kontrol altında tutulan özel kişilerce yürütülmesi

Neyin kamu yararı, neyin kamu yararı olmadığı konusu bilimsel yönden oldukça tartışmalıdır. Bu nedenle karar verme süreci idare ve yasama organlarına bırakılmıştır. Yasama organı her türlü faaliyeti kamu hizmeti haline getirebileceği gibi, mevcut bir kamu hizmetini de kaldırabilir (Gözler, 2006: 511, 512).

Örneğin özel dedektiflik hizmetlerinde, kişinin özel işinin takibi yada aile içi araştırmaları gibi konular doğrudan kamuyu ilgilendirmediği için, bu hizmete idare hukuku bağlamında ve bilimsel çerçevede “kamu hizmeti” demek tartışmalıdır. Fakat yasama organı kamu hizmeti olduğuna karar vermişse özel araştırma yapan bir kişi aynı zamanda kamu hizmeti de yapmıştır.

1.2.1.1 Kamu Hizmeti Bağlamında Kamu Güvenliği Hizmetleri ve Özel Sektör

İdare hukuku bağlamında kamu hizmetinin genel özellikleri özel sektör açısından değerlendirilmeye çalışılmıştır. Bu konu ileriki bölümlerden çıkartılacak bir sonuç olduğundan detaylı açıklama yapılmamıştır.

1.2.1.1.1. Süreklilik

Kamu hizmetleri devamlı, düzenli ve kesintisizdir. Aksi halde sektöre uğramış bir kamu hizmeti toplum düzenini olumsuz etkileyebilir. Güvenlik hizmetleri bu yönüyle belirginleşir ve 24 saat esasıyla hizmet verilir (Fındıklı, Bilgiç, 2006: 188). Fakat süreli veya geçici nitelikte kamu hizmetleri de istisnai olarak görülebilir. Örneğin tabii felaketlerde, depremde geçici sunulan hizmetler gibi (Gözübüyük, 1991: 182) Özel güvenlik hizmetleri de 24 saat esasına göre yapılan kesintisiz ve sürekli bir hizmettir. Ancak hizmetin süresi ve şekli karşılıklı anlaşmayla yapıldığından kamu güvenlik örgütlerinden farklıdır.

1.2.1.1.2. Siyasi İnisiyatif

Toplumun içerisinde bulunduğu koşullar bir hizmetin kamu hizmeti olup olmamasını belirler ve bu siyasi bir kararla mümkündür (Gözübüyük, 1991: 182) Nitekim kamu kolluğunun teşkilat, görev ve yetkileri kanunen düzenlendiği gibi özel güvenlik sektörü de kanunla düzenlenmektedir. Ülkemizde 5188 sayılı yasa ve ilgili yönetmelik sektörün yasal dayanağıdır. Bu nedenle özel güvenlik hizmetleri kamu hizmeti sayılmaktadır. Fakat bu durum ülkeden ülkeye farklılık arz etmektedir. Örneğin Yunanistan, İngiltere ve İrlanda’ da özel güvenlik şirketleri ve özel güvenlik görevlileri hakkında kurallar belirlenmemiş, serbest sistem hakim kılınmıştır (George and Button, 1994: 187-199 aktaran Dağdeviren, 2003: 20). Yasa olmasa da idari yönetim bu

ülkelerde özel güvenlik hizmetlerine kamu hizmeti gözüyle bakmaktadır çünkü halkın büyük bir çoğunluğu açısından vazgeçilmez bir ihtiyaçtır. Özel güvenliğin bir kolu olan özel dedektiflikte de durum aynıdır.

1.2.1.1.3. Genellik veya Yerellik

Kamu hizmeti ülkesel, bölgesel, yöresel ya da belirli bir kesime yönelik olabilir. Milli savunma ülkesel, belediye otobüs işletmesi yerel, ilk öğretim okulları toplumun belirli bir kesimine yönelik olabilir (Gözübüyük, 1991: 182). Ülkemizde kamu güvenliği genel olarak tüm toplumu ilgilendirmektedir. Kamu polisinin özel tedbirleri olağanüstü durumlarda veya hizmetten yararlanmak isteyenlerin başvuruları üzerine sunulmaktadır. (Örneğin bir konserin güvenliğinin sağlanması için polisiye tedbirler açısından valiliklere başvurmak) Özel güvenlik ise genellikle özel alanlarda yapılan bir hizmettir ve gerektiğinde kamu alanlarında da hizmet sunabilmektedir. Bu yönüyle özel güvenlik hizmetleri, kamu hizmetleriyle örtüşmektedir.

1.2.1.1.4. Hedef Kamu' dur

Kamu hizmetleri doğrudan kamuya yönelik olmalıdır. Dolaylı yollarla kamuya yönelik hizmetler kamu hizmeti değildir (Gözübüyük, 1991: 182). Kamu güvenlik hizmetleri doğrudan doğruya kamuya yöneliktir. Özel güvenlik hizmetleri ise her ne kadar ücreti karşılığında sunulsa da doğrudan kamuya yöneliktir. Şirketlerin hizmet sunarken kar amacı gütmeleri ayrı tutulmalıdır.

1.2.1.1.5. Özel Kuruluşlara Devredilebilir

Kamu hizmetleri kural olarak kamu kuruluşlarınca yapılırsa da kamu kuruluşunun sıkı denetimi altında özel kuruluşlar tarafından da yapılabilir. Yani bir hizmetin kamu hizmeti sayılabilmesi için devletin tekelinde olması gerekmez. Bazı hizmetleri hem kamu kesimi, aynı zamanda özel kesim de yürütebilir. Örneğin devlet tiyatroları dışında özel tiyatrolar da vardır (Gözübüyük, 1991:183). Kamu güvenliği kolluğu (polis, jandarma) kamu kuruluşlarınca ifa edilmektedir. Bunların bazı görevleri ise özel sektöre yaptırılabilir ama güvenlik stratejik önem taşıdığından sıkı denetim ve kontrol mekanizması şarttır. Nitekim 5188 sayılı yasa ile devletin kontrolünü sağlayan güçlü bir

denetim mekanizması oluşturulmuştur. Ancak Anglosakson devletlerde sistem farklılığından dolayı değişik uygulamalara rastlanmaktadır.

1.2.1.1.6. Ücretli veya Ücretsizdir

Genel olarak kamu hizmetleri parasız sunulan bir hizmettir. Kolluk hizmetleri de parasız sunulur fakat PTT, TCDD gibi iktisadi ve sinai nitelikli kamu hizmetleri para karşılığı sunulur (Gözübüyük, 1991: 183). Ayrıca bir kamu hizmetinin, kamu hukukuna bağlı olması gerekmez, özellikle iktisadi kamu hizmetlerinde özel hukuk kuralları da uygulanır (Gözübüyük, 1991: 183). Kamu güvenliği hizmetleri de ücretsiz uygulanır fakat özel güvenlik hizmetleri ücreti mukabilinde sunulmaktadır, yani kar amacı vardır. Hastaneye hizmet sunan bir özel güvenlik şirketi ücretini hastane yönetiminden alır, hastaneye gelenlerden talep etmez. Özel güvenlik sektörü kendi özel yasalarına tabidir fakat 5188 sayılı yasada olduğu gibi görevlerinin yapılmasıyla ilgili hususlarda ve yetkilerini uygulamada kamu görevlisi sayıldıklarından genel hükümlere tabidirler.

1.2.1.1.7. Eşitlik

Kamu hizmetleri eşitlik ilkesine göre sunulur. Kişiler kamu hizmetlerinden faydalanırken birbirlerinden üstün yanları yoktur, aynı haklara sahiptirler (Gözübüyük, 1991: 183). Kamu güvenliği hizmetleri de aynı şekilde toplumu oluşturan tüm bireylere eşit ve ücretsiz sunulan hizmetlerdir. Özel güvenlik hizmetlerinden yararlanma hakkı da herkese eşit tanınmıştır. Halbuki eski 2459 sayılı kanunda böyle bir eşitlikten bahsetmek mümkün değildi ama 5188 sayılı kanunla beraber, kanunda sayılan şartları taşıyan herkes özel güvenlik şirketi açabilir ve serbest piyasa koşullarında hizmet verebilir.

1.2.1.1.8. Ayrıntı Gereksizdir

Yasama organının izniyle düzenlenen kamu hizmetlerinin ayrıntılı açıklanması zaruri veya gerekli değildir. Örneğin yerel kuruluşların görevleri genel olarak yasalarda belirtilmiştir. Halkın bazı ortak çıkarları ve menfaatleri için bazı hizmetleri kamu hizmetine dönüştürebilirler. Nitekim kamu kolluğunun görev ve yetkilerini düzenleyen birçok yönetmelik, tüzük, emir ve tamimler vardır. Aynı şekilde özel güvenlik

kanununun yanı sıra kanunun uygulanmasını gösterir yönetmelik ve genelgeler çıkartılmıştır.

1.2.1.1.9. Esnektir

Kamu hizmetleri esnektir, gelişmelere ayak uydurmalıdır (Fındıklı, 1992: 136, 137). Kamu güvenlik örgütlerinde çağın koşullarına uygun olarak çeşitli değişiklikler yapılmaktadır. Bu doğrultuda aynı değişiklikler özel güvenlik sektörünü de paralel olarak etkilemektedir. 2495 sayılı kanunun 1990' lı yıllarda yetersiz kalması üzerine 5188 sayılı yasanın çıkmasına neden olmuştur. Aynı şekilde ülkemizde henüz yasalaşmayan özel dedektiflik konusu da acil düzenlemeleri gerektirmektedir.

1.2.2.Kamu Düzeni

İnsanların toplu halde düzenli yaşamaları, uyulması gereken birtakım kuralları gerektirmektedir. Bu kurallar örf adet ve hukuk kurallarıdır ki bunlar olmadan toplumun huzur ve düzen içinde yaşamaları mümkün değildir. Bununla beraber hareket serbestliği ve özgürlüğüne sahip fertlerin, kişisel veya bireyler arası ilişkilerinin tamamı hukuki düzenlemelerle oluşturulamaz. Aksi halde çok uzun maddeleri içeren detaylı kanunlar yapmak gerekecektir. Hareket serbestliği toplumun düzenin sağlanması açısından belirli bir sınırdan tutulmalıdır ve bu sınır yine hukuk kuralları, örf adetlerle belirlenen genel hükümlerdir. Sayılan kurallara aykırılığın olup olmadığının tespitine yarayan hukuki vasıta ise kamu düzeni kıstasıdır (Dayınlarlı, 1994: 5,6). Fertlerin kendilerini gerçekleştirmeleri için sosyal hayat, idarece kontrol altında tutularak norm ve kurallar koyulup toplu yaşamının gereklerine uygun olarak yerine getirilmektedir. Toplumsal yapının en ilkelinden , en gelişmiş ve karmaşığınaya kadar, her topluluk sosyolojik ve siyasal anlamda toplum olma ve ortak yaşam sürdürebilmek için belirli bir düzene ve asgari disipline bağlı kalmak zorundadır (Meriçli, 2004b: 47).

Kamu düzeni bir kurallar bütünüdür, toplumsal barış ve düzeni sağlama amacını güder. Fakat kamu düzenini oluşturan kuralları tek tek saymak, liste haline getirmek mümkün değildir. Her ülkenin ekonomik, sosyal, politik koşullarına göre değişmekle birlikte ülkeden ülkeye farklı olabilir, bazen de aynı ülkede farklı zamanlarda veya farklı yerlerde değişebilir. Neyin kamu düzenini bozduğu, neyin bozmadığı zaman içerisinde

toplumsal normlardaki değişikliklere paralel olarak farklılaşmaktadır (Dayınlarlı, 1994: 6). Bu nedenle kamu düzenin tam bir tarifi yapılamamaktadır ve tanımı üzerine mutabakat sağlanmamıştır.

Örneğin ceza hukuku açısından, 365 sayılı eski TCK' da suç sayılan zina fiili, 1998 de yapılan değişikliklerle kaldırılmış ve 5237 sayılı ve 2004 tarihli yeni Türk Ceza Kanununda yer almamıştır. Yine daha önceden suç sayılan kumar fiili, yeni TCK' da yer almamış, 2005 tarih ve 5326 sayılı Kabahatler Kanununda idari yaptırıma tabi olmuştur.

Kamu düzeni kavramındaki ortak nokta, etkilerindeki izafilik, işlevindeki benzerlik, hüküm ve sonuçlarındaki değişikliklerdir. Bir kural kamu yararını korumak için var ise bu bir kamu düzeni kuralıdır. Aksi halde kişisel yararları koruyan kurallar kamu düzeni kuralı değildir (Dayınlarlı, 1994: 6,7).

Kamu düzeni sadece kamu hukukunda değil, aynı zamanda özel hukuk alanında da yer almaktadır. Özel hukukta kamu düzeni toplumun önemli olan ve doğrudan doğruya menfaatlerini koruyan hukuk kurallarını kapsamaktadır (Gözübüyük ve Tan, 2001: 596). Kişinin, ailenin, mirasın ve hakların korunması kamu düzenini doğrudan ilgilendirir. Ayrıca kamu düzeni, milli ve milletlerarası kamu düzeni şeklinde iki türü vardır. Yabancı hukuka göre kamu düzenine aykırı sayılmayan hususlar, milli hukuka göre kamu düzenini bozucu mahiyette ise milli hukuk kuralları daha baskındır ve uluslararası hukukun üstündedir. Bu ise kamu düzeninin istisnai bir özelliğidir.

Ayrıca kamu düzenini bozucu olay ve faaliyetlerin, gerçekten toplum düzenine etki edip etmediğinin tespitinde yargı yolu kullanılabilir. Böylece bir takım idari yaptırımlar hakim kararıyla kullanılabilir. Yani uygulamada hakim taktirine geniş yer verilmektedir. Fakat hakim bu yetkisini kullanırken keyfi olarak değil belli prensiplere bağlı kalarak kullanır (Dayınlarlı, 1994: 6, 28, 111).

1.2.2.1. Kamu Düzenin Tanımı

Kamu, bir ülkedeki halkın bütünü, amme anlamına gelmektedir (Türk Dil Kurumu, www.tdk.gov.tr). Kamu yönetimi, kamu yararını sağlamak üzere kamusal mal ve hizmet üreten, kamu hukukuna tabi, kamusal politikalar belirleyip uygulayan merkezi ve yerel bürokratik kuruluşlar, mekanizma, ilişkiler, insan gücü, araç-gereçler ve

bunların yönetimidir (Nohutçu, 2006: 9). Kamu düzeninin varlığı ve sürekliliği öncelikle kamu yönetiminin kesintisiz işlemesine bağlıdır (Eryılmaz, 2004:6).

Kamu düzenin tanımı hakkında, hem doktrinde hem de içtihatlarda standart bir tarifte mutabık kalınmadığı yukarıda belirtilmişti. Bununla beraber hukuk sözlüğünde kamu düzeni, “kamunun her bakımdan genel çıkarını koruyucu hükümlerin tümü; bir ülkede kamu hizmetlerinin iyi yapılması, devletin güvenliğini ve düzenini ve bireyler arasındaki ilişkilerde hukuku, huzuru ve ahlak kurallarına uygunluğu sağlamaya yarayan kurum ve kuralların tümü”, bir başka yönden de, “toplumun huzur ve sükununun sağlanmasını, devletin ve devlet yapısının korunmasını hedef tutan, toplumun her alanındaki düzeninin temelini oluşturan bütün kurallar” şeklinde tanımlanmaktadır. (Yılmaz, 1996: 433) Çelikel’ e göre kamu düzeni, “bir toplumun, siyasi, sosyal, ekonomik ve hukuki açıdan temel yapısını ve menfaatlerini ilgilendiren kurallardır.” ; Altuğ’ a göre kamu düzeni, “belli bir ülkede ve belli bir zamanda kabul edilmiş özel şartlar, koşullar sebebiyle o memleketin esaslı çıkarlarından sayılan hukuki kuralların tümüdür.” (Dayınlarlı, 1994:8) Kamu düzenin belirsiz ve tanımlanamaz olması yanında maddi (dışsal) yönü güvenlik, dirlik ve esenlik, sağlık öğeleridir (Giritli, Bilgen ve Akgüner, 2001: 745).

Türk Hukuk Kurumu ise kamu düzenini “bir memlekette kamu hizmetlerinin iyi yapılmasını, devletin emniyet ve asayişini ve fertlerin aralarındaki münasebetlerde huzuru ve ahlak kaidelerine uygunluğu teminine yarayan müessese ve kaidelerin bütünüdür” şeklinde tanımlamıştır (Dayınlarlı, 1994:9). Anayasa Mahkemesi, “toplumun huzur ve sükûnunun sağlanmasını, devletin ve devlet teşkilatının muhafazasını hedef tutan her şeyi ifade ettiği, başka bir deyimle cemiyetin her safhadaki düzeninin temelini teşkil eden kurallar“ olarak tanımlamıştır (A.Mh.K. 1976/27 esas, 76/51 Karar).

1.2.2.2. Kamu Düzeninin Maddi Yönü ve Kolluk

Kamu düzeni denilince akla gelen tüm halkın huzur, güven, asayiş ve emniyet içersinde olması, gelişmesi ve yaşamını sürdürmesi için uygun bir ortamın oluşturulmasıdır. Bu toplumsal bir ihtiyaçtır (Geleri, 2003: 53). Bir insan grubunun gerçek anlamda toplum olmasına olanak veren iç barış, asgari sükunet, tüm fertlere

özgürlüklerden yararlanma güvencesi ve toplumsal düzeni oluşturan tüm kurallar bütünü kamu düzenini açıklamaktadır. Yukarıda yapılan tüm tanımlarda varılan sonuç aynıdır fakat kamu düzeni çok geniş alanları ve birçok kuralı kapsadığından, içerisinde açıklanması gereken birçok konu, izafilik ve belirsizlik bulunmaktadır.

Bu çalışmada üzerinde durulan husus, kamu düzeninin maddi ve somut yönü toplumun huzuru, güvenliği ve sağlığıdır (Gözübüyük ve Tan, 2001: 596). Anayasamızın “Temel Hak ve Ödevler” başlıklı bölümünde, toplumun barışı, güvenliği ve sağlığı, toplumun maddi ve dışsal konumunu göstermektedir. (Giritli, Bilgen ve Akgüner, 2001: 745). Kamu düzeninin maddi üç ögesi olan dirlik, güvenlik ve sağlık kavramları aynı zamanda kolluk faaliyetleriyle de bütünleşmektedir (Hulusi, www.turkhukusitesi.com). O halde kolluğun koruyacağı kamu düzeni, toplumun maddi (dışsal) düzenidir ve kolluğun amacı da budur. Düşünce ve ahlak boyutundaki düzen ise doğrudan kolluğun görevi değildir. Yani kolluk bireylerin düşünce ve inanç alanlarını düzenlemez fakat bunlar kamu düzenini bozacak bir şekilde dışa yansırsa müdahale eder ve önler (Gözübüyük ve Tan, 2001: 595, 596)

Toplum hayatının barış, güvenlik, dirlik ve düzen içerisinde devamını sağlamak, insanların toplum içerisindeki tutum ve davranışlarını gözetip denetlemek kamu yönetiminin bilinen en eski ve yaygın görevlerinden biridir. Bu doğrultuda kolluk kamu düzeninin temininde, genel sağlık, kamu güvenliği, kamu huzuru ve gerektiğinde genel ahlakın sağlanmasında rol oynamaktadır. Zaten kolluk kavramının içeriğinde “kamu düzeninin sağlanması, kamu düzeninin korunması, kamu düzeninin bozulduğunda eski haline getirilmesi “ vardır.

1.2.2.2.1. Güvenlik (Kamu Güvenliği)

İnsanların huzurlu bir yaşam sürebilmesi için öncelikle güvende olduklarını hissetmeleri gerekmektedir. Vatandaşın kamu idaresinden beklentisi kendilerine bu imkanın sağlanması, güvenlik ihtiyacının karşılanmasıdır. Birinci konuda güvenlik kavramı tam olarak açıklanmış ve sınıflandırılmıştır. Görülmektedir ki güvenliği sadece kolluk faaliyetleri olarak sınırlandırmamalıdır. Fakat kamu düzeninin temininde ilk aklı gelen idari kolluk faaliyetleridir. Modern devlet kamu düzeninin korunması görevini idari kolluğa vermiştir. Sadece suçun önlenmesi, suçluların yakalanması ve adalete

teslimi değil, bunun yanında silah ruhsatının verilmesinden tutunda trafik kontrollerine, yıkılma tehlikesinde bulunan binaya yapılacak işlemlere, binaların yanma tehlikesine yönelik alınacak önlemlere, iş kazalarına yönelik tedbirlere, kişi ve konut dokunulmazlığının teminine kadar tüm tutum ve davranışlardır (Giritli, Bilgen ve Akgüner, 2001: 746; Pelit, 1998: 7,8).

1.2.2.2.2. Dirlik ve Esenlik (Kamu Huzuru)

Kamu huzuru anlamına gelen kamu dirliği ve esenliği hususu, toplumun düzeni bozucu fiillerden ve olumsuzluklardan uzak tutulması anlamına gelmektedir. Kişilerin her yerde ve her zaman, rahat ve huzur içinde olmaları, herhangi bir dış etkenden etkilenmemeleri, sükunun sağlanması durumudur (Giritli, Bilgen ve Akgüner, 2001: 746). Dirlik ve esenliğin oluşmasında iki unsur vardır ki bunlar manevi ve ahlaki hususlar, diğeri ise maddi hususlardır. Manevi ve ahlaki konular kolluk faaliyetleriyle ilgili değildir. Kolluğun kamu dirliğinde rolü maddi olmasıdır (Kaptı, 2004:31). Fertlerin toz, çöp, kötü koku, duman ve benzeri rahatsız edici davranışlardan günün 24 saat uzak tutulması maddi bir olgudur ve idari kolluğun bu yönde görevleri vardır (Gözübüyük, 1991: 186). Fakat bazı dirlik ve esenliği sağlayıcı önlemler coğrafi konuma ve zamana göre farklılıklar içerebilir. Örneğin geç saatlere kadar açık bir eğlence merkezi toplumu rahatsız edip, huzuru bozabilirken sahil şeritlerinde rahatsız edici olmayabilir (Karagöz, 2005: 29).

1.2.2.2.3. Genel Sağlık

Kolluk faaliyetlerinin kamu düzenin korunmasında bir diğer faaliyeti de kamu sağlığının teminidir. Burada kastedilmek istenen fertlerin tedavi edilmesi, hastalıkların iyileştirilmesi değildir. Toplumun bulaşıcı ve yaygın hastalıklardan uzak tutulması, genel sağlığın teminidir (Gözübüyük ve Tan, 2001: 596). Yani kişisel olarak hastalıkların tedavisi yerine toplumun genel sağlığının temini ve toplumun bütünüünün korunmasıdır (Karagöz, 2005:29). Suların, her türlü yiyecek ve içecek maddelerinin denetimi, salgın hastalıkların önlenmesi için insanlar, hayvanlar, taşınır veya taşınmaz mallar üzerinde kısıtlamaların getirilmesi (Kaptı, 2004: 31), kanalizasyon yada foseptik yaptırılması toplum sağlığını korumak amacıyla yapılır ve genel hijyen (umumi

hıfzısıhha) kurallarıyla belirlenir (Giritli, Bilgen ve Akgüner, 2001: 746). Bulaşıcı hastalıklarda yeterince önlem alınamazsa toplumun büyük bir kısmı etkilenebilir. Bu nedenle hastalığın bulunduğu bölgede yaşayanların çıkışı yasaklanabileceği gibi bölgeye girişlerde yasaklanabilir. Örneğin kuş gribi vakasında polis ve jandarma görevlileri, belediyeler, sağlık müdürlükleri, tarım ve köy işleri yetkilileriyle beraber karantina bölgelerini kontrol altında tutarak bölgedeki hastalıklı hayvanlara el konulması gibi işlemleri yerine getirmişlerdir

1.2.2.2.4. Genel Ahlak

Kamu güvenliği, sağlığı, huzurunun temini yanında bir diğer husus genel ahlakın korunmasıdır. Toplumun manevi ve ahlaki konumuna aykırı bazı fiiller karışıklığa neden olabilir. Fertlerdeki birtakım ahlaki tutum ve davranışlar kolluğa belirli sınırlar dahilinde müdahale yetkisi tanımaktadır (Karagöz, 2005: 30). Müstehcen yayınlar, plaklar, fotoğraflar, kamu alanlarında veya umuma açık yerlerdeki davranışlar kamu düzenini bozduğu takdirde kolluk gerekli yasal işlemleri yapabilmektedir. Nitekim 2559 sayılı PVSK Mad. 11’ de Polis, “Genel ahlak ve edep kurallarına aykırı olarak; utanç verici ve toplum düzeni bakımından tasvip edilmeyen tavır ve davranışta bulunanlar ile bu nitelikte söz, şarkı, müzik veya benzeri gösteri yapanları; çocuklar, kız ve kadınlar ile genç erkeklere sözle veya herhangi bir şekilde sarkıntılık edenleri, kötü alışkanlıklara ve her türlü ahlaksızlığa yönelten ve teşvik edenleri; genel ahlâk ve edebe aykırı mahiyette her türlü sesli ve görüntülü eserleri, kaydedildiği materyale bakılmaksızın üreten ve satanları; herhangi bir müracaat veya şikayet olmasa bile engeller, davranışlarının devamını durdurarak yasaklar, sanıklar hakkında tanzim olunacak evrakı derhal şikayete bağlı suçlar hakkındaki evrakı da şikayet ve müracaat vuku bulduğu takdirde adliyeye tevdi eder.” denilmektedir. Yine 2004 tarih ve 5237 sayılı TCK 7. Bölümde Genel Ahlaka Karşı Suçlar başlığı altında verilecek cezalar belirtilmiştir.

1.2.2.3. Kamu Düzeninin Müdahalesi

Toplumun bir arada yaşayabilmesi için koyduğu kuralların kamu düzeni ile ilgisi, ülkenin sosyal, ekonomik, kültürel ve tarihsel gerçeklerine göre belirlenmektedir. Böylece toplum yararı ön planda tutulmaktadır ve her ülke için o ülkenin kendine özgü

tarihsel, sosyal, ekonomik ve diğerk koşullarının oluşturduğu özel bir anlam taşımaktadır. Bir kuralın, bir uygulamanın veya hukuki bir düzenlemenin kamu düzenine aykırı sayılması için ülkenin hukuk düzeninin temel ilkelerinden birisiyle çatışması ya da ülkenin genel hukuk yapısını ağır biçimde zedelemesi gerekmektedir. Diğerk yandan yasaların kamu yararını korumak amacıyla zorunlu kıldığı işlerin yapılmaması yada çiğnenmesi durumlarında, yapılan işlemler kamu düzenine aykırı sayılırlar (Metin, 2002). Gerek iç hukukta, gerekse kamu hukukunda tarafların uymaları gereken kuralları içeren kamu düzeninin toplumun menfaati ve huzuru için korunması mecburiyeti vardır. Kamu düzeni, bütünlüğün muhafazası için kendi düzenini bozucu faaliyetlerle karşılaşırorsa müdahale etmek zorunda kalır ve bu müdahalesini gerektiren hususlar şunlardır (Dayınlarlı, 1994:17):

1. Kanunlarının esas prensiplerine aykırılık
2. Adap ve ahlak anlayışına aykırılık
3. Temel hak ve özgürlüklere aykırılık
4. Devletler hukukuna aykırılık

1.2.3. Modern Devlet Sürecinde Otoriter ve Merkezietçi Kamu Güvenliğinin Genel Nitelikleri

Toffler' in 2. dönüşüm aşaması olarak belirttiğı modernleşme süreci James WATT' ın buhar makinesini bulmasıyla beraber başlamış (Karbuş, 2003:19), sermaye toprak yerine ekonomik güç olmuş ve sanayi toplumu ortaya çıkmıştır. Sanayiye yönelmiş topluluklarda savaşların en önemli nedeni sanayi makineleri ve sanayi girdisi olan hammaddeye hakim olma isteğidir. Aynı zamanda üretim, ulaşım ve haberleşmenin artmasıyla birlikte ulusal sermaye, merkezietçi iktidar, bürokratik yapılanmalar, ulus-devlet, ulusal ekonomi, ulusal demokrasi gibi yeni aktörleri ortaya çıkmıştır

Bu dönemde güvenliğin amacı devleti, zümreyi veya belirli bir sınıfı korumak maksadıyla halkın kontrol altında tutulmasıdır. Güvenlik faaliyetleri hizmet olarak görülmemiştir (Dağdeviren, 2005: 24). Otoriter, merkezietçi ve hiyerarşik yapılanma, güçlü bir idari yapıyla beraber devletin güvenliğini sağlaması için meşru güç kullanımı benimsenmiştir. Totaliter rejimlerden farklı olarak güvenlik birimleri siyasi iktidardan koparak ayrı bir yapılanmaya girmiştir. Devlet yönetiminden kopmuş ve kamu düzenini

sağlayıcı, gerektiğinde şiddet kullanan teknik donanımlı, imtiyazlı bir güç haline gelmiştir. Amaç devleti korumak ve kamu düzeninin devamını tahsis etmektir.

İç güvenlik birimleri haricinde diğer kurum ve kuruluşların güvenliğe katılımlarının ülkeyi kargaşa ve kaos ortamına sokacağı öngörülmüştür. Bu doğrultuda suç işlenince müdahaleye ve tarafları adli mercilere sevk etmeye yönelik adli güvenlik hizmetleri; kamu düzeninin bozulmaması için tedbirler alan idari güvenlik hizmetleri şeklinde sorumluluklar almıştır. Teknik ve mesleki uzmanlaşma, haber alma ve istihbarat modern devlet sürecinde modern güvenliğin diğer klasik görevleridir. Halkın memnuniyetinden çok kamu düzeninin devamına önem verilmiştir. Kamu düzeninde, siyasal rejim ve merkezi otoritenin korunması adına kişisel hak ve özgürlüklere müdahale söz konusudur. Güvenlik birimleri diğer kurumlar tarafından denetlenebilir fakat denetim birimleri güvenlik hizmeti yapamaz, ayrıca denetim idarenin tasarrufudur (Bal, 2003: 115-121). Ulusal sınırlar içerisinde güvenlik stratejileri ülkenin her yerinde ve sert kurallar mutlaka tek elden yürütülmelidir.

1.2.3.1. Kamu Güvenliği Kamu Gücünü Kullanır, Karışmacıdır

Kamu gücü, kamu hizmeti ve kamu yararından daha eski bir kavramdır. Kamu gücü kullanımı hakimiyet esasına dayanmaktadır. Kamu gücü idareye üstün yetkiler tanır ve kendine özgü kuralları içerir. Kamu güvenliğinin sağlanmasında kamu gücü kullanılır. Kamu gücü kullanımı devletin otorite yetkisini kullanan güvenlik güçleri tarafından yerine getirilir (Aydın, 2004: 56). Kamu güvenliğinin temininde, kamu gücü kullanımı diğer hizmetlerden farklı olarak daha fazladır (Kaptı, 2004:7). Kolluk faaliyetleri, topluma, kişilere daha fazla karışır, hukuk kuralları çerçevesinde düzenleyici sınırlamalar getirir (Yılmaz, 1994: 16). Kolluk görevlileri kamu düzeni bozulduğunda veya kamu düzenine aykırı bir durum gerçekleştiğinde müdahale ettikleri takdirde, kamu yararı ve bireysel hak ve özgürlükler arasında bir denge kurmalıdırlar. Bu müdahale sadece kamu güvenliği, kamu sağlığı ve kamu huzurunu korumak amacıyla yapılabilir (Gözübüyük, 1991: 186). Müdahale etmesi için kamu yararının yanı sıra kanunlarla yetki de verilmelidir. Kanunlarda açıkça kolluk görevlerine yetki verilmiyorsa, kamu yararı olsa bile müdahale edemezler, kamu özgürlükleri kısıtlanamaz (Giritli, Bilgen ve Akgüner, 2001: 743, 744).

Bu bağlamda birtakım hak ve özgürlüklerin, kişisel hakların kısıtlanması veya sınırlandırılması bile söz konusu olmaktadır. Ancak bu kamu düzeninin bozulması halinde hukuksal sınırlar içerisinde kalmak şartı ile kişilere müdahalede bulunulmaktadır. Aksi halde kamu gücünün kullanımı ve güvenliğin sağlanmasında kolluk güçlerinin kişilerin anayasa ve kanunlar çerçevesinde kullanılan temel hak ve hürriyetlere müdahale etmemeleri ve engellememeleri gerekmektedir.

Kamu düzenini bozucu fiiller karşısında, kamu yönetiminin bazı idari veya adli yaptırımları söz konusudur. Ceza hukukunda, kamu düzenine aykırı davranışta bulunan kişiler hakkında yetkili merciler kamu davası açmakla yükümlüdür. CMK madde 170' de kamu davası açma yetkisi Cumhuriyet savcılarına verilmiştir. Cumhuriyet savcısı, işlenen suçlarda, şikâyetlerde veya olaylarda kamu düzenini bozan ve kamu güvenliğini etkileyen fiile rastlarsa ve kişiler hakkında yeteri kadar delil bulursa iddianame ile kamu davasını açar ve kovuşturma evresi başlar (CMK Mad. 175). Bu durum adli kolluk faaliyetleri içerisinde değerlendirilir. İdare hukukunda ise, idari mercilerce kamu düzenine aykırı fiillere çeşitli müeyyideler uygulanabilmektedir. Öngörülen müeyyidelerin tahsili ise 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümlerine göre yapılır. İdarenin her türlü eylem ve işlemlerine karşı yargı yolu açık tutulmuştur (AY Md. 125).

1.2.3.2. Kamu Güvenliği Koruyucudur

Kamu güvenliği hizmetleri diğer hizmetlerden daha acildir. Bunun nedeni ise kişiyi, toplumu, devleti koruyucu nitelikte olmasından kaynaklanmaktadır (Çalışkan, 1996: 11). İlgili alanı yukarıda açıklanan kamu düzeninin maddi yönüdür ve ayrıntılı olarak üzerinde durulmuştur. Kamu güvenliğinin koruyucu özelliğiyle ilgili PVSİK madde 11' de "Polis, asayiş, amme, şahıs tasarruf emniyetini ve konut dokunulmazlığını korur. Halkın ırz, can ve mallarını muhafaza ve ammenin istirahatını temin eder" denilmektedir. Ayrıca işlenmiş bir suça müdahalesi, failleri ve suç delillerini adli mercilere çıkartması yine toplum düzenini koruyucu bir rol oynar.

1.2.3.3. Kamu Güvenliği Tamamıyla Özel Kesime Devredilemez

Kamu hizmetlerinin bizzat devlet tarafından yada özel kişiler tarafından yapılabileceği yukarıda açıklandı. Fakat özel kişilere yaptırılan kamu hizmetleri devlet tarafından sıkı denetim altında tutulmalıdır. Çeşitli yasal düzenlemelerle bir kısım kamu hizmetleri özel kesime devredilmiştir. Kıta Avrupası ve ülkemiz tarafından benimsenen idari yapıdan dolayı bazı kamu hizmetlerinin özel kişilerce yapılması mümkün değildir. Örneğin kamu gücünü kullanan kolluk hizmetleri özel kesime devredilemez. Aksi halde özel kesimin kamu gücünü kullanması toplumu kaosa sürükleyebilir. Bu da kamu gücünün ihmaline ve kamu düzeninin bozulmasına neden olacaktır. Gürülkan' ın belirttiği gibi kolluk hizmetleri asla ihmal edilemez (Yılmaz, 1994: 16). Ayrıca bazı kolluk hizmetleri devlet güvenliğine yönelik olduğundan gizlilik içermektedir. Bunu ise kar amacı güden özel sektörün yerine getirmesi mümkün değildir. Bununla beraber bazı güvenlik hizmetleri doğrudan toplumu değil sadece belirli bir kesimi ilgilendirdiğinden, ücret karşılığında güvenlik hizmetlerinden faydalanılabilmektedir. Bu hizmetler sadece özel alanlarda bina, tesis ve kişi koruma hizmetleriyle kısıtlanmıştır. Özel kesimin kamu alanlarında koruma hizmeti yapması ise sadece kamu kolluğunun kontrolünde ve emrinde mümkün olmaktadır. Ayrıca adli kolluğun yetkilerini de kullanması mümkün değildir. Adli bir olay olduğunda sadece ilk müdahaleyi yapar, tedbir alır ve kamu kolluğuna devrederek onun emrine girer. Böylece hem adli, hem koruyucu yönüyle güvenlik hizmeti sunan özel kesim, dolaylı olarak kamu hizmeti yapmakta, kamu hizmetini tamamlayıcı rol oynamaktadır.

1.2.3.3. Diğer Özellikleri

Kamu güvenliği örgütlerinin genellikle başlıca özellikleri yukarıda anlatılan hususlardır.

Ayrıca detaylandırarak olursak (Bal, 2003: 115-121; Dönmez, 2006a: 367, 368):

Güvenlik birimleri haber alma ve istihbarat çalışmalarına ağırlık verirler, gerekirse özel hayata müdahale söz konusudur. Devletin güvenliğini sağlamak, kamu düzeni, siyasal rejim ve merkezi otoritenin korunması için kişi, kurum ve kuruluşlar hakkında sürekli bilgi toplama ve istihbarat söz konusudur. Önemli olan kişiler değil,

devletin şahsi varlığı olduğu için özel hayatın gizlilik prensibi hukuki çerçevede delinebilir. Fakat çoğu zaman hukuki olmayan müdahaleler gizlice yapılmaktadır.

Güvenlik birimleri diğer kurumları denetleyebilir ve gerekli hallerde bu kurumların görevlerini de yapabilir. Diğer kurumlar da güvenlik birimlerini şartlar oluştuğunda denetleyebilirler fakat denetim birimleri güvenlik hizmeti yapamaz, ayrıca denetim idarenin tasarrufudur.

Güvenlik örgütü halkın memnuniyetini esas almaz, halkın isteğine göre hareket etmez. Kamu düzeninin korunması halkın memnuniyetinden daha önemlidir. Kamu düzeni sağlanırken halkın rahatsız olması yada istemediği durumların ortaya çıkması, güvenlik örgütünün görevini engellemez.

Devlete ait güvenlik güçleri haricinde kimsenin bu yetkiyi kullanma hakkı yoktur. Aksi halde kargaşa ve kaos ortamı doğacaktır. Bu nedenle devlet tarafından kurulmuş güvenlik örgütleri her türlü güvenlik problemleriyle ilgilenir. Sivile yada bir başka kuruma güvenlik hizmetlerini yaptırtmak devleti zaafa uğratacaktır.*

Kamu güvenliği örgütü olarak güvenlik güçleri bağımsız bir yapılanmaya gitmiştir. Merkez ve taşra teşkilatlarını oluşturmuş yine her birim kendi altında birimlere ayrılmıştır.

Kamu güvenlik örgütleri totaliter rejimlerden farklı olarak belirli bir zümreyi veya sınıfı temsil etmez ve onlara itaat etmez. Temel amacı kamu düzenini korumak ve idame ettirmektir.

Ulusal sınırlar içerisinde güvenlik stratejileri ülkenin her yerinde ve sert kurallar mutlaka tek elden yürütülmelidir.

Kamu güvenliği örgütleri içerisinde iç güvenliği sağlamakla yükümlü kolluk teşkilatları kendi içerisinde adli ve idari olmak üzere ikiye ayrılmıştır. Adli kolluk adli makamlara, suçlara ve tahkikatlara bakarken idari kolluk devletin icra gücünü oluşturur.

---

* Nitekim ülkemizde 1950' li yıllarda başlayan ve 1980' li yıllara kadar devam eden özel güvenlikle ilgili yasa tasarılarının red gerekçelerinde, "kamu kolluğunun yetkilerini bir başka kurumuma veya şahsa vermek devleti zaafa uğratacaktır", ortak sonucuna varılmıştır, bak: Gülcü, 2004a: 142, 143.

Güvenlik hizmetlerinde teknik ve mesleki uzmanlaşma şarttır. Her konunun veya durumun kendine özgü uzman görevlilerce yerine getirilmesi istenir ve her personel her konuda bilgili olmamalıdır.

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE'DE VE BAZI ÜLKELERDE KAMU GÜVENLİĞİ ÖRGÜTLENMESİ VE POLİS MODELLERİ

2.1. KITA AVRUPASI KAMU GÜVENLİĞİ ÖRGÜTLENMESİ

2.1.1. Fransa

Avrupa polis modellerinin oluşumunda, Fransa'da ortaya çıkan ve yayılan siyasal iktidara bağlı merkezîyetçi, otoriter bir güvenlik örgütlenmesi görülmektedir (Gleizal, Domenach and Yournes, 2000: 42). Merkezi otoriteye bağlı bu güvenlik örgütlenmesinin temel nedeni Monarşik devlet yapısından kaynaklanmaktadır (Yılmaz, 2004: 15). Bu yönüyle Anglosakson güvenlik örgütlenmesine nazaran gözle görülür bir fark dikkati çekmektedir.

16 – 17. yüzyılda Avrupa'nın çoğu ülkesinde hakim olan merkezîyetçi, monarşik devlet sistemi Kıta Avrupa' sına özgü bir polis sisteminin gelişmesine zemin hazırlamıştır (Yılmaz, 2004: 15). Özellikle Fransa'nın kendisini devletin şahsında somutlaştıran devrimci ulusal bağımsızlık ilkesinden kaynaklanan merkezîyetçi idari kuruluşları, etkin elit ve güçlü bir sivil bürokrasi ile donatılmış, İngiliz sistemine göre daha güçlü kamu yönetimini ortaya çıkarmıştır. Mawby' ye göre, Fransa yüksek düzeyde dağınık kırsal nüfusa sahipti ve merkezî yönetim kontrolü sağlamak için merkezîyetçi güçlü bir kamu yönetimi yapılanmasına neden oldu (Yılmaz, 2004: 17). Fransa'da ortaya çıkan bu sistem komşu ülkelerden başlamak üzere Kıta Avrupa' sını Polislik Modellerinin oluşumuna örnek teşkil etmiştir (Gleizal, Domenach and Yournes, 2000:38).

1667 tarihli Polis Tümgeneralî mahkemelerden bağımsız olarak kralın yetkisini temsil etmek amacıyla kurulmuştur. Fransız ihtilalinden sonra Polis Tümgeneralîği kaldırılmış ve polisiye hizmetler belediye bünyesinde tasarlanmıştır (Gleizal, Domenach and Yournes, 2000: 7,37). 1914 yılında Fosdick' in Avrupa Polis Sistemleri üzerine yaptığı karşılaştırmalı çalışmasında, belediyelerin belirli bir oranda polislik hizmetlerini yürütmelerinin, merkezî idare tarafından hoş karşılanmadığını ve belediyelerin birtakım yetkilerinin kısıtlandığını belirtmektedir. Bununla beraber geçmişte belediyelerle büyük

çekişmeler yaşayan merkezi idarenin polis güçlerinin yönetiminde belediyelere yetki vermesi, az da olsa merkezi yapıyı kırmaktadır (Fodsick, 1915: 43,47). Daha sonra sanayi devrimiyle beraber merkezi idarenin güçlendirme çabaları polisiye hizmetlerin devletleştirilmesine neden olmuştur. Bu doğrultuda 10 nisan 1941 tarihli kanun ile nüfusu 10.000' in üzerinde olan illerde polisiye hizmetler merkezleştirilmiş, 19 haziran 1951 tarihli kanun ile 12 sınır belediye polisi devletleştirilmiştir (Gleizal, Domenach and Yournes, 2000: 6, 7). Halen Fransa' da merkezi polise yardımcı olmak üzere 1983 yılında Belediye polis güçleri kurulmuştur. Kısıtlı adli kolluk hizmetlerine sahiptir ve genel amaçları suç önleme hizmetleridir (Bozkur T, 1999: 16).

Fransa' da polis güçleri İçişleri Bakanlığına bağlıdır ve bakanlığın kontrolü son derece yüksektir. Paris Polis Örgütünün 2 asırdan beri gelen ayrıcalıklı bir yapısı vardır ve içişleri bakanına bağlılık daha sıkıdır (Fodsick, 1915:46). Ulusal Polis yani Emniyet Genel Müdürlüğü onbir uzman daireden oluşmuştur. Bu dairelerden ikisi merkezi idareye bağlı dokuzu ise aktif polis birimlerinden oluşmaktadır bu dairelerden birisi aynı zamanda İnterpol 'ün bağlı olduğu adli polis merkez müdürlüğüdür. Bu birim suçluların yakalanması suç delillerinin bulunması ve adalete teslim edilmesi gibi adli kolluk hizmetlerini yürütür. İstihbarat, terör, kriminal, hava ve sınır polis hizmetleri gibi bir çok uzmanlık birimleri bulunmaktadır (Kratz, Semerak, 1985: 39,40).

Fransa' da polise destek olmak ve gerektiğinde sık sık askere başvurmamak için 1790'da jandarma teşkilatı kurulmuş ve 1920' li yıllarda jandarma modernleştirilmiştir. Bugün Fransa'da polis ile jandarma arasında eskiden beri gelen bir sürtüşme vardır, her ikisi de ayrı bakanlıklara bağlıdır. Bununla beraber yetkileri merkezi polise nazaran daha kısıtlı olan belediye polislerinin sayısında giderek artış gözlenmektedir (Gleizal, Domenach and Yournes, 2000: 188). Ayrıca son zamanlarda izlenen liberal politikalar yerelleşme eğilimi ve Avrupa birliği sürecinde suçla mücadelede izlenen politikalar yeni açılımları ortaya koymaktadır. Bu sebeplerden dolayı Yılmaz (Loveday'ın ifade ettiği gibi), Fransız Polisinin parçacıl "fragmented" bir doğaya sahip olduğunu vurgulamaktadır (Yılmaz, 2004:22).

Sonuç olarak Fransız güvenlik örgütlenmesinde polis vatandaşı yönetmek, kanunları uygulamak ve kamu düzenini tahsis etmek üzere devletten çıkan bir

organizasyondur. Bu haliyle ulus devlet kavramının otoriter, ayrıcalıklı kurumlarından biridir, modern devlet oluşumu ile sıkı ilişki içersindedir (Gleizal, Domenach and Yournes, 2000: 42). Polis sisteminin geniş kanuni yetkileri ve sorumlulukları vardır. Devlet kutsallaştırılmış ve polisin temel amacı devlete hizmet etmek, kamu düzenini kollamaktır. Polisin halka ve yerel yönetime hesap verme sorumluluğu yoktur.

Ülkemizin sosyal ve siyasi yapısı Fransa' ya benzediğinden polis teşkilatı yapılanması kamu yönetimiyle iç içe geçmiş durumdadır (Yılmaz, 2004: 54). Çok az farklılıklar olmasına rağmen Fransa'daki gibi örgütlenme söz konusudur. Fakat Bozkurt'un da belirttiği gibi Fransızlar günün ihtiyaçlarına göre devlet yapısında idari reformları yapmışlar, ülkemizde ise yeterince düzenleme yapılamamıştır (Bozkurt, 1999: 16). Örneğin özel güvenlik ve özel dedektiflik alanında 1980' li yıllardan sonra Fransa'da köklü gelişmeler sağlanmış, ülkemizde ise modern bir özel güvenlik yasası 2004 yılında yürürlüğe girmiştir. Özel dedektiflik alanında ise ülkemizde henüz bir yasal düzenleme yapılmamıştır.

2.2. ANGLOSAKSON KAMU GÜVENLİĞİ ÖRGÜTLENMESİ

2.2.1. İngiltere

Avrupa ülkelerindeki kamu güvenliği örgütlenmesinin bir diğer modeli toplumdan çıkan Anglosakson polis modelidir. Bu sistem İngiltere' de doğmuş, daha sonra Amerika ve Kanada' yı etkilemiştir (Yılmaz, 2004:14). İngilizler, Fransızlar gibi kendi polis sistemlerini kendileri geliştirmiş, başka bir ülkeden örnek almamış ve etkisinde kalmamıştır (Kaptı, 2004: 60). Bu model Fransa' dan farklı olarak milli ve merkezi bir yapıda olmayıp, yerel ve ademi merkeziyetçidir “decentralized” (Bozkurt, 1999: 16). İngilizlerin Fransa' da uygulanan polisiye hizmetlere bakışları olumsuzdu. Kurumların ve bağımsızlıklarının üstünlüğüne inanan İngilizler, toplumdaki polis rolünü halkı alçaklığa iten bir olgu olarak görmekteydiler (Gleizal, Domenach and Yournes, 2000: 77, 78) Polisin merkezi idareye bağlı olması kişisel hakları ve özgürlükleri zedeleyebileceği düşünülmüş, yönetim ve denetimi mahalli idareler ve merkezi idare arasında dengeli bir şekilde paylaşılmıştır (Yılmaz, 1994: 23).

İngiliz polis sistemi daha liberal ve halka daha yakın bir politika izlemektedir. Polisin hemen hemen hiçbir yönetsel sorumluluğu yoktur. Kendi organizasyon ve örgütsel inisiyatifinden kaynaklanan sosyal hizmet yükü vardır (Yılmaz, 2004: 15). Vatandaşın günlük yaşantısına, bireysel özgürlüklerine müdahale hususunda polisin otoritesi sınırlandırılmıştır. Kamu düzenini korumak ve bu doğrultuda geniş yetki kullanmak daha çok suçların önlenmesine odaklanmıştır (Yılmaz, 2004: 17).

İngiltere’ de 1750’ li yıllarda yargıçlar ve bucak güvenlik görevlileri polisiye hizmetlikleri yapmaktaydı. 1820’ li yıllarda birleşik polis kuvvetleri içişleri bakanlığına bağlı olarak oluşturulur (Gleizal, Domenach and Yournes, 2000: 80-83). Fakat pratikte İçişleri Bakanlığının belirli bir özelliğe sahip Londra metropoliten polisi haricinde yaptırımı söz konusu değildir. Londra Metropolitan polisi doğrudan bakanlığa bağlıdır (Yılmaz, 1994: 24). Diğer kentlerdeki polisten farklı olarak biraz daha ayrıcalıklı ve bağımsızdır. Fosdick, Londra polisinin bu ayrıcalığının nedenini, Londra’ nın siyasi, ekonomik ve kültürel öneminden kaynaklandığını vurgulamaktadır. Başlangıcından beri Londra da kraliyet merkezi ve devlet kurumları bulunmaktadır. Ayrıca şehrin kozmopolit yapısından dolayı polis güçlerinin yerel yönetimlerce idare edilmesi yetersiz kalabilir. Merkezi idarenin söz sahibi olması gerekmektedir (Fodsick, 1915: 20). Emniyet Genel Müdürlüğü bulunmadığından Metropolitan Polisi, ulusal polisin genel karargah merkezidir (Kaptı, 2004: 70).

Bugün İngiltere ve Galler’ de toplam 43 eyalet vardır ve hepsinin başında bir Emniyet Müdürü bulunur. Polis yetkilerini Galler ve İngiltere dışında, Kuzey İrlanda ‘da kullanamaz. İrlanda kamu güvenliği örgütlenmesi İngiltere’den farklı olarak merkezi bir yapıya sahiptir (Kratz and Semerak, 1985: 55). Diğer 43 eyalette bakanlık sadece mahalli polis otoriteleri tarafından atanan emniyet müdürlerine onay verebilir veya görevinde başarılı olamayanları görevinden alabilir. Bunun haricinde emniyet müdürünün çalışmaları hakkında kimse işine karışamaz, denetleyemez ve emir veremez. Mahalli polis komite üyelerinin üçte ikisi secimle gelen belediye meclis üyelerinden üçte biri mahkeme tarafından atanan sulh hakiminden oluşmaktadır (Yılmaz, 1994: 24).

İngiltere’ de ayrıca 16 yaşını geçmiş polis öğrencileri ve eskiden aktif polislik yapmış memurlardan oluşan gönüllü yardımcı polis kuruluşu vardır. Genellikle

toplantılar, spor müsabakaları, trafiğin düzenlenmesi, tek kişilik polis devriyelerine eşlik edilmesi gibi hizmetlere yardımcı olurlar (Kratz and Semerak, 1985: 56). Görüldüğü gibi özel güvenlik sisteminden farklı olarak halkın güvenlik hizmetlerine katılımı bu sistemle sağlanmaktadır.

2.2.2. Amerika Birleşik Devletleri

19.yy başlarında Kuzey Amerika da, İngiltere'den kopyalanan “sheriff” ve “constable” sistemi güvenliği sağlamaktayken, güney kısımlarda ise köleleri kontrol altında tutan atlı muhafız sistemi uygulanmaktaydı. Ayrıca paralı bekçiler de kullanılıyordu. 1830' lu yıllarda doğu sahillerine yakın devletlerde Londra polis sistemine benzer bir teşkilatlanma kuruldu. 1844 New York, 1854 Philadelphia, 1855 Boston gibi eyaletlerde yerel polis çekirdeği oluşturuldu. Bugünkü Federal Araştırma Bürosu olan FBI “Federal Bureau of Investigation” temeli ise 1890' lı yıllarda ortaya çıkan şehirlerarası suç şebekesiyle mücadele etmek amacıyla 1908 yılında atıldı (Gleizal, Domenach and Younes, 2000: 80-83). Amerikan polis sistemi İngiltere'den esinlenerek kurulmuş ve yerel bir girişim olarak ortaya çıkmıştır.

Ülkede en çok adı geçen ve her yerde görev yapabilen “FBI” federal güvenlik örgütlenmesidir. Adalet bakanlığına bağlı olarak federal olaylarla ilgilenir ve cumhuriyet başsavcısının emrinde hareket eder. Sosyal hakları yine federal hükümetçe düzenlenmektedir. Eyalet güvenlik örgütü olan eyalet polisi ise secimle gelen valinin emrinde görev yapar ve genellikle otoyol trafiğinden sorumludur. Mahalli polisçe yardım istenmedikçe suç araştırma ve kovuşturma yetkisi yoktur.

Diğer bir güvenlik örgütü ise mahalli teşkilatlanma olan Büyükşehir Polisi (metropolitan polis) ve ilçe, kasaba polisidir. Şehir polisi emniyet müdürüne bağlıdır. Emniyet müdürü secimle gelen belediye başkanı tarafından atandığı için mahalli bir yapısı vardır, federal hükümetle veya valiyle hiçbir şekilde ilişkisi yoktur. Amerikan polis sisteminin büyük bir çoğunluğunu mahalli güvenlik örgütü oluşturmaktadır. Suçların önlenmesinden suçların araştırılması, suç delillerinin elde edilmesi, suçluların yakalanması, dedektiflik hizmetleri ve federal polisle ilişkilere kadar bir çok hizmeti yürütürler. İlçe polisi örgütlenmesi ise kasabada görevli polis memurlarından en kıdemli

olanları arasından secimle iş başına gelen ilçe polis şerifidir. Genellikle kırsal alanlardaki güvenlikten sorumludurlar. Adli ve idari görevleri her eyalette farklı farklı düzenlenmiştir.

Ülkenin federal yapısından dolayı eyaletlere ve yerel yönetimlere önem verilmiştir. Bunun sonucu olarak bir çok polis örgütlerinin oluşumuna ve farklı polis metotlarının uygulanmasına neden olmuştur. Aynı anda toplum polisliğinin yanı sıra şehir merkezlerinde sıfır tolerans polislik anlayışını yansıtan sert uygulamalar da mevcuttur (Yılmaz, 2004: 17). Polislik hizmetleri federal güvenlik örgütü, eyalet güvenlik örgütü ve mahalli güvenlik örgütü olmak üzere üçlü bir yapıya sahiptir.

2.3. TÜRKİYE’DE KAMU GÜVENLİĞİ VE KOLLUK HİZMETLERİ

Türkiye’ de güvenlik hizmetleri; Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK), Milli İstihbarat Teşkilatı (MİT), Genel Kolluk Örgütleri ve bunlara ek olarak Özel Kolluk Örgütleri olmak üzere 4 kategoride ele alınmıştır (Mergen, 2003: 34; Yılmaz, 1994: 93; Bozkurt, 199: 43). Görüldüğü gibi özel kolluk ayrıca sınıflandırmada yer almıştır ancak hem genel kolluğun, hem de özel kolluğun ayrı ayrı belirtilmesi yerine doğrudan kolluk hizmetleri şeklinde yer alması daha doğru olacaktır.

Başka bir sınıflandırma ise İç Güvenlik ve Dış Güvenlik (Ulusal Savunma) şeklinde yapılmıştır. Emniyet, asayiş, içsel istihbarat, kamu düzeni ve adalet hizmetleri iç güvenlik içerisinde yer alırken devletin genel savunma birimi olan ordu dış güvenlik içerisinde yer almaktadır (Filiz, 2006: 50). Konu devlet güvenliği olduğunda ise bahsedilen birçok kurum güvenlik hizmetleri içerisinde yer almaktadır.

Ülkemizde tarihsel gelişiminden ve idari birikiminden dolayı tarihi ve köklü bir askeri teşkilatlanma söz konusudur (Bozkurt, 1999: 37). Milli savunma politikaları nedeniyle güvenlik meseleleri tamamen asker odaklı yürütüldüğünden güvenlik denilince akla ilk gelen ordu olmaktadır. Yılmaz’ a göre ordu kendini her zaman cumhuriyetin koruyucusu olarak görmüş ve batılı liberal demokrasilerde rastlanmayacak tarzda faaliyetlerde bulunmuştur (Yılmaz, 2004: 46). Bu ise ordunun güvenlik hizmetlerindeki rolünü ortaya koymaktadır.

Çalışmanın bu kısmında ele alınacak konu ülkemizin iç güvenlik örgütleridir. Bu örgütlenme içerisinde kolluk hizmetleri yer almaktadır ve kamu güvenliğinin temini kolluk faaliyetleri ile mümkündür.

2.3.1. Kolluk Kavramı ve Faaliyetleri

Kolluk, kamu düzenini sağlamaya yönelik bir kamu hizmetidir (Gözler, 2006: 558). “Kolluk” terimi, kollamak mastarının isim şeklidir ve eski dilde “Zabıta” teriminin karşılığı olarak kullanılmaktadır (Şeneken, 2001: 12). Kolluk çok geniş kapsamlı bir kavramdır ve bir yandan kamu düzenini sağlayan, koruyan, ya da bozulduğunda eski haline getiren idari etkinlikler, diğer yandan da bu tür etkinlikleri yürüten görevliler anlamına gelmektedir (Gözübüyük ve Tan, 2001: 596).

İdarenin kamu düzenini sağlamak ve sürdürmekle görevli devlet kurumlarına kolluk, bu kurumların kamu düzenini korumak için yaptığı tüm faaliyetlere kolluk faaliyetleri denilmektedir (Fındıklı, 2006: 198). Kolluk faaliyetlerinin temel amacı kamu düzenini sağlamaktır ve yetkili kolluk makamının yaptığı uygulama veya eylem, ancak kamu düzenini korumaya ve kollamaya yönelikse hukuka uygundur (Gözler, 2006: 558).

Yaşar’ a göre, kamu düzenini koruma, kollama, suç ve suçluları tespit etme ve yakalama ile görevli, gerektiğinde zor kullanma yetkisine sahip, kanunlarda verilen diğer yetkiler dâhilinde görev yapan kuruluşlara kolluk (zabıta) denilmektedir. Benzer bir tanımda ise kolluk (zabıta), emniyet ve asayiş ile kamu düzeninin korunmasını sağlayan, yasaların ve diğer mevzuatın verdiği görevleri yerine getirip yetkileri kullanan kuruluşlara denilir (Yaşar, 2003: 18). Bu tanımlarda kolluk kavramı, teşkilatlanma ve kamu görevlileri açısından organik şekliyle ele alınmıştır. Türk Dil Kurumu da kolluğun tanımını aynı anlama yakın, “Güvenliği sağlamakla görevli polis veya jandarma, zabıta” şeklinde yapmıştır.

Diğer bir tanıma göre kolluk, kamu makamları (otoriteleri) tarafından, kamu düzenini sağlamak amacıyla, kamu özgürlüklerine konulan sınırlamaya denir (Giritli, Bilgen ve Akgüner, 2001: 740). Bu tanımda kolluk hizmetlerine kanun ve tüzükleri uygulayan kamu görevlileri şeklinde değil, idarenin faaliyeti ve kolluk etkinlikleri şeklinde bakılmaktadır ve geniş bir tanımlama yapılmaktadır. Oysa polisiye alanda

yapılan bilimsel çalışmalarda ve Polis Meslek Hukuku içersinde kolluk hizmetleri genellikle idari etkinliklerden ziyade “kolluk görevlileri” ve “kolluk teşkilat yapısı” bağlamında ele alınmaktadır. Çünkü kolluk hizmetleri çok geniş bir kavram olduğundan idarenin birçok etkinliği kolluk faaliyetleri içersinde yer alır ancak polisiye hizmetler bütün kolluk faaliyetlerini kapsamaz. Bu nedenle çalışmamız da kolluk kavramı, teşkilat ve personel bazında ele alınarak polislik bilimini ilgilendirdiği ölçüde değerlendirilmiş ve örgütsel yapısı incelenmiştir.

2.3.1.1. İdari Kolluk ve Adli Kolluk Faaliyetleri

Gerçekte mevcut kolluk teşkilatları, adli kolluk teşkilatı veya idari kolluk teşkilatı şeklinde bir ayırım yapmamış; kolluk personeli de, adli kolluk personeli veya idari kolluk personeli şeklinde ayırma tabi tutulmamıştır (Gözler, 2006: 561). Yani iki kavram birbirleriyle karışmış vaziyettedir, bu iki türdeki kolluk etkinliğini aynı makam yerine getirmektedir (Giritli, Bilgen ve Akgüner, 2001: 741). Fakat hukuki rejim ve yargı düzeni bakımından kolluk hizmetlerinde böyle bir ayırım yapılmaktadır. Çünkü idari kolluğa idare hukuku uygulanır ve uyuşmazlıklarda idari yargıya tabidir, adli kolluğa ise ceza usul hukuku uygulanır ve uyuşmazlıklarda ceza mahkemeleri ilgilenir (Gözler, 2006: 562).

Uygulamada adli-idari ayırımı sadece görevleri açısından ele alınmaktadır. Adli hizmet yapan kolluk görevlisi aynı zamanda idari hizmeti de yapabilmekte, önleyici hizmet yapan kolluk görevlisi bir suçla karşılaştığında adli hizmeti de yerine getirmektedir. 2559 Sayılı PVSK’ da adli-idari ayırım yapılmamasına rağmen 2. maddede polisin görevleri arasında yer almıştır. Yani kolluğun görevleri arasında adli görevleri, idari görevleri şeklinde bir uygulama mevcuttur. Jandarma Teşkilatında bu görevlere ek olarak jandarmanın askeri görevleri de eklenmiştir (Gözübüyük ve Tan, 2001: 596; JTGYK, Mad. 7). Kolluk görevlisi adli görevini yaparken adli kolluk içersinde değerlendirilir, idari görevlerini yaparken ise idari kolluk içersinde değerlendirilir.

Adli kolluk suç işlendikten sonra ortaya çıkar ve suçluları adli mercilere delillerle beraber teslim eder, suçluların yakalanması ve cezalandırılması amacını güder

(Gözübüyük ve Tan, 2001: 601). Adli kolluk doğrudan sadece devlete bağlıdır, idari kurumlar veya yerel yönetimlere karşı sorumlu değildir. Arama, yakalama, gibi doğrudan maddi fiiller ile bireysel işlemleri yapar (Gözler, 2006: 563) ve adli mercilerin kontrolünde hareket ederler. Suç işlendikten sonra veya suç işlenmesine yönelik hazırlık aşamasında adli kolluk ortaya çıkmaktadır, kısaca suç kolluğu da denilmektedir.

İdari kolluk, doğrudan kamu düzeninin korunmasına yönelik olduğu için temel amacı suçun işlenmeden önce önlenmesidir (Giritli, Bilgen ve Akgüner, 2001: 741). Yani adli kolluk suç işlendikten sonra ortaya çıkarken idari kolluk ise suç öncesi ortaya çıkan bir kolluktur. Sadece devlet adına değil, mahalli idareler adına da çeşitli görevleri yerine getirir. İdari kolluk işlemleri tek taraflı yapılır ve yetkiler devredilemez. Yetkilerin kullanımı zorunludur ve idarenin kamu gücü ayrıcalığına dayanmaktadır. Ancak bu kişiler lehine kazanılmış bir hak değildir ve her zaman yetkiler geri alınabilmektedir. Doğacak zararlardan ise idare sadece ağır bir kusuru varsa sorumludur (Gözler, 2006: 564, 565)

2.3.2. Kolluk Çeşitleri

Gözler' e göre kolluk türleri genel olarak adli ve idari bir ayrıma tabi tutulduktan sonra İdari Kolluk, Genel Kolluk ve Özel Kolluk şeklinde ikiye ayrılmaktadır. Genel kolluk, merkezi idare kolluğu (Polis, Jandarma) ve Mahalli İdare Kolluğu (İl Özel İdaresi Kolluğu, Belediye Kolluğu, Köy Kolluğu) olmak üzere kendi içerisinde ikiye ayrılmaktadır. Orman Kolluğu, Tarım Kolluğu, Hayvan Kolluğu, Gümrük Kolluğu, Av Kolluğu, Çevre Kolluğu ve diğerleri şeklinde özel kolluğu sınıflandırmıştır (Gözler, 2006: 568).

Giritli ve diğerlerine göre ise İdari Kolluk, Genel İdari Kolluk ve Özel İdari Kolluk (Hizmet Kolluğu) şeklinde ikiye ayrılmıştır. Polis ve Jandarma Genel İdari Kolluk içerisinde yer alırken, Özel İdari Kolluk iki kategoride değerlendirilmektedir. Birincisi, belediye uygulamaları, ormanları koruma, gümrükleri koruma, kara avcılığı, turizm, tekelle ve maliye etkinlikleri gibi genel kolluktan tamamen farklı bir amaç güden kolluk türleridir. İkinci kategoride yer alan Özel İdari Kolluk ise demiryolları, hava trafiği, sınır ve kıyılarda sağlık gibi Genel İdari Kolluğun özelliklerini gösteren ve

uygulama alanları olan, yani aynı amacı taşıyan fakat Genel İdari Kolluğun dışında kalan ve özel kanunlarla oluşturulan kolluktur (Giritli, Bilgen ve Akgüner, 2001: 745, 746).

Gözübüyük ve Tan' a göre ise polis ve Jandarma Genel İdari Kolluğu oluştururken, Özel İdari Kolluk uygulamaları bakımından üç kategoride değerlendirilebilir. Birincisi “Hizmet Kolluğu” olarak adlandırılan ve kolluk yetkisinin bu yetkiye sahip olmayan bir makama tanınmasıyla oluşmaktadır (orman, turizm vb..). İkincisi Genel İdari Kolluk Faaliyetleriyle aynı amacı içeren ve mülki amirin yetkileri arasında bulunan “gayrisihhi müesseseler kolluğu” dur. Üçüncüsü ise amaçları bakımından Genel İdari Kolluktan kısmen veya tamamen farklı olan özel idari kolluk türüdür (Gözübüyük ve Tan, 2001: 603).

Yine Gözübüyük başka bir eserinde İdari Kolluğa Yöneltil Kolluk şeklinde tanımlama yapmıştır. Buna göre Polis ve Jandarma Genel Kolluk içerisinde yer alırken; Köy Kolluğu, Belediye Kolluğu, Gümrük Kolluğu, Orman Kolluğu ve diğerleri şeklinde Özel Kolluğu sınıflandırmıştır (Gözübüyük ve Tan, 2001: 603). Fındıklı' da benzer bir sınıflandırma yapmaktadır (Fındıklı, Bilgiç, 2006: 202, 203).

Yaşar ise kolluğu, Genel Kolluk, Özel Kolluk ve Yardımcı Kolluk şeklinde üçe ayırmıştır. Polis, Jandarma ve Sahil Güvenlik Komutanlığı Genel Kolluk içerisinde değerlendirilmektedir. Belediye Zabıtası, Gümrük Muhafaza Memurları, Orman Muhafaza Memurları, Kır Bekçileri, Çiftçi Malları Koruma Kolluğu ve Özel Güvenlik Teşkilatı, Özel Kolluk içerisinde yer almaktadır. Genel Kolluğa Yardımcı Kolluk ise Gemi Kaptanları, TCDD personeli, Çarşı ve Mahalle Bekçilerinden oluşmaktadır. (Yaşar, 2003:19-34) Şafak' da aynı şekilde bir sınıflandırma yapmıştır fakat Genel Kolluğa Yardımcı Kolluğu bu sınıflandırmaya katmamıştır (Şafak, 2005:17).

Ünsal ise İdare Hukukçularından gayet farklı bir sınıflandırma yapmaktadır ve kolluk çeşitlerini dört kategoriye ayırmaktadır. Birincisi Genel Kamusal Kolluk, ikincisi 5271 sayılı CMK kapsamına giren Adli Kolluk, üçüncüsü 5188 sayılı kanun kapsamına giren Özel Kolluk, dördüncüsü ise Fahri Kolluktur. Fahri kolluğu, CMK Mad. 90' a göre yakalama yapanlar ile zilliyede yapılan saldırıyı defedenler ve meşru müdafaa hakkını

kullananlar oluşturmaktadır. Genel Kamusal Kolluk içerik itibariyle Genel İdari Kolluk anlamına gelmekte ve Kamusal Kolluk (Polis, Jandarma, Sahil Güvenlik), Özel Kamusal Kolluk (Belediye Zabıtası, Orman Muhafaza, Gümrük Muhafaza, Liman Zabıtası), Yardımcı Kamusal Kolluk (Çarşı ve Mahalle Bekçileri, Köy Korucuları, Köy Muhtarı, Gemi Kaptanları) olmak üzere üçe ayrılmaktadır (Ünsal, 2005: 8).

Çalışmamızda yapılan sınıflandırma Şafak, Yaşar ve Ünsal' ın kolluk çeşitlendirmesine benzerlik göstermektedir fakat Fahri Kolluk bir tür kolluk çeşidi olarak görülmemiştir. Bununla beraber Yaşar' ın sınıflandırmasında yer alan “5188’ e göre Özel Kolluk” sınıflandırması gayet doğru bulunmuştur. Çünkü özel güvenlik idari bir kolluk türü değildir, başka bir kolluk türüdür. Eski özel güvenlik yasası olan 2495 sayılı yasa idari kolluk içersinde değerlendirilebilir fakat yeni 5188 sayılı kanun kapsamı açısından özel güvenliğin idari bir kolluk hizmeti sayılması mümkün görülmemektedir. Kanun yeni olduğundan ileride yapılacak çalışmalarda İdare Hukukçuları özel güvenliği benzer bir kategoride ele almalıdır. Özel güvenliğin neden idari bir kolluk türü olmadığı meselesi ileriki bölümlerde detaylı açıklanmaktadır.

2.3.2.1. Genel İdari Kolluk

Şafak, Ünsal ve Yaşar’ a göre Polis, Jandarma ve Sahil Güvenlik bu kategoriye girmektedir. İdare hukukçuları, Sahil Güvenliği Genel İdari Kolluk kapsamına almamışlardır. Fakat yaptığı idari işlemler ve Türk Kara Sularındaki sorumlulukları açısından Jandarma ve Polise benzer faaliyetlerde bulunmaktadır. Ayrıca gerektiğinde adli kolluk görevini de ifa etmektedir.

2.3.2.1.1. Jandarma Teşkilatı

Tarihte ilk kez “Jandarma” kavramına 1840-1841’ li yıllarda rastlanmış ancak Jandarma Teşkilatının kuruluşu 14 Haziran 1839 tarihi kabul edilmiştir. Sadrazam Sait Paşa tarafından 20 Haziran 1879 yılında Seraskerlik makamına bağlı Umum Jandarma Merkeziyesi kurulmuş, 1909 yılında yeniden düzenlenerek Harbiye Nezareti'ne bağlanmış ve “Umum Jandarma Kumandanlığı” adını almıştır (Jandarma Teşkilatı Tarihçe, www.jandarma.gov.tr). 1983 tarih ve 2803 sayılı Jandarma Teşkilat Görev Yetkileri Kanunu (JTGYYK) ile teşkilatın bugünkü yapısal çerçevesi oturtulmuştur.

Jandarma, emniyet, asayiş ile kamu düzeninin korunmasını sağlayan ve diğer kanun ve tüzüklerin verdiği görevleri yerine getiren silahlı, askeri bir güvenlik ve kolluk kuvvetidir (JTGYK, Mad. 3). Polis teşkilatının bulunmadığı yerlerde ve belediye sınırları dışında kanunda yazan yetkileri yapar (PVSK, Mad. 25, JTGYK, Mad. 10, JTGY, Mad. 19,20).

Jandarma Genel Komutanlığı, Türk Silahlı Kuvvetlerinin bir parçası olup eğitimi, öğretimi ve silahlı kuvvetlerle ilgili askeri görevleri açısından Genel Kurmay Başkanlığına bağlıdır. Emniyet, asayiş ve kamu düzeninin sağlanmasına yönelik hizmetleri açısından İçişleri Bakanlığına bağlıdır ve Jandarma Genel Komutanı İçişleri Bakanına karşı sorumludur (JTGYK, Mad. 4).

Jandarma Genel Komutanlığı'nın Teşkilatı; Karargah ve Bağlı Birlikleri, İç Güvenlik Birlikleri, Sınır Birlikleri, Eğitim Birlikleri, Jandarma Okulları, İdari ve Lojistik Destek Birlikleri ile görevin özelliğine bağlı olarak kurulacak diğer kuruluşlardan oluşur (Jandarma Teşkilat Şeması, www.jandarma.gov.tr).

İç Güvenlik Birliklerini oluşturan Jandarma Bölge Komutanlıkları, İl Jandarma Komutanlıkları (alay seviyesinde), İl Merkez ve İlçe Jandarma Komutanlıkları,, Jandarma Karakol Komutanlıkları, Jandarma Koruma Birlikleri, Jandarma Asayiş Komando Birlikleri mülki amire ve İçişleri Bakanlığına bağlıdır fakat Jandarma Komando Birlikleri ile Jandarma Havacılık Birlikleri Genel Kurmay Başkanlığına bağlıdır

Ülkemizde kolluk faaliyetlerinin uygulanmasında Polis ve Jandarma gibi birbirinden bağımsız iki kurumdan faydalanılması Fransız sistemiyle benzerlik göstermektedir. Fakat Fransa' da jandarma ile polis birbirinden kopuktur. Ülkemizde ise polis ve jandarma aynı makama bağlı olmakla beraber işbirliği yapma konusunda daha iyidir. Fakat Türk Jandarması profesyonel bir polis gücü değildir (Yılmaz, 2004: 75, 76).

2.3.2.1.2. Sahil Güvenlik Komutanlığı

Osmanlı İmparatorluğu döneminde sahillerimizin korunması, kaçakçılığın önlenmesi ve izlenmesi için 1859 yılında "Rusumat Emaneti" teşkilatı ile emrindeki "Muhafaza Memurluğu" adıyla ilk temeller atılmış ve 1889 yılında bu görevi

Jandarma'ya bağılı birlikler yerine getirmiştir. Cumhuriyet döneminde ise 1932-1956 tarihleri arası Genel Kurmay Başkanlığı bünyesinde “Gümrük Muhafaza Umum Komutanlığı” kurulmuş ve 1956’ dan sonra bu görevi Jandarma yürütmüştür. Sahil Güvenlik Komutanlığının bugünkü adını 9 Temmuz 1982 tarihli, 2692 sayılı kanunla almış fakat müstakil bir kuvvet komutanlığı konumuna 18 Haziran 2003 tarihli ve 4902 sayılı Sahil Güvenlik Komutanlığı Kanunu ile gelmiştir. (Sah. Güv. K. Tarihçe, www.sgk.tsk.mil.tr).

Sahil Güvenlik Komutanlığı Türk Silahlı Kuvvetleri kadro ve kuruluşu içerisinde olup, barışta görev ve hizmet yönünden İçişleri Bakanlığına bağılıdır, (SGKK, Mad. 2) Savaşta ise Deniz kuvvetleri Komutanlığının emrinde görev yapar (SGKK, Mad. 3). Kanunda yazılı görevlerini yaparken Jandarma ve polise tanınan yetkileri kullanır, hem adli hem de idari görevleri vardır.

Ülkemize ait tüm kıyılar, karasuları, liman ve körfezleri korumak, her türlü kaçakçılık faaliyetlerini önlemek, ulusal veya uluslararası idari düzenlemeleri uygulamak; deniz kirlenmesi, balıkçılık, dalgıçlık gibi faaliyetleri denetlemek; arama kurtarma faaliyetlerinde bulunmak gibi görevleri yapar (Filiz, 2006: 121; www.sgk.tsk.mil.tr). Sahil Güvenlik Komutanlığı bu görevlerini 4 Bölge Komutanlığı (SG Ege Bölge Komutanlığı, SG Marmara ve Boğazlar Bölge Komutanlığı, SG Ege Deniz Bölge Komutanlığı, SG Akdeniz Bölge Komutanlığı) ve bunlara bağılı 6 Grup Komutanlığı ile SG Hava Komutanlığı, Eğitim Merkezi Komutanlığı ve İkmal Merkezi Komutanlıkları ile yerine getirir (Filiz, 2006:121; www.sgk.tsk.mil.tr).

2.3.2.1.3. Polis Teşkilatı

“Polis” kelimesi Latince “Politia”, Yunanca “Politeia” kelimelerinden türetilmiştir. Başlangıçta tüm kamu hizmetlerinin karşılığı olarak şehir ve site yönetimi, devlet ve hükümet faaliyetlerinin yönetimi anlamında kullanılmış ancak zamanla kamu düzenini, huzuru ve güvenliği sağlayan örgüt anlamını almıştır (Yaşar, 2003:2). Dünyada ki polis modelleri ve polis sistemleri incelendiğinde, polisin rolünün ülkeden ülkeye değiştiği görülmektedir. Bazı ülkelerde hükümet toplumu kontrol etmek üzere polisi bir araç gibi görürken, liberal demokrasilerde polis halka hizmet için vardır.

Ülkemizde polisin üslendiği rol genellikle hükümetin halkı kontrol mekanizması olarak kullandığı bir araç konumundadır (Yılmaz, 2004: 70).

2.3.2.1.3.1. Tarihçesi

Uygur metinlerinde Eski Türklerde gece bekçiliği ve asayişin sağlanması gibi işlerin karşılığı olarak “Yarkan” ve “Daruga” kelimeleri kullanılmıştır. Ayrıca ordunun başı olan “subaşı”nın eski Türklerde belirli bir bölgenin asayişini sağlamada görevli olduğu düşünülmektedir. Ancak Osmanlı Devleti döneminde asayişten sorumlu kişilerdi. İslamiyet’in kabulüyle beraber hakimlik, savcılık gibi birçok misyonu üstlenen Kadı’lar aynı zamanda zabıta amirliği görevini de yapmışlardır fakat asıl zabıta yetkisi subaşılardan tarafından yerine getirilmiştir (Yaşar, 2003: 2, 3). Selçuklular döneminde de Subaşı’nın yanında çalışan Şahne ve Dizdarlar vardı. Osmanlı döneminde Subaşılardan yanlarında gece bekçiliği yapan asesler ve asesbaşı, yasakçılar gibi kişiler de görev yapmıştır. Ayrıca sancak beyliği ve beylerbeyliğine bağlı sipahiler asayişten sorumlu tutulmuştur. (Yaşar, 2003:3; EGM Tarihçe, www.egm.gov.tr) Yeniçeriler döneminde Sadrazamın yanında Yeniçeri Ağası, Bostancıbaşı, Çavuşbaşı, Muhsir Ağa, zabıta makamlarını oluşturmaktaydı ve istihbarat işlerine Böcekçi başı nezaret etmekteydi.

Yeniçeri ocağı kaldırıldıktan sonra polis Teşkilatı ilk kez 10 Nisan 1845 yılında kurularak Polis Nizamnamesi yayımlandı ve Zaptiye Meshuriyeti kuruldu (Yılmaz, 2004: 51; EGM Tarihçe, www.egm.gov.tr). 1907’de ise padişaha bağlı olmakla beraber Batılı sisteme ve modern yapıya yakın bir sistem kuruldu ve polisin idari, siyasi ve adli görevleri belirlendi. 22 Mayıs 1911’de ise diğer vilayetlerden ayrı olarak İstanbul Polis Umumi Müdüriyeti kuruldu. Bu tarihten sonra Cumhuriyet döneminde birtakım düzenlemeler yapılmış ise de polislik mesleğinin özel bir meslek olduğunu ve bu yönde eğitim kurumlarının oluşturulması gerektiği belirtilerek 4 Haziran 1937 tarih ve 3021 sayılı Emniyet Teşkilat Kanunu yürürlüğe girmiştir. Polisin yetkileri ise 1934 yılında çıkartılan Polis Vazife ve Salahiyetleri Kanunu (PVSK) ile düzenlenmiştir (www.egm.gov.tr).

Bugün halen aynı kanun emniyet teşkilatının temel yasası konumundadır ve yeniden hazırlanması gündeme gelmektedir.

2.3.2.1.3.2. Türk Polis Sisteminin Yapısı

Emniyet Teşkilat kanununun 4. maddesine göre polis, silahlı icra ve inzibat kuvvetidir. 2559 sayılı PVSK madde 1 de ise polis, dirlik ve düzeni, kamu haklarını ve kişi haklarını kullanma güvencesini, konut dokunulmazlığını, halkın ırz, can ve malını korur, yardım isteyenlere, yardıma muhtaç çocuklara, sakat ve melüllere yardım eder. Ayrıca polis diğer kanunların verdiği yetkileri yerine getirir.

Kanunlarda belirtilen polisin yetkileri şunlardır (Asayiş Daire Başk. Kurs Notları, 2002:131-134):

1. Parmak izi ve fotoğraf alma yetkisi
2. Açılması izne bağlı işyerlerinde tahkikat yetkisi
3. Kapatma yetkisi
4. Zapt etme yetkisi
5. Arama Yetkisi
6. Yakalama Yetkisi
7. Davet etme ve ifade alma yetkisi
8. Men etme yetkisi
9. Zor kullanma yetkisi
10. Kimli sorma ve kimlik tespit yetkisi
11. Bilgi toplama ve istihbarat yetkisi
12. Silah taşıma ve silah kullanma yetkisi
13. Konut ve İşyerine Girme Yetkisi

Polisin Görevleri (Asayiş Daire Başk. Kurs Notları, 2002:134-137):

1. Genel Asayiş Görevleri
2. Sosyal Yardım Görevleri
3. Devletin Yürütme Gücüne Yardım Görevleri

4. Önleme Görevleri
5. Olayları Bastırma Görevleri
6. Adli Görevleri

Polis teşkilatı Emniyet Genel Müdürlüğü tarafından yönetilir ve İçişleri Bakanlığına Bağılıdır. Merkezi teşkilat Emniyet Genel Müdürlüğüne bağılı Genel Müdür Yardımcıları ve bunlara bağılı daire başkanlıklarından oluşmaktadır. Daire başkanlıkları Bakanlar Kurulu tarafından belirlenir. Taşra teşkilatı ise İl Emniyet Müdürlüğü, nüfusu yoğun ilçelerde İlçe Emniyet Müdürlüğü veya İlçe Emniyet Amirliği şeklinde teşkilatlandırılmıştır. İllerde vali, ilçelerde ise kaymakam polis teşkilatının idari amiridir.

2.3.2.1.3.3. Türk Polis Modeli ve Özellikleri

Türkiye’de ki polis modeli, batılı ülkelerde uygulanan polis modelleriyle tam olarak uyuşmamaktadır. Bunun nedeni ülkemizin ekonomik, sosyolojik ve siyasi tarihinden kaynaklanmaktadır (Yılmaz, 2004: 76). Fakat Fransız idari yapısının kamu hizmetine ve kamu düzenine verdiği önem ülkemiz ile paralellik gösterdiğinden, Türk Polis Modeli, Fransız sisteminden örnek alınmıştır. Ülkemizin tarihi gelişiminden dolayı devlete ve merkezi idareye baş kaldırılması nedeniyle merkeziyetçi bir polis modelini oluşturmuştur. Bu nedenle aşırı merkeziyetçi bir yapıya sahiptir. Bunun bir diğere nedeni de, devlet ekonomisinde ve siyasi rejimde buhran yaşandığında yapılan askeri darbelerdir. Bu doğrultuda darbelerden polis de etkilenmiş, baskıcı yasalar ve daha sert polis taktiklerinin oluşmasına neden olmuştur (Yılmaz, 2004: 76, 77, 80).

Polis toplumdan kopmuştur (Yılmaz, 2004: 78). Halk, birçok konuda polisin ilgilenmeyeceğini düşünerek haber vermemektedir. Bu ise polise duyulan güvensizliği yansıtmaktadır. Buna rağmen toplum polisten çok daha fazla şeyler beklemektedir. Bu nedenle polisin sorumluluğunda olmayan bir çok hizmet polise yüklenmiştir. Polis görevi olmayan konularla ilgilenmekte bu ise daha fazla personel temin etmesine veya siyasi baskıdan dolayı birçok şeyden sorumlu tutulmasına neden olmaktadır. Böylece halkla ilişkiler büyük oranda zedelenmektedir.

Polis yerel yönetimlere ve halka karşı sorumlu değildir. Merkezi idareye karşı sorumludur. Fakat halka karşı sorumlu olan, polisin bağlı olduğu İçişleri Bakanlığıdır. Polis siyasi baskı altındadır, polisin bu baskıdan kurtulması için Yılmaz' a göre polis-halk ilişkilerinin geliştirilmesi ve polis meslek kültürünün düzeltilmesi gerekir. Diğer yandan toplum polisliği, Türk Polis Sisteminden tamamen farklı bir sistemdir ve başarısız olması muhtemeldir (Yılmaz, 2004: 78-80). Buna rağmen son yıllarda pilot bölge seçilen bazı illerimizde toplum polisliği çalışmaları başlatılmış ve başarılı bir şekilde devam etmektedir

Ülkemiz “parçacıl toplum” değildir ancak heterojen yapısından dolayı dinsel veya etnik çatışmalara sahne olmaktadır. Türk polis sistemi olayların politik yönünü görmeyen önleme taktikleri “kriminalizasyon” ve “bastırma” modeline yatkındır. Fakat Brewer' in “uzlaşma” modeli ise liberal demokrasilerle en uyumlu polis modelidir ve ülkemizde bazı uygulamalar bu modele benzemektedir (Yılmaz, 2004: 74, 80, 82). Ülkemizin Avrupa Birliğine üyelik çabaları, liberal demokrasinin kabulü açısından polis sisteminde köklü değişikliklerin yapılmasını gerektirmiştir.

2.3.2.2. Özel İdari Kolluk

Aşağıda belirtilen sıralama genelleme yapılarak ortaya konulmuştur. Gemi kaptanları, çarşı ve mahalle bekçileri ve köy korucuları “Genel Kolluğa Yardımcı Kolluk” şeklinde ayrı bir sınıflamaya tabi tutulabilir.

2.3.2.2.1. Belediye Zabıtası

2004 tarih ve 5215 sayılı Belediye kanununun 51. maddesinde belediye sınırları içerisinde esenlik, huzur, sağlık dolayısıyla kamu düzenini korumak amacıyla belediye meclisi tarafından alınan kararları yerine getiren ve bu kararlara uymayanlara ceza ve diğer yaptırımları uygulayan birim olarak tanımlanmaktadır. Belediye zabıtası görevini yaparken zabıtaya karşı işlenen suçlar aynen polis ve jandarmaya karşı işlenen suçlar gibi değerlendirilmektedir. Belediye sınırları içerisinde kamuya ait yerlerin farklı amaçlar için usulsüzce kullanımını engellemek, başboş hayvanları toplamak, genel yerlerin temizliğini denetlemek, dilencilik önlemek gibi görevleri vardır.

2.3.2.2.2. Çiftçi Malları Koruma Kolluğu, Kır Bekçileri ve Köy Korucuları

Köy kanununa istinaden çıkartılan Kır Bekçileri Hakkında Kanun ile 4081 sayılı Çiftçi Mallarının Korunması Hakkında Kanun kapsamında kurulmuştur. Çiftçi mallarını korumak, zarar verenler hakkında yasal işlemler yapmak gibi görev ve yetkileri de düzenlenmiştir. Fakat 14 Haziran 2006 tarihli tasarı ile her iki kanununda işlevini yitirmesi nedeniyle yürürlükten kaldırılması gerekmiştir. Köy korucularının ise köy ve kasaba dışında emniyet ve asayişini temin, binaları ve ekili alanları korumak gibi görevleri vardır (Şeneken, 2001: 23).

2.3.2.2.3 Gümrük ve Tekel Kolluğu

178 sayılı Maliye ve Gümrük Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanuna göre, bakanlığa bağlı kara hudutlarındaki gümrük kapılarında, hava deniz limanlarında serbest bölge, antrepo ve iç güvenlik sahalarında kaçakçılığın men ve takibi için Gümrük ve Tekel Zabıtası oluşturulmuştur (Yılmaz, 1994: 105,106).

2.3.2.2.4. Orman Kolluğu

Orman Kolluğu ve Muhafaza Memurluğu, 6831 sayılı Orman Kanununa göre kaçak ve usulsüz kesim yapılması, yasak ve usulsüz avlanmanın önlenmesi, orman yangınlarına müdahale gibi yetkilerle donatılmış bir kolluktur. Jandarma veya polis orman kolluğuna yardımcı olmak zorundadır ve orman kolluğunun silah taşıma yetkisi vardır (Şeneken, 2001: 25).

2.3.2.2.5. Liman Kolluğu

618 sayılı Limanlar Kanunu ile kurulmasına rağmen ülkemizde limanlara özel bir kolluk türü bulunmamaktadır. Bunun yerine genel kolluk ve özel güvenlik birimleri veya şirketleri bu görevi yapmaktadır (Şeneken, 2001: 25). ISPS- Code standartlarına göre uluslar arası limanlarda alınacak güvenlik tedbirleri Denizcilik Müsteşarlığı ve yetkili RSO' larca yerine getirilmektedir.

2.3.2.2.6. Hudut ve Sahiller Sağlık Kolluğu

1583 sayılı kanun hükümlerine istinaden salgın hastalıklara karşı milli hudutlarımızı ve sahillerimizi korumak, sağlık açısından tehlikeli gemilerin limanlara

girmesini engellemek, gemileri sıhhi muayeneye tutmak gibi görevleri yerine getiren kolluk türüdür (Şeneken, 2001: 26). Ancak ülkemizde bu kolluk türü kurulmamış ve yerine aynı görevi Sağlık Denetleme Merkezleri ve genel kolluk yerine getirmektedir. (Yılmaz, 1994: 107).

2.3.2.2.7. Çarşı ve Mahalle Bekçileri

1966 tarih ve 772 sayılı Çarşı ve Mahalle Bekçileri Kanununa göre kurulmuştur. Mahallelerde devriye gezerek suçların işlenmesini önlemek, polis ve jandarmaya yardım etmek gibi bir takım görevleri vardır. Günümüzde çarşı ve mahalle bekçileri etkinliğini kaybetmiştir ve tasfiye yoluna gidilmektedir (Şeneken, 2001: 27, 28). Ayrıca kendi görevi yerine yardımcı hizmetli olarak sınıfında çalıştırılmaktadır. Son zamanlardaki suç artışı nedeniyle suçların önlenmesi için özel güvenlik kullanılması yanı sıra mahalle bekçilerinin etkinliğinin artırılmasını da savunanlar mevcuttur (Filiz, 2006: 123).

2.3.2.2.8. TCDD Personeli

TCDD Genel Müdürlüğü Kuruluşu Hakkındaki Kanun ve yapılan diğer düzenlemelerde, TCDD personeline birtakım kolluk yetkileri tanınmıştır. Fakat 1984 tarih ve 233 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 63. maddesi ile bu yetkiler kaldırılmıştır (Şeneken, 2001: 29). Günümüzde ise TCDD gar ve istasyonlarının güvenliği ile trenlerin içersinde güvenliğin sağlanması özel güvenlik tarafından yerine getirilmektedir.

Ortadan kaldırılan bir diğer kolluk türü de TEK Tesislerini Koruma Kolluğudur. 1312 sayılı TEK Kanununun 32. maddesi gereği kurulan bu kolluk, 1984 tarihli ve 233 sayılı KHK ile ortadan kaldırılmıştır. Günümüzde tesislerin güvenliğini özel güvenlik kurumları sağlamaktadır.

2.3.2.2.9. Gemi Kaptanları

Türk Ticaret Kanununa göre gemide suç işlenmesi halinde, kaptanın görevlendireceği bir kişi suç delillerini tespit etmek, gereken hallerde arama yapmak yetkisine sahiptir. Kaçma ve delilleri yok etme tehlikesi varsa kaptanın yakalama yetkisi de mevcuttur ayrıca gemi kaptanları silah taşıyabilirler (Filiz, 2006: 125). Günümüzde

ISPS-Code standartlarına göre gemilerde kaptana bağlı gemi güvenlik sorumlusu ve gemi güvenlik zabiti bulunması gerekmektedir. Ayrıca gemilerde özel güvenlik görevlisi de çalıştırılabilir.

2.3.2.3. 5188 Sayılı Kanuna Göre Özel Güvenlik Kolluğu

5188 kanun kapsamına göre özel güvenlik kolluğu, diğer özel kolluk türlerinden farklı bir kolluktur. Bu nedenle sınıflandırmanın dışında tutulmuştur. Çalışmanın dördüncü bölümünde özel güvenlik sistemi kapsamlı bir şekilde incelenecektir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MERKEZİYETÇİ KAMU GÜVENLİĞİ ÖRGÜTLERİNDE ETKİNLİK SORUNLARI, YENİ GÜVENLİK YAKLAŞIMI VE ÖZEL SEKTÖRÜN YERİ

3.1. KLASİK (MODERN) KAMU GÜVENLİĞİ HİZMETLERİNİN SORUNLARI

Anglosakson İngiliz Polis Modeli ve merkezietçi Fransız Polis Modeli Avrupa da örnek alınan en etkili polis modelleri olmuştur. Her iki model de birbirleriyle büyük oranda farklı özellikler taşırlar. Buna rağmen ademi merkezietçi İngiliz modeli son yıllarda aşırı bir merkezileşme eğilimindedir. Merkezietçi Fransız modeli de güçlü bir yerelleşme eğilimindedir (Yılmaz, 2004: 73, 73). Bu bölümde ülkemizin de özelliklerini taşıdığı merkezietçi polis modelinin sorunları değerlendirilecektir.

3.1.1. Güvenlik Harcamaları Devlete Mali Yük Getirmektedir

Güçlü bir devlet yapısına sahip ülkeler vatandaşa her hizmeti götürmeyi devletin ana görevlerinden biri saymıştır. Bu doğrultuda ülkelerde artan ekonomik gelişmeler ve ulusal sermayedeki artış refah ortamı sağlamış ve refah devleti yaklaşımı oluşmuştur. Nüfusun hızla artması ve halkın ihtiyaçlarının çoğalması devletin yeni kurumlar, yeni teşkilatlanmalara gitmesine yol açmıştır. Koruyucu ve refahı idame eden devlet daha fazla kamu görevlisini istihdam etmiştir. Böylece kamu harcamalarının ekonomideki payı genişlemiş ve vatandaşa her hizmeti götürme isteği yüksek maliyet ve harcamalara neden olmuştur. Kamu gelirleri kamu harcamalarının altına düştüğünde halka uygulanan vergi miktarları arttırılmış, buna ekonomik buhranlar da eklenince devlet kaosa sürüklenmiştir (Gough, 2001: 895-897).

Güvenlik sektörü açısından da devlete bağlı güvenlik elemanlarının sayısal artışı, bütçeye ağır bir yük getirmiştir (Bosna, 2004: 24). Vatandaşın güvenliğini sağlamaya ve kamu düzeni devam ettirmeye yönelik tek güç olarak kendisini gören devletin, polis birimlerinin çoğaltması ve yüksek oranda personel istihdamına gitmesi ekonomik yükün yanında bazı krizleri ortaya çıkarmıştır. Devletin genişlemesine paralel olarak güvenlik birimlerinin hizmet yükü, kaliteyi ve etkinliği düşürmüştür (Cerrah, 2000: 116, 117).

Ayrıca günden güne gelişmekte olan güvenlik cihazları ve ekipmanları, bu ekipmanların tamiri ve onarımı devlete ayrı bir mali yük daha getirmektedir (Meriçli, 2004b: 164).

Polisiye hizmetlerdeki mali yükün büyük bir çoğunluğunu personel harcamaları tutmaktadır. Polisiye hizmetler ve modellerle ilgili kapsamlı araştırma yapan Bayley, birçok ülkenin polis teşkilatlarını karşılaştırmalı bir analizle değerlendirmiştir. Genellikle polis, personel sayısının yetersizliğini ve polisiye hizmetlere aktarılan kaynakların azlığını şikayet etmektedir. Eğer polis sayısı arttırılırsa ve ek kaynak imkanı sağlanırsa kamu güvenliği hizmetinin daha etkin sunulacağını savunmaktadır. Halbuki polisiye alanda çok fazla kaynak aktarımı yapmanın ve personel sayısını arttırmanın, kamu güvenliğine anlaşılır bir artış getirmesi olası değildir (Bayley, 2006: 41). Polise gerekli görüldüğünde kullanmak üzere kaynak verilmez, bunun yerine personel verilmektedir (Bayley, 2006: 54). Verilen kaynaklarda iş gücü göz önünde bulundurularak iyi değerlendirilememektedir. Bu nedenle kaynaklar kamu güvenliğinin gereklerine göre daha rasyonel kullanılmalıdır (Bayley, 2006: 62). Öncelikle iş yükü, iş standartları ve süreleri belirlenmelidir.

Amerikan polisi, Japonya, İngiltere, Avustralya ve Kanada ile karşılaştırıldığında nüfus oranlamasına göre polis sayısı daha fazladır. Yani polis başına düşen kişi sayısı diğer ülkelere nazaran ABD’ de daha azdır. Buna rağmen, diğer ülkelere nazaran polis başına düşen kişi sayısı daha fazla olan Japonya, suç oranı açısından en düşük ülkedir. Ayrıca Japonya’ da polis sayısında artış, diğer ülkelere göre daha düşüktür (Bayley, 2006: 41).

Buradan da şu sonucu çıkarabiliriz: Ülkelerdeki suç oranının fazla olması, o ülkedeki polis sayısının az olmasıyla bağlantılı değildir. Öyleyse polis sayısını arttırarak devlete mali yük getirmenin anlamı yoktur. Bunun yerine polisin ne olduğunu, ne iş yaptığını ve iş standartlarının ne olduğunu belirleyerek iş yüküne göre yerel polis amirlerine gerektiğinde kullanabileceği kaynak aktarmalıdır.

Kaynaklardan tasarruf sağlamak üzere bir takım çalışmalar da mevcuttur. Örneğin Amerika ve Kanada’ da sendika sözleşmelerinden dolayı günün belirli saatlerinde devriye polisi bir araçta tek başına çalışmaktadır. Aracın maliyeti personel

maliyetinden daha düşüktür (Bayley, 2006: 50). İngiltere’ de rapor yazma ve idari işlerin büyük zaman aldığı göz önünde bulundurularak sivil daktilocularından faydalanılmaktadır. Böylece aynı iş daha az masrafla yapılmakta, devriyenin sokakta hizmet süresi arttırılmaktadır (Bayley, 2006 :53). Diğer yandan bazı polisiye hizmetler sivilleştirilmiş, bazı polisiye hizmetlerde özelleştirilmiştir.

3.1.1.1. Türkiye’de Kamu Güvenlik Harcamaları Artışı

Türkiye’ de polisiye alanda yapılan harcamalar Avrupa ülkeleri ile mukayese edildiğinde ekonomide daha az yer tutmaktadır. Polisiye harcamalarda en yüksek payı personel giderleri almaktadır. Ülkemizde yapılan birçok idari veya bilimsel araştırmalarda personel yetersizliğinden hep şikayet edilmektedir. Bayley’ in tespitleriyle karşılaştıracak olursak bu eleştiri yersiz görülebilir fakat ülkemizde polis başına düşen kişi sayısı diğer ülkelere nazaran daha fazladır. Yani ülkemizde polis sayısı Avrupa ve ABD’ ye göre daha da düşüktür. Aynı zamanda ülkemizde polisin iş yükü diğer ülkelere nazaran daha da fazladır. Bayley, polis hizmetlerinde standartların belirli olmadığını, polisin göreviyle ilgili konulara ve asıl yapacağı işlere zamanını fazla ayırmadığını belirtmektedir. Bu bağlamda birçok ülke standartlarını oluşturmuş/oluşturmaktadır. Fakat ülkemizde personel yetersizliğinden farklı olarak meslek standartlarını oluşturmaya yönelik gözle görünür bir çalışma yapılmamıştır.

2002 tarihi itibariyle toplam personel sayısı 171585 (Köprülü, 2002: 108) iken 2007 yılı itibariyle 166918’ dir. Türkiye İstatistik Kurumu verilerine göre 2000 yılında ülkemizin nüfusu 67.800.000 iken, bu sayının 72.974.000’ a çıktığı tahmin edilmektedir. 2000 yılında polis bölgesindeki nüfus yaklaşık 43.500.000 iken, bugün %13.8 artarak 49.541.316’ ya çıkmıştır (İşte Kanun Gereğesi, www.memurlar.net). Avrupa polisi ile mukayese edildiğinde 1 polise 250 kişi düştüğü varsayılırsa bugün itibariyle polis teşkilatı 31 bin 247 kadro eksiğiyle görev yapmaktadır. 2009 yılında 210 bin 160, 2012 yılında ise 220 bin 296’ya ulaşması planlanmaktadır (Emniyete 20 Bin Polis, www.polis.web.tr). 5596 sayı ve 07.03.2007 tarihli kanun ile Emniyet Hizmetleri Sınıfına 200000 polis memuru alınması kararlaştırılmıştır (R.G. ,10/03/2007, 26458).

Mevcut polisin tamamı suçu önleme ve asayiş hizmetlerinde çalışmamaktadır. Trafik hizmetleri, pasaport hizmetleri, ruhsat işlemleri gibi alanlarda çok sayıda polis bulunmaktadır. Asayiş hizmetlerinde çalışanların da bir bölümü idari bürolarda görev yapmaktadır. Ayrıca toplumsal olaylara mücadele etmek için kurulan Çevik Kuvvet Şube Müdürlüklerinde personel istihdamı oldukça fazladır. Toplumsal olay yokken bu birimin personeli hazır kıta bekletilmektedir. Oysa 81 ilin hepsinde toplumsal olay yoktur. Bu doğrultuda EGM personelden daha fazla istifade etmek için Çevik Kuvvet Şube Müdürlüklerinin kapatılıp, Önleyici Hizmetler Şube Müdürlüğüne dönüştürülmesini kararlaştırmıştır.

Ülkemizde personel sayısını iyileştirmeye yönelik çalışmaların yanı sıra polisiye hizmetlerin standartları belirlenmeli, böylece kaynakların daha rasyonel kullanımı sağlanmalıdır. Personel sayısının artırılması Avrupa standartlarına ulaştıracaktır ancak önemli olan personelin verimliliğini ve etkinliğini arttırmak olmalıdır. Böylece devlet maddi bir yükten kurtulabilir. Bunun yanı sıra 5188 sayılı Özel Güvenlik Hizmetlerine Dair Kanun (ÖGHDK) sayesinde güvenlik hizmetlerinde özel sektörden yararlanılması, büyük oranda devlet harcamalarında iyileşmeye neden olmaktadır. Suç önleme ve koruma hizmetlerinde yararlanan özel güvenliğin yanı sıra henüz yasallaşmamış özel araştırma ve dedektiflik şirketlerinden, suçların aydınlatılmasında yararlanılabilir. Örneğin özel kişilerin talebi üzerine polisçe yürütülen bir tahkikatı dışarıdan araştırıp elde ettiği bilgileri polise aktaran özel dedektiflik uygulaması, suçların daha çabuk çözülmesine, böylece kaynak tasarrufuna neden olabilir.

3.1.2. Bürokrasi ve İş Yükü Artmıştır

Devletin büyümesiyle, kamu sektöründe sert kurallarla donatılmış bürokrasi artan ihtiyaçlar karşısında yeni kuralların benimsenmesini gerektirmiş, zamanla kamu kurumları kurallar çöplüğüne dönüşmüştür. Teşkilat yapısındaki artış ile yeni birimler ve yeni şeflikler kurulmuş, sorumluluklar bölük pörçük olmuştur. Bir yandan kurallar yığını, diğer yandan da ilgili birimlerin çokluğu, kamu idaresinde işi olan vatandaş bunalmıştır (KRY-11, 2003: 4). Devlet tarafından yürütülen hizmetlerin artması, kamu kurumlarının büyümesi ve işlemlerin karmaşıklaşması etkinliği azaltmıştır (Yılmaz, 1994: 34).

Diğer yandan polisin görevi olan konularda birçok tespit bekleyen, detaylı araştırma isteyen problemler mevcuttur. Ünlü araştırmacı Bayley, polise yapılan iş taleplerinin ve ihbarların büyük bir kısmının polisi ilgilendirmedini, fakat bir çok devriye uygulamalarında her ihbarın değerlendirildiğini vurgulamaktadır. Her ihbar, mahiyetine göre farklı farklı zaman almakta ve sonuçta iş kaybı olmaktadır. Bu konuda polis yöneticilerinin bilgisi ve ilgisi yoktur. Onlar sadece devriyenin mevcut olmasını ve sürekli gezmesini isterler (Bayley, 2006: 45, 46). Neticede personel ihtiyacı doğar ve bu ihtiyaç hiç bitmez.

Polisin asli görevleri adli ve idari olmak üzere 2 kategoriye ayrılmıştır. Kaldı ki Anglosakson Kamu Güvenliği Örgüt Modellerinde, polisin idari görevleri oldukça azdır. Yani polis devletin kanun uygulayıcısı, kamu düzenini korumak ve kollamayı birinci amaç edinmiş bir kurum değildir. Bunun yerine vatandaşın hizmetçisidir, toplum içinden çıkmıştır ve toplum için vardır. Demokratik ve liberal düşünceye daha yakın olan bu model, hemen hemen tüm dünyada bütün polis örgütleri için örnek teşkil etmektedir. Güçlü idari mekanizma ve devletin gücünü simgeleyen polis, birçok iş yükünü icra gücü vasfıyla üzerine almıştır. Dolayısıyla adli-idari görevleri yanında bir çok özel iş takibi sayılan görevleri de üstlenmiştir.

3.1.2.1. Ülkemizde Polis Merkezîyetçi Yapıdadır

Ülkemizin sosyal ve siyasi yapısı Fransa' ya benzediğinden polis teşkilatı yapılanması kamu yönetimiyle içi içe geçmiş durumdadır. (Yılmaz, 2004:54) Yani Fransa' nın güçlü merkezîyetçi polis teşkilatı ülkemizde de aynıdır. Güvenlik hizmetlerinin aşırı merkezîyetçi yapıyla yönetilmesi, hizmetlerin süratini ve verimini düşürmektedir (Bozkurt, 1999: 92). Polisiye kararların merkezden alınarak taşraya bildirilmesi ve uygulamaya konulması gibi işlemler zaman ve kaynak israfına neden olmakta, bürokrasiyi arttırmaktadır. Merkezi bir güvenlik örgütünde görevlilere fazla inisiyatif tanınmamaktadır. Bu da en alt kademelerde görev yapan polis memurunun yada orta derece polis amirinin mesleki tecrübe yönünden zayıflamasına, kendine güvenini kaybetmesine veya mesleğinden sıkılmasına neden olmaktadır. Ayrıca halkın güvenlik hizmetlerine sempati duymasını, polise yaklaşmasını ve katılımı engellemektedir (Aydın, 2001:7' den aktaran Köprülü, 2002: 110).

Liberal demokrasinin hakim olduğu ülkelerde devlet kurumlarının merkezi otoriteye kuvvetle bağıllığı düşünülemez. Fransa, bu bağlamda yaptığı değişikliklerle yerelleşme eğilimi göstermektedir. Belediye polis gücü buna örnek verilebilir. Fakat polisiye hizmetlerin ademi merkeziyetçi bir yapıya sahip olması problemin olmadığı anlamına gelmemektedir. Bu nedenle Anglosakson polis modeline sahip ülkelerin bir takım yerel polis yöneticilerinden kaynaklanan sorunları vardır. Bu durumu Bayley çok iyi açıklamaktadır. Yerel yönetimlere bağılı polis yöneticilerinin ilgi alanları suç oranlarındaki değişmeler, fazla mesai nedeniyle aşırı harcamalar, polislerin yaptığı hataların denetiminden ibarettir. Yani suç sabit kalıyorsa, mesai harcamaları denetleniyorsa ve personel hata yapmamışsa polis yöneticileri işini iyi yapmıştır. Ancak yöneticiler sadece fazla mesai ücretlerini denetlemeye yetkilidirler. (Bayley, 2006:94) Yani amirlerin personele verilen görevler üzerinde kontrol gücü sınırlı olduğundan, taktik esneklikleri de zayıftır (Bayley, 2006: 93). Aynı zamanda polisiye bütçelerin kontrolünün yerel polis yöneticilerinin inisiyatifinde olduğu düşünülse de aslında bu durum da problemlidir. Çünkü yerel yöneticilerin harcama yetkileri oldukça kısıtlıdır. Japon polisi diğer ülkelere nazaran daha başarılıdır, ABD polisi ise biraz daha şanssızdır. Çünkü bu duruma ek olarak yerel polis şefleri ile ilçe polis şefleri arasında görev ve hiyerarşi tartışması vardır (Bayley, 2006: 94, 95).

Anglosakson polis modelinin temsilcisi İngiltere’ de ise merkezileşme eğilimi görülmektedir (Yılmaz, 2004: 74). Bu nedenle günümüzde polis sistemi yarı ulusal bir yapı arz etmektedir (Loveday, 1999: 132-141’ den aktaran Yılmaz, 2004: 65) Türkiye’nin üniter devlet yapısından dolayı polisiye hizmetlerin merkezi idareden alınarak il bazında örgütlenmesi halinde bazı tehlikelerin oluşacağı yönünde bir düşünce hakimdir. Bu nedenle Fransa’ da olduğu gibi bazı güvenlik hizmetlerinin özelleştirilmesi, bazılarının da belediyelere devredilmesi yönünde öneriler bulunmaktadır (Bozkurt, 1999:93; Yılmaz, 1994: 114).

3.1.2.2. Ülkemizde Bürokratik İşlem ve Formaliteler Fazladır

Ülkemizde Polis Teşkilatı gerçekten çok ağır prosedürleri ve kuralları içermektedir. Bu bürokratik yapısı yıllarca eleştirilmekte olan polis halk ilişkilerini olumsuz yönde törpülemektedir. KRY-11 Kod Numaralı Araştırma Raporunda, Emniyet

Genel Müdürlüğü tarafından yürütülen hizmetler 266 kategoriye ayrılmıştır. Hizmetin cinsi ve hizmetle ilgili mevzuat hükümlerine göre vatandaşın istenilen evrak sayısı 1 ile 455 arasında değişmektedir. Polisçe işlemler yürütülürken, 1 ile 81 arasında yazışma yapılmaktadır. Ayrıca yapılan hizmetin cinsine ve ilgili mevzuat hükümlerine göre işlemler 10 dakika ile 4 yıl sürmektedir. Buna karşılık komisyon kırtasiyeciliğın engellenebilmesi için 32 işlem için mevzuat değişikliğı yapılması, 8 işlem için yetki devri yapılması, 11 işlem için elektronik devlet uygulamasından daha fazla yararlanılması ve 24 işlem için idari düzenleme yapılması yönünde öneride bulunmuştur (KRY-11, 2003: 658, 659). Daha birçok işlem halen öneri beklemektedir. Mevcut önerilerinde kaç tanesinin uygulamaya geçtiğı ya da girişimde bulunulduğı ise ayrı bir sorundur. Ayrıca bazı güvenlik hizmetlerinin özel kişilere devri, özel güvenlik ve özel dedektiflik hizmetlerinin kullanımı gibi konular ele alınmamıştır. Hâlbuki güvenlik hizmetlerinin bir kısmının özelleştirilmesi, bürokrasiyi ve iş yükünü hafifletecek, etkinliğı arttıracaktır.

3.1.2.3. Ülkemizde Polis Asli Görevini Yapamamaktadır

Emniyet Genel Müdürlüğü APK Daire Başkanlığının 2001 yılında Emniyet Teşkilatının sorunlarının tespit edilmesine yönelik bir araştırma yapmıştır. Bu araştırmanın 5. Bölümünün 2. Kısmı, polisin asli görevine döndürülmesine yönelik bir takım tespitleri ve önerileri içermektedir. Ülkemizin bir takım alışlagelmiş idari geleneklerinden dolayıdır ki asli görevini yapmayan bir çok kamu kurumu, bu görevlerini polise yüklemiştir (APK Ar. Rap. , 2001: 36).

3.1.2.3.1. Çalışma Saatleri Uzundur

Polisin mesai saatleri oldukça fazladır ve düzeltilmesine yönelik hiçbir çalışma yapılmamaktadır. 12-24 esasına göre çalışan bir polis memuru haftada 60 saat, 12-12 esasına göre çalışan bir polis memuru ise haftada 72 saat görev yapmaktadır. Toplamda polis yılda 3756 saat çalışmakta, bu da 313 gün görev yaptığı anlamına gelmektedir. Diğer devlet memurları ise haftada 40 saat, yılda 249 gün ve toplamda ise 1992 saat çalışmaktadır. Bu durumda bir polisin diğer devlet memurlarından %88 oranında daha fazla çalıştığı görülmektedir (www.polis.web.tr). Polisin çalışma saatlerinin devlet

memurları standartlarına ulaştırılması için en kolay çözümün personel artırımı olacağı genellikle düşünülen ve dile getirilen mantıksız bir çözümdür. Halbuki, bunun yerine iş yükünün ve standartların belirlenmesi gerektiğini Bayley' in çalışmalarından yola çıkarak açıklamıştık.

3.1.2.3.2. Tebligat İşlemlerini Yapmamalıdır

Örneğin polis görevi olmayan tebligat işlemleriyle muhataptır. Birçok kurum tebligatlarını anlaşılmayan bir nedenle polise yaptırtmaktadır. Kendi kurumundaki hakkında disiplin cezası uygulanmış bir personele, bu cezanın tebliği için polisi kullanmaktadır. Yine lojmandan çıkarmak istediği personeline tebligat yapılması veya zorla çıkarılması işlemini polis marifetiyle yapmak istemektedir. SSK, Emekli Sandığı gibi kurumlar primlerini ödemeyen üyelerine tebligatlarını yine polis vasıtasıyla yapmaktadır (APK Ar. Rp., 2001: 36). Ayrıca adres tespiti, kişi araştırması gibi daha birçok alanda polis görevi olmayan konularla ilgilenmektedir. Belki de bu durum kurumların ve kuruluşların kolayına gelmekte, içinden çıkamadıkları durumlarda ellerindeki resmi evrakı direk polise havale etmektedir.

7201 sayılı tebligat kanununda, tebligatların posta, telgraf ve posta işletmesi memurları tarafından yapılacağını, acil durumlarda mahallin en büyük mülki amirinin emriyle de zabıta (polis) tarafından tebligat yapılabileceği belirtilmektedir. Sadece adli makamların yapacakları tebligatlarda mülki amirin emri aranmamaktadır. Bunun dışındaki idari tebligatlarda mülki amirin onayı şarttır. Bugün Askerlik Şubeleri, İcra ve Vergi Daireleri, Maliye Bakanlığı, SSK, Emekli Sandığı, Tapu ve Kadastro müdürlükleri kaymakamlık veya valilik onaylı birçok işlerini polise göndermektedir (APK Ar. Rp., 2001: 36). Örneğin askerlikle ilgili işlemlerin yapılmasında ilgili Askerlik Şube Başkanlıkları yoklama kaçağı, bakaya gibi durumlarda polisce yakalanan şahısları teslim almamakta, şahısların askerlikle ilgili tüm işlemlerini (nüfus suretlerinin temini, ikametgah ilmühaberinin çıkartılması, rapor alınması, askerlik şubesine haber verilmesi, kaymakamlığa müracaatının temini, askerliğe alınacağına dair karar aldırılması) polis nezaretinde yaptırtmaktadır (APK Ar. Rp., 2001: 38). Bu nedenle polis merkezlerinde en az bir polis memuru askerlik işlemlerini takip için görevlendirilmektedir. Kaldı ki adli evraklarda bile polisi hiç ilgilendirmeyen tebligatlar, adres araştırmaları, mal varlığı

araştırmaları gibi hususlar polisten istenmektedir. Örneğin mahkeme tarihinde polisin bilirkişi olabilecek bir gözlükçüyü, tamirciyi vs. araştırarak mahkemede hazır etmesi istenmekte fakat bilirkişinin kim olacağı belirtilmemekte, adres ve kimlik bilgileri verilmemektedir. Üstelik bulunan bilirkişiler mahkemelerde saatlerce beklediğinden polis halk ilişkilerini zedeleyici durumlar oluşmaktadır.

3.1.2.3.3. Kimlik Bildirim ve Haciz İşlemleri

1774 sayılı Kimlik Bildirme Kanunundan kaynaklanan ve aslında muhtarlıklar, Devlet İstatistik Enstitüsü, Turizm Bakanlığı gibi diğer kuruluşların görev alanına giren kimlik bildirim ve istatistiksel konularda polisin birçok yazışmayı yapması gerekmektedir. Diğer yandan 6183 sayılı Amme Alacakları Tahsili Usulü Hakkında kanunu ve İcra İflas Kanunundan kaynaklanan haciz işlemlerinde gerek duyulmaksızın polis hazır tutulmaktadır (APK Ar. Rp., 2001: 38).

3.1.2.3.4. Ruhsat ve pasaport İşlemleri

Araç tescilleri, ehliyet işlemleri, av tezkereleri, umuma açık yerlerin ruhsat işlemleri gibi konularda polis birçok bürokratik formalitelerle, var olma amacını ilgilendirmeyen konularla muhatap olmaktadır. MKE silah üretip kazanç sağlarken tüm yükü polis çekmektedir. Satılan silahın ruhsat işlemlerini yine silahı satan işletme veya kurum yapmalıdır. Av tezkerelerini yine ilgili sivil toplum kuruluşu verebilir. Pasaport ve ikametgah tezkeresi işlemleri nüfus ve vatandaşlık konularını ilgilendirdiğinden nüfus müdürlüklerine devredilmelidir. Tüm bu işlerde polisin tek yapması gereken, güvenlik soruştırmalarını yürütmek ve kayıtların tutulması olmalıdır (APK Ar. Rp., 2001: 36, 37).

3.1.2.3.5. Müsabakalar ve Özel Organizasyonlar

Spor müsabakalarında ve özellikle futbol maçlarında polis, asli görevi olmadığı halde kullanılmaktadır. Profesyonel kulüpler milyon dolarlar vererek sporcu transfer etmekte, dikkate değer rant sağlanmaktadır. Polis te müsabakalarda tam kapasite kullanılmakta, üstelik bireysel yaptığı hataları medya acımasızca eleştirmektedir. Böylece polis zarar görmekte ve halkla ilişkiler zedelenerek teşkilata şartlı bakılmasına,

dolaylı yoldan devletin zaafa uğramasına neden olunmaktadır. Sanki bu tip organizasyonlarda polisin görev yapması devletin mecburi bir hizmeti gibi görülmektedir.

Diğer yandan özel konserler gibi daha birçok organizasyonda polis talep edilmekte ve neticede asli görevini yapamamaktadır. Bu tip görevlerin tamamı özel güvenliğe devredilmelidir. Nitekim 5188 sayılı kanun bu konuda olumlu bir gelişme sağlamıştır fakat eski alışkanlıklar halen terk edilmemiş, birçok organizasyonun emniyeti için özel güvenlik tutma yerine bu işi devlete bedava yaptırma cihetine gidilmektedir. Dahası bu durumun düzeltilmesi için üst düzey yöneticiler ve bürokratlar duyarsız davranmaktadır.

Bu tip organizasyonlarda ve etkinliklerde polis hazır kuvvet bekletilmeli, talep edildiğinde müdahale etmelidir. Ayrıca nüfus sayımı, seçimler, üniversite sınavları gibi birçok faaliyette polis görev alan diğer kişilerden daha fazla ve riskte çalışmakta ancak onlar gibi ücret alamamaktadır.

3.1.3. Güvenliğe Güvensizlik ve Meslek Ahlakı

Hiyerarşik yapı, kırtasiyecilik ve bürokratik formalitelerin artması vatandaşın devlete olan güvenini zedelemiştir. Yukarıda anlatılan nedenlerden dolayı polis gerçek işini, kamu düzenini ve esenliğini sağlama görevini aksatmaktadır, bu da polise olan güveni sarsmıştır. Güvenlik birimlerindeki kadro şişkinliği ve hiyerarşik yapı toplumla iletişim engeli teşkil etmiştir (Dağ, 2002: 34). Almod ve Verba, 1960 yılında İngiltere, Almanya, İtalya ve Meksika gibi ülkelerde yaptıkları karşılaştırmalı analizde, polise güven duymayan kesimin büyük oranda eğitim düzeyi düşük kişiler olduğunu tespit etmişlerdir. İngiltere’ de diğer ülkelerden farklı olarak halkın %85 oranında polise güven duymaktadır fakat etnik kökenlerin görüşleri değişmektedir (Glezial, Domenach and Yournes, 2000: 284). Cerrah kamu hizmetlerinde hizmeti alan ile hizmeti veren arasında bir güven olması gerektiğini, güvensizliğin ise sürekli değil nadiren ortaya çıkabileceğini belirtmektedir (Cerrah, 2005: 11). İç güvenlik sektöründe kamu güvenliğine duyulan güvensizliğin nedenleri, polisin halkla olan iletişiminin kopması ve polis alt kültürü

neden olmuştur (Dağ, 2002: 35). İletişimi güçlendirmek ve polisiye uygulamaları etkinleştirmek üzere polis meslek ahlakı kuralları belirlenmiştir.

Glezial, polis meslek ahlakının oluşum nedeninin temelinde yasal düzenlemeler, hukuki rejim ve polisiye faaliyet arasındaki ilişkinin karmaşıklığından kaynaklandığını vurgulamaktadır (Glezial, Domenach and Yournes, 2000: 144). 1983' de Fransız psikologlar, polislerin kişisel dayanaklar ile mesleki dayanaklarını birbirine karıştırdıklarını, halkla ilişkiler yerine bu dayanaklarla fazlaca haşır neşir olup daha çok ideolojik normlara başvurduklarını belirlemişlerdir. Bu nedenle şeffaflığı sağlamak ve polis-halk ilişkilerini geliştirmek üzere polis meslek ahlakı yasası 1986' da yürürlüğe girdi (Glezial, Domenach and Yournes, 2000: 145). Meslek ahlak yasası, polisiye prensiplere açıklık kazandırmak ve oyunun kurallarını belirlemek üzere polisin doğrudan başvuracağı bir kaynak özelliği taşımaktadır (Glezial, Domenach and Yournes, 2000: 146).

Polis meslek kültürü hakkındaki ilk çalışmalar Anglosakson ülkelerinde görülmektedir. Westley' in 1970 yılında yaptığı bir çalışmada, polislerin kendilerini tehlikeye atılmış ve tedirgin edilmiş gibi hissederek sürekli şiddetin kurbanı olduğunu, bu nedenle toplumu düşmanmış gibi görerek birbirleriyle olan dayanışmalarını arttırdıklarını vurgulamaktadır (Glezial, Domenach and Yournes, 2000: 271, 272). Bu durumda polis diğer kişilere ve kurumlara yani sivillere güvenmemektedir. Cerrah, polisin kendi mensupları dışındakilere güvenmeyip onları potansiyel suçlu olarak görme duygusunu bir tür "kurumsal paranoya" (institutional paranoia) olarak tanımlamaktadır (Cerrah, 2005: 11).

1964 yılında Banton' un yaptığı çalışmada ise bütünleşmiş görüntüye sahip İngiliz polisinin, amerikan polisine göre daha fazla dışlandığını, halkla ilişkilerinin iyi olmadığını savunmaktadır (Glezial, Domenach and Yournes, 2000: 271, 272). Banton ve Westley' den farklı olarak Skolnick, 1966 yılında yaptığı çalışmada polisin bünyesindeki normal dışı davranışlara sebep olabilecek çelişkilerin belirlenmesi ve işteki kişiliği üzerinde durmuştur. Şiddetle karşı karşıya kalan ve diğer mesleklere göre daha fazla iç dayanışma gösteren polisin, ırkçı ve maço düşünceleri paylaştıklarını, argo kelimeler kullandıklarını, cinsellik ve alkole bağımlılık gösterdiklerini vurgulamaktadır

(Glezial, Domenach and Yournes, 2000: 273). Yine 1967 yılında Bittner, polisin alt tabakadaki insanları ve kenar mahalle sakinlerini toplum için tehlikeli gördüğü yönünde bir çalışma yapmıştır (Glezial, Domenach and Yournes, 2000: 274). Zaten alt tabakadaki insanların polise güveni, diğerlerine göre daha azdır. Bu bahsedilen özellikler Türk Polis Modelinde de görülmektedir

3.1.3.1. Türkiye’de Polis Alt Kültürü Sorunu

Yukarıda anlatılan bir takım uluslar arası çalışmalarda elde edilen sonuçlar ülkemiz içinde aynıdır. Akşit ve Demirtaş’ ın 2000 yılında yaptığı bir araştırmada, polisin verdiği hizmetlerden genelde memnun olunmadığını, polisin “adaletsiz, saygısız, ilgisiz, sinirli, hoşgörüden yoksun, insanları küçümseyen” bir yapıya sahip olduğunu belirtmektedirler. Araştırmaya katılanların bir kısmı, polisin çalışma ve yaşam koşullarını bu davranışlara neden olarak göstermektedir.

Bunun yanı sıra ülkemizde polisin alt kültürünü şekillendiren diğer bir faktör, polis adaylarının gelmiş olduğu sosyal yapıdır (Mergen, 2003: 39). Cerrah, polisin kurumsal paranoya nedenlerinden bir diğerini, meslek içi sosyalleşmeden farklı olarak kişinin bilinç altında var olan “kendine güvensizlik” duygusundan kaynaklandığını vurgulamaktadır (Cerrah, 2005: 11). Kendine güvensizliğin en önemli nedeni kişinin doğduğu, büyüdüğü ve yaşadığı toplumdaki kaynaklanmaktadır.

1998 yılında EGM Eğitim Daire Başkanlığının toplam 9012 polis okulu öğrencisi üzerine yaptığı bir araştırmada; polis adaylarının %49.40’ 1, 5 ve üzerinde kardeşi vardır, %90 eşleri ev hanımıdır, %71.30 babaları ilköğretim mezunudur. Baba mesleği, %21.80 çiftçi, %21.80 memur ve memur emeklisi, %34 işçi ve işçi emeklisidir. Polis adaylarının aileleri il ve ilçelerde %47.40, köy ve kasabalarda %34.40 oranında yaşamaktadır (Mergen, 2003: 39, 40).

Bu çalışmaya göre polis adayları büyük oranda gelir seviyesi düşük, sosyal ve kültürel bağları kuvvetli ailelerden gelmektedir. Polislik mesleği, eğitim seviyesi yüksek ailelerin çocukları tarafından tercih edilmemektedir (Cerrah, 1999: 193’ den aktaran Mergen, 2003: 43). Polislik mesleğinin seçiminde temel neden maddi yetersizlikler ve başka uygun iş alanlarının olmayışıdır (Akşit ve Demirtaş, 2003: 439). Polislerin

genellikle kırsal kesimden gelmeleri, yetiştikleri çevrede edinilen bakış açısını ve değer yargısını aynen mesleğe yansıtmaktadır (Cerrah, 1999: 193' den aktaran Mergen, 2003: 43). Cerrah' a göre polisin sosyalleşmesinin diğer nedenleri, polisin eğitim, görev ve özel yaşamının büyük bir kısmını sivil toplumdan uzak ortamlarda gerçekleştirmesidir (Cerrah, 2005: 10).

3.1.3.2. Kişi Hürriyetleri Kısıtlanmaktadır

Modern devletin kamu güvenliği örgütlenmesinin bir diğer olumsuz yanı da, kamu güvenliğinin devamı ve devletin korunmasına yönelik güvenlik güçlerinin teknik kapasitelerini kişi hürriyetlerini kısıtlayıcı bir rol üslenmesidir. Kamu adına yapılan görevler aleni değildir ve zaman zaman güvenlik kuvvetlerine verilen yetki kötü kullanılmakta, özel hayatın gizliliği esası zedelenmektedir (Bal, 2003: 172-173). Buda halkın devlete ve kolluluğa karşı güveni sarsmaktadır. Asıl olan yetkilerin çokluğu değil, kısıtlı yetkinin en verimli bir şekilde kullanılmasıdır. Browden' e göre politikleşme, polisi bir partinin zor kullanma aracı haline getirebilir. Günlük operasyonları bile politikacılar belirleyebilir ve Çin örneğinde olduğu gibi sınırsız yetkileri kullanan güç haline gelebilir (Bowden, 1978: 186' dan aktaran Mergen, 2003: 52). Yüksek yetkilerle donatılmış bir güvenlik birimi toplum üzerinde baskı unsuru oluşturabilir ve insan haklarına aykırı davranabilir. Bu sebeple modern devlet yapısı içerisinde meşru güç kullanımını elinde bulunduran merkezi kolluğun yetkileri kısıtlanmalı, sadece asıl görevleri yaptırılmalıdır.

3.1.4. Diğer Sorunlar

3.1.3.1. Politik Baskı ve Özerklik Sorunu

Ülkemizde polisin sivil bir bakanlığa bağlı olması, bakanın üyesi olduğu siyasi partinin tamamen kontrolü altında bulunmasına neden olmaktadır (Mergen, 2003: 52). Ayrıca Emniyet Genel Müdürlüğü makamına gelen yöneticiler de çoğunlukla sivil kökenlidir. Uluslararası yaklaşımlarda polisin üst düzey yöneticilerinin sivil olması ve neticede polisin sivil bir otoriteye bağlı olması, polisiye hizmetlerin sivilleştirilmesi açısından gayet olumludur. Fakat ülkemizde sivil otoritenin gücü aynı zamanda siyasi partinin etkisi altına girmektedir. Bu nedenle polis çoğu zaman görevini tam anlamıyla

yapamamakta, siyasi otoritelerin baskısına karşı çekimser kalmakta, hatta gelenek haline gelen tayin çıkartma alışkanlığına maruz kalmaktadır. Tayin ve atama işlemleri yine adamcılık ve torpil işlerine dayanmakta, siyasi otorite bu bağlamda kendini göstermektedir.

Polisin devlet politikaları yerine hükümet politikalarını uygulaması dahası siyasi güce zaman zaman hizmet etmesi, polisin özerklik sorununu ortaya çıkartmaktadır (Köprülü, 2002: 111). Bu nedenle polis yeniden bir yapılanmaya gitmeli, kısmen özerk bir teşkilat oluşturmalıdır. Böylece siyasi etki bir nebze gücünü kaybedebilir. Diğer yandan bazı polisiye hizmetlerin özelleştirilmesi, bu alanda hizmet gören rekabetçi özel şirketlerin siyasi etkide kalmayacağı da bir gerçektir.

Devletin ekonomik hayatta aktif bir şekilde yer alması kişi hürriyetlerinin kullanımı ve demokrasi açısından sakıncalıdır. Çünkü hükümeti yürüten siyasi kadrolar, iktidarda olmanın getirdiği bazı güçleri siyasi hesaplar ve beklentiler için kullanabilmektedir ve gerektiğinde temel hak ve hürriyetleri kısıtlayabilmektedir (Bozkurt, 1999: 21). Serbest piyasa ekonomisi sayesinde kişiler ekonomik özgürlüklerini rahatça kullanabilmektedir (Yılmaz, 1994: 34).

3.1.4.2. Suçların Artışı

Sürekli değişen toplumsal yapı beraberinde yeni suç çeşitlerini ve suçlu profillerini getirmiştir. Artık geleneksel yöntemlerle suçu önlemek hatta işlenen bir suçu aydınlatmak mümkün olmamaktadır. Çünkü güvenlik birimleri mevcut sistemi korumaya yönelik kalıplarından dışarı çıkamamış ve stratejiler geliştirememiştir. (Dönmez, 2005: 155-156). Örneğin Vandalizm denilen yeni suç tipi sokak terörünü oluşturmuş ve güvenlik güçleri amaçsızca işlenen bu suç tipiyle mücadelede etkili olamamıştır. Ayrıca asayişe müessir suçlarda, özellikle mala karşı işlenen suçlarda artış büyük oranda merkezi güvenlik güçlerini meşgul etmiştir. Bu bağlamda şehir suçluluğu ve şehir güvenliği olgusu ortaya çıkmıştır. Bugün polisin özellikle asayişe müessir olaylarla daha çok haşır neşir olması, şehirlerimizde asayiş polisinin kişi başına göre dağılımını yüksek oranlar da tutmaktadır ve her geçen gün polis ihtiyacı artmaktadır.

3.1.4.3. Eğitim ve Uzmanlaşma Sorunu

1990' lı yıllarda yapılan araştırmalarda polisin eğitim yönünden yetersiz olduğu vurgulanmakta idi. Gerçekten ülkemizde güvenlik hizmetleri eğitimi teorik aşamada kalmakta, sistemli bir eğitim programı uygulanmamakta ve dış görüntü ile işin merasim boyutuna önem verilmekte idi (Yılmaz, 1994: 34). EGM Eğitim Daire Başkanlığının 2001 yılında yaptığı bir araştırmada polis teşkilatına amir yetiştiren Polis Akademisinin uluslararası kabul görececek bir eğitim müfredatına kavuşturulması, polis okullarının 2 yıllık meslek yüksek okullarına dönüştürülmesi ve Polis Akademisine bağlanması, bilimsel çalışmalar yapmak üzere enstitü kurulması gibi birtakım önerilerde bulunulmuştur (APK Ar. Rp., 2001: 15-25). Bugün tespit edilen bu önerilerin bir çoğunun yerine getirilmesi ülkemizin polisiye alanda eğitime verdiği önemi yansıtmaktadır. Fakat esas sorun uzmanlaşma alanında yaşanmaktadır. Daha doğrusu hizmet içi eğitimlerle branşlaşan ve uzmanlaşan personel iyi kullanılmamakta, farklı birimlerde uzmanlığı dışındaki alanlarda kullanılmaktadır. Diğer yandan nitelikli uzman personel sayısı azdır ve mevcut personelinde önemli bir gerekçe olmadan görev yeri değiştirilmektedir (Bozkurt, 1999: 93). Bazen de birimlerde gereğinden fazla uzman personel bulundurulmaktadır.

Branşlaşma tam anlamıyla yaygınlaştırıldığı takdirde halka verilen hizmet kalitesi aynı oranda artacaktır. Branşlaşma ile farklı farklı durumlar karşısında o konunun uzmanı ilgileneceğinden daha net ve kesin bir çözüm sağlanabilecektir (Mergen, 2003: 51). Böylece kamu güvenliği daha etkin olabilir. Diğer açıdan özel sektöre devredilecek bazı güvenlik hizmetleri alanında merkezi kolluğun uzmanlaşması yine etkin bir güvenlik hizmeti sağlayacaktır. Aynı zamanda özel sektör üzerinde devletin kontrol ve denetim mekanizması daha iyi çalışabilir.

3.2. POST-MODERN TOPLUMDA ÇAĞDAŞ ORGANİZASYONLAR VE YENİ GÜVENLİK YAKLAŞIMI

Özel sektörün gelişerek teknolojiyi daha verimli kullanması devlet sektöründe örnek teşkil etmiş, değişen yeni yönetim yaklaşımı bilgi teknolojilerindeki ilerlemelerle bilginin önemini ortaya koymuş ve sanayi toplumundan bilgi toplumuna dönüşüm

gerçekleşmiştir. 1970'lerden sonra kapitalizmin yeni bir krizi, petrol şoku, Sovyetler Birliğinin çökmesi, bilgisayar teknolojilerinin yoğun kullanımı, küresel bir dünya oluşturmuştur (Balkanlı, 2002: 16).

Küreselleşme başta ekonomik olmak üzere, siyasal-toplumsal-yönetimsel tüm kurumları kökten etkilemiştir. Toplumun artık sermayesi bilgidir, bilgi kullanıldıkça artar, para ise kullanıldıkça azalır. Bilginin teknolojiyle beraber etkin kullanımı yönetimde daha çabuk, verimli, maliyeti düşük, şeffaf, hızlı bir yapıyı oluşturmuştur. Oluşan bu topluma günümüzde “post-modern”, “post-kapitalist”, “post-endüstriyel” “sanayi ötesi”, “teknotronik”, “küresel köy”, “bilgi çağı”, “enformasyon toplumu” ve benzeri kavramlarla adlandırılmaya çalışılmaktadır. Fakat en geçerli kullanımı “bilgi toplumu” kavramıdır (Yılmaz B, 1998: 148). Sanayi devrimiyle oluşan modern güvenlik kavramına bu doğrultuda bilgi toplumu sürecinde post-modern güvenlik organizasyonu diyebiliriz. Çünkü mevcut polis sistemleri bu toplumsal değişim neticesinde başarılı olamamaktadırlar. Değişim için gerekli unsurlar post-modern bir organizasyonun özelliklerini gerektirmektedir.

Klasik bir organizasyon, organizasyonda sürekli sorun arayan ve tespit ettiği problemi örgüt kültürü ve kabul görmüş klasik yöntemlerle çözen organizasyondur. Çağdaş bir organizasyonda yaşanan olaylardan sonuç çıkarılır, tecrübeler değişen çevre koşullarına göre yorumlanarak değişen, gelişen ve sürekli kendini yenileyen bir sisteme dönüşür (Genç, 2004: 197). Ayrıca performansını devam ettirme ve iyileştirme çabası içersindedir.

Sınırların kalkması, küreselleşme ve bilginin kontrol altında tutulamaması düzenin de kontrol altında tutulamamasına neden olmuştur. Düzeni korumaya yönelik yeni polisiye sistemler ve taktiklere gerek duyulmuştur. Sistemi değiştirmek amacıyla terörizm olgusu oluşmuş, teknolojik gelişmeler, sanal iletişim yeni aktörlerin ortaya çıkmasını sağlamıştır (Dağdeviren ve Çelik, 2004).

Terörizm olgusu yanında evrak güvenliği ve haberleşme güvenliği gibi diğer aktörler yer almış, daha da önem kazanmıştır. Diğer taraftan devletler haber alma ve istihbarat çalışmalarına ağırlık vermeli ve ülke güvenliğine yönelik tehditleri önceden

sezinlemelidir. Tüm bu değişimlerle ülkelere gelebilecek tehditler farklılık kazanmış, teknolojik gelişmeler bilgiyi zaman zaman silah haline getirmiştir. Bu nedenle bu değişimlerin güvenlik birimlerince yakından takip edilmesi ve öğrenilmesi gerekmektedir. Artık güvenlik sektörü stratejilerini değiştirmeli, canlı, homojen ve önsüzleri güçlü bir şekilde girmelidir. Buda sürekli öğrenme, öğrendiklerini depolama ve bilgiyi kullanmakla mümkün olmaktadır.

3.2.1.Yeni Güvenlik Yaklaşımının Özellikleri

Postmodern devlet yapısı içerisinde güvenlik hizmetlerine bakış açısı klasik güvenlik hizmetlerinden tamamen farklıdır. Çağdaş güvenlik organizasyonu sürekli eğitime önem veren, kendini geliştiren, öğrenen bir organizasyondur. Bu doğrultuda Bal'ın, Öztürk ve Hırs' den naklettiklerini ayrı ayrı başlıklar haline getirdiğimizde çağdaş güvenlik organizasyonunun bazı özellikleri şunlardır:

3.2.1.1. Ayrıcalıklı Değildir

Yeni güvenlik organizasyon yapısında iç güvenlik birimi kanunları uygulayıcı değil toplum için varolan ve onların güvenliğini sağlamakla görevli olan, bu hizmeti yapmak için ücretlendirilen birimlerdir. Bu yapısıyla diğer kamu kuruluşlarından farklı, özerk bir kişiliğe sahip değildir. Diğer kurumlarla eşit seviyededir ve onlarla sürekli işbirliği yapar. Yani kendine has modern devlet yapısında olduğu gibi ayrıcalıklı bir kurum olarak görülmemektedir

3.2.1.2. Asli Görevi Suçun Önlenmesidir

Polise yüklenen ve asli görevi olmayan işler elimine edilmiştir (Bayley, 2006: 96). Çağdaş bir güvenlik örgütünün başarısı suç işleyenlerin yakalanmasıyla ölçülmez. Suçun işlenmesini önlemek, suç işlenmeyen bir ortam oluşturmak çağdaş güvenliğin performans kriteridir. Hizmetin kalitesi, çalışanların ve hizmet sunulanların memnuniyeti amaçtır.

3.2.1.3. Problemin Çözümüne Odaklanır

Sadece suçla değil toplumla ilgili tüm problemlerle ilgilenir ve çözüm politikaları belirler. Yani göreve bakış açısı geniştir, problemi bir bütün olarak görür. İlgi alanı

sadece suç ve suçlu profilleri değildir. Acil yardım çağruları yapıldıktan sonra harekete geçmek veya meydana gelen bir suça müdahale etmek yerine problem çözüme, polisten talep edilen hizmet çağruları hakkında çalışmak, bu şartları düzeltmek üzere planlar hazırlamak, gerekli hareketleri değerlendirmek ve yerine getirmektir (Bayley, 2006: 120). Tabiki polisin her alana müdahalesi mümkün değildir. Kronik işsizlik, bozuk aile yapıları gibi yerel problemler tek başına çözülemez. Bu haliyle polisin problem çözmesi sosyal bir değişiklik değildir. Problemlerin sebepleri teşhis edilir, kaynaklar toplanır, pratik çözümler sağlanır ve sonuçlar değerlendirilir (Bayley, 2006: 122). Problem sembolik adalet ve otoriter müdahaleden daha fazla şeyi ifade eder ve kanun gücünü kullanır. Fakat kanun gücü problemin ana çerçevesi içinde değişimi başarmak için önleyici bir araç olarak kullanılır (Bayley, 2006: 123). Problemler genellikle basittir ve her probleme farklı yöntemler kullanılır. Uzlaştırma, aileler, öğretmenler, arkadaşlar, işveren vasıtasıyla sosyal kontrol, fiziksel çevrenin değiştirilmesi, fiziksel çevrenin yeniden yapılandırılması, yeni yasaların çıkartılması, sivil işlemler kurumu, yeni hizmetler bazı yöntemlere örnek verilebilir (Goldstein, 1990:6-30' den aktaran Bayley, 2006: 123).

3.2.1.4. Cezalandırıcı Değil, Topluma Kazandırıcıdır

Suçluların potansiyel bir tehlike olduğunu ve kısıtlanmaları gerektiğini düşünmez, bunun yerine rehabilitasyon ve faaliyet alanları oluşturularak topluma kazandırmayı düşünür. Suç ve suçluluğa neden olan problemleri henüz baştan yok etme gayesindedir.

3.2.1.5. Toplum Odaklıdır

İnsan ilişki kurmak çağdaş güvenlik organizasyonu için fırsattır ve bu fırsatı değerlendirerek halk ilişkilerini geliştirmelidir. Toplumla iletişimin sağlanması profesyonelliğin bir göstergesidir ve toplum desteğini almış bir sektördür. Bu bağlamda tüm kamu kurumları, kar amacı gütmeyen topluma yararlı kuruluşlar, özel sektör ve yerel idarelerle ilişkilerini geliştirmeli, stratejilerinde ortak kararlar almalıdır. Glezial, toplum polisliğinin, motorize devriyelerin yerine yaya devriyelerin kullanılması, önleyici tedbirlerin ön plana çıkartılması, polis ve diğer örgütler ile halk arasında

partnerlik ilişkisine girilmesi, gönüllü polis uygulamaları, komşuluk gözetleme uygulamaları, danışma kurulları ve özel sektör uygulamaları gibi alanları içerdiğini vurgulamaktadır. (Glezial, Domenach and Yournes, 2000: 341). Tek bir programı değil, çok yönlü değişiklikleri gerektirir (Bayley, 2006: 126). Toplumcu polis modeli, polisi aşan, nesnel kalıplardan kaçınıp gönüllülüğü teşvik ederek en az masrafla en iyi hizmeti sunma amacı taşımaktadır.- (Glezial, Domenach and Yournes, 2000: 340). Toplumu tanımak ve ortak paydada buluşarak halkın istekleri doğrultusunda polisiye hizmetler belirlemek toplum polisliğinin bir yöntemidir. Fakat Bayley' e göre uygulamada toplum polisliğinin başarılı olup olmayacağı konusu tereddütlüdür. Çünkü toplum polisi modeli suç oranlarının yüksek olduğu semtlerde uygulamada bazı problemler doğurmaktadır. Çok yönlü değişikliği gerektirdiğinden bazı çelişkili sonuçlar alınmaktadır (Bayley, 2006: 126). Toplumun ortak değer ve ortak paydada buluşturulması zor olabilir. Yine de toplum polisliğinin, bazı sorunlar aşıldığı taktirde profesyonel bir polislik uygulaması olduğu unutulmamalıdır.

3.2.1.6. Bazı Polisiye Hizmetler Ücretlidir

Merkezileşme ve bürokrasinin engellenmesi, polisin asli görevini yapması için bazı polisiye hizmetler ücret karşılığında yapılmaktadır. Güvenlik hizmetleri toplum yararına yapılır, hizmetlerden herkes ücretsiz yararlanır ancak bazı kişiler bu hizmetlerden özel kar elde ederler. Bu nedenle spor müsabakaları, konserler gibi alanlarda harcamaların dengelenmesi için bazı uygulamalar vardır (Bayley, 2006: 96). Bu durum Japonya için geçerlidir. ABD, Kanada, Avustralya ve Britanya' da polisiye hizmetlerden ücret alınması yönünde bir ulusal politika yoktur (Bayley, 2006:96) Fakat İngiltere' de bölge polisleri ve şerifler, devlet içi kontrat yöntemi denilen bir usulle bazı hizmetlerde ve bazı özel etkinliklerde para karşılığı kiralanabilmektedir. Kontratla çalışan polis şerif teşkilatları, kontratla çalışmayan şerif teşkilatlarından daha ucuza mal edilmekte, etkinliği arttırmaktadır (Mehay and Gonzales, 1985: 79-86' den aktaran Savas, 1987: 243).

3.2.1.7. Yerel Yönetimlerde Söz Sahibidir

Bilginin ve teknolojinin önem kazanmasıyla beraber değişen toplum normları, suç ve suçlu profilleri (multimedya suçları v.s.), yeni çözüm politikalarının öğrenilmesi gerekliliğini, polisiye hizmetlerin icrasına yönelik yeni taktikleri ortaya koymuştur. Şehir suçluluğu bağlamında mücadelenin yerel yönetimlerce yapılması ve güvenlik taktiklerinin belirlenmesine uluslararası literatürde işaret edilmektedir. Belediyeler uyuşturucu madde bağımlılığının önüne geçmek, aile içi şiddeti engellemek, gibi birçok konuda stratejiler geliştirmelidir. Fransız Mahalli İdareler Genel Kanununda kamu düzeninin korunmasında tek yetkili makam vali ve belediye başkanlarıdır (Bal, 2003: 215).

3.2.1.6. Sürekli Öğrenir

Sürekli kendini yeniler, takım halinde öğrenmeye önem verir. Bunun yanı sıra bilgi teknolojilerini ve güvenlik cihazlarını etkin bir şekilde kullanır. Güvenlik hizmetleri sadece polisiye tedbirler olarak düşünülmemelidir. Hayatın her alanında (ev, iş, okul) güvenliğin geniş bir alana yayıldığı ortadadır. Sadece insanlardan kaynaklanan suç olgusu değil doğal sebeplerle de güvenlik ihtiyacı ortaya çıkmaktadır. Bilgi teknolojilerindeki gelişmeler, ulusal sınırların ortadan kalkması, küreselleşme, güvenlik sektörünü ulusal bazdan uluslararası bir boyuta taşımıştır (Dağdeviren, 2005: 24). Son 20 yılda bilginin yeni boyut kazanması ve ortaya çıkan bilişim suçları diğer bir örnektir. Görüldüğü gibi güvenlik sektöründe yer alan bireyler çok geniş bir platformda bilgi sahibi olmalıdır. Bilgi sürekli öğrenilmeli, depolanmalı ve kullanılmalıdır. Bilgi top yekün güvenlik biriminin takım ruhu ve takım çalışmasıyla üretilmeli, çabalar ortak olmalı ve herkesin kabul ettiği ortak stratejiler belirlenmelidir.

3.2.1.7. Sivillerden Yararlanır

Birçok ülke polis görevlileri yerine yarı yarıya maliyet tutan sivillerden yararlanmaktadır. Polisiye hizmetlerde Britanya' da %30, ABD' de %27, Avustralya' da %20, Kanada' da %20, Japonya' da %12 sivil personel çalışmaktadır (Bayley, 2006: 96). Ayrıca yönetsel destek açısından siviller, rapor yazma, verileri bilgisayara yükleme gibi işlerde kullanılmaktadır. Örneğin Britanya' nın Northampton polisi, dedektiflerin iş

yükünü hafifleterek operasyonel konularla daha çok menkul olmaları için sivillerden oluşan Yönetmelik Destek Birimi oluşturmuştur. Böylece polis dedektifleri yazı işlerine %54.3' lük zaman harcarken, %27.6' lık bir orana düşmüş ve böylece operasyona ayrılan zaman 1/3 artmıştır (Bayley, 2006: 96). Görüldüğü gibi hem personel, hem kaynak hem de zaman israfı önlenmiş olur, ayrıca asıl iş daha verimli ve etkin yapılacaktır.

3.2.1.8. Özel Sektörden Yararlanma

Diğer bir aktör ise özel güvenlik ve özel dedektiflik hizmetlerinin kullanılmasıdır. Bilgi toplumunun güvenliği yine bilgiyi silah olarak kullanan, toplumun desteğini kazanmış, sivilleştirilmiş ve yetkilerinin bir kısmını özel güvenliğe devretmiş, Sivil Toplum Kuruluşları ve tüm toplumla işbirliği sağlamış çağdaş bir güvenlik örgütüyle mümkün olmaktadır. Bu doğrultuda özel güvenlik, çağdaş güvenlik yaklaşımının unsurlarından biridir. Öyleyse özel güvenliği de kendi içerisinde çağdaş bir organizasyon haline nasıl dönüştürebiliriz? Bu sorunun cevabı ve uygulama alanına koyulması öncelikle bilimsel çalışmalarla ve toplumun tüm organlarının uzlaşmasıyla belirlenen standartlarla mümkün olacaktır.

Ülkemizde 2000' li yıllardan itibaren güvenlik sektörüne giren Toplam Kalite Yönetimi ve toplum destekli polislik modeli tüm unsurlarıyla çağdaş bir güvenlik organizasyonun prensipleriyle uyum göstermektedir. Uygulamada her ne kadar dikkate değer başarı gösterilemese de zamanla çalışmaların meyvesini almak kaçınılmaz olacaktır. Bunun yanı sıra bilgiyi hızlı transfer edici bilgisayar ağları, "POLNET" projeleri atılan diğer olumlu adımlardır. AB ülkelerinin birçoğunda polis okullarına MYO statüsü kazandırılmıştır (Çıkar, 2004). Buda ülkemizdeki uygulamalar açısından "benchmarking" olarak değerlendirilebilir.

3.3. ÖZEL SEKTÖRÜN ETKİNLİK ROLÜ

Son zamanlarda kamuoyunu meşgul eden Avrupa Birliği sürecinde, Avrupa ülkelerinde demokratikleşmeye ve değişime uğrayan güvenlik sektörünün ülkemizde de değişmesi öngörülmektedir. Güvenlik sektörü reformu ile öncelikle güvenlik hizmetlerinin sivilleştirilmesi, hatta özelleştirilmesi daha sonra jandarma polis arasındaki

görev dağılımının yapılması ve demokratik ülkelerde polis reformunun gerekliliği vurgulanmaktadır (Fluri P, Dcaf & Tesev, 2005). AB, üyelerinde toplum destekli polislik modelini oluşturma yönünde sürekli eğitim, profesyonel hizmet için eğitim gibi modeller geliştirmiştir (Çıkar, 2004). Yeni bir konsept olan sadece suçtan zarar görenin değil suçlunun da mağdur olduğu kabul görmüş ve suçlunun eğitilmesi gerekliliği üzerinde durulmuştur. Bu ise sadece polisiye tedbirlerle yapılamaz. Artık güvenlik sektörünün geleneksel yöntemlerle halkın huzur ve güvenini temin etmesi imkansızdır.

3.3.1. Güvenlikte Etkinlik

Sözlükte “etkin” kelimesi hareketli, işleyen, çalışan, etkili, faal, aktif anlamına gelmektedir. “Etkinlik” sözcüğü ise bir işletmenin, bir kurumun belli bir alandaki eylemi, faaliyeti, aktivitesi anlamına gelmektedir (www.tdk.gov). Etkinlik esas itibariyle örgüt çıkarlarını en üst düzeye ulaştırmaktır. Başka bir ifadeyle etkinlik, ekonomik maliyetine bakılmaksızın sonuçların alınması veya işlerin doğru yapılmasıdır. Etkinliğin sağlanması için ekonomik ve teknik araçlar yanında siyasal araçlar da kullanılır (Sarıaslan, 1998: 23’ den aktaran Köprülü, 2002: 101).

Güvenlik hizmetlerinde etkinlik ise; suçların önlenmesi, suçluların yakalanması ve kamu düzeninin korunmasında minimum zaman ve kaynak kullanılarak en iyi performansın sağlanmasıdır (Sönmez, 2000: 234-236’ den aktaran Köprülü, 2002: 100) Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planında güvenlik hizmetlerinin etkinliği şu şekilde açıklanmıştır (GHEÖİKR, 2001: 5, 6) :

1. Suç önleme ve işlenen suça müdahale, suç şüphelileri ve delillerin yargı önüne çıkarılması hususunda hızlı bir güvenlik yapısı
2. Güvenlik hizmetlerinin tarafsız yapılması
3. Güvenlik kuruluşlarının vardıkları her sonucun ve aldıkları her kararın objektif verilere dayanması
4. Güvenlik hizmetlerindeki işlem ve davranışların gizlilik içerisinde değil, açık ve aleni yürütülmesi
5. Güvenlik hizmetlerinin isabetli ve doğru sonuçlara ulaşması

Geçmiş dönemlerde güvenlikte etkinlik kavramı gündemde bile değildi. Fakat yukarıda anlattığımız modern devletin güvenlik örgütü olan polis yapıları birçok sorunu da ortaya çıkarmış, etkinlik azalmıştır. Kamu güvenliğinin daha etkin sağlanabilmesi için klasik güvenlik terk edilmeli veya iyileştirilmelidir. Bu durumda yukarıda anlatılan postmodern güvenlik örgütlerinin özellikleri, ülke şartları göz önünde bulundurularak yeniden düzenlenmelidir. Bu özellikler daha çok Anglosakson Polis Modelini yansıtmaktadır fakat ister kıta Avrupa modeli, ister İngiliz Anglosakson modeli olsun her ikisinin de kendine özgü sorunları vardır. Üstelik Bayley' in çalışmalarından anlaşıldığı gibi aynı güvenlik modelini uygulayan ülkelerde bile sorunlar farklı farklıdır.

Her iki polis modelinde etkinliğin ve verimliliğin artırılması için yapılan düzenlemelerin en başında gelen ortak nokta, bazı güvenlik hizmetlerinin özel sektöre devredilmesi (özelleştirme), bazı güvenlik hizmetlerinin ise sivilleştirilmesidir. Sadece toplum polisliği, proaktif polislik ve diğer postmodern uygulamaları kullanmak yetersiz olacaktır.

3.3.1.1. Bazı Güvenlik Hizmetlerinin Özel Sektöre Devri:

Kamu düzenin sağlanması, suçluların yakalanması, ceza verilmesi gibi konular kuşkusuz devletin görevidir. Devlet kolluk teşkilatları vasıtasıyla kamu gücünü kullanarak bu hizmeti yerine getirir (Yılmaz, 1994: 37). Klasik kamu hizmeti sayılan adalet, savunma ve güvenlik hizmetleri tamamen özelleştirilemez (Bozkurt, 1999: 23; Yılmaz, 1994: 37). Fakat tüm güvenlik hizmetlerinin sadece devlet tarafından ve kamu gücünü kullanan kolluk tarafından yerine getirileceğini savunmak tamamen katı ve dar bir düşünce olur (Yılmaz, 1994: 37; Bozkurt, 1999: 23). Bu aynı zamanda özel durum ve koşulları düşünmeden güvenlik hizmetinin etkinliği ve verimliliğinden ziyade daha çok prosedüre verilen önemi yansıtır (Köprülü, 2002: 96). Kaldı ki bu düşünceye sahip güvenlik örgütünün başarısız olduğu ve birçok sorunu beraberinde getirdiği yukarıda vurgulanmıştı.

Güvenlik hizmetleri tamamen özel sektöre devredilemez fakat güvenlikte özelleştirme hizmetin mülkiyetini değil daha çok hizmetin yönetimine ilişkin bir işlemdir. Güvenlikte özelleştirme konusu serbest piyasa ekonomisini savunan ülkelerin

politikalarında yer almaktadır. Özel sektöre yaptırılan güvenlik hizmetlerinin devletin gözetiminde ve denetiminde olması gereklidir (Yılmaz, 1994:37; Bozkurt, 1999: 22, 23; Köprülü, 2002: 96). Ayrıca kolluk görevlileri kamu alanlarında hizmet verdiği gibi özel alanlarda da hizmet vermektedir. Özel tesis, bina, kurum ve kuruluşlarda kamu kolluğunun sürekli hizmet vermesi mümkün değildir ve başka ülkelerde böyle bir uygulama da yoktur. Çoğu ülke bazı güvenlik hizmetlerini özel sektöre yaptırmaktadır (Şafak, 2001: 483' den aktaran Köprülü, 2002: 96). Bundan dolayı koruma, devriye, alan güvenliği ve bazı araştırma inceleme işlerinin özelleştirilmesi kaçınılmaz bir zorunluluktur (Köprülü, 2002: 96).

Polisiye hizmetler karşılığında devlet ücret talep edemez, yani mevcut hukuki düzenlemeler polisin özel alanlara ve özel çıkar elde edilen yerlere sunduğu hizmetleri mesai olarak nitelendirmektedir. Asli görevi olsun veya olmasın polisin görev yaptığı her yer görev alanıdır. Bu da iş yükünü arttırdığından artık polisin asli görevine dönmesi gereklidir. Bu nedenle özel alanlarda koruma ve güvenliğin sağlanması için özel güvenlikten faydalanılmalı, özel araştırma ve takip işleri içinde özel dedektiflik hizmetlerinden yararlanılmalıdır. Kişi ve toplulukların güvenlik hizmeti sunmasına olanak sağlanmalı ve devlet bu konuda düzenlemeler yapmalıdır. Özel teşebbüslerin girişimleri desteklenmeli ve devlet sadece denetleme rolünü üstlenmelidir.

3.3.1.2. Özelleştirmede Tereddütler

Güvenlik hizmetlerinin özelleştirilmesi 1990'lı yıllarda henüz kavramlaşmamıştı. Bu konuda çalışma yapan bilim adamlarının vardığı ortak sonuç özelleştirme ile rekabet artacağından, güvenlik hizmetlerinin daha iyi yerine getirilebileceğidir (Johnston, 1992:49' den aktaran Yılmaz, 1994: 37).

Güvenlik hizmetlerinin özelleştirilmesinde çelişkili birçok görüş bulunmaktadır. Bazıları güvenlik hizmetlerinin değişen özelliklerinden dolayı çeşitli özelleştirme listeleri öne sürmüş, bazıları sözleşme ve masrafların usulü konusunda tartışmaları dile getirmiş, bazıları da özel polis örgütlerine daha fazla önem verilmesini belirtmiştir. Fakat halkın nasıl bir tercih yapacağı hususu daima ön plana çıkmıştır (Johnston, 1992: 50' den aktaran Yılmaz, 1994: 38). Görüldüğü gibi güvenlik hizmetlerinin

özelleştirilmesi tamamen halkın isteklerine bağlıdır. Diğer yandan, şayet güvenlik hizmetleri özel güvenlik şirketlerine yaptırılacaksa 2 husus ön plana çıkmaktadır. Birincisi, özel güvenlik şirketlerinin nasıl kontrol altında tutulacağı, ikincisi ise hizmetin halka nasıl götürüleceği veya güç ve sorumluluğun aktarılıp aktarılmayacağıdır (Yılmaz, 1994: 38). Günümüzde özel güvenlik şirketleri tamamen devletin kontrolünde ve denetiminde faaliyet göstermektedir. Şirketler hizmetlerini ücret karşılığında özel alanlarda ve kamu alanlarında vermekte, halkın güvenini kazanmaktadır.

Güvenlik hizmetlerinin özelleştirildiği taktirde işleyiş hakkında esas tereddüt ve şüpheler ise rekabet eden özel güvenlik şirketlerinin başarılı olmaması yani başarısız bir rekabet ve politik-teknik yetersizliklerdir. Yeterli veya yetersiz polis olabileceği gibi özel güvenlik şirketleri de yetersiz olabilir. Ayrıca özel güvenlik şirketleri bazı hizmetlerin yerine getirilmesinde çekimser kalabilir. Sosyal, siyasi, ve kurumsal faktörlerin durumu güvenlik hizmetlerinin özelleştirilmesindeki başarı veya başarısızlığı belirleyici bir etki gösterir (Johnston, 1992: 49' den aktaran Yılmaz, 1994: 37). İyi bir denetim, sıkı devlet gözetimi, kaliteli ve şeffaf bir özel güvenlik hizmeti muhtemelen bu tip tereddütlerin oluşumunu engelleyecektir

3.3.2. Özel Güvenlik ve Özel Dedektifliğin Adem-İ Merkeziyetçilikteki Rolü

Güvenlik hizmetlerinin merkezden koparılarak yerel yönetimlere devri ve adem-i merkezileştirilmesi, özel güvenlik şirketlerinin kullanımıyla mümkün olabilir. Fransa gibi ülkemizde güvenlik hizmetleri merkezden yönetilmektedir. Buna rağmen önleyici güvenlik hizmetlerinde Fransız belediyelerin kendilerine ait polis teşkilatları vardır. Ülkemizde kısa vadede böyle bir oluşum mümkün görünmemektedir ve beraberinde birçok sorunu getirebilir. Fakat belediyeler, önleyici hizmetlerde kullanılmak üzere özel güvenlik teşkilatlarıyla anlaşıp sokakların kontrolünü daha etkin sağlayabilirler.

Halk polise nazaran belediyelere daha yakın olmakta, dertlerini ve sıkıntılarını rahatça anlatabilmektedir. Sokaklarda artan suçlarla ilgi belediyelere daha rahat serzenişte bulunmakta ve bir takım tedbirler alınmasını istemektedir. 5188 sayılı yasayla beraber belediyeler, eğlence yerleri, tesisler, park ve bahçelerin güvenliğini özel güvenlik şirketlerinden hizmet satın alarak sağlamaktadır. Fakat bu yetersizdir, özel

güvenliğin kullanımı daha da genelleşmeli, mahalle, cadde ve sokakların kontrolü de sağlanmalıdır. Hiç olmazsa önemli caddeler veya suç oranının yüksek olduğu güzergâhlarda polisle irtibatlı özel güvenlik devriyeleri kullanılmalıdır.

İsviçre’ de belediyeler, diğer ülkelere nazaran özel güvenliği daha fazla kullanmaktadır. İsviçre Kasaba ve Köyler Birliği, Securitas adlı bir özel şirkete binaların kontrolünü, yaya veya motorize devriye hizmetlerini, bar ve restoranların saatinde kapatılması görevini yaptırmaktadır (Gage, 1982: 23-28’ den aktaran Savas, 1987: 245). Anglosakson ülkelerde ise zaten yerel yönetimlere bağlı polis hizmet vermektedir ya da özel polis uygulamaları mevcuttur. Amerika’ da resmi güvenlik güçleri ihtiyaç duyduklarında kendi bünyelerindeki bazı güvenlik hizmetlerini ihale sistemiyle (kontrat) özel sektöre devredebilmektedir (Bozkurt, 1999: 26). Bazı eyaletlerde kasaba şerifi kontrat usulü anlaşmayla özel polis uygulamaları yapmakta yada özel güvenlik şirketlerinden faydalanmaktadır. Kasaba şerifinden farklı olarak belediyelerin kontrat usulü anlaşma ile özel güvenlik şirketlerinden hizmet satın alması ABD’ de pek sık görülen bir uygulama değildir (Savas, 1987: 245).

Ayrıca belediyeler yaptıkları hizmetin çeşitliliğinden ve niteliğinden dolayı birçok alanda araştırma ve soruşturma ihtiyacı duymaktadırlar. Bunun yanı sıra kayıpların önlenmesi konusunda da bir takım tedbirleri almaları gerekmektedir. Belediyelerin bu ihtiyaçlarını karşılayacak kanuni bir müessese hâlihazırda yoktur. Belediyeler birçok hizmetlerini özel şirketlere ihale usulü yaptırdıkları gibi özel araştırma ve dedektiflik şirketlerinden faydalanarak bu ihtiyaçlarını karşılayabilirler. Bununla beraber gerçek kişiler veya tüzel kişiler de özel dedektiflik hizmetlerinden yararlanarak oto kontrolü sağlayabilirler. Böylece vatandaşa karşı hesap verilebilir, şeffaf ve etkin bir hizmet sağlanabilir.

Amerika’ da ihale yöntemiyle temizlik, yiyecek, inşaat, araç bakımı, teknik hizmetler, laboratuvar ve güvenlik hizmetleri özel sektöre yaptırılmaktadır. Güvenlik alanında park yasağına uymayan araçların çektilmesi, depolanması, devriye hizmetleri, koruma hizmetleri, güvenlik danışmanlığı yanında araştırma hizmetleri için de özel sektörden yararlanılmaktadır (Bozkurt, 1999: 26).

3.3.3. Özel Güvenlik ve Özel Dedektifliğin Güvenlik Harcamalarındaki Rolü

Bayley' in çalışmalarında kamu güvenliğinin sağlanması için personel artırım yapıldığı, ayrıca meslek standartları belirlenmediğinden ve iş yükü fazlalığından kaynakların rasyonel kullanılmadığı daha önce belirtilmişti. Acaba devlet biraz olsun mali yükten kurtulmak için güvenlik görevini sivil sektöre yaptırabilir mi? Böylece kazanç artırılabilecek mi? Yakın tarihten GÜLCÜ' nün SAVAS' dan naklettiği örneği verecek olursak; Boston eyaletinde Hükümet Konağının korunması Özel Güvenliğe verilmiştir. Böylece Polise harcanan maliyette %34 düşüş gözlenmiştir (Gülcü, 2002: 59). Birleşik Devletler Genel Hizmetler İdaresi (U. S. General Services Administration) özel güvenlik hizmetlerinden yaygın bir şekilde faydalanarak güvenlik ihtiyacının %41' ini karşılamıştır (Peyton, 1977: 28, 29' den aktaran Savas, 1987: 244). Ülkemizde ise bu maddi yükü hafifletmek amacıyla 1980 yılında 2495 sayılı kanun yürürlüğe girmiştir. Fransa' da, 1926 yılında polisin yetersiz olmasından dolayı sanayi tesislerinin korunması için Paris Valiliğinin izniyle gözetim şirketleri kurulmuş, özel bekçilik ve koruma hizmetleri kendisine uygulama alanı bulmuştur (Bal, 2003: 209). Halen birçok kamu kuruluşunun güvenliği özel sektörce sağlanmaktadır. Böylece personelden tasarruf edilerek kaynaklar daha etkin kullanılmaktadır.

3.3.3.1. Bazı Ülkelerdeki Durum

ABD' de 1980 yılında özel güvenlik sektörü için yapılan harcamalar 21.7 milyar dolar iken, kamu polis idaresine 13.8 milyar dolar harcanmıştır. Devlet kurumlarının özel güvenlik şirketlerine hizmetleri için verdikleri miktar 3.3 milyar dolardır (Taylor, Cunnigham, 1985' den aktaran Savas, 1987: 243). Ohio eyaleti Reminderville kasabasında özel güvenliğin verdiği hizmetin maliyeti yıllık 90 bin dolar iken, daha önce kasaba şerifi 180 bin dolara kontrat usulü anlaşmayla aynı hizmeti veriyordu. Üstelik özel güvenlik iki kat devriye aracı sağlıyor ve acil bir olaya şerif 45 dakikada müdahale ederken özel güvenlik 6 dakikada müdahale ediyordu (Gage, 1982: 23-28' den aktaran Savas, 1987: 245) Görüldüğü gibi daha az maliyete daha etkin bir hizmet sunulmaktadır.

İngiltere' de 1970 yılı itibariyle polis sayısı 110 000 iken özel güvenlik sayısı ise 105000 civarındadır (Dağdeviren, 2004a: 26). Özel güvenlik sektöründen işten

ayrılanların sayısının, kamu güvenlik sektörüne nazaran daha az olduğu ve bu sebeple özel güvenlik sektörünün gençleştiği yani büyüdüğü, kamu güvenlik sektörünün ise yaşlandığı savunulmaktadır (Ocquenteau, 2003: 300).

Alman Federal İstatistik dairesinin verilerine göre 1980 yılınca 542 adet özel güvenlik şirketinin cirosu 1.1. milyar Alman Markı iken 1993 yılında 1150 şirket ve cirosu 3.6 milyar Alman Markıdır; sektörde çalışan güvenlik görevlilerinin sayısı 150 000 civarındadır (Loyo, 2004: 499, 500). Buda sektörün bütçedeki değerini göstermekte ve giderek büyüdüğüne işaret etmektedir

Fransa’ da 1983 ve 1986 yıllarında bekçilik, kişi koruma, nakit transferi hakkında ilk düzenlemeler yapılmış ve 2000 yılında 4200 güvenlik şirketine 2000 özel araştırma ve dedektiflik şirketi eklenmiştir (Ocquenteau, 2003: 300).

3.3.3.2. Araştırma ve Soruşturma Hizmetleri Etkinleşir

Diğer taraftan işlenen suçların araştırılması, kayıp şahıs, kayıp-çalıntı eşyaların tespiti gibi alanlarda polisin personel istihdamı oldukça fazladır. Ülkemizde asayiş şube müdürlükleri bünyesinde hırsızlık, oto hırsızlığı, yankesicilik, kayıp araştırma birimleri gibi yapılanma mevcuttur. İş yoğunluğundan bu birimler verimli ve etkili çalışmamaktadır. Kaynak yetersizliğinden, teknik yetersizliklerden ve diğer nedenlerden dolayı bazı olaylar aydınlatılmadan rafa kaldırılmaktadır. Olayların bir kısmı kamunun yerine özel kişi ve kuruluşları ilgilendirmektedir. Polis, çoğu zaman kamunun yerine özel alana giren bu tip faaliyetleri derhal terk etmeli, özel iş takiplerini özel dedektifler yapmalıdır. Ya da bazı adli olayların çözümünde özel dedektiflerden faydalanılmalı, polise bu alanlarda kaynak ve personel tasarrufu yapma imkanı sağlanmalıdır. Fakat adli tahkikatlarda özel dedektifin rolü çok iyi belirlenmeli, sadece gözlemci olarak polise yardımcı olmalıdır.

3.3.3.3. Hizmet Etkinleşir

Özelleştirme ile hizmetlerin maliyeti düşmekte ve kaynaklar daha öncelikli alanlara aktarılabilir. Bunun yanı sıra özelleştirme ile hizmetin kamu sektöründen daha iyi yapıldığı gözlenmektedir. Çünkü özel sektör, hemen hemen bütün alanlarda kamu sektöründen daha hızlı, daha verimli ve daha etkin çalışmaktadır (Yılmaz, 1994:

34). Ayrıca özelleştirme ile özel teşebbüsler kendilerini kanıtlamak için kaliteli hizmet sunacaklar ve rekabet edeceklerdir (Mergen, 2003: 5).

3.3.3.3.1. Maliyet Düşer, Gelir Artar

Özel sektörün güvenlik hizmetlerinde kullanımı personel ve kaynak israfını önlemenin yanında devlete vergi geliri gibi bir diğer kazanç imkanı sağlayacaktır. Yani bir çeşit finans modeli ortaya çıkacaktır (Bozkurt, 1999: 21). Devlete yük teşkil eden güvenlik sektörü bu sayede bütçeye ciddi katkıları olan, daha etkin ve verimli bir sektöre dönüşecektir. Diğer yandan yeni iş imkânları doğacak ve işsizlik sorunu bir nebze çözüme kavuşacaktır.

3.3.4. Özel Güvenlik ve Özel Dedektiflik Hizmetlerinin Bürokrasi ve İş Yükü Üzerindeki Rolü

Ülkemizde kamu yönetiminin klasik sorunlarına paralel olarak güvenlik hizmeti sunan kurumların yeniden değerlendirilerek teşkilat yapılarının küçültülmesi, fonksiyonel hale getirilmesi, dengesiz istihdamın düzeltilmesi ve halka dönük bir hizmet anlayışının yerleştirilmesi gerekmektedir. İdari usul ve işlemlerin basitleştirilerek vatandaşa doğrudan hizmet sunan kuruluşların beyan esasına dayanan uygulamaları geliştirilmeli, formaliteler ve kırtasiyecilik kaldırılmalı, etkinlik ve şeffaflık sağlanmalıdır (Köprülü, 2002:95). Bu doğrultuda özel güvenlik şirketleri ve özel araştırma bürolarının kullanımı zaten fazla teşkilatlanmış, asli görevi olmayan sorumluluklarla haşır neşir olmuş güvenlik güçlerinin küçülmesine, bürokratik formalitelerin ortadan kalkmasına neden olacaktır.

Hızla gelişen toplum ve sürekli değişen teknoloji güvenlik ihtiyacının da artmasına veya çeşitli yönlere kaymasına neden olmaktadır. Fabrika, müze, baraj, enerji santralleri ve enerji nakil hatları, rafineriler, depolar, sevkıyat ve bunun gibi birçok alanda güvenliğin sağlanması özellik isteyen bir durumdur (Dalda ve Karagöz, 1998: 2' den aktaran Kaptı, 2004: 89). Havaalanlarının güvenliği, yolcuların güvenliği, elektronik cihazlarla eşya kontrolü, otel, hastane, banka, park, üniversite, ve benzeri yerlerde güvenliğin sağlanması yine özel güvenlikle ilgilidir (Yılmaz, 1994:39, 40). Diğer yandan siyasi partilerin kapalı yerde yaptıkları toplantılar, dernek ve sivil toplum kuruluşlarının

toplantıları gibi etkinliklerin güvenliği özellik istemektedir (Dalda ve Karagöz, 1998: 2' den aktaran Kaptı, 2004: 89). Ayrıca kişilerin korunması da özellik isteyen bir durumdur. 5188 sayılı yasa ile bu sorunlar teoride aşılmıştır ancak toplum bilinçlenip yasa tam anlamıyla uygulamaya geçtiğinde güvenlikte etkinlik sağlanacaktır.

Ülkemizde bürokratik formalitelerin kaldırılması ve polisin iş yükünün hafifletilmesi amacıyla alınacak tedbirlerin en başında bazı güvenlik hizmetlerinin özel sektöre yaptırılması gelmektedir. Ancak 2003 yılında hazırlanan KRY-11 Kod Numaralı Araştırma Raporunda bürokratik formalitelerin giderilmesi için özelleştirme konusu üzerinde durulmamış, bunun yerine polisin görevi olmayan konulardaki bürokratik formalitelerin giderilerek bu hizmetlerin daha verimli hale getirilmesi önerilmiştir. Örneğin Asayiş Daire Başkanlığındaki bürokratik formaliteleri gösteren madde 53' de, "Kamu kurum ve kuruluşları ile dernek, vakıf v.b sivil toplum örgütlerinden gelen güvenlik tedbiri talepleri ve spor müsabakalarında güvenlik tedbiri aldırılması ile ilgili işlemlerde, müracaatta 1 evrak istenilmekte, hizmetin sonuçlandırılması için 1 yazışma (5-6 paraf ve 1 imza) yapılmakta olup işlemin ortalama sonuçlandırılma süresi en az 2-3 gündür." şeklinde tespit edilmiştir. Çözüm önerisi olarak da, "... bürokratik formaliteler ve kırtasiyeciliğin azaltılması için, talebin doğrudan ilgili il valiliğine veya birisi aracılığıyla (koordine amacıyla) diğer valiliklere yapılması" önerisinde bulunulmuştur. Madde 54' de ise, "Güvenlik tedbiriyle ilgili vatandaşlardan gelen dilekçelere ilişkin işlemlerde, müracaatta 1 evrak istenilmekte, hizmetin sonuçlandırılması için 1 yazışma (5-6 paraf ve 1 imza) yapılmakta olup işlemin ortalama sonuçlandırılma süresi en az 45-50 gündür. Bürokratik formaliteler ve kırtasiyeciliğin azaltılması için, talebin doğrudan ilgili il valiliğine veya birisi aracılığıyla (koordine amacıyla) diğer valiliklere yapılması önerisinde bulunulmuştur." şeklinde ifade edilmiştir (KRY-11, 2003: 191). Halbuki bu hizmetlerin daha etkin yapılması için özel güvenlik şirketlerinden yararlanılması, amaca ulaştıran en pratik yöntemdir.

Temel hak ve hürriyetlerin kullanımı sadece güvenli bir ortamda mümkündür. Kişilerin kendi temel haklarını korumak için özel güvenlikten faydalanmaları kaçınılmaz bir gerçektir. Bunun yanı sıra özel güvenlik ihtiyacının ortaya çıkmasında bir diğer

neden Dağdeviren' in Fyfe' den naklettiği gibi polis birimlerinin özel alanları korumada isteksiz davranmaları ve bu bölgelere devriye çıkartmak istememeleridir (Dağdeviren, 2004a: 26). Gerçekten işi çok yoğun olan polis birimleri mülk sahiplerinden kendi güvenliklerini sağlamalarını istemekte, öncelikli asıl görevlerini ifa ederken bile yetersiz kalmaktadır.

Suç çeşitlerindeki artış, merkezi güvenlik birimlerinin uygulama alanlarını azaltmalarına neden olmuş, para nakli, koruma ve gözetim, kalabalık yerler ve spor müsabakalarında güvenlik önlemlerinin özel güvenliğe yaptırılması gerekmiştir (Dağdeviren, 2004a: 25).

Gelişmiş ülkelerde aşağıda yazılı hizmetleri özel güvenlik şirketleri yapmaktadır. Bu şekilde daha etkili ve verimli hizmet sunmakta ayrıca kamu polisi kendi asli görevlerine yoğunlaşabilmektedir. Ohio eyaleti Reminderville kasabasında, özel güvenliğin kasaba şerifinin maliyetinin yarısına iki kat devriye çıkararak olaylara 39 dakika önce müdahale etmesi, (Gage, 1982: 23-28' den aktaran Savas, 1987: 245) bürokrasi ve ağır işleyen kamu hizmetine alternatif bir örnek olarak verilebilir. Bürokrasinin ve iş yükünün hafifletilmesi için güvenlik hizmetlerinin şu alanları özel sektöre devredilebilir (Yılmaz, 1994: 40; Bozkurt, 1999: 26; Köprülü, 2002: 99):

1. Özel mülkiyetlerin korunması amacıyla suç önleyici hizmetler
2. Her türlü devriye hizmetleri
3. Araştırma ve Soruşturma hizmetleri
4. Şehirlerarası ve uluslar arası her türlü toplu taşıma ve ulaştırma hizmetlerinde elektronik cihazlarla yolcu ve bagaj kontrolleri
5. Değerli eşya ve para nakli hizmetleri
6. Özel etkinlikler, konser, spor müsabakası vs. alınan güvenlik önlemleri
7. Kişilerin Korunması hizmetleri

Spor müsabakaları, özel toplantılar gibi daha birçok alanda özel güvenlikten yararlanılmalıdır. Ülkemizde 5188 sayılı ÖGHDK ile işin mevzuat kısmı büyük oranda

çözölmüştür ancak bu tip görevleri özel sektöre devretme işi sadece mevzuatta değil aynı zamanda uygulamaya konulmalıdır.

3.3.4.1. Özel Sektör Kişisel Güvenliği Geliştirir

Özel güvenlik sisteminin içersinde yer alan ve bireysel güvenlik konularını içeren sistemlerden biri kişisel koruyucu güvenlik, diğeri ise kişisel fiziki güvenlidir. Kişiler can ve mal emniyetlerinin sağlamak üzere kendilerini koruma işini bir yere kadar gerçekleştirmektedir. Ev ve işyerlerinde kullanılan kilitler, demir parmaklıklar, kapılar, hırsız alarmları gibi sistemler bireysel koruma araçlarının bir kısmıdır (Savas, 1987: 245). Bu tedbirler kişisel fiziki güvenlik sistemleri içersinde değerlendirilmektedir. Ayrıca son zamanlarda popüler hale gelen kişisel koruyucu tedbirleri ise özellikle polisin internet sayfalarında, broşür ve afişlerde yer almaktadır. Kişisel koruyucu güvenlikle ilgili kapkaç, hırsızlık, dolandırıcılık vs gibi suçlardan korunma yöntemleri anlatılmaktadır ve bu konuda halk gündem güne daha da bilinçlendirilmektedir. Kendi işyeri ile başını kaldıramayan kamu polisinden her alanda teşkilat yapısını arttırarak hizmet vermesi beklenemez. Ülkemizde vatandaş her şeyi polisten beklemekte, imkanı olduğu halde fiziki veya elektronik güvenlik tedbirlerinden yararlanmamaktadır. Kişisel koruyucu güvenlik hakkında bilgisi olmadığı gibi fiziki önlemleri de almamaktadır. Fakat bu tip bilinçlendirme faaliyetleri halkın bakış açısının değişmesinde bir nebze rol oynamıştır. Kişiler her şeyi polisten bekleme yerine öncelikle kendi güvenlikleri için gerekli tedbirleri almaları, yinede yetersiz kalınıyorsa özel güvenlik şirketlerinden faydalanmaları gerekmektedir. Bu alanda yaygınlaşan bir diğer sektörde sigortacılık ve kasko işlemleridir. Alınan tüm tedbirlere rağmen zararın telafisi açısından kasko ve sigorta sözleşmeleri son derece önemlidir.

3.3.4.2. Suçlarla Mücadelede Özel Güvenlik

Geleneksel yönetim anlayışı içersinde kamu mallarının güvenliğinin sağlanamaması kriz ortamının doğmasına neden olmuş, kentsel karışıklık ve şiddet engellenememiş, özel güvenliğin polisle beraber aynı hedefi paylaştığı fikrinin egemen olması ticari güvenlik sektörünün genişlemesine etken olmuştur. Devletin tekelinde olan güvenlik, bu çerçeveden kurtularak özel güvenlik hizmetlerinin düz bir zemine

oturtulması gerekmiştir (Ocquenteau, 2003: 299). Yeni suç tipleri vatandaşta suç korkusunu ortaya çıkarmış, kişilerin kendi güvenliğini sağlama mecburiyeti doğmuştur. Merkezi otoritenin sağlayamadığı güvenliği kişiler kendisi sağlamak zorunda kalmış, özel güvenlik kullanımına ihtiyaç duyulmuştur.

Özel güvenlik görevlileri suçla mücadelede caydırıcı bir unsur olarak görülmektedir, suçu araştırma, suçluları yakalama ve adalete teslim etme işinden farklı bir görevdedir (Ocquenteau, 2003: 299). Özel güvenliğin suçluyu araştırma, yakalama ve adli mercilere sevki düşünülemez çünkü amacını aşan bir durum söz konusu olur. New York’ da halkın % 59’ luk kısmı suç oranının düşürülmesinde polisin devriye gezmesinin daha iyi olacağını düşünmektedir (Peyton, 1977: 28, 29’ den aktaran Savas, 1987: 244). Özel güvenliğin payına düşen % 41’ lik rakam ise küçümsenmeyecek kadar yüksektir ve suç önlemede özel güvenliğin başarısını ortaya koymaktadır. Kaldı ki kamu polisi gibi görev alanı daha geniş olsa oran daha da artabilir.

3.3.4.3. Özel Dedektiflik, Araştırma ve Takip Şirketlerine Gördürülebilecek Hizmetler

Fındıklı, polisiye hizmetlerin özel sektöre devri ile ilgili belirlediği hizmet alanlarından, özel dedektiflik şirketlerine yaptırılacak olan hizmet türleri şunlardır (Fındıklı, 1992: 136’ den aktaran Mergen, 2003: 140):

1. Suç önlemeye yönelik inceleme ve araştırma birimleri
2. Olay yeri inceleme, fotoğraf çekme ve parmak izi alma işlemleri
3. Adli tıp ve kriminalistik hizmetleri
4. Karayollarının teknik yönden trafiğe elverişlilik ve güvenliğinin incelenmesi
5. Yakalama ve tutuklama görevleri
6. Araştırma ve soruşturma görevleri

3.3.4.3.1. Suç önlemeye yönelik inceleme ve araştırma birimleri

Değişen yenedünya düzeni içerisinde suç kavramı da farklılaşmış ve polisin suçla mücadelede yeni yöntemler geliştirmesine yol açmıştır (Dönmez, 2005: 157). Toplumsal ve teknolojik değişikliklere paralel olarak suç çeşitleri de sürekli değişmektedir. Günden

güne farklı farklı metotlar ve yöntemler kullanan suçlularla karşılaşmaktadır. Bu nedenle güvenlik birimleri kriminolojik araştırmalarını ön planda tutmalı, değişen suç çeşitlerini önceden tespit etmeli ve gerekli tedbirleri almalıdır.

Suçu işlenmeden önce önlemek toplumun tüm kesimleriyle dayanışma sonucu mümkün olmaktadır. Burada rol paylaşımı sivil toplum kuruluşları ve diğer kuruluşlar arasında yapılmalıdır. Ülkemizde suç önlemeye yönelik bilimsel çalışmalar oldukça fazladır ancak kapsamlı uygulamalar mevcut değildir ve daha çok suç sonrası planlar hazırlanmıştır (Dönmez, 2005: 155). Son yıllarda il bazında oluşturulan Önleyici Hizmetler Şube Müdürlüğünün faaliyet alanlarından biri de muhtemel suç çeşitlerini araştırmak ve önleyici tedbirler belirlemektir. Fakat çoğu zaman istatistiklerin tutulması ve devriye gezilmesi haricinde önleyici tedbirlerin araştırılmasına yönelik çalışmalar yoktur.

Günümüzde birçok danışma ve araştırma şirketleri hemen hemen tüm alanlarda faaliyet göstermektedirler. Piyasa araştırmasından tutun da müşteri memnuniyetine yönelik anket çalışmaları, bölge etütleri gibi alanlar sayılabilir. Aynı şekilde değişen suç çeşitlerinin ve yöntemlerinin araştırılması, önleyici hizmetler şube müdürlüğü bünyesinde yapılabileceği gibi, bu alanda uzmanlaşmış ve profesyonelleşmiş özel dedektiflere de yaptırılabilir. İhale yöntemiyle daha uzman özel araştırma ve danışmanlık şirketlerinden yararlanılabilir. Kamu polisinin bu alanlarda yapacağı araştırmalar için aktaracağı kaynak ve personel maliyeti muhtemelen özel sektörün maliyetinden çok daha fazla tutacaktır. Fakat bu alanda faydalanılacak özel dedektiflik şirketlerinin uzman olması, görevlilerin kriminoloji, sosyoloji gibi bilimlerde uzman olması gereklidir. Araştırmaların bilimselliği açısından bu son derece önemlidir.

3.3.4.3.1.1.Danışmanlık Hizmetlerini Destekler

Yerleşim yerlerinin, şehir planlarının, işyeri bina ve buna benzer tesislerin inşaatında gerekli güvenlik tasarımlarının yapılması, nakliye ve ulaşım alanlarında gerekli güvenlik planlarının hazırlanması gibi konular kamu polisinin işi değildir. Bu nedenle birçok ülkede özel güvenlik hizmeti sunan danışmanlık şirketlerinden faydalanılmaktadır. Ülkemizde bu tip faaliyetlere 5188 sayılı kanun olanak sağlamıştır

(Filiz, 2006: 67). Bu bağlamda sürekli tehdit ve risk analizi işiyle uğraşan, suç tipleri ve çeşitlerini araştıran özel dedektiflik şirketlerinin ilgili departmanı, danışmanlık şirketlerine yardımcı olabilir.

3.3.4.3.2. Olay Yeri İnceleme, Kriminalistik ve Uzmanlık Hizmetleri

Suç delillerinin bilimsel teknik yöntemlerle incelenmesi, bölge Polis Kriminal Laboratuvarları, Jandarma Kriminal laboratuvarları tarafından yapılmaktadır. Filiz 'e göre polis ve jandarma eğitimi almış kişilerin bu tip teknik çözümlene laboratuvarlarında çalışması ve suç delillerini incelemeleri, kurslarda aldıkları bilgilerle sınırlı kalmaktadır. Suç delillerinin incelendiği taraftan ziyade suçun diğer tarafının başvurabileceği özel bir laboratuvar oluşumu ülkemizde kurulmamıştır (Filiz, 2006: 70). Yılmaz' a göre maddi delilleri araştıran bir laboratuvarın tek elden yürütülmesi, İngiltere' de örneği yaşandığı gibi suçsuz insanların yargılanmalarına neden olabilir. Bu nedenle bağımsız çalışabilen özel teknik çözümlene laboratuvarlarına ihtiyaç vardır (Filiz, 2006: 70). Ancak Adli Tıp Enstitülerine bağlı kriminal laboratuvarlar bu tip çelişkilerde savcılıkların ve mahkemelerin baş vurduğu (çoğunlukla tercih ettiği) bir müessesedir.

Diğer yandan sadece adli konularda değil özel bir konuda kişilerin başvurabileceği bir kriminal laboratuvar yoktur. Bu alanlarda bazı üniversite laboratuvarlarında kısıtlı konularda araştırma yaptırılmaktadır ama yetersizdir. Ayrıca kriminal laboratuvar araştırmaları oldukça maliyetlidir ve bazen suçun açtığı zarardan fazla suçun aydınlatılması için devlet kaynak aktarmaktadır.

Ülkemizde kriminal laboratuvarlar yetersizdir, bu nedenle delillerin incelenmesi uzun sürmektedir. Neticede yargılama süreci de uzamaktadır. Kry-11 Araştırma Raporunda, “yaralama-yaralanma ve ölüm olayları, biyolojik deliller genellikle illerde bulunan Kriminal Laboratuvarlarında değerlendirilemediğinden Ankara'ya gönderilmekte ve sonucun gelmesi olayın aydınlatılmasını geciktirmektedir. Bu nedenle bu işlemlerde bürokratik formaliteler ile kırtasiyeciliğin azaltılması için; Biyolojik Laboratuvar kısmının bölgesel olarak tespit edilecek illerde de kurulması sağlanmalıdır.” şeklinde belirtilmiştir (KRY-11, 2003: 828).

Kriminalistik uzmanlığı özel dedektiflik sektörünün hizmet alanlarından biridir (Özel Dedektiflik, www.akademilenyum.org). Özel dedektifler profesyonel suç araştırıcılardır. Olay yeri inceleme ve delillerin toplanması konusunda belirli kıstaslar içersinde yetkileri vardır. Özellikle ABD’ de özel dedektifler maddi delil toplayabilmekte, topladığı delilleri incelemekte veya laboratuarlara sevk edebilmektedir (Türkiye’ de Özel Dedektiflik, www.ozeldedektif.com). Bu bağlamda ülkemizde mevcut hukuki düzenlemeler buna müsaade etmemektedir ancak zamanla bu ihtiyaç daha da belirginleşecektir. En azından polis, suç delillerini ihale yöntemiyle özel laboratuarlara yaptırabilmelidir.

3.3.4.3.3. Araştırma ve soruşturma görevleri

Adres araştırması, kimlik araştırması, mali durum araştırması, miras araştırması, kayıp araştırması, çalıntı mal araştırması, icralık taşınır veya taşınmaz menkul araştırması gibi konular polisten alınarak kişi veya kurumların tercihiyle özel araştırma şirketlerine yaptırılmalıdır. Polis sadece kayıtları tutan, denetleme yapan bir rehber konumuna gelmelidir.

3.3.4.3.3.1. Kayıp Araştırmaları

Kayıp şahıslarla ilgili müracaat evrakları polisçe kayıtları tutulduktan sonra cumhuriyet savcılıklarına gönderilmektedir. Cumhuriyet savcılıkları ülke genelinde tüm savcılıklara (il/ilçe) yazışma yaparak evrak fotokopilerini göndermekte ve bölgeleri dahilinde araştırmalarını istemektedir. Yazışmayı alan savcılıklar tekrar evrakların fotokopisini çekerek talimat yazısıyla bağlı bulunan İl/İlçe Jandarma Komutanlıkları ile İl/İlçe Emniyet Müdürlüklerine bölgelerinde kayıp şahsın araştırılması için göndermektedir. Jandarma ve Emniyet birimleri kendi içersinde tüm alt birimlerine kadar yazışmaları aynen bildirmektedir. Bu safhadan sonra evrakın akıbeti çoğu zaman personele tebliğ etmekle sınırlı kalmakta, rutin bir evrak gibi rafa kaldırılmaktadır. Araştırılmak istense de, çoğu zaman kayıp şahsın fotoğrafı sürekli fotokopi çekildiğinden dolayı netliğini kaybetme, evrak içersinde doyurucu bilgi bulunmamaktadır. KRY-11’ de, vatandaşın talebi ile gelen savcılık yazıları ile ilgili işlemlerde, hizmetin sonuçlandırılması için 6 veya 7 yazışma yapıldığı, işlemin ortalama

sonuçlandırılma süresinin ise en az 2 ay sürdüğü vurgulanmaktadır (KRY-11, 2003: 190). Diğer yandan kayıp şahısların araştırılmasında müracaatın yapıldığı birimler en kapsamlı araştırmayı yapmaktadırlar. Ayrıca ülke genelinde polis bilgisayar ağında kayıtların tutulması kırtasiyeciliği, maliyet ve zaman kaybını azaltmıştır ama özel dedektiflerin kullanımı bu sorunu büyük oranda çözebilir.

KRY-11 kod numaralı araştırma raporunda kayıp şahıslarla ilgili, “Kayıp şahıs bulunma talepleri ile ilgili işlemlerde, müracaatta 3 evrak istenilmekte, hizmetin sonuçlandırılması için 6 yazışma (6 imza) yapılmakta olup işlem süresiz biçimde sürdürülmektedir. Bürokratik formaliteler ve kırtasiyeciliğin azaltılması için, kayıp müracaatları hakkında halkın bilinçlendirilmesi, kayıp kişilerle ilgili belirli noktalarda haberleşme vasıtaları konularak kaybolan kişilerin ailelerine veya resmi mercilere ulaşmalarını sağlayıcı tedbirlerin alınması, kayıplarla ilgili düzenli ilan ve broşürler yayınlanması önerisinde bulunulmuştur.” şeklinde açıklama yapılmıştır (KRY-11, 2003:190). Ancak uygulamada sorunlar halen devam etmektedir.

Kayıp şahısların araştırılmasında, hem mağdurun hem de kayıp şahsın polisle ilişkilerinin sağlanmasında özel dedektiflik hizmetlerinden faydalanılması etkinliği ve verimliliği artırıcı olabilir. Ücret karşılığı hizmet sunan özel dedektiflik firmaları, seslerini duyurabilmek ve ticari beklentilerini maksimize edebilmek için kaliteli hizmet sunacaklardır. Ayrıca kayıp bir şahsın bulunması, özel dedektiflik şirketi açısından etkili bir reklam vasıtası olabilir. Diğer yandan özel dedektifler, kısa vadede değişmesi zor görünen bürokratik sorunlar ile kendileri muhatap olacaklar, vatandaşa gerekli bilgileri en seri şekilde götürebileceklerdir.

3.3.4.3.3.2. İcra Takibi, Adres ve Kimlik Araştırmaları

Kredi kartı borçları ve diğer alacaklar nedeniyle icraya verilen borçluların adres ve kimlik araştırmaları polis tarafından yapılmaktadır. Gerçek veya tüzel kişilerin özel çıkarları için kamu kolluğunu kullanmak hem devlete ek bir külfet getirmekte, hem de polise asli görevi olmayan bir sorumluluk yüklemektedir. Diğer yandan vatandaşla yüz yüze kalan polisin vatandaşla ilişkileri zedelenmekte ve olumsuz bir imaj bırakmaktadır. Hâlbuki polis sadece kayıtları tutan ve özel işlerde özel araştırma yapan özel

dedektiflerin kontrolü ve takibi işiyle meşgul olan bir konuma sahip olmalıdır. Yani icra mevkiî değil, rehber konumuna gelmelidir. Bununla beraber mevcut polisin bu tip görevlerinde aşırı hiyerarşiden kaynaklanan bürokratik engellerle karşılaşmakta, gereksiz olan bu hizmeti bile yavaş ve verimsiz yapmaktadır. Özel dedektifliğin diğer ülkelerde olduğu gibi ülkemizde de yasallaşmasıyla en azından polise yardımcı olacaklardır. Asıl olması gereken ise tamamen bu tip araştırmaların özel dedektiflik şirketlerince yapılmasıdır.

3.3.4.3.3. Suç Soruşturması

Suç soruşturması, olay meydana geldikten sonra ihbarın alınması ile başlar. Olaya ilk müdahale eden kolluk ekibinin ilk tedbirleri alması, olay yerinde iz ve delil çalışması yapılması, kamu kolluğunca tahkikatın yapılıp cumhuriyet savcılığına sevki ve ardından mahkeme süreci, suç soruşturmasının safhalarıdır (Demirbilek, Çetin ve Aksak, 2005: 277). Soruşturmanın özel dedektiflerce yapılması mümkün değildir fakat olay hakkında bilgi elde edilmesi, şüpheli ve tanıkların tespiti, adres, kimlik ve daha birçok soruşturmaya ilgili hususlar özel dedektiflerce tespit edilip kamu polisine bilgi verilebilir. Neticede suç mağduru bir insan istediği her şeyi delil olarak ileri sürebilmektedir. Öyleyse suç soruşturmasında avukatın yardımından yararlanmak nasıl bir haksa, özel dedektiflerden de yararlanmak aynı oranda bir haktır. Böylece soruşturmalar daha etkin ve verimli yürütülecektir.

3.3.4.3.4. Bilirkişilik ve Yargılamaya Tanıklık

Özel dedektifler uzman oldukları kriminoloji, sosyoloji, balistik ve bunun gibi alanlarda mahkemelerde bilirkişilik yapabilirler. Mahkemelerin ve ilgili organların izniyle bilirkişilik görevlerine ilişkin araştırma ve soruşturmada bulunabilirler. Tabi burada tarafsızlıkları hukuki açıdan şarttır. Diğer müşterilerin talepleriyle araştırma yapan özel dedektifler elde ettikleri bilgileri mahkemelere tanık sıfatıyla sunabilirler. Bu nedenle avukatın yardımcısı gibi hareket etmeleri de mümkündür. Avukatlar suç soruşturmasında konunun genellikle hukuki tarafıyla muhatap olmakta, polisiye yönüne zaman ayırmamaktadırlar. Bu durumda özel dedektifler avukatların yardımcısı konumunda araştırmalarını yaparlar.

3.3.4. Güvensizlik ve Özel Güvenlik/ Dedektiflik

Özel güvenlik örgütlerinde teşkilatlanma yatay olduğundan hiyerarşik kademe azaltılmıştır (Dağdeviren, 2004a: 33). Kişiler özel güvenlik şirketlerinin üst yöneticileriyle daha rahat irtibat kurmakta ve isteklerini dile getirebilmektedir. Özel şirketlerin suç önlemedeki başarısı ticari hayatta adlarını duyurmak için avantaj haline gelmekte ve diyalogu kamu polisine göre daha rahat kurdukları için halkın güvenini kazanabilmektedirler.

Özel sektöre duyulan güveni şu şekilde ifade edebiliriz. 1980' li yıllarda New York şehrinde yapılan bir araştırmada, insanların %69' unun özel güvenliğe para ödediği ortaya çıkmıştır. Ayrıca yılda 120 dolara kadar özel güvenliğe para ödemeye hazır oldukları tespit edilmiştir (Fadden, 1985' den aktaran Savas, 1987: 243, 244). Dahası Amerika' da halkın özel güvenliğe duyduğu ilgi sektörün sürekli büyümesine neden olmuş, üst düzey bir polis şefi halkın bu ilgisinden dolayı polisiye hizmetlerin belki de tamamen küçüleceğini, hatta ileride bir özel şirketin polisiye hizmetleri daha ucuza polisin yerine yaparım diye ortaya çıkabileceğini belirtmiştir (Savas, 1987: 244). Savas, eğer bu gerçek olursa yani bir gün özel bir şirket polisiye hizmetleri yapmak için polisle anlaşır, halkın bunu memnuniyetle karşılayacağını ve mutlu olacağını belirtmektedir (Savas, 1987: 244, 245). Görülüyor ki halk özel güvenliğe kamu polisinden daha fazla güven duymaktadır.

1960' lı yıllarda ortaya çıkan gönüllü semt devriyeleri ve özel muhafızlara polisin bakışı olumsuzdu. Bu grupların zamanla sokak çetelerine dönüşeceği düşünülüyordu. Daha sonra bu tip korkuların yersiz olduğu anlaşıldı ve suçların önlenmesinde gönüllü muhafızlara daha olumlu bakıldı (Savas, 1987: 246). Buna paralel özel güvenlik şirketlerine duyulan güvenin kamu polisine nazaran daha fazla olması, özel güvenlik görevlilerinin mükemmel olacağı anlamına da gelmemektedir.

3.3.4.1. Özel Güvenliğe Güvensizlik

Kamu polisine fazla yetki tanınması kişi hürriyetlerini etkilediğinden, polisin güvenini zedelemektedir, özel güvenliğe de fazla yetki verilmesi aynı sonucu doğurabilir. Yani özel güvenliğe de yetki genişliği tanınması güvenlik sorununu ortadan

kaldırılmaz, belki de kişi haklarına müdahaleci, baskıcı bir tutum oluşturabilir (Gülcü, 2002: 62).

Fransa’ da 1983 yılından önce çalıştırılan özel güvenlik görevlilerinin sabıkalı olmaları ve görevlerini kötüye kullanmaları söz konusu olmuştur (Ocquenteau, 2003: 301). Asıl olan kamu yönetimi kontrolü altında kısıtlı ama yeterli yetkiler verilmiş özel güvenliğin kaliteli hizmet sunmasını sağlamaktır. Kaldı ki Amerika’da vatandaşların özel güvenliğe doğru bilgi verdiği, polise ise verilen bilgilerin pek doğru olmadığı tespit edilmiştir (Gülcü, 2002: 59). Bundan yola çıkarak özel güvenliğe daha çok güvenildiği, polise fazla önem verilmediği söylenebilir.

Özel güvenlik görevlilerinin eğitim seviyesi düşük olursa bu tip kuşkuları duymak gayet normal olacaktır. Sıradan firmaların görevlilerini seçerken dikkatli olmamaları, bazı bölgelerde eğitim şartının aranmaması gibi nedenlerden dolayı özel güvenlik görevlileri polisin bıraktığı kötü imajdan daha kötü bir duruma düşmektedirler (Savas, 1987: 245). Fakat daha profesyonel ve kurumsal firmalar ile kanuni düzenlemeler bu eksikliği giderecektir.

3.3.4.2. Şirket İmajını Yansıtır

Özel güvenlik hizmetleri, güvenlik hizmetleri içerisinde görüldüğünden, özel güvenlik birimlerinin faaliyetleri halk tarafından yakından izlenmektedir (Mergen, 2003: 145). Özel güvenlik sektörünün güvenilirliği aynı zamanda ortaya koyduğu hizmet ve halkla olan ilişkilerine bağlıdır. Yaptıkları hatalar dolaylı yoldan polisi de etkilemektedir (Mergen, 2003: 146). Mergen’ in de belirttiği gibi 1999 yılında yayınlanan bir gazetede özel güvenlik görevlilerinin koruduğu şirketin aynası olduğu belirtilmektedir. Özel güvenlik görevlileri çalıştıkları kurumun imajını dışarıya ilk yansıtan kişilerdir ve bu nedenle kıyafetlerinin temizliği, ütüsü, dış görünüşleri, vücut dilleri, kurumun içi ve dışındaki kişilerle kurduğu ilişkiler, görevlerini en iyi şekilde yapmaları aynı zamanda o kurumun imajını da etkileyecektir. Özel güvenlik görevlileri ne çok soğuk ne de çok sıcak olmalı, kaba olmamalı, dik durmalı, dinamik ve dikkatli olduğunu karşıdakine hissettirmelidir. Bu nedenle güvenlik görevlileri seçilirken eğitimlerinin yanı sıra bu işe

uygun olup olmadıkları yönünde bir takım testlerden geçirilmelidirler (Hürriyet, 1999, nakleden Mergen, 2003: 145).

3.3.4.3. Suç Soruşturması ve Güven

Suç araştırması ve diğer soruşturma alanlarında halk kamu kolluğuna yeterince güvenmemektedir. Polisin yürüttüğü bazı tahkikatlarda kişiler deşifre olmaktan korkmakta ya da elde edilen bazı bilgilerin polis kayıtlarında kalmasından tedirginlik duymaktadır. Art niyetli kişilerin bu bilgilere rahatlıkla ulaşabilecekleri ve bilgi sızdırabilecekleri düşünülmektedir. Diğer yandan özellikle hırsızlık gibi mala karşı işlenen suçlarda, büyük bir çoğunluk olayın aydınlatılamayacağını veya polisin yeterince ilgilenmeyeceğini düşünerek müracaat bile etmemektedir. Müracaat etse de siyasi veya tanıdık vasıtasıyla soruşturma birimlerine baskı yoluna gitmektedir. Tabi bu bir genelleme değildir ama mümkün olduğunda herkesin başvurabileceği bir gerçektir. Bu nedenle suç soruşturmasında özel dedektif görevlileri kullanıldığı takdirde bir yandan vatandaşla güven ilişkisini üst seviyede tutacak, diğer yandan polise yardımcı olarak suçun çözümünde rol oynayacaktır. Polis te vatandaşın olumsuz baktığı yönlerini düzeltme şansı bulacak, değeri daha da artacaktır. Özel sektörün işini devlet kurumlarından daha iyi yapması ve her seferinde müşteri memnuniyetini ön plana çıkarması nedeniyle vatandaşın güvenini almaktadır. Profesyonel bir araştırma ve dedektiflik şirketinin kişilerin suç araştırma ve çözümleme hizmetini başarıyla yürüterek güven sağlaması, diğer yandan devlete duyulan güveni de pekiştirecektir.

3.3.4.4. Özel Güvenlikte Profesyonellik ve Etkinlik

Özel güvenlik sektörünün en gelişmiş olduğu ülke ABD' dir. 1976 yılında Özel Güvenlik Görev Kuvveti (Task Force on Private Security) kurulmuş ve sektörün profesyonelleşmesi konusunda çalışmalar başlatmıştır. Özel güvenlik sektörüne personel seçimi, eğitimi, etik kurallar, fiziksel güvenlik sistemlerinin ve araçlarının standardizasyonu, suç önleme ve araştırma konularında özel ve kamu güvenlik birimleri arasındaki ilişkilerin geliştirilmesi gibi birçok alanda çalışmalar yapmaktadır. Halk katılımının en üst seviyeye çıkartılarak hızla büyümekte olan sektörün daha da ilerlemesi öngörülmektedir (Fischer, 1987: 16' dan aktaran Bozkurt, 1999: 38).

Uzun yıllardan beri güvenlik sektörünün profesyonelleşmesi ve yeterliliğin sağlanması konusunda araştırmalar yapmakta olan ASIS, Sertifikalı Profesyonel Koruma (CPP) Programını yürütmektedir. Profesyonel koruma personeli yetiştirmek veya sektör çalışanlarının kalitesini yükseltmek amacını taşımaktadır. ASIS 'in bu tip programlarına katılacak kişilerde eğitim ve iş tecrübeleri gibi birçok kriterler göz önünde tutulmaktadır ve ABD' nin üniversite bazında birçok okulu bu eğitimleri vermektedir. Böylece profesyonellik en üst düzeye çıkarılmaya çalışılmakta, güvenlik alanında çalışacaklarda CPP şartı aranmaktadır (Fischer, 1987: 24' den aktaran Bozkurt, 1999: 39).

Fransa'da özel güvenlik sektörünün kamu alanlarında etkinlik kazanmasıyla polisle işbirliği geliştirilmiş, bugün güvenliğin sağlanmasında özel güvenlik hizmetlerinin önemi daha da artmıştır. Çağdaş bir özel güvenlik organizasyonu oluşturmak isteyen Fransızlar ilerleyen zamanlarda sektörde tekrar düzenleme yaparak sektörün yetkileri genişletildi, görev tanımları yapıldı, misyonu belirlendi ve çalışanların moralini yüksek tutma adına özlük hakları düzenlendi (Ocquenteau, 2003: 302, 303).

Güvenlik konusunda artan bilinç sayesinde özel güvenlik hizmetlerine duyulan ihtiyacı arttırmış ve bugün gündeme oturmuş bir konudur. Özel güvenlik sektörüne talebin artması hizmette kaliteyi getirmiş ve güvenlik hizmetlerinin hatalı yapılmaması gerekmektedir (Gülcü T.Z, 2004: 277). Diğer yandan özel kesimin olduğu kadar kamu kesimi de güvenlik hizmetlerinde kaliteyi arzulamaktadır. Bu nedenle malların, kişilerin korunmasında demokratik bir yapı için kişi hürriyetlerinin hassasiyetle korunmasında özel güvenliğin geliştirilmesi gereklidir (Dalda, 2004). Bugün Avrupa' da özel güvenlik daha etkin, daha süratli, ve kaliteli hizmet sunan organizasyon yapısına kavuşturulmaktadır. Özellikle Avrupa Özel Güvenlik Şirketleri Konfederasyonu "COESS" ve Uluslar arası Sendikalar Ağı Avrupa Bölgesel Kuruluşu "Uni-Europa" özel güvenlik sektörünün geliştirilmesi hususunda yaklaşık 15 yıldır çalışmalar yapmaktadır. Bu çalışmalar meyvelerini artık vermektedir. Bugün halkın özel güvenlik hizmetlerine bakış açısı ticari boyut değil güvenliğin önemi şeklinde değişmiştir. Yani halkın güvenlik hizmetlerine katılımı sağlanmıştır (Gülcü T.Z, 2004: 277).

Özel güvenlik sektörüyle ilgili düzenlemeler ülkeden ülkeye değişmektedir. Bazı ülkelerde özel güvenlik sektörüyle ilgili standartlar belirlenmemiştir. Bazı ülkelerde özel

güvenlik hizmet örgütüyle ilgili standartlar belirlenmiş,bazı ülkelerde ise sadece çalışanlar ve çalışma şekilleriyle ilgili standartlar belirlenmiştir (Dağdeviren, 2004a: 27). Bazı ülkelerde özel güvenlik uygulamalarına dair mevzuat olmadığı gibi hali hazırdaki mevzuat ise yetersiz kalmaktadır. Ayrıca ülkeler arasındaki uygulamalar farklılık göstermektedir. Özel güvenlik hizmetlerine ticari gözle bakılması sektörün imajını zedelemekte ve kaliteli hizmet yapılamamaktadır (Gülcü T.Z, 2004: 278). Ülkelerdeki bu farklılıklar giderilmeli ve uygulamalarda birliktelik sağlanmalıdır. Bu doğrultuda COESS ve Uni-Europa çalışmalar yapmakta, sektörde standartlar belirtmektedirler. (Dalda, 2004) Ülkemizde 5188 sayılı kanunla beraber uluslar arası boyutta yabancı şirketlerin ülkemizde güvenlik hizmeti sunmalarına olanak tanınması önemli bir gelişmedir (Şafak, 2004:100).

Özel güvenlik sektöründe sorunlar ve problemler çeşitli alanlarda değerlendirilebilir. İşe alınanların kalitesi, sürekli eğitim, çalışma koşullarının ve ücret sisteminin düzenlenmesi, polisle ilişkilerin artırılması, devlet kontrolünün sağlanması ve uluslararası özel güvenlik örgütlerinin ilişkilerinin geliştirilmesi çağdaş özel güvenlik sektörü için gereklidir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ÖZEL GÜVENLİK SİSTEMİ, DÜNYADA UYGULAMA ÖRNEKLERİ VE ÜLKEMİZDEKİ DURUM

4.1.ÖZEL GÜVENLİK HİZMETLERİ

Kamu düzeninin korunması, düzenin bozulduğunda müdahale ederek düzeltilmesi ve eski haline sokulması yetkisi kanunlarla güvenlik kuvvetlerine verilmiştir. Günümüzde güvenlik ihtiyaçlarının çeşitlenmesi sonucu, dünyada birçok güvenlik hizmetleri özelleştirilmiştir (Mergen, 2003: 59).

4.1.1. Özel Güvenlik Kavramı ve Tanımı

Özel Güvenliğin tanımı ve kapsamı hakkında uluslar arası literatürde bir fikir birliği yoktur (Şeneken, 2001: 41; Yılmaz, 1994: 48). Konuyla ilgili bilimsel çalışmalarda özel güvenliğe bir tür kayıptan korunma faaliyeti şeklinde bakılmış ise de bu konu üzerine birçok tartışma yapılmıştır (Bozkurt, 1999: 34). Yinede ABD’ de faaliyet gösteren “Rand Corporation” isimli ünlü Think Tank kuruluşu hazırladığı raporda özel güvenliği “kamu kuvvetlerince yapılmayan bütün koruma ve güvenlik (kayıptan korunma) işlerini yapan kuruluşlar” şeklinde tanımlamıştır (Kakalik, 1971: 34’ den aktaranlar Mergen, 2003: 59; Köprülü, 2002, 46; Şeneken, 2001: 41).

Bir başka rapora göre ise özel güvenlik belirli bir kişi veya kuruluşun özel mülkiyetlerini veya şahıslarını tehlikelere karşı koruyan, bu hizmetini kar amacına yönelik para karşılığıyla yapan kişi veya kuruluşların tamamına denilmektedir (The Task Force on Private Security, 1976: 30’ den aktaran Yılmaz, 1994: 49).

Özel güvenlik hizmetleri bir kolluk faaliyetidir fakat idari bir kolluk değildir; isteğe bağlı hizmet götüren başka bir kolluk türüdür. Ünsal’ a göre, kamu güvenliğini tamamlayıcı mahiyette olmak üzere, yasa ile korunmasına izin verilen hak ve hürriyetlerin güvenliğini sağlamak amacıyla, yasadaki koşullara uygun olarak alınan özel tedbirlere özel güvenlik denir (Ünsal, 2004: 51).

Diğer bir tanımda özel güvenlik, koruma faaliyetlerinin genel kolluktan farklı olarak kendi özel yasalarıyla yetkilendirilmiş kişi ve kuruluşlar aracılığıyla yapılmasıdır (Bal, 2004: 148).

Yılmaz' a göre özel güvenlik, suçların araştırılması veya suçtan korunma yolları ile malın korunması için özel kaynaklarla finanse edilen kişi, organizasyon ve servislerdir.

4.1.1.2. Kolluk Hizmetidir, Kamusal Alanla' da İlgilenir

Yurt genelinde ülkenin huzur ve asayişinin sağlanması Genel Kolluk Kuvvetlerine aittir (Şafak, 1995:13). Kamu düzenini koruma hizmetleri kolluk hizmeti sayılmaktadır. Özel güvenlik hizmetlerinin ise esas itibariyle hizmet alanı özel alanlar ve özel kişilerdir. Fakat özel güvenlik birimlerinin özel alanlardan çıkarak kamuya açık alanlarda görev yapmaya başlaması, kamu düzeninin sağlanmasında rol oynadığını göstermektedir.

Fransa' da özel güvenlik kamusal alanları da koruma altına alarak buralarda alarm ve gözetleme sistemleri kurmuş ve faaliyet alanını genişletmiştir (Ocquenteau, 2003: 302). Almanya'da özel güvenliğin etkin hale gelmesiyle kamusal alanlarda da güvenlik hizmeti satın alınabilir hale gelmiştir. Nitekim metrolarda özel güvenlik kullanılmış, belediyeler özel güvenlik hizmetlerine önem vermişlerdir. Yine kamusal alanlarda hizmet satın alan kişilere koruma hizmeti sunulmaktadır (Loyo, 2004: 500, 501). Bugün Amerika'da bir kısım polis binaları özel güvenlik birimlerince korunmaktadır (Gülcü, 2002: 59). Gülcü' ye göre özel güvenliğin esas faaliyet alanı özel alanlardır, aynı zamanda kamusal alanlarda özel güvenliğin faaliyet alanıdır. Dolayısıyla özel güvenlik hizmetlerinin kamu hizmetleri bir kamu hizmetidir ve kolluk faaliyetidir.

2495 sayılı yasada zaten özel güvenlik hizmetlerinin kolluk faaliyeti olduğu belirtilmektedir. 5188 sayılı yasayla özel güvenlik görevlilerine tanınan yetkiler herkese tanınan yetkililerdir. Ancak herkesin bu yetkileri kullanma mecburiyeti yoktur, özel güvenlik görevlileri ise bu yetkilerini kullanmak mecburiyetindedir. Öyleyse özel güvenlik hizmetleri kolluk faaliyetidir (Ünsal, 2004: 49). Yine 5188 sayılı yasada özel güvenlik faaliyetlerinin kamu düzenini tamamlayıcı nitelikte olduğu belirtilmektedir.

4.1.1.2.1. İdari Bir Kolluk Değildir

Genel kolluk adli ve idari kolluk olarak tanımlanmaktadır. İdari kolluk görevi kamu düzenini korumakla ilgilidir (Bal, 2003: 216-219). Bu doğrultuda özel güvenlik hizmetlerinin idari kollukla aynı anlama gelip gelmediği tartışılmaktadır. Oysa uluslar arası literatürde özel kolluğun idari bir kolluk faaliyeti olmadığı açıkça belirtilmektedir.

Özel güvenlik görevlileri işveren adına koruma hizmeti yapan ücretli işçilerdir. Kamu yarına hizmet yürütürler; ama polisten ve adalet sistemi görevlilerinden farklıdır (Ocquenteau, 2003: 299). Ünsal' ın belirttiği gibi özel güvenliğin kamu alanında görev yapması, kamu hukukunun özel güvenliğin her alanında söz sahibi olması anlamına gelmez. Kamu hukukunun özel sektöre hakim olması da özel şirketlerin kamusal kurum olduğu anlamına gelmez. Kamu hukuku özel sektörün her aşamasında etkili değildir. Genel kolluğun özel şirketlerin görevlerine doğrudan müdahale etmesi, özlük haklarını düzenlemesi, soruşturmalarını yürütmesi, sicillerini tutması, atama ve işe alınacakları belirlemesi, tüm stratejilerini belirlemesi mümkün değildir. Özel kolluğun tüm mali kaynakları kendine aittir. Tamamen özel sermayeyle kurulurlar, bu haliyle kamu kurumu olamazlar. (Ünsal, 2004: 50)

Ayrıca özel güvenlik şirketi kurmak zorunluluk değil talebe bağlıdır. Ülkemizde özel güvenlik eğitimini sivil şirketler verebilir ve güvenlik şirketleri isteğe bağlı olarak 3. şahıslara hizmet götürebilir. Kamu idaresinin özel güvenlik çalışanlarına karşı disiplin yaptırımı mümkün değildir. Bunun yanı sıra 5188 sayılı yasa Özel Güvenlik Şirketlerine güvenlik planları yapma, görev tanımları belirleme ve strateji üretme gibi yetkiler vermektedir (Ünsal, 2004: 50).

Diğer yandan özel güvenlik şirketlerinin hizmetlerinden dolayı ortaya çıkan zararlardan kendileri sorumludur, kamu hukuku sorumlu değildir. Kamu hukukunun sorumluluğu denetim yapmaması veya usulüne uygun faaliyet izninin verilmemesi nedeniyle olabilir. Özel güvenlik şirketlerinin kamu denetimine tabi tutulması onları idari bir kuruluş yapmaz (Gülcü, 2004a: 100).

4.1.1.3. Özel Güvenlik Sektörünün Diğer Temel Özellikleri

Yapılan tüm tanımlarda kast edilen hususlar aşağı yukarı aynıdır. Tanımlar ışığında genelleme yapacak olursak özel güvenlik hizmetleri:

1. Özel güvenlik hizmetlerinden yararlananlar genel olarak özel kişiler ve özel kuruluşlardır (Yılmaz, 1994: 49). Fakat bu kamu kurumlarının özel güvenlik hizmetlerinden yararlanamayacağı anlamına gelmemektedir. Tıpkı özel sektör gibi kamu kurumları da ücret karşılığı hizmetlerden yararlanabilirler.

2. Özel güvenlik hizmetleri sadece talep üzerine sunulabilir (Yılmaz, 1994: 49). Güvenliği sağlama söz konusu ise kendi bünyelerinde özel güvenlik birimi oluşturabilirler ama 3. bir şirketten hizmet almaları sadece talep üzerine mümkündür. Özel veya kamu kurum ve kuruluşları kanun zoruyla özel güvenlik şirketlerinden hizmet almaya veya özel güvenlik birimi oluşturmaya zorlanamaz. Kurum ve kuruluşlar güvenliğini kendi inisiyatifleri doğrultusunda yönlendirebilirler, bu durumda kendilerine yönelik doğacak zarardan yine kendileri sorumludur. Ancak güvenlik zafiyetlerinden dolayı kamu etkilenecekse devletin bir takım yaptırımları ve kanuni dayatmaları söz konusu olabilir.

3. Özel güvenlik hizmeti sağlayan kişi ve kuruluşlar özeldir (Yılmaz, 1994: 49). Zaten özel güvenliğin varoluş nedeni özel sektör tarafından yerine getirilmesidir. Yani bir takım güvenlik hizmetlerinin özelleştirilmesi, özel kişi ve kuruluşlara devredilmesidir. Kamu kuruluşlarının 3. şahıslara özel güvenlik hizmeti vermesi tamamen aykırıdır, bu görev kamu polisinin işidir ve özel güvenlikten farklıdır. Bu farklılık kıyafetlerine bile yansımıştır. Yani özel güvenlik şirketleri kamu polisinin kıyafetlerine benzer üniforma kullanamazlar. Fakat kamu kurumları bünyelerinde özel güvenlik hukukuna tabi birimler oluşturabilirler, bu birimler sadece kendi alanları içerisinde güvenlik hizmeti verebilir.

4. Özel güvenlik hizmetleri kar amacı gütmektedir (Yılmaz, 1994: 49). Hizmetlerden yararlanan kişiler ücretini öderler. Kamu kurumlarının bünyelerinde oluşturdukları özel güvenlik birimlerinde ise durum farklıdır. Örneğin hastanelerin, askeri kuruluşların ve diğer kamu kurumlarının kendi bünyelerinde oluşturdukları özel

güvenlik birimlerinin kar amacı yoktur. Ancak aynı hizmet özel bir şirketten ihale usulü alınsaydı, özel şirket kar amacı güdecek ve ilgili kamu kuruluşundan ücretini alacaktı.

4.1.2. Özel Güvenliğin Tarihçesi

Daha önceki bölümümüzde özel güvenliğin ortaya çıkış nedenlerini ve kamu güvenliği üzerindeki rolüne değinilmişti. Kısaca özetleyecek olursak devlet ve güvenlik kavramlarının tarihi gelişimine paralel olarak özel güvenlik sektörü doğmuştur. Güvenliği tek elde sağlayan devlet, endüstri ve sanayileşme ile birlikte suç oranlarının artışı karşısında güvenliği sağlamada yetersiz kalmış (Bozkurt, 1999: 36), güvenlik alanında kamu bürokrasisinin artması gibi daha birçok problemlerden dolayı kişilerin veya kuruluşların güvenliğinin sağlanması için özel güvenliğe ihtiyaç duyulmuştur. Güvenliği sağlama adına sivillerden faydalanılmaması, güvenliğin tek elden yürütülmesi özel güvenliğe olumsuz bakışı yansıtmaktadır. Görüldüğü gibi klasik Weber bürokrasisi aynen güvenlik sektöründe yerini almıştır. Öte yandan Avrupa da gelişmeye yüz tutan sanayi sektörünün gözetim görevlileri kullanmaları, Fransa’da elektrik dağıtımında gözetmen kullanımı (Bal, 2003:209) özel güvenliğin kuruluşunda Avrupa’ da ilk oluşumlardır. Yine de özel güvenliğin 1700’ lü yıllarda Amerika’ da fabrika ve gemileri izlemede kullanımı esas kaynağının Anglosakson modeli olduğunu göstermektedir.

4.1.2.1. Amerika ve Avrupa Süreci

Özel güvenlik sistemleri henüz orta çağ döneminde bile kullanılmakta idi (Wroblewski and Hess, 1988: 6-9) ancak sektörün öncüleri ABD’ de Allan PINKERTON, Avrupa’ da ise Philip SORENSON adlı İsveçli olmuştur (Lavine, 1963: 33’ den aktaran Bozkurt, 1999: 36) Allan PINKERTON Chicago’ da Cook kasabası şerif yardımcısı olarak görev yapmaktaydı (Mergen, 2003: 64). Daha sonra bu görevinden ayrılarak Chicago polis departmanının ilk dedektiflerinden biri oldu (Bozkurt,1999:36). Aynı zamanda 1850 yılında kurduğu “Pinkerton Ulusal Dedektiflik Servisi”, logosunda bulunan göz ile “asla uyumayalım” sloganını taşıyordu (Lavine, 1963: 33’ den aktaran Wroblewski, Hess, 1988: 17) Öncelikle özel işletmeler ve resmi kurumlara istihbarat ve araştırma hizmetleri vermekteydi (Bozkurt, 1999:36). 1860 ve 1870’ li yıllarda Amerika’ da artan şehirlerarası suçlar, banka hırsızlıkları, tren soygunları, cinayetler gibi

olaylarla ortaya çıkan “Dalton Boys, Jesse James, Farringtons, The Sontags, The Renos” gibi suçlular ve çetelerleri yakalamak için Pinkerton ulusal seviyede büyümüştür (Wroblewski, 1988: 17). Toplu sözleşme sistemi ortaya çıkmadan evvel grevlerin önlenmesinde özel koruma görevlileri kullanılmıştır. Daha sonra ise demiryolları ve endüstriyel tesislerin korunması için devriye hizmetleri arttırılmıştır (Bozkurt,1999: 36). Pinkerton’ un özel güvenlik şirketi ABD başkanı Lincoln’ a yakın koruma görevlisi istihdam etmiştir (Mergen, 2003: 65).

1850’ li yıllarda Henry WELLS ve William FARGO tarafından kurulan “American Express” adlı taşımacılık firması, kendi bünyelerinde “Shoygun Riders” isimli özel dedektif ve özel güvenlik görevlilerini oluşturdu. Özel güvenlik sistemleri içerisinde yer alan nakil ve zırhlı araç hizmetleri alanında ise Perry BRINK tarafından Washington’ da “Brink Com.” adlı bir şirket kurulmuştur. İlk kez 1891 yılında para taşımacılığı yapılmıştır ve dönemin ABD başkanı Abraham LİNCOLN Brink ‘in hizmetlerinden yararlanmıştır (Bozkurt,1999: 36; Wroblewski and Hess, 1988: 18). Elektronik güvenlik sistemleri alanında ise 1858 yılında Evdin HOLMES tarafından ilk hırsızlık alarm sistemi geliştirilmiştir (Wroblewski and Hess, 1988: 18). Daha sonra yangın alarm ve güvenlik sistemleri konusunda 1909 yılında “Baker” adlı şirket kurulmuştur (Bozkurt, 1999: 36).

İngiltere’ de 19. yy’ ın başlarında demiryolları ve endüstriyel firmalarda özel koruma bekçileri kullanılmaktaydı. Sokaklarda artan hırsızlıkları işleyen kişileri yakalamak üzere oluşturulan “The Bow Street Runner” özel güvenliğe alternatif olarak gösterilebilir (Wroblewski and Hess, 1988: 13, 14). Fakat özel güvenliğin Avrupa ‘da güvenlik güçleri açısından ayrı bir modelini oluşturan Sorenso’ dur. Philip SORENSEN, yangın, sel, tabii felaket gibi tehlikelerle suçları önleme ve bunların getireceği zararları önleme konusunda eğitim görmüş personel sağlamıştır (Bozkurt, 1999: 36).

Diğer yandan İngiltere’ de özel güvenlik şirketlerinin ortaya çıkışı öncelikle özel dedektiflik şirketlerinin kurulması neden olarak gösterilmektedir. 18. ve 19. yy’ da özel dedektiflik yapan şahısların olduğu, 20.yy’ ın ikinci yarısında boşanma davalarını takip eden ve delilleri toplayan “GARNIER” adlı bir şirketin İngiltere’ de kurulması özel güvenliğin gelişimine öncülük etmiştir (Dağdeviren, 2004: 24, 25).

Sanayi toplumu sürecinde öncelikle kişiler kendi mallarının güvenliğini sağlamak üzere özel koruma bekçileri kullanmışlardır. Yine para nakli ve kişilerin korunmasında özel güvenlikten faydalanılmıştır. Örneğin Almanya’ da özel güvenlik ilk kez sanayi kuruluşlarının korunmasında gözetim bekçileri kullanılmıştır. Daha sonra şahıslar alarm sistemlerini polise bağlamak yerine özel güvenliğe bağladılar. Sektör bu yönde hizmet vermeye başladı (Loyo, 2004: 499).

4.1.2.2. İkinci Dünya Savaşı Sonrası

20 yy’ da özel güvenlik sektörü tam olarak anlaşılmış ve kayda değer büyüme gözlenmiştir (Dağdeviren, 2004a: 26). Fransa’ da gelişen özel güvenlik sektöründe çalışanlar bazı tehditleri gündeme getirmiştir. Para nakli, kişi koruma, bodyguardlık, bekçilik gibi hizmet veren ticari güvenlik şirketlerinde çalışanların sabıkalı olması ve bu şirketlerin görevi kötüye kullanmaları toplumda huzursuzluk oluşturmuş, devlet bu ticari şirketleri kökten kaldırma yerine iyileştirmeyi düşünmüş ve 1983-1986 yıllarında düzenlemeler yapmıştır (Ocquenteau, 2003: 301). İngiltere’ de 1935’ li yıllarda nakit para ve değerli eşyanın taşınmasıyla ilgili “SECURITER” adlı bir şirketin kurulduğu belirtilmektedir (Dağdeviren, 2004: 24).

1. ve 2. dünya savaşlarında askeri casusluk, istihbarat, sabotaj ve diğer yer altı faaliyetlerine karşı bir tür korunma şekli olarak özel güvenlik sistemine ilgi artmıştır. Özel güvenlik sistemleri açısından geliştirilen programlar zamanla ulusal güvenlik sisteminin bir parçasını oluşturmuştur (Bozkurt, 1999: 37).

2. Dünya savaşı ABD açısından özel güvenlik sektörünün gelişme dönemi olmuştur (Mergen, 2003: 65). 2. dünya savaşından sonra özel güvenlik kullanımı, özel sektörün tüm alanlarını kapsayan kapsamlı bir büyüme sağlamıştır. (Private Security Task Force Report, 1976: 31’ den aktaran Wroblewski and Hess, 1988: 20). Soğuk savaş dönemi özel güvenlik sektörünün ergenleştiği, 1960’ lı yıllar ise olgunlaştığı dönemlerdir (Mergen, 2003: 65). İngilterede 1970’ li yıllarda tahminen 105.000 civarında özel güvenlik görevlisi varken, aynı tarihte İngiliz polis teşkilatı toplam 110.000 kişiden oluşuyordu (Dağdeviren, 2003: 19). Özel Güvenlik Endüstrisi 1980’ li

yıllarda 1 milyondan fazla insanı çalıştıran bir milyar dolarlık iş sektörü haline gelmiştir (Wroblewski and Hess, 1988:21).

4.1.3. Özel Güvenlik Sistemi Yapısı

Özel güvenlik sistemi genel itibariyle suçun önlenmesi prensibine bağlı kalarak her türlü polisiye uygulamaları yapabilmekte, güvenlikle ilgili yapısal ve teknolojik araç gereç ve ekipmanı kullanabilmektedir. Özel sektör tarafından 3. kişilere sunulabildiği gibi, kurum ve kuruluşların kendi bünyelerinde oluşturdukları birimlerle de yapılabilmektedir. Hizmetlerin yapılış ve uygulanış şekillerine göre özel güvenlik sisteminin yapısı aşağıda ele alınmıştır.

4.1.3.1. Özel Güvenlik Hizmetlerinin Uygulama Usulleri

Özel güvenlik hizmetlerinin standartları ve hukuki düzenlemeler boyutunda ülkeden ülkeye farklılıklar bulunmaktadır (George and Button, 1994: 187-1999' den aktaran Dağdeviren, 2003: 20). Hatta aynı ülkenin farklı yerlerinde farklı farklı uygulamalara rastlanmaktadır (Yılmaz, 1994: 51). Temel amaç ve varlık nedenleri uluslararası literatürde aynı felsefeye dayanmaktadır fakat burada kastedilen husus ülkenin yönetsel farklılıklarına göre özel güvenlik sisteminin yapısındaki değişik uygulamalardır.

Bazı ülkelerde özel güvenlik şirketi kurmak veya bu alanda hizmet vermek için belirli bir standart yoktur. Örneğin İngiltere, Yunanistan ve İrlanda bu ülkeler arasında yer almaktadır. Avusturya, Lüksemburg ve ABD' nin yaklaşık 18 eyaletinde özel güvenlik sistemiyle ilgili standartlar sadece tüzel kişileri ilgilendirmekte, gerçek kişilerle ilgili herhangi bir düzenleme yer almamaktadır. ABD' nin 3 eyaleti ile Yeni Zelanda' da ise özel güvenlik sistemiyle ilgili standartlar gerçek ve tüzel kişileri ilgilendirir ancak ayrıntılı değildir. Finlandiya, Avustralya ve Norveç gibi ülkelerde ise özel güvenlik görevlilerinin işe alımı, eğitimi, mesleğe intibak gibi konular daha ayrıntılı düzenlenmiştir. Ancak bu ayrıntıların yanı sıra personelin güvenlik hizmetlerini yürütürken daha fazla uymak zorunda olduğu kuralların belirlendiği ve detaylandırıldığı ülkelere Belçika, Hollanda, İsviçre ve ABD' nin bazı eyaletleri örnek olarak verilebilir. (George and Button, 1994: 187-199' den aktaran Dağdeviren, 2003: 20).

Bu tip düzenlemelerdeki farklılıklara rağmen hizmetlerin sunumu ve uygulama yöntemlerindeki genel standartlar, organizasyonel yapılarındaki genel benzerlikler aşağıda sınıflandırılmıştır.

4.1.3.1.1. Organizasyonel Yapı ve Hizmet Sunumu

Özel güvenlik hizmetlerini sunan organizasyonlar özel güvenlik şirketleri ve özel güvenlik birimleri şeklinde sınıflandırılabilir (Dağdeviren, 2003: 20). Özel güvenlik şirketleri güvenlik ihtiyacı olan kişi veya kuruluşların talepleri üzerine ücret karşılığında yasal düzenlemelere bağlı kalmak şartıyla hizmet eden, kar amacı güden ticari işletmelerdir (Yılmaz, 1994: 51; Dağdeviren, 2003: 20).

Özel güvenlik şirketleri, maddesel ve mekanik hizmet sunan şirketler, elektronik hizmet sunan şirketler, insan gücüne dayalı hizmet sunan şirketler şeklinde 3 kategoride incelenmektedir (Johnson, 1992:7' den aktaran Yılmaz, 1994: 51). Aydınlatmalar, tel örgüler, duvarlar gibi fiziki güvenlik sistemleri maddesel ve mekanik güvenliğin içersinde yer alırken dedektiflik hizmetleri, devriyeler, nakil ve kişi koruma hizmetleri insan gücüne dayanan hizmetleri içermektedir. Ancak bu sistemler hep beraber sunulduğunda bir bütünü oluşturur. Şirketler her üç hizmeti de ya tamamen yada kısmen vermektedir. Büyük şirketler ve güvenlik sektörüne profesyonel yaklaşım gösteren kuruluşlar her üç hizmeti de sunarken bazı şirketler ise kısmen hizmet vermektedir (Köprülü, 2002: 52; Yılmaz, 1994: 51, 52). Özel güvenlik şirketlerinden hizmet 2 türlü alınabilmektedir. Bunlardan birincisi, şirketlerden sadece güvenlik görevlisi kiralanmasıdır (inhouse), burada görevlilerin kontrolü kiralayan kuruma aittir. İkinci yöntem ise hizmet talep eden firmanın belli bir ücret karşılığında hizmet satın almasıdır (contract), burada kontrol tamamen özel güvenlik şirketindedir (Sarıaslan, 1998: 14; Yılmaz, 1994: 51, 52; Dağdeviren, 2003: 22).

Özel güvenlik birimleri ise kamu veya özel kurum kuruluş ve tesislerin kendi güvenliklerini sağlamak üzere dışarıdan hizmet satın almak yerine kendi bünyelerinde oluşturdukları özel güvenlik yapılanmasıdır. Fakat özel güvenlik birimi oluşturmak, özel güvenlik şirketinden hizmet satın almaya nazaran dezavantajlı bir konuma sahiptir. Kuruluşların kendi var oluş amaçları ve hedefleri dışında uzman olmadıkları güvenlik

yapılanmasına gitmesi hem ek bir yük, hem de maliyet getirmektedir. Personel izin, istirahat, eğitim ve diğer giderleriyle uğraşmanın yerine özel güvenlik şirketlerinden yararlanarak esas hedeflerine daha fazla yoğunlaşabilmektedir.

4.1.3.2. Özel Güvenlik Hizmet Çeşitleri ve Faaliyetleri

Özel güvenlik hizmetleri genel olarak özel kişilere ve kuruluşlara, aynı zamanda kamu kuruluşlarına güvenlik alanında hizmet vermektedir. Temel yapılan iş suçu engellemek, korumak ve kollamak görevidir. Özel güvenlik sisteminin gelişiminde ise değerli eşyaların taşınması, bina ve tesislerin korunması, kişilerin korunması, kayıpların önlenmesi ve bu doğrultuda devriye sistemleriyle, elektronik ve fiziki güvenlik sistemlerinin kullanılması şeklindedir. Son zamanlarda geniş bir konsept oluşturan güvenlik danışmanlığı, güvenlik yönetimi ve araştırma hizmetleri de özel güvenlik endüstrisinde yer almıştır.

4.1.3.2.1. Koruma Hizmetleri

Özel güvenlik hizmetlerinin uygulama alanları ve özel güvenlik sistemleri geniş bir platformda değerlendirilmektedir ancak güvenliğin sağlanmasında önde gelen en önemli unsur koruma hizmetlerinin yürütülmesidir. Suçların işlenmesini önlemek, suç işlenmesinde caydırıcı olmak, dışarıdan gelecek tehditlere ve saldırılara karşı görevli olunan bölgenin güvenliğini sağlamak koruma hizmetlerinin amaçlarındandır. Koruma hizmetleri, kurum, kuruluş, bina ve tesislerin korunması ile önemli kişilerin korunması şeklinde iki kategoride incelenmektedir (Aygün ve Geleri, 2005: 295). Yapılan bir araştırmada kişilerin ve şirketlerin güvenliğinin sağlanması için teknik cihazların yeterli olmayacağı düşünülmekte, koruma personeliyle beraber tercih edilmektedir. Ancak ev ve sitelerin korunmasında maliyet yüksek olacağından sadece teknik cihazlarla koruma tercih edilmektedir (Fischer, 1987:80' den aktaran Yılmaz, 1994: 56). Koruma hizmetlerinde görevlilerin temel dayanağı klasik hukuki metinlerin yanı sıra haksız bir saldırı karşısında doğan zor kullanma yetkisinden kaynaklanmaktadır.

4.1.3.2.1.1. Bina ve Tesislerin Korunması

Bina ve tesislerin korunması, sabit nokta hizmetleri, ana girişlerde oluşturulan kontrol noktası uygulamaları, fiziki güvenlik sistemleri, elektronik güvenlik cihazları, devriye uygulamaları gibi farklı yöntemlerin çeşitli kombinasyonlarıyla uygulanmaktadır. Özellikle ana giriş ve çıkışlarda oluşturulan kontrol noktalarında, güvenliği sağlanan bölgeye giriş ve çıkışlar kontrol altında tutulmakta, korunan bölgeye giren şahıslar ve otolar bilinmekte, bölge güvenilir bir hale getirilmektedir. Bu tip görevler genellikle üniformalı ifa edilmektedir ancak sivil personelde çalıştırılabilir (Köprülü, 2002: 53). Şahısların üst eşya ve araç kontrolleri, köpekler, x-ray cihazları, detektörler gibi yardımcı güvenlik cihazlarından azami ölçüde yararlanılarak yapılmaktadır. Böylece içeriye sokulması yasak nesnelere şahıslar arındırılarak dışarıdan gelecek tehdit ve tehlikeler engellenmiş olur. Kurum görevlileri bir suçla karşılaştıklarında suça el koyarlar, devamını engellerler, suçluları yakalarlar ve derhal kamu güvenlik güçlerine teslim ederler. Bugün birçok kamu kurum ve kuruluşları özel güvenlik tarafından korunmaktadır. Hatta askeri kurumların bile özel güvenlik tarafından güvenliği sağlanmaktadır. Örneğin 1989 yılında IRA terör örgütünün İngiliz "Deal" kırsalının bombalamasından sonra uzmanlaşmış ve iyi eğitim almış özel güvenlik görevlilerince korunması gündeme gelmiştir (Yılmaz, 1994: 57). Ülkemizde ise Milli Savunma Bakanlığı toplam 19 ilde bulunan 543 adet askerlik şubesini ve 20 askerlik dairesini, güvenliğini sağlamak üzere 20 Mart 2007 tarihinde ihale açmış ve özel güvenliğe devretme kararı almıştır (www.sendika.org, erişim tarihi 03.05.2007).

4.1.3.2.1.2. Kişilerin Korunması

Kişilerin korunması, kişinin suikast, sabotaj ve diğer bedensel saldırılar ile utandırıcı ve itibarını zedeleyici manevi saldırılara karşı, ikametlerinde, işyerlerinde, yaya veya araçlı her türlü seyahatlerinde korunmasına yönelik tedbirlerdir (Geleri ve Aygün, 2005: 297; Geleri, 2003: 211). Aynı zamanda önemli kişi, kendisine yönelik psikolojik baskılardan da korunur. Bugün ABD' de hacılık dairesinde görevi sona eren SAS personeli, yakın koruma faaliyetlerinde çalışmaktadır (Bozkurt, 199: 54). 1980' li yıllarda özel güvenlik şirketlerinin SAS personelini istihdam etme oranı %40' lara varmıştır (Yılmaz, 1994: 57). Kişi koruma bir tür koruyucu güvenlik hizmetidir. Kişilere yönelik saldırılar aynı zamanda topluma yönelik bir saldırı olarak düşünülebilir çünkü

yankı uyandıracaktır. Kişi koruma hizmeti 24 saat esasına göre fiziki kapasitesi ve kondisyonu yüksek, tehdit ve saldırı anında derhal koruma planını uygulayıp ani karar verme yeteneğine sahip, bu konuda eğitim almış personelden oluşur (Geleri, 2003c: 211). Tedbirlerin uygulanmasında teknolojik güvenlik sistem ve cihazları kullanılabilir ve çoğunlukla silahlı ifa edilir (Kısmet ve Aktaş, 2004: 5). Kişilerin korunması aynı zamanda bina ve tesislerin güvenliği ile beraber yürütülecek bir hizmettir. Kişilerin konut ve işyerlerinde nokta oluşturulur, bina çevresinde yaya ve motorize devriyeler kullanılır. Kişilerin seyahatlerinde ve konut dışında sivil giyimli yakın koruma timleri kullanılır.

4.1.3.2.2. Devriye Hizmetleri

Görevli olduğu bölge içerisinde en az iki görevli tarafından yaya veya araçlı olarak ifa edilerek suçların işlenmesini önlemek (caydırıcı olmak), buna rağmen işlenmiş bir suça müdahale etmek, vatandaşın kendini güven içinde hissetmesini sağlamak üzere yapılan hizmete devriye hizmeti denir (Çelik, Dönmez ve Karaca, 2005: 27). Devriye hizmeti önceden belirlenmiş bir güzergahta genel olarak üniformalı özel güvenlik görevlilerince, çeşitli kontrol ve gözetleme faaliyeti yapılarak ifa edilir. Karşılaşılan suçlara derhal müdahale edilerek failer yakalanır ve kamu kolluğuna teslim edilir. Gelişmiş ülkelerde suçla mücadelede devriye polisinin rolü üzerine durulmakta ve devriye hizmetlerinde çalışan polis sayısı oldukça yüksek oranlarda yer almaktadır. Örneğin Amerikan polisinin % 65' i, Kanada polisinin %64' ü, İngiltere polisinin % 55' i, Avustralya ve Japonya polislerinin ise % 40' ı devriye hizmetlerinde çalışmaktadır. Türkiye'de ise bu oran % 30 civarındadır (Geleri, 2005a: 113). Devriyenin temel amaç ve fonksiyonları özel güvenlik hizmetlerinin misyonuyla paralellik göstermektedir (Geleri, 2005a: 114). Bu nedenle ABD ve Avrupa ülkelerinde özel güvenlik sektöründe faaliyet gösteren birçok şirket, polisten esinlenerek ekip araçlarının üzerinde ve logolarında "Korumak ve Hizmet Etmek" sloganını taşımaktadır (Miller, 2000:9' den aktaran Geleri, 2005a: 114). İngiltere'de 1989 yılında yapılan bir araştırmada 504' ün üzerinde polis olmayan kişilerce devriye hizmeti sunulmaktadır (Johnston,1992: 103' den aktaran Yılmaz, 1994: 58).

4.1.3.2.2.1. Devriye Kuralları, İlkeleri ve Esaslar

Yaya veya araçlı olarak ifa edilen devriye hizmeti ile suç işlemeye niyeti olan şahısların yakalanma riskini arttıracığından işlenecek suç engellenmiş olacaktır. Devriye ve kontrol görevi, korunan bölgenin güvenliğini sağlamada etkili olmasının yanında, özel güvenlik görevlisinin halkla ilişkilerini geliştirmesinde de yararlı olacaktır. Ayrıca özel ve sınırlı alanların yanı sıra spor müsabakaları, konser gibi halkın yoğun olarak bulunduğu kamuya açık alanlarda da topluluk kontrol altında tutulmakta, üniformalı görüntü verilerek caydırıcı bir unsur oluşturulmaktadır.

Özel güvenlik sisteminin misyon, amaç ve hedefleri devriye hizmetleriyle tamamen bağlantılıdır ve devriye hizmetleri bu doğrultuda bir araçtır. Bu nedenle özel güvenlik devriye sisteminin oturtulması ve maksimum başarıyı göstermesi için aşağıda belirtilen genel kurallara dikkat etmesi hizmetin verimliliği açısından son derece önemlidir (Çelik, Dönmez ve Karaca, 2005: 28, 29; Geleri, 2005a: 114-185).

1. Vatandaşa güven duygusu verilebilmesi için öncelikle üniforma daima temiz olmalıdır.
2. Devriyenin teçhizatı tam ve eksiksiz olmalıdır (telsiz, silah, cop, düdük, yedek şarjör, fener, yedek pil, not defteri, kalem, çelik yelek vs.).
3. Devriye görevi en az iki kişi tarafından ifa edilmelidir. Olaylara müdahalede tek kişi yetersiz kalacak, neticede istenmeyen durumlar oluşacaktır. Özellikle gece görevlerinde devriye mutlaka en az 2 kişi olmalıdır.
4. Haberleşmenin gizliliği ilkesine bağlı kalınmalı ayrıca vatandaşın rahatsız olmaması için telsiz sesi kısık tutulmalıdır.
5. Devriye gezen görevli etraftaki vatandaşa güven vermeli, görünür olmalı ve suç işlendiğinde müdahale etmeye hazır olduğunu hissettirmelidir.
6. Devriye görevlisi kendinden emin, vakur ve bilgili olmalıdır.
7. Devriye görevlisi hizmet sunduğu kişilerin problemlerini, sosyal ve ekonomik yapılarını bilmelidir.
8. Devriye görevlisi yüksek sesle konuşulmamalı, lakayıt ve davranışlarda bulunmamalıdır.

9. Görev bölgesi çok iyi bilinmelidir (giriş ve çıkış yerleri, gizli ve saklanma yerleri, tehlikeli yerler, ıssız yerler, kalabalık yerler, sokakların başlangıç ve bitimleri, bağlantı ve çevre yolları, işyerleri ve çeşitleri vb.). Bölgeyi tanımayan iki görevli devriye çıkartılmaz, en azından bir kişi bölgeye hakim olmalıdır.
10. Görev bölgesinde işyeri sahipleri, çalışanlar ve ikamet edenler tanınmalı ve kayıtları tutulmalıdır.
11. Yaya devriye yavaş ve tempolu adımlarla, motorize ise yavaş seyrederek. Etraf sürekli gözetlenmeli ve dikkatli olmalıdır.
12. Zaman zaman ani dönüşler yapılarak daha önce kontrol edilen yerler tekrar incelenmelidir.
13. Devriye güzergahı dışına çıkılmaz ve muntaka terk edilmez. Acil durumlarda bilgi vererek güzergah dışına çıkılmalıdır.
14. Kural olarak bölgenin tamamı gezilir ve dolaşılır fakat riskli bölgelerde daha fazla devriye gezilmelidir.
15. Halkın yoğun olduğu yerlerde duraklama ve bekleme noktaları oluşturulur, sık sık bu noktalar değiştirilir, yani rutin olmaz. Rutin bir devriye suçlular tarafından çabucak keşfedilecektir.
16. Motorize araç bakımlı ve temiz olmalı, motorize devriye durduğunda dışarıya görevli çıkararak hem güvenliğini sağlamalıdır. Böylece 360 derece gözetleme imkânı bulunur.
17. Özel güvenlik tedbirleri konusunda toplumsal duyarlılığın oluşması için Vatandaşların desteğini ve katılımını sağlamalı, iyi ilişkiler geliştirilmelidir.
18. Devriye görevine çıkmadan önce hazırlık yapmalıdır. Fiziki yönden araç, gereç, teçhizat hazırlanmalı, psikolojik yönden göreve motive olmalıdır.
19. Görev hitamı rapor yazılır veya rapor defteri doldurulur.

4.1.3.2.3. Güvenlik Danışmanlığı Hizmetleri

Güvenlikle ilgili riskleri en aza indirmek ve gerekli koruyucu tedbirleri belirlemek üzere her türlü kurum ve kuruluşlar, bu konuda uzmanlaşmış özel güvenlik sektörünün tavsiyelerini alma ihtiyacı duymaktadır. Başvuru yapan kurumların bu talepleri ücret karşılığında yerine getirilmektedir. Güvenlik danışmanlığı kişilere veya

şirketlere kendi mal varlıklarını ya da şahıslarını korumak üzere çeşitli önerilerde bulunmaktadır (Grant, 1992: 3' den aktaran Yılmaz, 1994: 58)

Güvenlik danışmanlığında ilk aşama risk analizi sürecidir. Öncelikle mevcut durumun detaylı araştırması yapılır ve güvenlik tehditleri belirlenir. Bu tehditler, öncelik sırasına göre incelenen yerin teknik özellikleri göz önünde tutularak sıralamaya sokulur. Mevcut tedbirler değerlendirildikten sonra maksimum güvenliğin en az kaynaklarla sağlanması için bir takım prosedürler belirlenir.

4.1.3.2.3.1. Kişisel Güvenlik Danışmanlığı

Ferdi olarak kişilerin her türlü güvenlik problemlerine uzman kişi veya kuruluşlar tarafından çözüm önerileri üretilmesidir. Bugün Amerika'da birçok eğitim kurumu kişisel güvenlikle ilgili sertifika programları düzenlemekte, danışmanlık hizmeti sunmaktadır (www.crimeactor.com, erişim tarihi 05.03.2007). Kişisel güvenlik danışmanlığı evde, işyerinde, okulda, hastanede, seyahatlerde, otomobil kullanırken, , telefonla görüşürken, alışveriş yaparken gibi daha birçok alanda alınacak pratik güvenlik tedbirlerini içermektedir. Hırsızlık, kapkaç, soygun, adam kaçırmaya, gasp, cinsel saldırılar, şiddet gibi olaylardan korunma yöntemleri tavsiyeler şeklinde müşterilere iletilmektedir (Meriçli, 2004: 173-175; Geleri, Aygün, 2005: 305-314).

4.1.3.2.3.2. Kurumsal Güvenlik Danışmanlığı

Sanayi tesisleri, binalar, konutlar, siteler, limanlar gibi daha birçok alanda meydana gelebilecek riskleri en aza indirmek veya mevcut tedbirleri revize etmek amacıyla sunulan bir hizmettir. Muhtemel saldırı, sabotaj, hırsızlık, yangın, tabii afetler gibi daha birçok risklere karşı prosedürler oluşturulmaktadır (Dağdeviren, 2003: 43-47; Pronam HTE, 2007)

1. Güvenlik Risk Analizi
2. Güvenlik Planlarının Oluşturulması
  - a) Koruma ve Tahliye Planı
  - b) Sabotaj ve Sabotajlara Karşı Koyma Planı

- c) Soygun ve Hırsızlıkları Önleme ve Müdahale Planı
- d) Yangın Planı
- e) Toplantı, Gösteri Yürüyüşü Müdahale Planı
- f) İşgören Arası Çatışmalara Karşı Müdahale Harekat Planı
- g) Diğer Acil Durum Planları ve Prosedürleri

3. Güvenlik Sisteminin Tesisi

- a) Personel Güvenliği
- b) Tesis Güvenliği
- c) İş Güvenliği ve İş Sağlığı
- d) Bilgi Güvenliği
- e) Network ve Ağ Güvenliği
- f) Gıda ve Hijyen Güvenliği
- g) Evrak Güvenliği
- h) Yönetim Güvenliği
- i) İletişim Güvenliği
- j) Operasyon Güvenliği

4. Diğer Güvenlik Problemleri ve Teknik Çözümler

4.1.3.2.4. Alarm Cevap Sistemleri ve Teknolojik Hizmetler

Güvenlik hizmetlerinin daha verimli bir şekilde ifa edilebilmesi için teknolojik donanımlara, elektronik cihazlara ve ekipmanlara ihtiyaç vardır. Bu cihazların kamu güvenlik örgütlerince sürekli değişen teknolojiye paralel olarak takip edilmesi, bakım onarımının yapılması devlete ek külfet getirmektedir. Tüm bu hizmetleri devletin tek başına yapması yerine damlaya damlaya göl olur misali her kurumun kendi çapında bu hizmeti vermesi devletten büyük bir yükü kaldıracaktır (Meriçli, 2004: 164).

Diğer yandan özel güvenlik sektöründe güvenlik sistem ve cihazlarının kullanımı hizmetin daha etkin, hızlı ve randımanlı yürütülmesini sağlayacaktır. Personelden ve araç-gereçten tasarruf sağlanacak, uzun vadede kaliteli hizmet daha ucuza mal edilmiş olacaktır. Belçika’ da 18 Temmuz 2003 tarihinde imzalanan Özel Güvenlik Sektörü İçin Etik Ve Davranış Kuralında Özel güvenlik şirketleri teknolojiyi en verimli şekilde kullanmaları tavsiye edilmektedir (Dalda, 2005).

Fransa’ da özel güvenlik hizmetlerinin kamuya açık alanlarda yaygınlaşmasıyla buralarda alarm, gözetleme sistemleri kullanılmış, zamanla polisle işbirliği yapılmıştır (Ocquenteau, 2003: 302). Almanya’ da bulunan sanayi kuruluşlarında işletme sahipleri alarmlarını polisin yerine özel güvenliğe bağlamışlar ve sektör bu yönde büyük ilerleme kaydetmiştir (Loyo, 2004: 499, 500). Aslında alarm cevap sistemleri genellikle polisin müdahalesini sağlayıcı niteliktedir. Alarm alındığında polisle beraber bölgeye özel güvenlik birimleri sevk edilir. Alarm cevap sistemlerinin en büyük sakıncası yanlış alarm sayısının fazla olmasıdır (Dağdeviren, 2004a: 23).

Güvenlik sistem ve cihazlarını elektronik güvenlik sistemleri ve yardımcı güvenlik cihazları olarak iki kategoride inceleyebiliriz. Kapalı devre televizyon sistemleri (CCTV), alarm ve haberleşme sistemleri, akıllı bina ve otomasyon sistemleri, yangın algılama ve uyarı sistemleri gibi faaliyet alanları elektronik güvenlik sistemleri içersinde yer almaktadır. Yardımcı güvenlik cihazları ise aydınlatma, kilitler, turnike geçiş sistemleri, ikaz levhaları, taşıt kapanları, bariyerler gibi fiziksel güvenlik tedbirleri ve patlayıcı detektörleri, metal detektörler, x-ray cihazları gibi cihazlar yer almaktadır (Acıbiber, 2004: 1-43).

Ülkemizde güvenlik cihazları zaman zaman farklı sektörlerde imal edilmiş, güvenlik şemsiyesi altında toplanmamıştır. Örneğin oto alarmları güvenlik sektöründe değil otomotiv sektöründe değerlendirilmiştir. Bunun yanı sıra güvenlik cihazlarının sağlık ve kullanım kalitesi açısından değerlendirilmeli ve standartlar geliştirilmelidir. Aksi halde ithal edilen güvenlik cihazlarındaki çeşitlilik ileride ülkemizi cihaz çöplüğüne döndürebilir. Kullanılan cihazların radyasyon miktarı ve insan sağlığına etkileri düşünülmelidir (Gülcü, 2002: 65).

4.1.3.2.5. Nakil, koruma ve ulaştırma hizmetleri

Nakil hizmetleri, para, değerli eşya veya diğer malzemelerin taşınması için özel güvenlik görevlileri tarafından yapılan bir hizmettir. Nakil hizmetlerinde zırhlı araç kullanılabileceği gibi yakın koruma, eğitimi köpek ve eskort da kullanılabilir. (Dağdeviren, 2004a: 23) Bu hizmetler yapılırken kamu alanları kullanılabilir ve genellikle silahlı ifa edilir. Silahlı olarak bu hizmetleri yapmak için onay alınması gerekmektedir. Ayrıca zırhlı araçlarda kurşun geçirmez yelek, gaz maskesi gibi materyaller bulunur (Bal, 2003: 215).

Yolcuların güvenliğini sağlamak üzere ulaşım hizmetleri sunmak özel güvenlik sistemleri içersinde yer almaktadır (Dağdeviren, 2004a: 23). Küresel terörizmin, insanları ve işletmeleri hedef alması, kurumların ve işletmelerin özel güvenlik hizmetlerine duyduğu ihtiyaı arttırmıştır (Dağdeviren, elik, 2004). Son yıllarda hava meydanları, deniz limanları gibi yerlerde artan ter saldırıları özel güvenlik hizmetlerine duyulan önemi daha da ortaya koymuştur. Liman ve havaalanlarında özel güvenlik hizmetlerinin daha etkin yapılması yanında özel güvenlik hizmetlerinden farklı sektörlere de ihtiyaç duyulmaktadır (Gülcü T.Z, 2004: 279).

Havaalanlarında zel güvenlik hizmetleri için Uluslararası Sivil Havacılık Teşkilatı (ICAO) tarafından çeşitli standartlar getirilmiştir. Hava meydanlarında görev yapacak özel güvenlik için ayrı bir eğitim almak ve sertifikalandırmak gerekmektedir. (Uzuner, 2004: 216, 217). Limanlarda, uluslararası sularda gemilere yapılan ter saldırıları, korsanlık gibi faaliyetler yeni tedbirlerin alınmasını ve standartların geliştirilmesini gerektirmiş, Uluslararası Denizcilik rgt “IMO” çeşitli düzenlemeler yapmıştır. 1974 tarihli “SOLAS” Uluslar arası Can Emniyeti Sözleşmesinin 11. ve 5. maddelerine 01.07.2004 tarihinde ISPS-Code “Uluslar arası Liman ve Gemi Güvenliği kodu” eklenerek limanlarda, denizcilik şirketlerinde ve seyir halindeki gemilerde güvenlik kuralları belirlenmiştir. Bu doğrultuda güvenlik görevlilerinin ISPS-Code hakkında eğitim yaparak sertifika almaları gerekmektedir (ISPS-CODE, 2002: BL A/12, BL B/13).

4.1.3.2.6. Dedektiflik, Araştırma ve Danışmanlık Hizmetleri

Araştırma ve dedektiflik hizmetleri esas itibariyle özel güvenlik hizmetlerinin faaliyet alanlarından biridir fakat bazı Avrupa ülkelerinde, özel dedektiflik işi yapan bir kimse aynı zamanda özel güvenlik işi yapamamaktadır. Özel dedektiflik üzerinde bir sonraki bölümde detaylı olarak durulacaktır.

4.2. DÜNYADA ÖZEL GÜVENLİK HİZMETLERİ

Dünyada her ülkenin kendi tarihsel gelişimi, sosyal ve hukuki yapılarındaki farklılıklar, dolayısıyla güvenlik örgütlerinde de farklılıklara yol açmıştır. Kamu güvenlik örgütlenmeleri aynı şekilde özel güvenlik sektörünün de farklı sistemlerde organizasyon oluşturmalarına neden olmuştur. Dolayısıyla özel güvenlik alanında tek bir standart oluşturulmamış (Filiz, 2006: 78), sadece felsefik temeller genelde aynı kalmıştır. Daha önceki başlıkta açıklandığı gibi bazı ülkelerde hiçbir kanuni düzenleme yokken, bazılarında kısmen, bazılarında tamamen veya ayrıntılı standartlar belirlenmiştir (George and Button, 1994:187-199' den aktaran Dağdeviren, 2003a: 20). Özel güvenlik sektörü tarihsel gelişim sürecinde esasen Anglosakson temellere dayanmaktadır fakat Kıta Avrupası ve diğer dünya ülkelerinde farklı veya benzer uygulamalar görülmektedir. Bu kısmımızda Avrupa Birliği üye ülkelerinden bazıları ele alınmış, ayrıca ABD, Rusya ve Kanada' da ki uygulamalara da değinilmiştir. Uygulama biçimlerine göre yapılan sınıflandırma, Brion ve Kaminski' nin sınıflandırması örnek alınarak yapılmıştır (Weber, 2001: 3, 4' den aktaran Filiz, 2006: 85).

4.2.1. Ağır Yasal Düzenleme Yapan Ülkeler

Özel güvenlik endüstrisinin sorumluluk alanını sınırlandırarak kamu düzeninin kötü niyetli özel güvenlik şirketlerinden etkilenmemesi için ciddi ve ayrıntılı yasal düzenlemelerin yapıldığı ülkeleri kapsar (Weber, 2001: 3,4' den aktaran Filiz, 2006: 85). Bu gruptaki ülkeler İspanya, Belçika ve Lüksemburg' dur. Fakat bu sistem Avrupa Adalet Mahkemesi tarafından kınanmıştır (Filiz, 2006: 85).

4.2.1.1. Belçika

Belçika’ da özel güvenlik sektörü çok güçlü ve profesyonel bir yapıya sahiptir (Yılmaz, 1994: 86). Bunun nedeni bankacılık ve ticari alanlardaki hızlı gelişim sayılabilir. Özellikle Brüksel’ de yüksek gelirli birçok anlaşma yapılmıştır. Ayrıca özel güvenlik hizmetleri hakkında detaylı ve kapsamlı düzenlemeler mevcuttur, standartlar belirlenmiştir. İngiltere, Kanada ve Almanya’ da olduğu gibi belirsizlikler mevcut değildir.

4.2.1.1.1. Hukuki Mevzuat

Özel güvenlik hizmetleri sektörüyle ilgili düzenlemeler F-90-1326 sayılı “Güvenlik Şirketleri ve Özel Mülk İçi Koruma Hizmetleri ile Koruma Şirketleri Kanunu” (The Law In House Guarding Companies, Security Companies and Private In House Guarding Services) ile tüm prosedürler, uygulama, eğitim, denetim gibi standartlar belirlenmiştir (Allen, 1991: 7’ den aktaran Bozkurt, 1999: 27). 2 Ekim 1980 yılında güvenlik hizmetlerinde toplu sözleşme hakkı tanınmış, birtakım yüksek standartların sektöre kazandırılması sağlamıştır (Bozkurt, 1999: 28; Yılmaz, 1994: 85). Sektörde 1989’ lu yıllarda toplan 40 büyük güvenlik şirketi vardı ve gelirleri 162 milyon doları bulmaktaydı (Allen, 1991: 4, 5’ den aktaran Yılmaz, 1994: 86). Düzenlemeler ve güncellemeler en son 10/06/2001 tarihinde yapılan değişiklikler ve eğitim hakkında 31.12.1999 tarihli Kraliyet Kararlarıyla yapılmıştır (Filiz, 2006: 89). Ayrıca sektördeki tüm güvenlik şirketlerinin bir anlaşmayla oluşturdukları ticaret birliği vardır (Yılmaz, 1994: 84).

4.2.1.1.2. Faaliyet Alanları

Güvenlik hizmetleri, malların korunması (sabit veya hareket halindeki), kişilerin korunması, taşınan değerli eşyaların, parasal değerlerin korunması, merkezi alarm dizgeleri, alarm dizgelerinin planlanması, montajı ve bakımı, kamuya açık yerlere girişin ve insanların kontrolü ve korunması gibi faaliyet alanlarında sunulmaktadır (Filiz, 2006: 91). Ayrıca ateşli silah, koruyucu elbise ve zırhlı para taşıyıcılarının kullanımı, telsiz bağlantıları, üniforma, sigorta konuları gibi alanlarda detaylı düzenlemeler mevcuttur

(Yılmaz, 1994: 86). Şirketler yıllık faaliyetlerini rapor halinde İçişleri Bakanlığına bildirmek zorundadır (Filiz, 2006:111).

4.2.1.1.3. Faaliyet İzni

Özel güvenlik şirketleri kurmak için izin zorunludur. İzni İçişleri Bakanlığı Adalet Bakanlığıyla istişare yaparak 5 yıllık süreyle verir (Filiz, 2006: 92). İzin almaksızın hiç kimse özel güvenlik şirketi çalıştıramaz veya özel bir mülk için koruma sistemi işletemez, kamuya ait mekanlarda faaliyette bulunamaz (Allen, 1991: 7' den aktaran Köprülü, 2002: 113). İzin alan güvenlik şirketleri denetime tabi tutulurlar ve 6 aya kadar faaliyetleri durdurulabilir. Yasaya aykırı davranışlarda ağır yaptırımlar ve cezalar uygulanmaktadır (Filiz, 2006: 110).

4.2.1.1.4. Kurucu, Yönetici ve Çalışanlar

Özel güvenlik şirketleri kurucu ve yöneticilerinin adli sicil kayıtları temiz olmalıdır, haklarında adalet bakanlığınca görevlendirilen emniyet görevlileri tarafından tahkikat yapılır. Şahısların, 6 aydan daha fazla bir süre için hapis cezası almamış veya ağır cezaya çarptırılmamış veya ilgili suçlardan daha kısa bir süre için dahi olsa hüküm giymemiş olmaları gerekmektedir. Bu şart aynı zamanda diğer AB ülkelerinde de görülmektedir (Filiz, 2006: 93, www.gusod.org, erişim tarihi 07.03.2005) Yöneticinin 21 yaşın üzerinde olması gereklidir (Köprülü, 2002:143). Özel güvenlik çalışanları ise 18 yaşın altında olamaz. Özel güvenlik sektörü kurucu yönetici ve çalışanları aynı zamanda özel dedektiflik yapamaz. Silah üretimi, silah ticareti veya kamu güvenliğini etkileyecek bir başka işte çalışamaz. Eğitim almak zorundadır, sağlık raporu almalıdırlar ve mali durumlarının yeterli olması gerekmektedir (Filiz, 2006: 93). Özel güvenlik görevlileri zorunlu olarak üniforma giyerler ve kimlik kartları yakalarında görünür vaziyette takılı olmalıdır. Üniformaları polis ve askere benzememesi gerekmektedir (Filiz, 2006: 108).

4.2.1.1.5. Eğitim

Özel güvenlik görevlileri, özel güvenlik şirketi yöneticileri kanun ve yönetmeliklerle belirlenen eğitimi almak zorundadır. Yöneticiler 72 saat eğitim aldıktan 5 yıl sonra 6 saat yenileme eğitimine tabi tutulurlar. Çalışanlar ise 66 saat temel eğitimin

ardından 5 yılda bir 12 saat yenileme eğitimi almak zorundadır. Kişilerin korunmasında görev alacak personel temel eğitime ek olarak 60 saat, silah taşıyacak personel 40 saat, köpekli koruma yapacak personel ise 16 saat ek eğitim almalıdır (Filiz, 2006: 104).

4.2.1.2. İspanya

İspanya’ da özel güvenlik hizmetleri hakkında düzenleme 23/1992 sayılı kanun ve bu kanunun uygulanmasına dair 2364/1994 sayılı Kraliyet Kararıdır (Filiz, 2006: 89). 2002 verilerine göre İspanya dahilinde 90.247 kişi çalışmaktaydı, bunların %88,5 erkek, %11,5’ i ise bayan görevliden ibarettir ve yaş ortalaması 34’ dür. Özel sektörde her 435 çalışandan biri, kamu sektöründe ise her 215 çalışandan biri özel güvenlik görevlisi olarak istihdam edilmiştir (ÖGMD, 2005:16).

Özel güvenlik izni Adalet Bakanlığında alınır ve sektörde çalışma alanları malların korunması (sabit veya hareket halindeki), kişilerin korunması, değerli eşyaların taşınması, parasal değerlerin taşınması ve korunması, merkezi alarm dizgeleri, alarm dizgelerinin planlanması, elektronik güvenlik gereçleri montajı ve bakımı gibi konuları içermektedir (Filiz, 2006: 91, 92; ÖGMD, 2005: 16). 2003 verilerine göre iş sözleşmesi minimum 7 aylık yapılır ve işe başlama ücreti aylık 855.96 Euro’ dur. Görevliler günde maksimum 9 saat, ayda 163.16 saat, yılda ise 1796 saat çalışabilirler (ÖGMD, 2005:16).

Kurucu, yönetici ve çalışanların son 5 yılda hüküm giymemiş olmaları ve özel dedektiflik dahil herhangi bir kamu hizmetinde çalışmamaları gerekmektedir (Filiz, 2006:95). Yönetim kadrosundaki değişikliklerin her yıl polis departmanına bildirilmesi gerekmektedir (Filiz, 2006:110). Özel güvenlik eğitimi ise diğer ülkelere nazaran daha kapsamlı düzenlenmiştir ve Adalet Bakanlığının sıkı denetimi söz konusudur. Eğitim 240 saat teorik ve 20 saat pratik olmak üzere ayrıca 3 yılda bir 15 çalışma iş gününü kapsayan 75 saat ileri eğitim uygulanmaktadır. Köpekli verilen hizmetler için de ayrıca eğitim alınması gerekmektedir (Filiz, 2006: 106, 109).

4.2.2. Orta Seviye Yasal Düzenleme Yapan Ülkeler

Brion ve Kaminski’ ye göre Hollanda, Fransa ve İtalya gibi ülkeler özel güvenlik sektöründe yasal çerçeveyi belirlemişlerdir ve ileri derecede katı uygulamalardan kaçınmışlardır (Weber, 2001: 4’ den aktaran Filiz, 2006: 86)

4.2.2.1. Fransa

Fransa da özel güvenlik sektörüyle ilgili birçok kanuni düzenleme yapılmıştır. Yasalarla çerçeve açıkça belirlenmiştir ancak belirsiz bir yapıya sahip İngiliz ve Alman modelleri ile ciddi düzenlemelerin yapıldığı Belçika arasında tam ortada bir konuma sahiptir (Filiz, 2006: 86). 2001 verilerine göre Fransa’ da 1980 adet özel güvenlik şirketi toplam 107.400 personelle hizmet vermekteydi. Özel sektörde çalışan her 546 kişiden biri, kamu sektöründe çalışan her 240 kişiden biri özel güvenlik görevlisidir. Ülkedeki tüm özel güvenlik görevlilerinin %62’ si 35 yaş altı grubunu oluşturmakta, % 88,5’ i erkek, % 11,5’ i ise bayan görevliden ibaretti (ÖGMD, 2005: 16).

Özel güvenlik şirketleri ve nakdi değer taşıma hizmeti veren kuruluşlar hakkındaki 12 Temmuz 1983 tarih ve 83-629 sayılı kanun; 1986 yılı idari yetkilendirme ve personel alımı kararname; 1986 yılı malzeme, doküman, üniforma ve sembollerin kullanılmasına dair kararname (project de loi No 346 sur les activites de securite privees et la securite interne de certains services publics) ve son olarak 31 Ekim 2001 tarihli yeni kanun yürürlüğe girmiştir (Filiz, 2006: 89; www.gusod.org, erişim tarihi 07.03.2005).

İnsanlı koruma, değerli eşya ve para taşımacılığı, kişilerin korunması gibi faaliyetlerde bulunmaktadır ve hizmetlerde köpek kullanımı izne tabidir. Özel güvenlik şirketi kurabilmek için emniyetten alınan izne ihtiyaç vardır. Şirketler sadece güvenlik hizmetinde bulunabilirler, diğer faaliyetlerine kanun müsaade etmemektedir. Şirketlerin kurucu, yönetici ve çalışanlarının 18 yaşından büyük olmaları, hapis cezasını gerektiren bir hüküm giymemiş olmaları gerekmektedir ve adli sicil sorgulamaları emniyet tarafından yapılmaktadır. Yeni kanuna göre izin reddi cezai fiillerden doğmaktadır. Ayrıca yeni kanun, personelin özel dedektiflik hizmetinde bulunmasını yasaklamıştır. Özel güvenlik görevlilerinin üniforma giymeleri zorunludur ve üniformalar polis kıyafetine benzememelidir (Filiz, 2006: 92, 98, www.gusod.org, erişim tarihi 07.03.2005)

Özel Güvenlik görevlilerine verilecek zorunlu asgari eğitim, İç İşleri Bakanlığı kararnameleri ve yönetmelikle belirlenmiştir. Eğitime başlamadan evvel bağlı bulunulan valilikten soruşturma belgesi alınır, eğitim sonrası yapılan sınavda başarılı olunduğu

takdirde 3 yıl geçerli kimlik belgesi tanzim edilir. Özel güvenlik başlangıç eğitimi 32 saatlik programı içermektedir (Filiz, 2006: 105).

4.2.2.2. Hollanda

Hollanda da polis tarafından yürütülen işlerin bir kısmının özel güvenliğe devredilmesi sektörün çok hızlı büyümesine neden olmuştur (Yılmaz, 1994: 86; Bozkurt, 1999: 29). Diğer bir neden de sanayi ve ticaret merkezlerinin yoğun olduğu bölgelerde nüfus artışına paralel olarak özel mülklerin korunma ihtiyacıdır (Yılmaz, 1994: 87). 1999 verilerine göre Hollanda’ da 391 özel güvenlik şirketi yaklaşık 22.752 civarında personeli istihdam ediyordu ve özel sektörde çalışan her 690 işçiden 1 tanesi özel güvenlik görevlisiydi. Kamu sektöründe ise çalışan her 330 kişiden biri özel güvenlik görevlisidir (ÖGMD, 2005:16).

Hukuki düzenlemeler ise son olarak 24.10.1997 tarihli kanun 03.03.1999 tarihli yönetmelik ile yapılmıştır (Filiz, 2006: 89). Sektör iyi bir şekilde kontrol altında tutulmaktadır (Yılmaz, 1994: 86). Hizmet alanları kişilerin ve eşyaların korunması, taşınan parasal değerler, özel dedektiflik büroları, alarm dizgelerinin montajı, acil durum çağrılarına cevap vermek gibi faaliyetleri içermektedir (Bozkurt, 1999: 29; Filiz, 2006: 91). Köpek kullanımında ise hem görevli, hem de kullanılacak köpek eğitimden geçmek zorundadır (Filiz, 2006: 109). Özel güvenlik şirketi açmak için Adalet Bakanlığından izin gerekmektedir (Filiz, 2006: 92). İzinler herhangi bir faaliyet için 2 yıl süreliğine verilir. Mülk içi koruma hizmetinde ise bu süre 4 yıldır. Her hizmet için ayrı ayrı izin alınması sektör içinde rahatsızlıklara ve zorluklara yol açmaktadır (Yılmaz, 1994: 87).

Şirket kurucu ve yöneticilerinin son dört yıl içerisinde herhangi bir suçtan hüküm giymemiş olmaları, son 8 yıl içerisinde de hapis cezası almamış olmaları gerekmektedir (Filiz, 2006: 94). Ayrıca hem özel güvenlik hem de özel dedektiflik hizmeti veremezler, 18 yaşından da büyük olmalıdırlar ve üniforma giymek zorundadırlar. (Filiz, 2006:99) Ayrıca Hollanda’ da özel güvenliğin çalışma prosedürleri, polisle olan ilişkileri ve ihtiyaç olduğunda polisin yardıma gitmesi gibi konularda diğer Avrupa ülkelerinde görülmeyen çeşitli sosyal hizmetler görülmektedir (Alllen, 1991: 20, 21’ den aktaran Yılmaz, 1994: 87). Özel güvenlik görevlileri haftada 40 saat, ayda ise 160 saat

çalışabilirler ve 176 saati geçtikleri takdirde mesai sonrası ücret ödenir. Gece ve hafta sonu görevleri için ise ek mesai ücreti ödenmektedir (ÖGMD, 2005: 17).

Hollanda’ da özel güvenlik eğitimi zorunludur ve eğitimin kapsamı faaliyet konusuna göre değişmektedir. Eğitim sonunda sınav yapılır ve sertifika verilir fakat yenileme eğitimi konusunda kanuni zorunluluk yoktur. Eğitimi özel güvenlik kuruluşları birliği vermektedir (Filiz, 2006: 105). Ayrıca haftada 32 saat sözlü eğitim, 1 yıllık ya da 400 saatlik işbaşı eğitimleri de yapılmaktadır. İş başı eğitimleri sektörün fonundan sağlanmaktadır (ÖGMD, 2005:17).

4.2.3. Hafif Yasal Düzenleme Yapan Ülkeler

4.2.3.1. İngiltere

Özellikle 2. dünya savaşından sonra özel güvenlik sektörü İngiltere de çok hızlı büyüme kaydetmiştir (Şeneken, 2001: 48). Ülkede birçok küçük şirket olmasına rağmen özel güvenlik ihtiyacını genellikle büyük şirketler karşılamaktadır. 1979 yılında sektör çalışanlarının % 84 ‘ünü 9 büyük şirket istihdam etmektedir. Aynı yılda Randal ve Hamilton şirketlerince yapılan bir araştırmada, sektörün iş endüstrisi içerisindeki payının 130 milyon sterlin olduğu belirtilmektedir (Johnston, 1992: 73’ den aktaran Yılmaz, 1994: 89). 1990’ lı yıllarda ise 20.000 güvenlik şirketi, 250.000 civarında çalışanı istihdam etmektedir. Bu da İngiltere ve Galler bölgesindeki toplam polis sayısının 2 katına eşittir (Şeneken, 2001: 48; Köprülü, 2002: 115; Yılmaz, 1994: 88, 89).

Her ne kadar özel güvenlik sektörü Anglosakson kaynaklı olmasına rağmen İngiltere’ de özel güvenlikle ilgili ilk yasa 1975’ li yıllarda çıkartılan bekçi köpekleriyle ilgili kanundur (Johnston, 1992: 89’ den aktaran Yılmaz, 1994: 89). Daha önceden özel güvenlik sektörü ile ilgili herhangi bir yasa yoktu ve birçok konuda farklı uygulamalara rastlanmaktaydı. Örneğin özel güvenliği denetleyen bir birim yoktu ve şirketler sadece birbirlerini oto kontrol yöntemi ile denetliyorlardı. Diğer Avrupa Birliği ülkelerinde özel güvenliğin işe alım süreci, izinler, eğitim, denetim, ücret politikaları gibi konularda ciddi uygulamalar vardı ve bu İngiltere de özel güvenliğin rekabet edememesine, kalitesiz hizmet ve eğitim vermesine neden oldu.- (Alllen, 1991: 2’ den aktaran Yılmaz, 1994: 90). Bu nedenle İngiltere’ nin Avrupa birliği ülkesi olmasından dolayı bazı standartları

belirlemesi gerekmiş, neticede 11.05.2001 tarihinde özel güvenlik endüstrisi kanunu ile birtakım düzenlemeler yapılmıştır (Filiz, 2006: 89; www.gusod.org, erişim tarihi 07.03.2005)

Söz konusu kanunda özel güvenliğin çalışma alanları, mal ve insanların korunması, araç tekerleklerinin kilitlemesi, özel detektifler, güvenlik danışmanlığı, anahtarların saklanması ve diğer konuları içermektedir (Filiz, 2006: 92). İngiltere’ de özel alanlar ve tesislerin yanı sıra bazı askeri tesisler ile polis birimleri özel güvenlik şirketleri tarafından korunmaktadır (Şeneken, 2001: 48). Örneğin 1990’ lı yıllarda İngiliz Taunton Kraliyet Deniz Üssü’ nün koruması ülkenin önde gelen özel güvenlik şirketlerince sağlanmıştır (Johnston, 1992: 77’ den aktaran Yılmaz, 1994: 89).

Yeni düzenlemelerde özel güvenlik şirketi kurmak için izin gerekmektedir ancak izin verecek olan Özel Güvenlik Endüstrisi Dairesi (SIA) henüz yeni kurulmuştur. İzinsiz özel güvenlik şirketi kurulması suç teşkil etmekle beraber yapılan denetimlerde izin iptaline kadar giden cezalar uygulanmaktadır (Filiz, 2006: 110).

Şirket kurucu ve yöneticilerinden adli sicil kaydı istenmekte, yaş ve daha önceki mesleğiyle ilgili çeşitli şartlar aranmamaktadır. Aynı zamanda bir kişi hem özel dedektiflik, hem de özel güvenlik işi yapabilmektedir. Kurucu ve yöneticilere şirket izni 3 yıl süreyle verilmektedir, çalışanlarda da durum yine aynıdır. Ayrıca eğitim konuları aynı Kanada da olduğu gibi isteğe bağlıdır, eğitimin saati ve geçerlilik süresi hakkında herhangi bir süre koşulu yoktur (Filiz, 2006: 92, 95, 99; www.gusod.org, erişim tarihi 07.03.2005). İngiltere, Whales ve Scotland’ da, SIA tarafından koruma, gözetmen, CCTV operatörlüğü, yakın koruma gibi eğitimler düzenlenmektedir (Göklergil ve Dalda, 2007: 1). İngiltere’ de tarihi gelişiminden dolayı özel güvenlik görevlilerinin silah taşıma yetkisi yoktur, köpek kullanımı ise özel bir yasayla düzenlenmiştir (Filiz, 2006: 108, 109).

4.2.3.2. Almanya

Ülkede 1989 yılında 721 koruma ve güvenlik şirketi toplam 61.272 civarında personeli istihdam etmektedir. Sektör şirketlerinin aynı yılda elde ettikleri gelir ise yaklaşık olarak 1.248 milyon dolar civarındadır (Alllen, 1991:15’ den aktaran Yılmaz, 1994: 88;

Bozkurt, 1999:30). 2002 yılı itibariyle ise yaklaşık 500.000 özel güvenlik personeli istihdam edilirken buna karşılık polis sayısı 350.000 civarındadır (Köprülü, 2002: 116).

Almanya’ da özel güvenlik şirketleri ve faaliyetleri 1976 yılında çıkartılan bir yasayla düzenlenmiş ve şirketlerin belediye kamu işleri idaresince verilen bir ticari ruhsata sahip olmaları öngörülmüştür (Yılmaz, 1994: 88). Yani genel ticaret kanununa göre işlem yapılır, şirketlerin, kurucu ve yöneticilerinin mali açıdan sağlam saygın bir geçmişlerinin olma şartı aranmaktadır. Bu tip uygulamaya örnek diğer bir ülke ise Avusturya’dır (Filiz, 2006: 90). Ayrıca Alman Özel güvenlik modeli, İngiliz sistemine benzerlik göstermektedir (Yılmaz, 1994: 88).

Ülkede en son 14 Aralık 1995 tarihli özel güvenlik kuruluşları hakkındaki yönetmelik (Verordnung über das Bevvachungsgevverbe) çıkartılmış ayrıca 7 Şubat 1927 tarihli çalışanlar kanunu (Gevverbeordnung), 16 Haziran 1998 tarihinde tadil edilerek yeni düzenlemeler getirilmiştir. Almanya’ da özel güvenlik hizmetlerinin faaliyet alanları ,taşınan değerlerin korunması, kişilerin korunması, binaların ve endüstriyel bölgelerin korunması, askeri yerleşim yerlerinin korunması, etkinliklerde kamu düzeninin sağlanması gibi hizmetlerdir. Hizmetlerde köpek kullanılması izne tabidir ve her yıl eğitim almak zorunludur. Yapılan hizmetlerde günlük rapor kayıtları tutulmalıdır ve bu kanuni bir zorunluluktur (Filiz, 2006: 88, 89, 109, 111).

Özel güvenlik şirketlerinin kurulmasıyla ilgili, şirket kurucularının mali imkanları ve saygın geçmişe sahip olmaları şartı dışında başka bir koşul aranmamaktadır. Fakat yönetici ve kurucuların 18 yaşından küçük olmamaları ve fiili olarak devlet memurluğu görevinde bulunmamaları gerekmektedir. Özel güvenlik personeli 18 yaşın altında olamaz ve polisten sertifika almak zorundadırlar. Üniforma giymeleri zorunlu değildir ve üniformanın şekli hakkında kurallar belirlenmemiştir. Ayrıca personelin adli sicil kayıt tetkikleri yapılır ve bu işlemler ticaret odaları tarafından yürütülür. Denetimlerde etkinlik izni iptali mümkündür (Filiz, 2006: 94, 98, 108, 110).

Almanya’ da özel güvenlik görevlilerinin zorunlu eğitime tabi tutulmaları gerekmektedir. Zorunlu eğitim yasa ile belirlenir ve sorumlu makam ekonomi bakanlığıdır (www.gusod.org, erişim tarihi 09.05.2007). Ticaret yasasının 34/a

paragrafında eğitimle ilgili hususlar belirlenmiştir ve özel güvenlik eğitimi sanayi-ticaret odaları ile sektörü temsil eden meslek kuruluşları tarafından verilmektedir. Eğitim sonunda sınav yapılarak sertifika düzenlenir (Filiz, 2006: 105).

4.2.4. Diğer Ülkelerden Örnekler

Bu gruba giren ülkeler içinde özel güvenlik sektörünün ileri derecede yükseldiği ABD ve sektörün son 20 yılda ortaya çıktığı Rusya ele alınmıştır. Ayrıca ABD ve İngiliz modeline benzeyen Kanada’ da değerlendirilmiştir.

4.2.4.1. Amerika Birleşik Devletleri

Amerika birleşik Devletleri, güvenlik hizmetlerinde özelleştirme uygulamalarının en yaygın olduğu bir ülkedir (Köprülü, 2002: 91). Bu nedenle özel güvenlik sektörü ve duyulan talep gayet ileri seviyededir. Sektör halk tarafından okadar beğenilmiştir ki polis yöneticileri bile suç önlemede polisten öncelikli sıraya koymaktadır (Köprülü, 2002: 118).

Liberal demokrasiler arasında Amerika en iyi bir modeldir. fakat her eyaletin uygulaması birbirinden farklılık göstermektedir (Yılmaz, 1994: 92). Yasal düzenlemeler sadece eyalet bazındadır, ülke genelinde belirli standartları oluşturacak bir federal yasa yoktur. Federal bir özel güvenlik yasasının gerekliliği konusunda fikir birliği olmadığından 2002 yılında yapılan yasal düzenleme girişimi de sonuçsuz kalmıştır. (Hall, 2003: 1’ den aktaran Filiz, 2006: 78). Görüş ayrılıklarının temeli, belirli standartların oluşturulduğu takdirde maliyetin artacağı ve rekabetin zorlaşacağı düşüncesidir (Hall, 2003: 3’ den aktaran Filiz, 2006: 80). Çünkü ABD’ de özel güvenlik sektörü tamamen rekabete dayalı serbest çalışmaktadır (Yılmaz, 1994: 91).

ABD’ de özel güvenlik sektörü alanında birçok bilimsel araştırma yapılmıştır. Bunların en önemlisi sektörün hızla büyümeye başladığı yıllarda Ulusal Adalet Enstitüsü desteğiyle hazırlanan “Rands ve Hallcrest I, II” raporlarıdır (Köprülü, 2002: 117). Bu raporlardan sonra 1972-1977 tarihlerinde Kakalik ve Wilhord, 1985 tarihinde de Cunnigham ve Taylor ‘un hazırladığı raporlar gösterilebilir (Yılmaz, 1994: 90).

4.2.4.1.1. 1950-2000 Arası Finansal ve Sektörel Değerlendirme

Daha önceki kısımda açıklandığı üzere ABD’ de özel güvenliğin gelişimi 19. yy’ da Allen PINKERTON, Henry WELLS, William FARGO, Perry BRINK, Evdin HOLMES gibi kişilerin kurdukları güvenlik şirketleri ve çeşitli özel güvenlik uygulamaları ile olmuştur (Wroblecki and Hess, 1988: 16-18). 1958 yılında özel güvenlik hizmetlerinin ve araçlarının parasal değeri 511 milyon dolardır (Johnston, 1992: 79’ den aktaran Bozkurt, 1999: 33) ve özel güvenlik sektöründe çalışan kişi sayısı polis sayısı ile eşit düzeydedir (Yılmaz, 1994: 91).

Hallcrest’ in çalışmalarına göre 1973 yılında özel güvenlik sektörü hizmetlerinin ve araçlarının parasal değeri 2.3 milyar dolar civarını bulmuş (Johnston, 1992: 79’ den aktaran Bozkurt, 1999: 33) ve sektörde çalışanların sayısı polis sayısını gözle görülür bir seviyede geçmiştir. (Şeneken; 2001:45)

1980’ li yıllarda ise özel güvenlik sektörünün değeri 21.7 milyar doları bulmuş, devlet kurumlarının ise özel güvenlik hizmetlerine ödedikleri bedel 3.3 milyar dolar civarındadır. Bu dönemde polise harcanan rakam ve polisiye hizmetlerin toplam değeri 13.8 milyar dolardır (Savas, 1987: 18). Bu dönemde sektörde toplam 1.1 milyon civarında çalışan vardır ve bunların 448.979 ‘u kapalı alanlarda çalışmakta, 640.640’ ı ise sözleşmeli güvenlik görevlisi olarak çalışmaktadır. Kapalı alanlarda çalışanların 346.320’ si koruma görevi yapan bekçilerden, 20.106’ sı mağaza dedektiflerinden, 10.000’ i de hafiyelerden oluşmakta; sözleşmeli özel güvenlik görevlilerinin ise 541.600’ ü bekçilik, 26.300’ ü ise zırhlı araç hizmetleri, 3.000 kişi ise güvenlik danışmanlığı hizmetlerinde çalışmaktadır (Johnston, 1992: 79’ den aktaran Yılmaz, 1994: 91; Şeneken, 2001: 45).

1990’ lı yıllara doğru özel güvenlik sektöründe çalışanların sayısı 1.5 milyon kişi civarında olup sektörün değeri 52 milyar doları bulmuştur. Federal ve yerel polis sayısı ise toplamda 600 bin iken yapılan harcamalar 30 milyar dolar civarındadır. Bu yıllarda suç harcamaları yaklaşık 114 milyar dolar civarını bulmaktadır (Hallcrest, 1990: 2’ den aktaran Köprülü, 2002: 117) .

Ülkede özel güvenlik sektörünün yükselen bir trend izlemesi, Hallcrest raporunda 4 ana nedene dayanmaktadır. Suç alanlarının genişlemesi, vatandaştaki suç korkusunun artması, devletin kamu güvenliği harcamalarına aktardığı kaynağın azalması ve özel güvenlik hizmetlerinin kullanımının son derece verimliliği artırması gösterilmektedir (Hallcrest II, 1990: 2' den aktaran Köprülü, 2002:117). Dolayısıyla merkezi otoriteye dayalı idari bir yapıya sahip Kıta Avrupası modellerindeki sorunlar, aynı şekilde Anglosakson ülkelerle paralellik göstermektedir.

2003 yılında Hall' ın yaptığı bir araştırmada özel güvenlik hizmeti sunan 11 binin üzerinde şirket olduğu ve bunların her birinin 20 binden fazla görevli çalıştırdığı ifade edilmektedir. Fakat bu haliyle Amerika' da ki güvenlik sektörü birçok sorunları içermektedir. Özellikle eyaletlerdeki farklı uygulamalar, bazı eyaletlerde güvenlik soruşturmasının yapılmaması ve sabıkalıların şirketlerde çalışmaları, bazı eyaletlerde eğitim şartının olmaması veya yeterli seviyede eğitim yapılmaması gibi hususlar belirtilebilir. 11 Eylül terör saldırısından sonra bile özel güvenlik alanında gözle görülür değişiklikler ve düzenlemeler yapılmamış, sorunlar aynen Hall' ın araştırmasına göre devam etmiştir (Hall, 2003: 1-3' den aktaran Filiz, 2006: 78-80).

4.2.4.1.2. Eğitim ve Güvenlik Soruşturması

Amerika' da silahsız özel güvenlik görevlileri için toplam 22 eyalette ve Colombia bölgesinde her hangi bir eğitim şart koşulmamakta, 16 eyalette ise güvenlik soruşturması istenmemektedir. Hem eğitimin, hemde güvenlik soruşturmasının istenmediği eyalet sayısı ise 15' dir. Örneğin Batı Virginia, Vvyoming, Güney Dakota, Alabama, Nebraska, Missouri, Mississippi, Massachusetts, Kentucky, Kansas, Indiana, Idaho, Havvaıı, Kolorado, Rhode Island gibi eyaletlerde özel güvenlik görevlisi olmak için sabıkalı olmanız veya herhangi bir eğitime tabi tutulmanız şart değildir (Hall, 2003: 1-3' den aktaran Filiz, 2006: 80, 81).

Bunun yanı sıra Kaliforniya, Florida ve Oklahoma' da 40 saatin üzerinde eğitim şart koşularken federal polis tarafından güvenlik soruşturması istenmekte, Alaska' da 40 saat eğitim şartı varken herhangi bir soruşturma istenmemektedir. Diğer eyaletlerde eğitim saatleri 4, 6, 16, 20 gibi farklılıklar göstermektedir. Tüm eyaletlerde güvenlik

soruşturmaları genellikle federal polis tarafından yapılırken, Washington, Maine, Maryland, Michigan, New Hampshire, New Mexico, New York, Ohio, Pennsylvania, Güney Carolina, Virginia, Louisiana gibi eyaletlerde soruşturmayı Eyalet Polisi yapmaktadır (Hall, 2003: 1-3' den aktaran Filiz, 2006: 80, 81).

Amerikalı uzmanların ortak görüşlerine göre tüm eyaletlerde güvenlik soruşturması zorunlu olmalı ve eğitim hizmet edilen yere göre düzenlenmelidir (Hall, 2003: 1-3' den aktaran Filiz, 2006: 80, 81).

4.2.4.2. Kanada

Özel güvenlik hizmetleri Kanada' da 1960 tarihli bir yasa ile yürürlüğe girmiştir ve özel dedektiflik hizmetleri aynı yasada düzenlenmiştir (Filiz, 2006: 82). Kanada Adalet İstatistikleri Merkezi raporlarında, 1996 yılında Kanada da 19.090 polis var iken 82.010 özel güvenlik görevlisi, 69.780 bekçi görev yapmaktaydı (Swol, 1998:1). Bu ise Kanada da özel güvenlik sektörünün ne derece yaygın olduğunu göstermektedir.

Eyaletler özel güvenlik hizmetlerini kendi düzenlemeleriyle yürütürler. Yani klasik Anglosakson uygulamaları aynen yerel yönetimin gücünün hakim olduğu bir güvenlik örgütlenmesi söz konusudur. Amerika'da birçok eyalete nazaran Kanada' da özel güvenlikle ilgili standartlar oluşturulmuştur ve görevlilerin işe alımı, denetimi, gibi birçok konuda yeni standartların belirlenmesi önerilmektedir. Özel güvenlik şirketi kurmak için Kanada vatandaşı olmak gerekmektedir fakat şirket çalışanı olmak için ise çalışma izni almak yeterlidir. Özel güvenlik personeli cop, silah, rozet taşıyamaz ve kullanamaz (Filiz, 2006: 82-84). Fakat özel güvenlik görevlileri zırhlı araç hizmetlerinde kullanılmak üzere silah taşıma yetkisine sahiptir (Swol, 1998: 3). Özel güvenlik görevlilerinin yakalama, araştırma gibi bir takım yetkileri herkese tanınan yetkililerdir ve Kanada Ceza Kanununun 494. bölümünde yer almaktadır (Swol, 1998: 3).

Özel güvenlik eğitimi CGSB (Canadian General Standards Board) standartlarında 40 saatlik bir eğitimi kapsayan temel eğitim kursu önerilmektedir. Kurs programları profesyonelleşme, halkla ilişkiler, yerel yönetimler, alarm sistemleri, fiziki güvenlik, devriye gibi konuları içermektedir. Güvenlik amirlerinin ise buna ek olarak 36

saatlik bir eğitimden daha geçmesi gerekmektedir. Ayrıca internet üzerinden uzaktan eğitim programları da mevcuttur (Dağdeviren, 2003: 24)

4.2.4.3. Rusya

Rusya’ da özel güvenlik sektörü alanındaki gelişmeler 1991-1995 yılları arasında kaydedilmiştir. Bu yıllarda Rusya’ nın izlediği liberal ekonomik politikalar büyük oranda özelleştirmeyi de beraberinde getirmiş, böylece özel güvenlik sektörü etkilenerek güvenlik hizmetlerinin özelleştirilmesi gündeme gelmiştir. Aynı zamanda 1991 ve 1992’ li yıllarda 20.000 civarında KGB personelinin işten çıkartılması ve KGB dağıldıktan sonra büyük bir kesimin işsiz kalması da sektöre duyulan ihtiyacı körüklemiştir. Federal Güvenlik Servisi (FSB) içersindeki %20’ lik kesim güvenlik hizmetlerinin özelleştirilmesi gerektiğini savunmuş ve 11.03.1992’ de “Özel Dedektiflik ve Aktif Koruma Kanunu” çıkartılmıştır (Volkov, 2000: 486’ den aktaran Köprülü, 2002: 119). Yasayla beraber özel güvenlik izni İçişleri Bakanlığında yöneticilerinin yüksek okul mezunu olma şartıyla alınabilmektedir. Özel güvenlik hizmetleri, özel dedektiflik şirketleri (PDA), özel güvenlik servisleri (PSS) ve özel koruma şirketleri şeklinde 3 alanda faaliyet göstermektedir. Şirketlerin çoğunun müdürleri KGB eski personeli veya polis şefleridir ve büyük firmaların güvenliğini sağlamaktadırlar (Volkov, 2000: 487, nakleden Köprülü, 2002: 119).

4.2.5. Ülkelerdeki Uygulamaların Değerlendirilmesi

Genel itibariyle dünyadaki özel güvenlik hizmetlerini, kuruluşu, işe alım süreçleri, denetlenmesi, eğitimi gibi kriterlere göre değerlendirecek olursak şu sonuçlara varabiliriz.

4.2.5.1. Hukuki Düzenlemeler

Genellikle özel güvenlik hizmetleri kanunla düzenlenmektedir. Bu alanda düzenleme yapmayan İngiltere bile 2001 yılında kanunu çıkarmış fakat bir çok konuda standartları yakalayamamıştır.

4.2.5.2. Üniformalı Görev

Ülkeler genellikle üniformalı görevi zorunlu kılmakta, üniformaların polise ve askere benzememesini şart koşmaktadır. Bazı ülkeler ise üniforma giyme zorunluluk haline getirmemiştir. Üniforma üzerinde görünür vaziyette kimlik takılması ise birçok ülkede uygulanmamaktadır.

4.2.5.3. Faaliyet Alanları

Özel güvenlik şirketlerinin birçok konuda faaliyet alanları belirtilmiştir fakat tüm ülkelerin ortak vardığı sonuç, sabit koruma hizmetleri, nakil hizmetleri, kişi koruma hizmetleri, elektronik güvenlik cihazlarının kurulumu ve özel dedektiflik hizmetlerini içermektedir. Genellikle güvenlik danışmanlığı birçok ülkede ayrı tutulmuştur ayrıca özel dedektiflik hizmetleri de ayrı tutularak özel güvenlik işi yapan birinin aynı zamanda özel dedektiflik yapması yasaklanmıştır.

4.2.5.4. Sabıka ve Yaş Şartı

Tüm ülkeler kurucu, yönetici ve çalışanlarda 18 yaşını şart koşmakla beraber, bazı ülkelerde yöneticilerin 21 yaşında olmaları gerekmektedir. Ülkelerin çoğu kurucu, yönetici ve çalışanların sabıka kayıtlarının temiz olmasını istemekte, bazıları ayrıca soruşturmaya tabi tutmaktadır.

4.2.5.5. Eğitim

Çoğu ülkede işe başlamadan evvel özel güvenlik temel eğitimini alma zorunluluğu getirilmekte, eğitim sonunda sınav düzenlenerek 3 veya 5 yıl geçerli sertifika verilmekte, bazı ülkelerde yenileme eğitimi isteğe bağlı tutulmaktadır. İngiltere ve Almanya gibi ülkelerde olduğu gibi temel eğitim de isteğe bağlı tutulmuştur. Ancak tüm ülkelerde silahlı görev istisna olmasına rağmen silahlı hizmet verecek kişilerin ilave eğitim almaları şartı getirilmiştir. Aynı şart köpekli koruma hizmetlerinde de yapılmıştır. Eğitim saatlerinin ve programının en yoğun olduğu ülke İspanya 'dır.

4.2.5.6. Diğer

Tüm ülkelerde sektör hızla büyümekte, kamu güvenliğinin sağlanmasında etkili olduğu ve suçları önlemede başarılı olduğu savunulmaktadır. Ayrıca Amerika' nın

eyaletlerinde birbirinden farklı uygulamalar yapılırken Kanada’ da ise bazı standartlar oturtulmuş, Rusya’ da ise standartlar daha da belirginleştirilmiştir.

4.3. TÜRKİYE’ DE ÖZEL GÜVENLİK HİZMETLERİ

4.3.1. Tarihsel Gelişimi

Yapılan birçok çalışmada özel güvenlik sektörünün ülkemizde çok eskiye dayandığı vurgulanmaktadır. Örneğin İslamiyet öncesi dönemden kalan ve esnaf birliğini oluşturan sivil toplum örgütü “Ahilik” sisteminin bazı güvenlik hizmetlerinde rol aldığı belirtilmektedir (Mergen, 2003: 60). Yine aynı şekilde “Derbentçiler”, “Asesler”, “Kervansalar”, “İl Erleri” gibi bazı oluşumlar özel güvenlik hizmetlerine benzer faaliyetlerde bulduklarını ileri sürmektedirler (Bozkurt, 1999: 37, 38). Fakat dünya ülkelerinde özel güvenlik sisteminin tarihi gelişimi bu saydığımız teşkilatların sunduğu hizmetlerden son derece farklıdır. Gülcünün belirttiği gibi Türkiye ‘de özel güvenlik hizmetlerinin tarihi gelişimini Ases’lere dayandığını söylersek Yeniçerileri bütünüyle özel ordu demek gerekecektir. Çünkü Asesler Yeniçerilerin aralarından seçilmektedir. Özel güvenlik sektörü modernitenin getirdiği yeni bir alandır, ortaçağa dayandırmak mümkün değildir (Gülcü, 2004a: 132).

Osmanlı İmparatorluğu döneminde söz konusu teşkillerin özel güvenlikle ve tarihi analiziyle ilgisi yoktur ama bazı uygulamalarda benzerlikler vardır. Bu haliyle özel alanlarda esnaftan para karşılığı alınan hizmetler özel güvenlik açısından değerlendirilebilir çünkü sektörün atası sayılabilecek ABD’ de Allen PİNKERTON kurduğu özel şirketle demir yollarında güvenlik hizmeti sunmaktaydı. Bu haliyle kamu alanlarında özel güvenlik hizmeti yapılabiliyordu ama bizden farklı olarak daha o zamanlar şirketin adı zaten özel dedektiflikti. Bununla beraber gerçek manada sektörün gelişimi 20.yy’ da, özellikle 2. dünya savaşı sonrası izlenen liberal politikalar ve modernizim ile gerçekleşmiştir.

Tanzimat’ tan bu yana Fransız idari yapılanması ve Fransız modernizmi ülkemiz tarafından örnek alınmıştır (Şafak, 2004: 13). Fakat aynı durum özel güvenlik sektörü açısından tam anlamıyla geçerli değildir. Ülkemiz bu konuda düzenleme yapılması için Fransa ya göre çok geride kalmıştır. Bununla beraber ülkemizde sektörün geç

filizlenmesi temel olarak tarihi ve köklü bir askeri teşkilatlanma ile milli savunma politikaları nedeniyle güvenlik meselelerinin tamamen asker odaklı yürütülmesinden kaynaklanmaktadır (Bozkurt, 199: 37). Buda sektörün oldukça geç mevzuata girmesinin nedenlerinden biridir. Tabi ki ülkenin izlediği idari politikalar da etkili olmuştur.

Diğer yandan özel güvenlik sektörünün gelişimi batıda genellikle sanayileşme ve şehirleşmeye dayanmakta iken ülkemizde terör neticesinde doğduğu iddia edilmektedir (Mergen, 2003: 63). Fakat özel güvenlik sektörünün doğuşunu tamamen teröre dayandırma çok haklı bir iddia değildir. Özel güvenliğin ülkemizde ilk kez gündeme gelişinin temel nedeni Gülcü' ye göre iki açıdan ele alınmalıdır. Birincisi barajlara düzenlenen sabotajların önlenmesi, ikincisi ise Devlet Su İşlerinin (DSİ) Amerikan modeli örnek alınarak oluşturulmasıdır (Gülcü, 2004a: 136). Ayrıca 1965 yılı içerisinde GSMH içerisinde sanayi ve ticaretin toplamı ilk kez tarımı geçmiş, 1969 yılında sanayi tek başına tarımı geçmiş, 1979 yılında ise ilk defa inşaat ve ticaret sektörü olmaksızın sanayi tek başına tarımın önüne geçmiştir (Gülcü, 2004a: 137, 138). Görüldüğü gibi sadece teröre ve ülkedeki huzursuzluk ortamına göre değil aynı zamanda sanayileşme ve ticaretteki gelişme 1982 tarihli 2495 sayılı yasanın oluşumunu tetiklemiştir. Bununla beraber 1980 yıllardan sonra izlenen liberal ekonomik politikalar kentleşme ve sanayileşmeyi ön plana çıkarmış, özel alanların korunması için özel güvenlik kullanımı ön plana çıkmıştır. Neticede 2004 tarihli 5188 sayılı yasa yürürlüğe sokulmuş, ülkemizde modern özel güvenlik yeni bir ivme kazanmıştır.

Ülkemizin tarihi birikimi ve idari yapısal gelişiminin militarize yapıya sahip olması nedeniyle 5188 sayılı yasanın yürürlüğe konulması tarihi bir gelişmedir. Bu alandaki dikkate değer en önemli gelişmelerden biri de güvenlik eğitimi yaptırma hakkının özel kişilere tanınmasıdır. Bu ise liberal demokrasilerden beslenen özel güvenlik sisteminin ülkemizde uygulanması açısından son derece önem arz etmektedir. Bu doğrultuda özel güvenlik sektörünün doğuşunu tam olarak son 20 yıla dayandırabiliriz.

Türkiye'de özel güvenlik sisteminin ilk kez gündeme gelmesi ve tarihi gelişimiyle ilgili hatırı sayılır araştırmalar yapan Gülcü'nün değerlendirmeleri ele alınarak süreç açıklanacaktır.

4.3.1.1. 1950-1980 Yılları Arası Dönem

Türkiye’de 1950’ li yıllardan sonra hızla ivme kazanan hidroelektrik santrallerden elektrik üretimi, aynı zamanda barajlara yönelik sabotaj faaliyetlerine sahne olmuştur (Gülcü, 2004a: 136). 1957-58 yıllarında yapılan sabotaj girişiminden yaklaşık 8 yıl sonra yani 31/01/1966 yılında Milli Güvenlik Kurulunun 97 sayılı kararı ile barajların korunması gündeme gelmiştir (Gülcü, 2004a: 136). 21.02.1966 tarihinde Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığınca kanun tasarısı uygun bulunmuş, “Müesseselerde Özel Muhafaza Teşkilatı Kanunu Tasarısı” hazırlanmış ancak 30.04.1953 tarihli ve 4/685 sayılı Sabotajlara Karşı Koruma Kanunu’ na dayandırılarak 6/5968 sayıyla “Barajları Koruma Yönetmeliği” yürürlüğe sokulmuştur. Gülcü’ ye göre herhangi bir özel güvenlik yasasına dayandırılmadan çıkartılan söz konusu yönetmeliğin hukuki değeri son derece tartışmalıdır (Gülcü, 2004a: 136, 137).

1971 muhtırasından sonra özel güvenlik yasası hazırlama görevi İçişleri Bakanlığına verilmiştir. 12/03/1971 tarihinde Sıkı Yönetim Komutanlığı, barajların korunmasına dair özel muhafaza teşkilatı kurulması için kanunun biran önce çıkartılması istenmiştir (Gülcü, 2004a: 138). Bu bağlamda “Sabotajlara karşı Koruma Teşkilleri” veya “Sabotajları Önleme ve Koruma Zabıtası “ adında hususi bir zabıta teşkil edilmiş ancak kurulumu gibi daha birçok konuda özel güvenliğin ruhuna uygun düzenleme yapılmamıştır (Gülcü, 2004a: 139).

1973 yılında ise İçişleri Bakanlığınca hazırlanan “Müesseselerde Özel Koruma Teşkilatı Kurulması Hakkında Kanun Tasarısı” incelemeye sunulmuştur. Tasarı TBMM İçişleri Komisyonunca görüşülmemiş, 17.02.1975 tarihinde Adalet Komisyonunca görüşülerek anayasaya aykırılığı gerekçesiyle reddedilmiştir (Gülcü, 2004a: 139) 1977 yılında İçişleri Bakanlığı tasarının yenilenmesi ve tekrar gündeme gelmesini teklif etmiş ancak kabul edilmemiştir.

1978 yılında tasarının tekrar görüşülmesi için komisyon oluşturularak 33 maddelik “Banka ve Diğer Kurum ve Kuruluşların Korunması ve Güvenliğinin Sağlanması Hakkında Kanun tasarısı” hazırlanmış, 1980 yılında yine aynı gerekçeyle reddedilmiştir (Gülcü, 2004a: 143).

4.3.1.2. 1981' den Sonraki Dönem

1980 yılında görüşülen tasarıya bazı eklemeler yapılarak “Bazı Kurum ve Kuruluşların Korunması ve Güvenliklerinin Sağlanması Hakkında Kanun Tasarısı” hazırlanmıştır. Tasarı 19.12.1980 tarihinde Başbakanlığa, 10.02.1981 yılında Bakanlar Kurulunda görüşülmüştür (Gülcü, 2004a: 150). İçişleri Komisyonun 20.05.1981 tarihli raporuyla tasarı kabul edilmiş ve 24.07.1981 tarihinde 2495 sayıyla yürürlüğe girmiştir.

Yasada birçok hukuka aykırılık teşkil eden ve özel güvenliğin temel standartlarına aykırı husus vardır. Cezalar adaletsiz ve dengesiz dağıtılmış ayrıca yakalama yetkisi dışındaki kimlik sorma, arama, zapt etme yetkileri tanınmamıştır. Gülcü ‘ye göre diğer boşluklar ise yabancıların ülkemizdeki faaliyetleri ve özel güvenlik mali sorumluluk sigortası hakkında hüküm bulunmamasıdır (Gülcü, 2004a:151).

Yasayla ilgili 1990’ lı yıllarda çeşitli değişiklik çalışmaları yapılmıştır. Son olarak 1999 yılında yeni bir kanun tasarısı gündeme gelmiş fakat kanunun ruhu açısından 2495’ e bağlı kalan, hukuki problemlerin çözülemediği bir tasarı öne sürülmüştür. 14.04.2004 yılında söz konusu tasarıdan tamamen vazgeçilerek İçişleri Alt Komisyonu yeni bir tasarı hazırladı. Böylece 5188 sayılı “Özel güvenlik Hizmetlerine Dair Kanun” 01.06.2004 tarihinde yürürlüğe girdi (Gülcü, 2004a:167, 168). Kanunla beraber 2495 sayılı yasa tamamen yürürlükten kaldırılmış, eğitim ve hizmet alanında önemli değişiklikler yapılmıştır. Bu haliyle ve getirdiği birçok yenilikle kanun temel özel güvenlik standartlarını yansıtmaktadır.

5188 sayılı kanunun yürürlüğe girdiği döneme kadar yapılan kanun tasarılarının reddi temelde aynı nedenlere dayanmaktadır. Genel olarak kanun tasarılarının ret nedenleri şunlardır:

1. Anayasaya aykırı
2. Güvenlik hizmetleri kamu hizmetlerinin başında gelir ve özel kesime devredilemez. Kamu hizmetleri devlet tarafından ifa edilmelidir ve özel güvenlik devlet memuru olmadığından kamu hizmeti yapması sakınca oluşturur.
3. Ceza Muhakemeleri uygulamalarını kim yapacak, genel kolluğun yetkileriyle karışıklık ortaya çıkar ve çift başlılık hakim olur.

4. Özel kolluk ile genel kolluk arasında sürtüşme yaşanır.
5. Emniyeti sağlamak devletin işidir, özel sektöre emniyeti sağlama görevi verilirse devlet zaafa uğrayacaktır
6. Özel güvenliğin başında özel kişiler bulunacağından ve özel güvenlik kamu hizmeti yapacağından, özel kişiler farklı emelleri için özel güvenliği yönlendirebilirler.

Aynı gerekçelerin ve korkuların muhtemelen ileride hazırlanacak bir özel dedektiflik yasasında yer alması muhtemeldir.

4.3.2. Özel Güvenlik Hizmetlerini Yürüten Kuruluşlar

4.3.2.1.Özel Güvenlik Şirketleri

5188 sayılı kanunla beraber özel güvenlik şirketleri 3 kategoriye ayrılmıştır. Sadece koruma ve güvenlik hizmeti sunan şirketler, alarm izleme merkezleri ve özel güvenlik eğitim şirketleridir.

Özel güvenlik şirketi kurabilmek için İçişleri Bakanlığında faaliyet izin belgesi almak gerekmektedir. Özel güvenlik şirketinin ticari faaliyet alanı koruma ve güvenlik olmalıdır ve bunun dışında herhangi bir faaliyette bulunamaz. Faaliyet izni almış bir şirket şube açtığı takdirde en geç 1 ay içerisinde ilgili valiliğe ve İçişleri Bakanlığına bildirimde bulunmalıdır. Şirketteki hisse devirleri veya şirkete başka ortak alımı gibi konularda ise sadece bakanlığa bildirim yapmak yeterli olacaktır (5188, Mad. 5).

Şirketler yabancı ülkelerde faaliyet gösterebileceği gibi yabancı şirketlerde ülkemizde faaliyet gösterebilir ancak ülkeler arası karşılıklı mütekabiliyet esası şartı gereklidir. Faaliyet izni almış şirketlerin 3. kişilere hizmet sunmadan en az 1 hafta önce ilgili valiliğe başvurmaları gerekmektedir (5188, Mad. 5).

Özel güvenlik şirketlerinin başında mutlaka yönetici bulunmak zorundadır ve yöneticinin bazı şartlara haiz olması gerekmektedir. Özel güvenlik şirketlerinin kurucu ve yöneticileri Türk Vatandaşı olmalı, kamu haklarından yasaklı olmamalıdır (5188, Mad. 10/a, 10/d). Ayrıca kanunun 10/d bendinde belirtilen suçları işlememeleri, yöneticinin 4 yıllık fakülte mezunu olması ve özel güvenlik temel eğitimini başarıyla tamamlaması gerekmektedir. Kurucuların eğitim şartı yoktur, sadece yöneticiler eğitim

şartına tabi tutulur. Kurucu ve yöneticilerin şartları kaybetmesi halinde en az 2 ay içerisinde eksiklik giderilmeli, şartları kaybeden kurucu veya yönetici derhal değiştirilmelidir. Aksi halde faaliyet izni iptal edilmektedir.

Özel güvenlik şirketi faaliyet izni alabilmek için ilgili yönetmeliğin 10. maddesinde yazan evraklarla beraber İçişleri Bakanlığına başvuru yapılır. Bilgi ve belgelerin incelenmesinden sonra kurucu ve yöneticilerin güvenlik soruşturması yaptırılır. Soruşturma neticesi hak kazanan şirketlere harcın yatırılmasını müteakiben Özel Güvenlik Şirketi Faaliyet İzin Belgesi düzenlenir. Özel güvenlik şirketi ayrıca eğitim kurumu kurabilir, alarm merkezi çalıştırabilir fakat bunların yapılabilmesi için ayrıca harç yatırılarak faaliyet izin belgeleri ayrı ayrı düzenlenir.

Özel güvenlik alarm izleme merkezi kurmak için izin sadece ilgili valilikten alınır (Yön., Mad. 23). Eğer telsiz frekansı kullanılacaksa ayrıca frekans tahsisi ve izni için Telsiz Genel Müdürlüğünden izin almak gerekmektedir (Domaç, 2006: 80). Özel güvenlik eğitim kurumu kurabilmek için yine faaliyet iznini ayrıca bakanlıktan almak gerekmektedir. Eğitim kurumlarının şubeleri için ayrı ayrı harç yatırılır ve faaliyet izni alınır. Eğitim kurumunun yönetmelik ve genelgede belirtilen standartları taşıması gerekmektedir.

4.3.2.2. Özel Güvenlik Birimleri

Eski 2495 sayılı kanun sadece kurum ve kuruluşların kendi bünyelerinde özel güvenlik birimi kurmalarına müsaade ediyordu. Bu yönüyle 5188 'de bahsedilen özel güvenlik birimleri eski kanunla örtüşmektedir. Yani kurum ve kuruluşlar kendi güvenliklerini kendileri sağlamak üzere bünyelerinde özel güvenlik müdürlüğü oluşturabilirler. Özel güvenlik birimi oluşturmak demek diğer özel şirketlerden hizmet alınamaz anlamını taşımamaktadır (5188, Mad. 3). İsterlerse aynı zamanda bir veya birkaç şirketten de hizmet satın alabilirler.

4.3.3. Özel Güvenlik İzinleri

Özel güvenlik izinleriyle ilgili merkezi idare sadece faaliyet ve şirketlerin açılımla yetkili olup hizmet boyutunda vali ve komisyonlar yetkilidir. Böylece yerel bir yapıya kavuşturulmuştur fakat komisyonlarda belediye temsilcisi yoktur.

4.3.3.1.Şirket Faaliyet İzinleri

Özel güvenlik şirketi ve özel güvenlik eğitim kurumu faaliyet izinleri içişleri bakanlığından alınmaktadır. Özel güvenlik alarm izleme merkezi ve özel güvenlik birimi izni ise valiliklerden alınır. İzinsiz faaliyet gösterildiği takdirde 5188 sayılı yasada adli cezalar ve yaptırımlar düzenlenmiştir.

4.3.3.2. Özel Güvenlik Hizmeti Alma İzni

5188 sayılı kanunun 3. maddesi 2. paragrafında “Kişi ve kuruluşların talebi üzerine, koruma ve güvenlik ihtiyacı dikkate alınarak, güvenlik hizmetinin istihdam edilecek personel eliyle sağlanmasına, kurum ve kuruluşlar bünyesinde özel güvenlik birimi kurulmasına ya da bu hizmetin güvenlik şirketlerine gördürülmesine izin verilir.” denilmektedir.

Güvenlik hizmetine ihtiyaç duyan kişi, kurum ve kuruluşlar hizmetin mahiyetini, konusunu, nasıl yerine getirileceğini, kaç güvenlik görevlisi çalıştırılacağını, kullanılacak donanım, araç gereç, silah ve teçhizatı ilgili valiliğe bildirirler. İl özel güvenlik komisyonu inceleme yaparak özel güvenlik izni alınmasına karar verir ve yönetmelik EK-1 ‘de belirtilen belge düzenlenir (Yön. Mad. 8). Böylece özel güvenlik hizmeti alma konusunda izin verilmiş olur. İzni alan kişi, kurum veya kuruluş herhangi bir özel güvenlik şirketiyle sözleşme yaparak hizmet satın alabilir.

Hizmeti veren ilgili güvenlik şirketi koruma ve güvenlik planı hazırlar ve 30 gün içerisinde ilgili valiliğe gönderir. Valilik planın değiştirilmesi yada eksikliklerin 30 gün içerisinde giderilmesini isteyebilir (Yön. Mad. 12). Ayrıca korunacak yerde görevlendirilen personel en geç 15 gün içerisinde yönetmelikte belirtilen belgelerle beraber valiliğe bildirilmelidir (5188, Mad. 11; Yön. Mad., 8, 20). İşten ayrılan ya da işine son verilen özel güvenlik görevlileri yine 15 gün içerisinde valiliğe bildirilmelidir.

Mülki Amir lüzum gördüğü taktirde genel ve özel kolluğa ek önlem aldırma yetkisine sahiptir, Genel Kolluk özel kolluğun görev alanında yetkileri aynen devam eder ve özel kolluk, genel kolluk amirinin emrine girer (İl İdaresi Kanunu mad. 4/1, 9/1, 11 ; 5188 mad. 6, 7).

4.3.3.2.1. İzne Tabi Hizmet Çeşitleri

Özel güvenlik hizmetlerinin mahiyeti bina ve tesislerin korunması, kişilerin silahlı özel güvenlik görevlilerince korunması, değerli eşya ve para nakilleri, toplu etkinliklerde güvenlik tedbirleri, toplu taşıma araçlarına ait terminal, istasyon, liman, havaalanı gibi yerlerin korunması şeklinde sınıflandırabiliriz. Bu hizmetler üniforma ile yapılmak zorundadır ancak sivil görevli için ayrıca komisyondan izin almak gerekmektedir.

4.3.3.2.2. Geçici ve Acil Hallerde İzin

Konser, toplantı, sahne gösterileri, bir işyerinin açılışı gibi toplu etkinlikler ile nakil hizmetlerinde geçici ve acil bir durum söz konusudur. Bu durumda komisyon kararı olmaksızın vali direkt izin verebilmektedir.

4.3.3.3. Özel Güvenlik Görevlisi Çalışma İzni

Özel güvenlik temel eğitimini başarıyla tamamlayan kişilerin, özel güvenlik sektöründe çalışabilmek için valilikten çalışma izni almaları gerekmektedir (5188, Mad. 11). Valiliğe yönetmelikte belirtilen belgeler ibraz edilmelidir (Yön. Mad. 17). Başvuru yapan silahlı izin alacak kişilere güvenlik soruşturması, silahsız izin alacaklara ise sadece arşiv araştırması yapılır. Güvenlik soruşturması olumlu olanlara, ruhsat harcını yatırdıkları takdirde, kendilerine beş yıl süreyle geçerli “Özel Güvenlik Görevlisi Kimlik Kartı” verilir. Kanununun 10. maddesinde belirtilen Özel güvenlik görevlilerinde aranan şartlardan herhangi birisi kaybedildiği takdirde çalışma izni iptal edilir (Yön. Mad. 17). Valilikten alınan kimlik kartı Türkiye'nin her yerinde geçerlidir, yani ayrıca yenilenmesi gerekmez. Kimlik kartı görev esnasında görünür vaziyette yakaya takılı olmalıdır. Kimlik kartı olmadan özel güvenlik görevlisi hiçbir yetkisini kullanamaz.

4.3.3.3.1. Çalışma İzni İstenmeyecek Haller

Genel kollukta en az 5 yıl çalıştıktan sonra kendi istekleriyle ayrılanlar yada emekli olanlar için eğitim şartı aranmaksızın valiliklere başvurarak 5 yıl geçerli çalışma izni alabilirler (5188, Mad. 11). Ayrıca üniversitelerin güvenlik fakültelerinden yada

meslek yüksek okullarından mezun olanlar da aynı hakka sahiptir fakat silahlı görev için eğitim şartı aranmaktadır (Yön. Mad. 17).

4.3.4. Özel Güvenlik Komisyonu

Özel güvenlikle ilgili kararları almak üzere il bünyesinde Özel Güvenlik Komisyonları kurulur. Komisyonun başkanlığını vali yardımcısı yapar ve diğer üyeler, il emniyet müdürlüğü temsilcisi, il jandarma komutanlığı temsilcisi, ticaret odası başkanlığı temsilcisi, sanayi odası başkanlığı temsilcisinden oluşur. Sanayi odasının bulunmadığı illerde komisyona ticaret ve sanayi odası başkanlığının temsilcisi katılır. Komisyonda alınan kararlar oy çokluğuyla kabul edilir ve çekimser oy kullanılamaz. Oyların eşit olduğu durumlarda ise başkanın taraf olduğu karar geçerli sayılır (5188, Mad. 4).

4.3.4.1. Özel Güvenlik Komisyonunun Görevleri

Yönetmelik madde 6' da özel güvenlik komisyonunun görevleri şunlardır: “a) İşi veya konumu sebebiyle korunma ihtiyacı duyan kişinin talebi üzerine, özel güvenlik personeli istihdam etmek veya özel güvenlik şirketlerinden hizmet satın almak suretiyle güvenliğin sağlanmasına karar vermek, b) Kurum ve kuruluşların talebi üzerine, işyerinin, çalışanların ve tesislerin özel güvenlik birimi kurmak veya özel güvenlik şirketlerinden hizmet satın almak suretiyle güvenliğin sağlanmasına karar vermek, c) Özel güvenlik hizmetini yerine getirecek azami personel sayısını, bulundurulabilecek veya taşınabilecek silah ve teçhizatın miktar ve niteliğini, gerektiğinde kişiler, özel güvenlik birimleri veya özel güvenlik şirketleri tarafından alınacak fiziki ve aletli güvenlik tedbirleri belirlemek, d) Para ve değerli eşya naklinde veya geçici süreli koruma ve güvenlik hizmetlerinde kullanılmak üzere özel güvenlik şirketlerince ve eğitimde kullanılmak üzere özel eğitim kurumlarında bulundurulabilecek veya taşınabilecek silah sayısını ve niteliğini belirlemek, e) Koruma ve güvenlik hizmetinin yerine getirileceği alanı belirlemek ve zorunlu hallerde görev alanını genişletmek, f) Para ve değerli eşya nakli veya cenaze töreni gibi kamuya açık ya da umumi mahallerde sağlanan özel güvenlik hizmetlerinde kamu hürriyetlerinin korunması amacıyla gerektiğinde sınırlandırıcı kararlar almak, g) Özel güvenlik uygulamasının sona

endirilmesine ilişkin talepleri karara bağlamak, h) Özel güvenlik faaliyetleriyle ilgili denetim sonucunda, valinin talebi üzerine alınacak tedbirleri kararlaştırmak, i) Kanun ve Yönetmelikte belirtilen diğer hususlar ile vali tarafından görüşülmesi istenen konuları görüşüp karara bağlamak.”

4.3.5. Özel Güvenlik Eğitimi

Özel Güvenlik Hizmetlerine Dair Kanununun 14. maddesi ve yönetmeliğin 5. bölümünde bulunan maddeleri özetleyecek olursak:

Özel güvenlik eğitimi genel olarak temel eğitim ve yenileme eğitimi olarak iki kategoriye ayrılmıştır. Özel güvenlik temel eğitimi 90 saat silahsız eğitim, 30 saat silahlı eğitim olmak üzere en az 120 saattir. Yenileme eğitimi ise temel eğitim alındıktan 5 yıl sonra en az 60 saattir. Eğitimler pratik ve uygulama şeklinde yapılır ve eğitim sonunda yapılacak sınavda başarılı olan adaylara valilikçe sertifika verilir.

Silahsız eğitim almak için en az ortaokul mezunu olmak ve 18 yaşından gün almak gerekirken, silahlı eğitim almak için 21 yaşından gün almak ve lise veya dengi okul mezunu olmak gerekmektedir. Eğitimde gösterilecek dersler ve eğiticiler için aranacak şartlar yönetmelikte belirtilmiştir. Deniz limanı, havaalanı gibi özellik isteyen yerlerdeki güvenlik eğitimleri kanunda ayrı tutulmuştur.

Eğitim kurumları işleri bakanlığı bünyesinde oluşturulabileceği gibi özel kişi veya kuruluşlar tarafından da açılabilir. Mütakabiliyet esasları doğrultusunda yabancı şirketler eğitim kurumu açabileceği gibi eğitim kurumlarında yabancı eğiticiler de kullanılabilir.

Üniversiteler bünyelerinde güvenlik fakültesi yada meslek yüksek okulu oluşturabilirler fakat buradan mezun olanlar silahsız eğitim almış sayılırlar. Silahlı eğitim için ayrıca 30 saat ders görmeleri gerekmektedir. Bununla beraber genel kollukta en az 5 yıl çalışarak kendi isteğiyle ayrılmış yada emekli olmuş kişilerin temel eğitimi almalarına gerek yoktur ve 5 yıl sonra yenileme eğitimi almaları gereklidir.

4.3.6. Özel Güvenlik Görevlilerinin Yetkileri

Özel güvenlik görevlilerine kanunla beraber kamu kolluğuna tanınan bir takım yetkiler verilmiştir. Kanunun 7. maddesi özel güvenlik görevlilerinin yetkilerini düzenlemektedir fakat özel güvenlik görevlisi bu yetkilerini sadece görev alanında ve görev süresince kullanabilir. Ayrıca kimlik kartları görünecek bir şekilde yakaya takılı olmak zorundadır (5188, Mad. 9). Ayrıca Adli ve Önleme Araması Yönetmeliği (AÖAY) madde 21' de özel güvenlik görevlilerinin yetkileri yer almaktadır. Özel güvenlik görevlisi görevli olduğu güzergâhı ancak işlenmiş bir suçun sanığının takibi, suç işleyeceğinden kuvvetle şüphe edilen kişinin takibi, dışarıdan yapılan saldırılara karşı tedbir alınması, para ve değerli eşya nakli gibi güzergâh ifade eden durumlarda uzatabilir. Bunun haricinde komisyon kararı olmadan görev alanı uzatılamaz.

4.3.6.1. Kimlik Sorma yetkisi

Özel güvenlik görevlisinin kimlik sorma yetkisi kanunun 7/b ve 7/f maddelerinde düzenlenmiştir. Buna göre özel güvenlik görevlisi toplantı, konser, sahne gösterisi, spor müsabakası, cenaze ve düğün törenleri gibi toplu etkinlikler ile hava meydanı, liman, gar, terminal gibi yerlerde kimlik sorma yetkisine sahiptir.

PVSK 17' de polisin kimlik sorma yetkisini kullanmadan evvel öncelikle kendi kimliğini göstermesi gerektiği vurgulanmaktadır. Özel güvenlik görevlisi de kimlik sorma yetkisi kullanılmadan evvel öncelikle kendi kimliğinin yakasında takılı olması gerekmektedir. Sivil çalışan özel güvenlik görevlisi de kendini tanıtmalı, kimliğini ibraz etmelidir.

Kimlik kontrolünde güvenli mesafede durularak bilgiler teyit edilir, resim-mühür kontrolü yapılır. Kimlik ibraz edilmediğinde öncelikle araştırılmalı, makul şüphe değerlendirilmelidir. Sahte kimlik durumunda Resmi Evrakta Sahtecilik Suçu işlendiğinden (TCK Mad. 206) kişi yakalanır ve genel kolluğa teslim edilir. Kimlik bilgilerini doğru vermediği ve başkasının kimlik bilgilerini verdiği taktirde İftira Suçu işlendiğinden (TCK Mad. 267-268) şikayet varsa yine şahıs yakalanır ve genel kolluğa teslim edilir. Şahıs kimlik bilgilerini bilerek vermiyorsa bu suç değildir ancak makul

şüphe değerlendirilmeli, kabahatler kanununa göre işlem yapılması için genel kolluğa haber verilmelidir (5326 SK, Mad. 40).

Kimlik sorma esasen aramayı tamamlayıcı bir unsurdur, öncelikle durdurma söz konusudur, durdurma da geçici hürriyetin kısıtlanması sayılacağından (birçok hukukçuya göre) süre kısa tutulmalı, uzatılmamalıdır. Aksi halde hürriyeti kısıtlayıcı bir durumla karşılaşmak mümkündür.

4.3.6.2. Arama Yetkisi

Arama, gizlinin ortaya çıkarılmasıdır. Bir aracın içerisinde görünen silahın araç içersinden alınması gibi aleni durumlar arama sayılmaz. Arama kişilerin üstlerinde, eşyalarında, konutlarında, araçlarında, özel kağıtlarında ve bunun gibi yerlerde usulüne uygun hakim kararı veya gecikmesinde sakınca bulunan durumlarda makul şüphe varsa yetkili merciin emriyle de yapılabilir ve anayasada güvence altına alınmıştır (AY Mad. 20). Makul şüphe hayatın akışına göre genellikle duyulan somut şüphedir, durum, tavır, ihbar ile desteklenmeli, bir şeyin bulunacağına veya bir kişinin yakalanacağına dair somut olgular bulunmalıdır (AÖAY Mad. 6). Kural olarak gece arama yapılmaz, aramada ele geçen belgeler incelenemez, zarfa konularak mühürlenir. Özel güvenlik görevlisinin arama yetkisini kullanması için genel olarak mahkeme kararı gereklidir fakat bu durumda sadece genel kolluğun gözetiminde arama yapabilirler.

4.3.6.2.1. Önleme Araması

Arama önleme araması ve adli arama olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Önleme araması suç işlenmesinin önlenmesi amacıyla yapılan aramadır ve AÖAY Mad. 19' da geniş bir şekilde tanımlanmıştır. AGHKY Mad. 14' de "Görev alanında, can ve mal güvenliğinin ve kamu düzeninin sağlanması, suç işlenmesinin önlenmesi, taşınması veya bulundurulması yasaklanmış her türlü silah, patlayıcı madde veya eşyanın tespit edilmesi amacıyla detektörle, x-ray cihazından geçirerek veya Kanunda belirtilen durumlarda gerektiğinde üst araması yapılabilir." denilerek özel güvenlik görevlisinin önleme arama yetkisi tanımlanmıştır. Yine AÖAY Mad. 18/i' de, "..Elektromanyetik aygıtlar ve dedektör köpekleri aracılığıyla yapılan tarama şeklindeki denetimler.." kolluk

tarafından kendiliğinden yapılacak denetim olarak kabul edilmiş ve hakim kararına gerek duyulamamıştır.

Buna göre 5188 Mad, 7/a, 7/b' de Özel güvenlik görevlisi güvenliği sağlanan yerin girişlerinde, hava meydanı, liman, gar, terminal gibi yerlerde, toplantı, konser, sahne gösterisi, spor müsabakası, cenaze ve düğün törenlerinde kişileri duyarlı kapıdan geçirme, üstlerini dedektörle arama, eşyalarını x-ray cihazından geçirme yetkisinden bahsedilmektedir.

Ayrıca (5188, Mad. 7/e), “Yangın, deprem gibi tabii afet durumlarında ve imdat istenmesi halinde görev alanındaki işyeri ve konutlara girme.” yetkisinden bahsedilmekte ve özel güvenlik görevlisi bu durumlarda can ve mal tespiti için arama yapabilmektedir.

5188 Mad. 7/1 : “Kişinin vücudu veya sağlığı bakımından mevcut bir tehlikeden korunması amacıyla yakalama.” Şeklinde ve önleme yakalaması yetkisinden bahsedilmektedir. Özel güvenlik görevlisi bu durumda herhangi bir madde veya aletin tespit edilmesi ve böylece kişinin korunması için önleme araması yetkisine sahip olacaktır.

4.3.6.2.2. Adli Arama

Adli arama suç işlendikten sonra yapılan aramadır ve CMK Mad. 117' da “Yakalanabileceği veya suç delillerinin elde edilebileceği hususunda makul şüphe varsa; şüphelinin veya sanığın üstü, eşyası, konutu, işyeri veya ona ait diğer yerler aranabilir.” denilmektedir. CMK 117' de ise “Şüphelinin veya sanığın yakalanabilmesi veya suç delillerinin elde edilebilmesi amacıyla, diğer bir kişinin de üstü, eşyası, konutu, işyeri veya ona ait diğer yerler aranabilir.” denilmektedir.

AÖAY Mad. 5' de ise adli aramanın tanımı şu şekilde yapılmıştır: “Suç işleyen kişinin yakalanması için, suç işlediği yönünde makul şüphe bulunan kişinin yakalanması için, işlenen suça iştirak ettiğine veya yataklık ettiğine dair makul şüphe bulunan kişinin yakalanması için, suçun iz, eser, emare veya delillerinin elde edilmesi için kişinin konutunda, işyerinde, kendisine ait diğer yerlerde, üzerinde, özel kâğıtlarında, eşyasında yapılan aramadır.”

Yine CMK ve AÖAY hükümlerine göre adli arama hakim kararıyla yapılır, gecikmesinde sakınca bulunan hallerde C.Savcısının yazılı emriyle yapılır. C.Savcısına bilgi verilemiyorsa kolluk amiri gündüzleyin kamu alanlarında arama kararı verebilir, arama sonuçlarını C.Sav. derhal yazılı bildirmelidir. Geceleyin ve kapalı alanlarda kolluk amiri arama kararı veremez.

Anlaşılacağı üzere özel güvenlik görevlisi önleme aramasında olduğu gibi adli aramada da hakim kararı varsa ancak genel kolluğun gözetiminde arama yapabilmektedir. Fakat 5188 sayılı kanunun 7/c bendinde: "1412 sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun 127 nci (CMK 90) maddesine göre yakalama ve yakalama nedeniyle orantılı arama." yetkisinden bahsetmektedir. Yani özel güvenlik görevlisi bir suç nedeniyle yakaladığı kimsenin suç delilini yok etmesinin önlenmesi ya da üzerindeki teklikeli eşyanın tespiti için mahkeme kararı olmaksızın kişinin üzerini sıvazlayarak arayabilmektedir. Örneğin kişinin cebine elini sokamaz ve cebin içersindekileri dışarı çıkaramaz, sadece cebin yüzeyinden eliyle sıvazlar. Eğer silah, bıçak ve buna benzer şüpheli bir eşya var ise sadece o eşyayı almak için kişinin cebini karıştırabilir. İşte kanunda belirtilen orantılı arama yetkisi budur.

4.3.6.3. Yakalama Yetkisi

Yakalama yetkisi gözaltına alma yetkisinden son derece farklı bir yetkidir. Fakat özel güvenlik görevlilerince yakalama yetkisi çoğu kez gözaltına alma şeklinde bilinmektedir. Gözaltına alma yetkisi C. Savcısındır ve yazılı emriyle genel kolluğun nezarethanede tutma yetkisi anlamına gelir. Yakalama ise geçici olarak hürriyetin kısıtlanmasıdır ve özel güvenlik görevlisi yakaladığı kişileri derhal genel kolluğa bildirmek ve teslim etmekle yükümlüdür. 5188 sayılı kanunun 7. maddesinin c, d, ı, j bentlerinde yakalama yetkisi düzenlenmiştir. Adli yakalama ve önleme yakalaması şeklinde ikiye ayrılmaktadır.

5188 Mad. 7/c' de: "1412 sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun 127 nci (CMK 90) maddesine göre yakalama ve yakalama nedeniyle orantılı arama" şeklindedir ve adli yakalama yetkisinden bahsedilmektedir. Kanunun 7/d bendi: "Görev alanında, haklarında yakalama, tutuklama veya mahkûmiyet kararı bulunan kişileri yakalama ve arama." adli yakalama yetkisinden bahsetmektedir. 7/j bendinde: "Olay yerini ve

delilleri koruma, bu amaçla Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun 157 nci maddesine göre yakalama.” şeklindedir ve adli yakalamayla ilgilidir. Önleme yakalaması ise kanunun 7/1 bendinde: “Kişinin vücudu veya sağlığı bakımından mevcut bir tehlikeden korunması amacıyla yakalama.” şeklinde düzenlenmiştir.

4.3.6.4. Emanete Alma Yetkisi

Alıkoyma yetkisi kural olarak hâkimindir, acil hallerde C.Savcısı da karar verir fakat 24 saat içerisinde hâkim onayına sunulmalıdır. Özel güvenlik görevlisi aramalarda ele geçen materyali tutanakla belirler ve derhal genel kolluğa bilgi vererek teslim edilir. Bu aşamadan sonra eşyanın alı konulup konulmayacağına C. Savcısı karar verir ve hâkim onayına sunar. Emanete alma yetkisi adli amaçlı emanete alma, önleme amaçlı emanete alma ve buluntu eşyayı emanete alma şeklinde üçe ayrılmaktadır. 5188 sayılı kanun Mad. 7/g bendinde: “Genel kolluk kuvvetlerine derhal bildirmek şartıyla, aramalar sırasında suç teşkil eden veya delil olabilecek ya da suç teşkil etmemekle birlikte tehlike doğurabilecek eşyayı emanete alma.”, madde 7/h bendinde ise terk edilmiş veya buluntu eşyayı emanete alma yetkisinden bahsedilmektedir.

4.3.6.5. Zor Kullanma Yetkisi

2559 sayılı PYSK ek 6. maddesinde zor kullanmanın tanımı şu şekilde yapılmıştır: “Zor kullanma, direnme ve saldırının mahiyetine ve derecesine göre etkisiz hale getirilecek şekilde kademeli olarak artan nispette bedeni kuvvet, maddi güç ve kanuni şartları gerçekleştiğinde her çeşit silah kullanma yetkilerini ifade eder.” Yakalama ve Gözaltına Alma Yönetmeliği (YGAY) Madde 7’ de ise: “Yakalanan kişinin direnmesi, saldırıya yeltenmesi veya saldırıda bulunması hallerinde kendisine kelepçe takılır. Yakalanan kişinin kaçma ihtimali varsa kelepçe takılması kolluk kuvvetinin takdirine bağlıdır.” denilmektedir.

5188 sayılı kanun mad. 7/k’ da Türk Medeni Kanununun 981 inci maddesine, Borçlar Kanununun 52 nci maddesine, Türk Ceza Kanununun 49 uncu (Yeni TCK 24) maddesinin birinci fıkrasının (1) ve (2) numaralı bentlerine göre zor kullanma yetkisi düzenlenmiştir. Bu madde aynı zamanda hukuka uygunluk nedenlerini içermektedir.

4721 Sayılı Medeni Kanun Madde 981: “Zilyet, her türlü gasp veya saldırıyı kuvvet kullanarak defedebilir. Zilyet, rızası dışında kendisinden alınan şeyi taşınmazlarda el koyanı kovarak, taşınırlarda ise eylem sırasında veya kaçarken yakalananın elinden alarak zilyetliğini koruyabilir. Ancak, zilyet durumun haklı göstermediği derecede kuvvet kullanmaktan kaçınmak zorundadır.” denilmektedir.

Borçlar Kanunu Madde 52’ de ise meşru müdafaa, ıstırar ve kendi hakkını vikaye için kuvvet kullanılması durumlarından bahsetmektedir.

Buna göre:

- 1. Meşru Müdafaa:** “Meşru müdafaa halinde mütecevizin şahsına veya mallarına yapılan zarardan dolayı tazminat lazım gelmez.”
- 2. Zaruret Hali:** “Kendisini veya diğerini zarardan yahut derhal vuku bulacak bir tehlikeden vikaye için başkasının mallarına hâlel iras eden kimsenin borçlu olduğu tazminat miktarını hâkim, hakkaniyete tevfikân tayin eder.”
- 3. Zorda Kalma:** “Kendi hakkını vikaye için cebri kuvvete müracaat eden kimse hal ve mevkie nazaran zamanında hükümetin müdahalesi temin edilemediği yahut hakkının ziyaa uğramasını yahut hakkının kullanılması hususunun pek çok müşkül olmasını meni için başka vasıtalar mevcut olmadığı takdirde, tazminat itasıyla mükellef olmaz.” şeklindedir.

4.3.6.5.1. TCK ‘ya Göre Zor Kullanma:

- 1. Kanunun hükmünü İcra (TCK 24/1):** Kanunun hükmünü yerine getiren kimseye ceza verilmez.
- 2. Yetkili Merciiin Emrini İcra (TCK 24/2):** Yetkili bir merciden verilip, yerine getirilmesi görev gereği zorunlu olan bir emri uygulayan sorumlu olmaz.
- 3. Meşru Müdafa ve Zorunluluk Hali (TCK 25):** Birinci bent de meşru müdafa halinden söz etmektedir. Buna göre: “Gerek kendisine ve gerek başkasına ait bir hakka yönelmiş, gerçekleşen, gerçekleşmesi veya tekrarı muhakkak olan haksız bir saldırıyı o anda hal ve koşullara göre saldırı ile orantılı biçimde defetmek zorunluluğu ile işlenen fiillerden dolayı faile ceza verilmez.” şeklinde belirtilmektedir. İkinci bent de ise: “Gerek kendisine gerek başkasına ait bir hakka yönelik olup, bilerek neden olmadığı ve

başka suretle korunmak olanağı bulunmayan ağır ve muhakkak bir tehlikeden kurtulmak veya başkasını kurtarmak zorunluluğu ile ve tehlikenin ağırlığı ile konu ve kullanılan vasıta arasında orantı bulunmak koşulu ile işlenen fiillerden dolayı faile ceza verilmez.” denilmektedir.

4.3.6.6. Silah Taşıma ve Kullanma Yetkisi

Silah taşıma yetkisi özel güvenlik hizmetlerinde istisnai bir yetkidir. Öncelikle silahsız hizmet ve güvenlik cihazlarının kullanımını önerilmekte, yetersiz kalıyorsa canlılar üzerinde kalıcı etkisi olmayan kimyasallara müsaade edilmektedir. Fakat görevin mahiyetine göre bu da yetersiz kalacaksa yarı otomatik tabancalar ile bir takım av silahlarına hatta uzun namlulu silahlara bile izin verilmektedir. 5188 sayılı kanunun 8. maddesi ile yönetmeliğin 23, 24, 25 .... 29, 30. maddeleri silah taşıma yetkisiyle ilgili düzenlemeleri içermektedir.

Silah taşıma yetkisiyle ilgili:

1. Miktarı, cinsi, sayısı, mühimmatı ÖG Komisyonunca karar verilir
2. Uzun namlulu silahlarda Gen. Kur. Başk. görüşü alınır.
3. Silah taşıyacak ÖGG 6136 sy.Kan. Hükümlerine uygun olmalıdır.
4. Ateşli silah, fişek ve tesisatları, özel oda ve kasada muhafaza edilmelidir.
5. Devir Teslim ve Rapor Defteri ve Silah Demirbaş Defterine kaydedilir.
6. Silahla görev yapan ÖGG, kimlik kartı ile Özel Güvenlik Silah Taşıma/Bulundurma Belgesini beraber taşımak zorundadır.

4.3.6.6.1. Silahlı ÖGG Çalıştırılmayacak Yerler:

1. Eğitim ve Öğretim Kurumları
2. Sağlık Tesisleri
3. Talih Oyunları İşletmeleri
4. İçkili Yerler

4.3.6.6.2. ÖGG Silahlı Görev Yapamayacağı Etkinlikler:

1. Özel Toplantılar
2. Spor Müsabakaları

3. Sahne Gösterileri
4. Benzeri Toplu Etkinlikler

4.3.6.6.3. Silahlı Görev Yapılabilecek Yerler

1. Kişi Koruma hizmetleri
2. Para ve değerli eşya nakli
3. Geçici süreli koruma ve güvenlik hizmetlerinde
4. Silah Eğitiminde kullanılmak üzere

4.3.7. Özel Güvenlik Hizmetlerinin Denetimi, Suç ve Cezalar

5188 sayılı kanunun 22. maddesi ile yönetmeliğin 43, 44, 45. maddelerinde denetleme hususlarına yer verilmektedir. Buna göre İçişleri Bakanlığı ve valilikler özel güvenlik şirketlerini, özel güvenlik birimlerini, özel eğitim kurumlarını kanun ve yönetmelik hükümlerinin yerine getirilip getirilmediği, yasak uygulama ve davranışların bulunup bulunmadığı, amacı dışında faaliyet gösterilip gösterilmediği hususunda her zaman denetleyebilir. Denetim sonunda yazılı ikazla 7 gün içinde tespit edilen hususun düzeltilmesi istenir.

Buna göre denetim konuları şunlardır:

1. Faaliyet izninin ve personelin çalışma izinlerinin geçerli olup olmadığı
2. Mali sorumluluk sigortasının yaptırılıp yaptırılmadığı
3. Üçüncü kişilere verilen koruma ve güvenlik hizmetlerine ilişkin sözleşmelerin usulüne uygun düzenlenip düzenlenmediği
4. Bu sözleşmelerin zamanında valiliğe bildirilip bildirilmediği
5. Görev alanına uyulup uyulmadığı
6. Silah ve teçhizatın ruhsatlı olup olmadığı
7. Silah ve teçhizatın usulüne uygun korunup korunmadığı
8. Kayıt ve defterlerin usulüne uygun tutulup tutulmadığı
9. Eğitim hizmetlerinin yönetmelik hükümlerine uygun yürütülüp yürütülmediği,

Rutin faaliyetlerde yada denetimlerde ortaya çıkan usule uymayan uygulamalardan dolayı kanunda adli ve idari suçlar ve cezalar düzenlenmiştir.

4.3.7.1. Adli Suçlar ve Cezalar

1. Özel Güvenlik İzni Almadan ÖGG istihdam etmek: 6 ay hapis, 6.000 ytl para cezası
2. İzinsiz ÖG Birimi Kurma: 1 yıl hapis, 20.000 ytl para cezası, ÖGŞ ve yönetici olamama
3. İzinsiz ÖG Eğitimi Verme:1 yıl hapis, 20.000 ytl para cezası, ÖGŞ ve yönetici olamama.
4. Faaliyet İzni Olmadan ÖGH Verme: 1 yıl hapis, 20.000 ytl para cezası, ÖGŞ ve yönetici olamama.
5. Çalışma İzni Olmaksızın ÖGG İstihdam Etmek:silahsız kişi başı 3.000 ytl para cezası, silahlı kişi başı 6.000 ytl para cezası ve 6 ay hapis
6. ÖG Mali S.Sigortası Yaptırmadan ÖGG Çalıştırma: 3.000 ytl para cezası
7. Faaliyet İzni Almadan Reklâm Yapma: 6 ay hapis, 10.000 ytl Para cezası

4.3.7.2. İdari Suçlar ve Cezalar

1. Zamanında Bildirimde Bulunmama: Özel güvenlik şirketleri hisse devirlerini ve şubelerini bakanlık ve valiliğe bildirmesi en geç 1 ay içerisinde bildirmek zorundadır. Koruma ve güvenlik hizmeti verilmeden en geç 1 hafta önce ilgili valiliğe başvurulmalı ayrıca göreve başlayan veya ayrılan özel güvenlik görevlisi en geç 15 gün içerisinde ilgili valiliğe bildirilmelidir. Aksi halde her bildirim için 1.000 ytl para cezası verilir.
2. Ek Önlemleri Almama: 2.000 ytl para cezası.
3. Grev Yasağına Uymama: 1.000 para cezası, özel güvenlik izni iptali, bir daha ÖGG olamama.
4. Ateşli Silahını Görev Alanı Dışına Çıkarma: 1.000 ytl para cezası, özel güvenlik izni iptali, bir daha ÖGG olamama.
5. ÖGG Başka İşte Çalıştırma Suçu: Her eylem için 1.000 ytl para cezası.
6. Kimlik Kartını Başkasına Kullandırma: 1.000 ytl para cezası, özel güvenlik izni iptali, bir daha ÖGG olamama.
7. Eksiklikleri Gidermeme: Faaliyet izninin iptali ve kurucu, yönetici olamama.

4.3.8. Özel Güvenlik Görevlisinin Faili Olabileceği Suçlar, Hakları ve Yasaklar

Özel güvenlik görevlisi görev alanında ve görev süresince kimliği yakasına takılı olmak şartıyla Türk Ceza Kanununun uygulanmasında kamu görevlisi yani memur sayılmaktadır. TCK Mad.6 'da kamu görevlisinin tanımı yapılmaktadır, buna göre kamu görevlisi , "kamusal faaliyetin yürütülmesine atama veya seçilme yoluyla ya da herhangi bir surette sürekli, süreli veya geçici olarak katılan kişi " ' dir. Dolayısıyla özel güvenlik görevlisinin işleyeceği suçlar memurun işleyeceği suçlarla aynı kategoride yer almakta yine özel güvenlik görevlisine karşı işlenebilecek suçlarda memura karşı işlenen suçlar gibi değerlendirilmektedir. Ayrıca kanunda özel güvenlik görevlilerinin hakları 2495 sayılı kanuna göre oldukça fazladır.

4.3.8.1. Özel Güvenlik Görevlisinin Faili Olabileceği Suçlar

Kanunda suç çeşitleri açıkça belirtilmemiş ancak özel güvenlik görevlilerinin memuriyet sıfatından dolayı işleyebileceği suçlar aşağıda ele alınmıştır.

1. Rüşvet

Görevinden dolayı herhangi bir menfaat temin eden özel güvenlik görevlisi rüşvet suçunu işlemiş sayılacaktır. TCK 252. maddesinde, "Rüşvet, bir kamu görevlisinin, görevinin gereklerine aykırı olarak bir işi yapması veya yapmaması için kişiyle vardığı anlaşma çerçevesinde bir yarar sağlamasıdır. Rüşvet alan kamu görevlisi, dört yıldan oniki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Rüşvet veren kişi de kamu görevlisi gibi cezalandırılır. Rüşvet konusunda anlaşmaya varılması halinde, suç tamamlanmış gibi cezaya hükmolunur" denilmektedir.

1. Zimmet

Korumak ve güvenliğini sağlamakla yükümlü olduğu bölge özel güvenlik görevlisine emanet edilmiştir. TCK 247. maddesinde "Görevi nedeniyle zilyetliği kendisine devredilmiş olan veya koruma ve gözetimiyle yükümlü olduğu malı kendisinin veya başkasının zimmetine geçiren kamu görevlisi, beş yıldan oniki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır." denilmektedir.

3. Görevi Kötüye Kullanma

TCK 257' de, "Kanunda ayrıca suç olarak tanımlanan haller dışında, görevinin gereklerine aykırı hareket etmek suretiyle, kişilerin mağduriyetine veya kamunun

zararına neden olan ya da kişilere haksız bir kazanç sağlayan kamu görevlisi, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.” denilmektedir.

4. Görevi İhmal

TCK 257’ de, “Kanunda ayrıca suç olarak tanımlanan haller dışında, görevinin gereklerini yapmakta ihmal veya gecikme göstererek, kişilerin mağduriyetine veya kamunun zararına neden olan ya da kişilere haksız bir kazanç sağlayan kamu görevlisi, altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.”

5. Göreve İlişkin Sırrı Açıklama:

TCK 258’ de, “Görevi nedeniyle kendisine verilen veya aynı nedenle bilgi edindiği ve gizli kalması gereken belgeleri, kararları ve emirleri ve diğer tebligatı açıklayan veya yayınlayan veya ne suretle olursa olsun başkalarının bilgi edinmesini kolaylaştıran kamu görevlisine, bir yıldan dört yıla kadar hapis cezası verilir.”

6. Görevi Terk veya Görevi Yapmamak

TCK 260’ da, “Hukuka aykırı olarak ve toplu biçimde, görevlerini terk eden, görevlerine gelmeyen, görevlerini geçici de olsa kısmen veya tamamen yapmayan veya yavaşlatan kamu görevlilerinin her biri hakkında üç aydan bir yıla kadar hapis cezası verilir. Kamu görevlisi sayısının üçten fazla olmaması halinde cezaya hükmolunmaz.”

7. Öğrendiği Suçu Merciiine Bildirmeme

TCK 279. maddesinde, “Kamu adına soruşturma ve kovuşturmayı gerektiren bir suçun işlendiğini göreviyle bağlantılı olarak öğrenip de yetkili makamlara bildirimde bulunmayı ihmal eden veya bu hususta gecikme gösteren kamu görevlisi, altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Suçun, adli kolluk görevini yapan kişi tarafından işlenmesi halinde, yukarıdaki fıkraya göre verilecek ceza yarı oranında artırılır.” denilmektedir. Buna göre özel güvenlik görevlisi kendisine gizli olduğu belirtilen belge ve bilgileri başkasına açıklamamalıdır.

8. Hürriyeti Tahdit

Özel güvenlik görevlilerinin gözaltına alma yetkisi yoktur. Gözaltına alma yetkisi yakalama yetki ile genellikle karıştırılmaktadır. Yakalama yetkisi haksız kullanılmışsa ya da yakalama sebebi ortadan kalkmasına rağmen şahıs keyfi tutuluyorsa hürriyeti tahdit suçu oluşabilir. TCK 109. maddesinde “Bir kimseyi hukuka aykırı olarak bir yere gitmek veya bir yerde kalmak hürriyetinden yoksun bırakan kişiye, bir yıldan

beş yıla kadar hapis cezası verilir..... Kamu görevinin sağladığı nüfuz kötüye kullanılmak suretiyle,..... İşlenmesi halinde, yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza bir kat artırılır” denilmektedir.

9. Haksız Üst Arama

Üst arama yetkisi son derece hassas bir konu olmakla beraber mahkeme kararı olmaksızın üst arama yapmak mümkün değildir. Mahkeme kararlı aramalar ise genel kolluğun nezaretinde yapılabilir. Sadece suç işlenmesi halinde yakalanan kişinin üstü orantılı aranabilmektedir ve bunun için mahkeme kararına gerek yoktur. Haksız üst arama yapan özel güvenlik görevlisi suç işlemiştir ve TCK 120. maddenin hükmüne tabi tutulabilir.

10. Konut Dokunulmazlığın İhlal

TCK 116: Bir kimsenin konutuna, konutunun eklentilerine rızasına aykırı olarak giren veya rıza ile girdikten sonra buradan çıkmayan kişi, mağdurun şikâyeti üzerine, altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır

10. İşkence

İşkence suçu kötü muamele suçundan farklıdır. TCK 94. madde de işkence suçu şu şekildedir: Bir kişiye karşı insan onuruyla bağdaşmayan ve bedensel veya ruhsal yönden acı çekmesine, algılama veya irade yeteneğinin etkilenmesine, aşağılanmasına yol açacak davranışları gerçekleştiren kamu görevlisi hakkında üç yıldan oniki yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

12. Kötü Muamele

TCK 256. madde de, “Zor kullanma yetkisine sahip kamu görevlisinin, görevini yaptığı sırada, kişilere karşı görevinin gerektirdiği ölçünün dışında kuvvet kullanması halinde, kasten yaralama suçuna ilişkin hükümler uygulanır.” denilmektedir.

13. Resmi Belgede Sahtecilik

TCK 204. madde de, “Görevi gereği düzenlemeye yetkili olduğu resmi bir belgeyi sahte olarak düzenleyen, gerçek bir belgeyi başkalarını aldatacak şekilde değiştiren, gerçeğe aykırı olarak belge düzenleyen veya sahte resmi belgeyi kullanan kamu görevlisi üç yıldan sekiz yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.” denilmektedir.

4.3.8.2. ÖGG Karşı İşlenebilecek Suçlar

Özel güvenlik görevlisi, görevi esnasında kendisine yönelik bir suçla karşılaşır, suç işleyenler devlet memurları aleyhine suç işlemiş gibi cezalandırılır.

TCK 265' de: "Kamu görevlisine karşı görevini yapmasını engellemek amacıyla, cebir veya tehdit kullanan kişi, altı aydan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır." denilmektedir.

TCK 125' de ise: "Bir kimseye onur, şeref ve saygınlığını rencide edebilecek nitelikte somut bir fiil veya olgu isnat eden ya da yakıştırmalarda bulunmak veya sövmek suretiyle bir kimsenin onur, şeref ve saygınlığına saldıran kişi, üç aydan iki yıla kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılır...Hakaret suçunun; Kamu görevlisine karşı görevinden dolayı.....İşlenmesi halinde, cezanın alt sınırı bir yıldan az olamaz." şeklindedir.

4.3.8.3. Özel Güvenlik Görevlisinin Hakları ve Yasaklar

Özel güvenlik görevlileri bir araya gelip dernek, vakıf ve sendika kurabilirler veya bunlara üye olabilirler. Ayrıca herhangi bir siyasi partiye üye de olabilirler. Kanunda aksi bir kısıtlama yoktur ve düzenleme yapılmamıştır (Şafak, 2005: 120). 5188 sayılı yasanın 10. maddesinde özel güvenlik görevlilerinde aranacak şartlar ve kanunun 16–20. maddelerinde bahsedilen yasaklar-cezalar kısmında böyle bir kısıtlama yapılmamıştır. Özel güvenlik görevlileriyle ilgili yasaklar, greve katılma yasağı, başka işte çalıştırma yasağı ve lokavt yasağıdır (5188, Md. 16, 17, 18).

Özel güvenlik görevlilerinin haklarından bir diğeri de tazminat hakkıdır. Devlet memuru statüsündeki özel güvenlik görevlileri, 5188 sayılı kanunda yazılı görevlerini yaparken yaralanma, sakat kalma veya ölmeleri durumunda, kendilerine veya kanuni mirasçılara iş sözleşmesi, toplu iş sözleşmesi veya 2330 sayılı Nakdi Tazminat ve Aylık Bağlanması Hakkında Kanunda belirtilen miktarlardan hangisi yüksekse o miktar ödenmektedir. (5188, Mad. 15) İşçi statüsündeki özel güvenlik görevlileri ise iş kanunu, iş sözleşmesi veya toplu iş sözleşmesi hükümlerine tabidir. (Şafak, 2005:125)

Özel güvenlik görevlilerinin bir diğeri de Mali Sorumluluk Sigortasıdır. Risk altında bulunan özel güvenlik görevlilerini güvence altına almak amacıyla

yapılmıştır (Domaç, 2006: 93). ÖGMSS‘ nin amacı, özel güvenlik personelinin görevlerini yaptığı esnada 3. şahıslara verecekleri zararları karşılamak üzere güvence sağlamaktır (5188, Mad. 20).

BEŞİNCİ BÖLÜM

ÖZEL DEDEKTİFLİK SİSTEMİ VE ÜLKEMİZDEKİ DURUM

5.1. ÖZEL DEDEKTİFLİK SİSTEMİ

5.1.1. Özel Dedektiflik Kavramı ve Tanımı

Genel anlamda dedektiflik bir tür araştırma ve takip işlerine denilmektedir. Çalı' ya göre dedektiflik hizmetlerini; genellikle ölüm sebeplerini araştıran ve adli tıp, patoloji uzmanlarından oluşan tıbbi dedektifler; suçları soruşturan ve araştıran polis dedektifleri; adalete yardımcı olabilecek ana bilim dallarında eğitim almış (kriminalistik v.s.) adli dedektifler; ülkemizde bir yasası bulunmayan özel dedektifler şeklinde 4 bölüme ayrılmaktadır (Çalı, 2005:15) Özel dedektiflik tamamen diğer dedektiflik çeşitlerinden farklıdır fakat bu alanlarda gerekli eğitimi görmüş olması gerekmektedir.

Özel dedektiflik kavramında yer alan “özel” kelimesi, özel sektöre veya arza bağlı kamu kurum ve kuruluşlarına ya da şahıslara hizmet verebilecek özel girişimciler tarafından kurulmuş şirketler veya faaliyetler anlamına gelmektedir (Uçkun ve Boyraz, 2006:17), “dedektif” kelimesi ise bir tür araştırma ve takip işleri anlamını taşımaktadır. Özel dedektiflik, para karşılığında başkası adına araştırma ve takip yapma, olayların aydınlatılmasına yardımcı olmak demektir (Çalı, 2004: 189).

20.01.1994 tarih ve 3963 sayılı Özel Dedektiflik Kanun Tasarısı madde 5' de özel dedektifliği şöyle tanımlamıştır: “ Özel dedektif, gerçek ve tüzel kişiler adına, talep edilen konu ile sınırlı olarak mevcut kanunlar çerçevesinde her türlü bilgileri toplayıp değerlendiren, araştırma ve inceleme yapan gerçek ve tüzel kişilere karşı, her türlü tecavüzleri engelleyen veya defeden, kuruluş, bina, mal ve eşyanın korunmasını sağlayan, bu görevleri sırasında bir suça muttali olduğunda ilgilileri haberdar eden, bu arada suç kanıtlarının kaybolmamasını sağlayan ve bu kanunla verilen sınırlı yetkileri kullanan görevlidir.” şeklinde tanımlanmıştır.

Bir başka tanımda özel dedektiflik, “suç bilimi ile uğraşmak, bu suçların çözümüne yardımcı olabilecek kanıt ve tanıkları bulmak, olayın oluş şekli ve ihtimalleri üzerinde yorum yapmak, bu yorumları yapma ve sonuca ulaşma aşamasında ilgili kolluk kuvvetleri ile bilgi ve belgeleri paylaşarak adalete yardımcı olan” şeklinde

yapılmıştır (Uçkun ve Boyraz, 2006: 17). Ancak suç bilimiyle uğraşmak demek genel kolluğun yürüttüğü suç soruşturmasına müdahale etmek veya aynı yetkiye sahip olmak değildir.

Özel dedektiflik mesleği tek başına mal sahipliği, özel anlaşma, ortaklık ya da tüzel kişilik şeklinde oluşturulabilir. Ayrıca birçok meslek dalı ve endüstriyel kuruluşlar kendi bünyelerinde (internal) özel dedektiflik birimi oluşturmaktadırlar. Bu her iki tip dedektiflik oluşumları temelde aynı hizmeti yürütürler (Hess and Wroblewski, 1988: 316). Kuruluşların kendi bünyelerinde dedektiflik sistemi oluşturmaları aslında kayıpların önlenmesi içindir. Özel güvenliğin temelinde de kayıp önleme mantığı yatmaktadır.

Bugün uluslararası medyada özel dedektiflik denilince akla eş takibi ve aldatma konuları gelmektedir. Ülkemizde de durum bundan farksız değildir. Üstelik özel dedektiflik denilince daha katı eleştirilerle karşılaşmakta ve antipati uyandıran bir meslek dalı olarak görülmektedir. Hess ve Wroblewski özel dedektiflik hakkında magazinsel medyanın yansıttığı imajın gerçeklerden tamamen uzak olduğunu vurgulamaktadır. Gerçekte özel dedektifler suçların takibinde ve bilgi toplamada tıpkı kamu görevlisi gibi oldukça zaman harcarlar. Özel dedektifler ücret karşılığı bağımsız anlaşmalar yaparak hizmet tedarik ederler (Hess and Wroblewski, 1988: 316).

5.1.2. Dünyada Özel Dedektiflik Hizmetleri

Özel dedektifliğin Avrupa’ da 18.ve 19.yy’ da ortaya çıktığı tahmin edilmektedir (Dönmez, 2006: 22). Hatta özel güvenlik çıkmadan önce özel araştırma şirketleri kurulmuş, zamanla kayıpların önlenmesi söz konusu olduğundan özel güvenliğe doğru yönelim gerçekleşmiştir.

İngiltere’ de 20.yy’ ın ortalarında “GARNIER” adlı özel dedektiflik bürosu kurulmuştur (Dağdeviren, 2003: 18). Günümüzde ise İngiliz polis reformu sürecinde suçlarla mücadelede özel dedektiflik bürolarının etkinliğinin artırılması savunulmaktadır (Dalda, Çerçi vd, 2004). Özel dedektiflik hizmetleri özel güvenlik sektörünün faaliyet alanlarından biri olarak görülmektedir. Hizmetlerin standartları konusunda belirli bir kural yoktur. Bugün İngiltere’ de özel dedektiflik ve araştırma şirketleri “Association of British Investigators” birliği adı altında toplanmıştır. (www.theabi.org.uk)

Fransa’ da ise 2000 yılı itibariyle 2000 adet özel dedektiflik bürosunun olması, (Ocquenteau, 2003: 301) sektöre verilen önemi ve talebi vurgulamaktadır. Hem özel dedektiflik yapıp aynı zamanda özel güvenlik sektöründe hizmet verilemez (Filiz, 2006: 98).

Belçika’ da özel dedektiflik yapan birisi aynı zamanda özel güvenlik sektöründe çalışmamaktadır. Aynı durum İspanya için de geçerlidir (Filiz, 2006: 93).

Hollanda’ da özel dedektifliğin gelişmesinin bir nedeni birçok ülkeyle aynı olan yasaların eksikliği ve polis organizasyonlarının yetersizliğidir. Hollanda’ da bankalar, sigorta şirketleri, endüstri kuruluşları çek sahtekarlığı için özel dedektiflik hizmetlerinden yararlanmaktadır. Hatta ticari sahtekarlık için çok ileri düzeyde “Data Bank” sistemi geliştirilmiş, polisten bile daha ileri düzeyde teknikler kullanılmıştır (Yılmaz, 1994: 59). Özel dedektiflik yapan bir kişi aynı zamanda özel güvenlik sektöründe çalışamaz (Filiz, 2006: 99).

ABD’ de özel dedektiflik ve güvenlik danışmanlığı alanında çalışanlar koruma hizmeti yapan güvenlik görevlilerinden farklı bir kategoride değerlendirilmektedir. Ülkede ilk kez özel dedektiflik bürosu Allen PINKERTON tarafından 1850 yılında kurulan Pinkerton Ulusal Dedektiflik Servisi’ dir. Pinkerton şirketi “asla uyumayalım” sloganını taşıyordu ve şirketin logosunda bulunan göz sloganının simgesiydi (Lavine, 1963: 33’ den aktaran Wroblewski and Hess, 1988: 17).

ABD ‘de özel dedektiflik yapabilmek için yüksek derecede eğitilmiş olmak ya da özel dedektiflerin polis-asker kökenli olmaları, emekliliklerindeki kariyerleri gibi kriterleri içermektedir. Özel dedektif olmak isteyen kişiler devlet izniyle bu işi yapabilirler ve devlet tarafından lisans, sicil alarak özel şirketlerde görev alırlar (Şeneken, 2001: 46).

1988 yılında ABD’ de 5.000 özel dedektiflik bürosu vardı ve 200.000 kişiyi istihdam etmekteydi (Hess and Wroblewski, 1988: 316). Bugün sektörün ekonomideki payı özel güvenlikle beraber oldukça fazladır. Her eyaletin özel dedektiflik organizasyonları vardır ve standartlar eyaletlerde farklıdır (www.einvestigator.com).

Kanada’ da özel dedektiflik uygulamaları hakkında kanun, özel güvenlik yasasıyla beraber düzenlenmiştir (Filiz, 2006: 82). Özel dedektiflik için lisans şartı aranmaktadır ve savcılığa başvurulur. Fakat özel dedektif olmak için herhangi bir eğitim şartı yoktur, aynı

özel güvenlikte olduğu gibi eğitim alma sadece tavsiye niteliğindedir. Polis, icra memuru, vergi memuru özel dedektiflik için başvuru yapamaz. 1960' lı yıllarda özel dedektifliği düzenleyen yasa özellikle Amerika' ya yapılan 11 Eylül saldırısından sonra bazı standartların belirlenmesi hususunda düzenleme yapılması görüşü hakim olmaktadır (Filiz, 2006: 82-84). 1996 yılında Kanada' da 12.230 özel dedektif var idi ve ülke genelinde 100 kişiye karşılık dağılım oranı %49 civarındadır. Özel dedektiflerde lise üstü eğitim alanların oranı %66 iken, poliste ise % 80 dir (Swol, 1998: 1). Bazı durumlarda özel güvenlik görevlilerine silah taşıma izni verilirken özel dedektifler ise silah taşıma yetkisine sahip değillerdir (Swol, 1998: 3).

Amerika ve birçok Avrupa ülkesinde özel dedektifler bir avukat gibi polisteki soruşturma evrakını inceleme, kriminal laboratuarlardan bilirkişi raporlarını alma, gerekirse bilirkişilik yapma gibi faaliyetlerde bulunabilmektedir. Özel dedektiflerin bu tip görevleri kanunla düzenlenmiştir ve devlet tarafından kontrol altında tutulmaktadır. Polisle sürekli irtibat halindedirler ve çoğu hizmetlerini polisin kontrolü dışında yerine getiremezler.

Ülkemizde özel dedektiflik alanında herhangi bir düzenleme mevcut değildir, aynı zamanda herhangi bir standart ve yasak da yoktur. Kanunsuz suç ve ceza olmaz prensibinden yararlanarak danışmanlık veya araştırma hizmetleri adı altında faaliyet gösteren özel dedektiflik şirketleri yasal boşluklardan faydalanmaktadır (Dönmez, 2006: 22). İlk defa 1994 yılında 3963 sayılı Özel Dedektiflik Kanunu TBMM' den çıkmış fakat Cumhurbaşkanlığınca meclise tekrar görüşmek üzere iade edilmiş, görüşmeler askıya alındığından tasarı kanunlaşmamıştır. Günümüzde danışmanlık hizmetleri ya da araştırma hizmetleri adı altında faaliyet yürütmektedirler.

5.1.2.1. Hukuki Düzenlemeler

ABD' de birçok eyalet özel dedektiflik şirketlerini ve çalışanlarını kurallara tabi tutmakta ve bir takım lisans şartları gerektirmektedir. Fakat eyaletlere göre değişik uygulamalar söz konusudur ve yasal düzenleme yapan eyalet sayısı oldukça azdır. Bazı eyaletler oldukça katı kurallar ve kısıtlamalar getirmekte, başlangıçta birtakım lisan ücreti veya teminat da istenmektedir. Bununla beraber ticaret kanunu ve diğer sigortacılık işlemleri gibi alanlarda yapılan kanunlar, yönetmelikler ve karşılıklı güven

esasına göre düzenlenmiş iş sözleşmeleri özel dedektiflik büroları ve çalışanlarına uygulanmaktadır. Temiz bir öz geçmiş, eğitim, polisiye hizmetlerde çalışmış olmak ya da özel araştırma alanında iş tecrübesi gibi şartlar da aranmaktadır (Hess and Wroblecki, 1988: 320, 321).

5.1.3. Özel Dedektiflik Hizmet Alanları

Medyada yansıtılan ve halkın bildiği kadarıyla müşterilerin özel dedektiflere başvurduğu hizmetler sadece bazı problemlerinin ve sıkıntılarının araştırılması hususlarıdır (Hess and Wroblecki, 1988: 316). Bu araştırma konuları arasında borç takibi, adres araştırması, kayıp araştırması, haciz işlemleri, eş takibi, aldatmalar sayılmaktadır. Aslında bu hizmetlere ek olarak özel dedektifler çok çeşitli meslek dalları ve organizasyonlarda hizmet vermektedirler.

Özel dedektiflik hizmetlerinden hukuk firmaları, sigorta firmaları, akaryakıt firmaları, kamu kuruluşları, finans kuruluşları, eğitim kurumları, perakendeciler, ticaret merkezleri, oteller yararlanmaktadır (Hess and Wroblecki, 1988: 316). Bunun yanı sıra profesyonel araştırma hizmetleri çoğu kez bir iş düzenlemesi veya oldukça özel koşulları içeren ve araştırma gerektiren hukuksal işlerden dolayı yapılmaktadır (Yılmaz, 1994: 59; Köprülü, 2002: 56).

Hukuk firmaları özel davaların ya da ceza davalarının hazırlanmasında özel dedektiflerin yardımından faydalanmaktadırlar. Sigorta firmaları ise hayat sigortası dolandırıcılığı, iş kazası dolandırıcılığı, trafik kazaları gibi olayların araştırılmasında özel dedektiflerle anlaşma yapmaktadırlar (Hess, Wroblecki, 1988: 316).

Bugün özel dedektiflerin uluslararası manada yürüttükleri bir hizmettir. Genellikle çocukların arkadaş çevrelerinin, uyuşturucu kullanıp kullanmadıklarının ya da aile birliğine zarar veren diğer konuların araştırılmasını içermektedir. Özel Dedektiflik Kanun Tasarısında (ÖDKT) “Aile fertlerinin, aile birliğine zarar veren davranışların, kötü alışkanlıklara meyilli olup olmadıklarının incelenmesi” (Mad. 19/a) hususu geçmektedir. Nitekim aile içi araştırmalar birçok ülkede popüler bir faaliyettir fakat dedektifliğin medyaya yansıyan yanı sadece budur.

5.1.3.1. Özel Güvenlik raporuna Göre Hizmet Çeşitleri

Özel güvenlik iş kolunun yaptığı araştırmada özel dedektifler her şeyden önce aşağıda verilen bilgileri elde etmekle alakalıdır (Private Security Report, 1976: 24' den aktaran Hess and Wroblewski, 1988: 317).

- 1.** Suçlar veya hatalar ya da tehditlerle ilgili araştırmalar.
- 2.** Kimlik tanımlaması, alışkanlıklar, tavırlar, hareketler, bulunulan yer veya semt (whereabouts), bağlantı ve ilişkiler (affiliations), organizasyonlar, birlik ve örgütlenmeler, iş teşebbüsleri, itibar, karakter yapısı, dernekler, ortaklıklar veya tüzel kişiliklerle ilgili araştırmalar.
- 3.** İş başvurusu yapan adayların özgeçmişlerinin araştırılması.
- 4.** İş görenin veya taşeronun aktiviteleri, verimliliği, bağlılığı ve dürüstlüğü hakkında araştırmalar.
- 5.** Kişilerle çalışanlar arasında veya çalışanların mülkiyetleriyle ilgili olaylar ve yasadışı faaliyetlerle ilgili araştırmalar.
- 6.** Perakende hırsızlığı gibi alışveriş merkezlerinde yapılan hırsızlıkların araştırılması.
- 7.** Çalışanların kurum içi dahili hırsızlıkları veya diğer suçlarının araştırılması.
- 8.** İfadelerin yada açıklamaların doğruluğu ya da yanlışlığının araştırılması.
- 9.** Kayıp kişilerin araştırılması.
- 10.** Kayıp veya çalıntı malın bulunması ya da yerinin tespiti
- 12.** Kazaların, yaralanmaların, hasarların, iftira veya mesnetsiz haberlerin, işten kovulmaların köken ve nedenlerinin araştırılması
- 13.** Bilgilerin, tanıkların veya diğer kişilerin güvenilirliği hakkında yapılan araştırmalar.
- 14.** Delillerin korunması

Özel güvenlik iş kolu raporunda ayrıca özel dedektiflik hizmetlerinin işe alım öncesi araştırmalar, gizli gözetleme ve izleme, dahili hırsızlık problemleri, gizli araştırmalar, suç araştırmaları, yalan makinesi muayeneleri, personel yada mülk koruma faaliyetleri gibi alanlarda da hizmet verebileceğini vurgulamaktadır (Private Security Report, 1976: 9).

5.1.3.2. “Rand” Raporuna Göre Hizmet Çeşitleri

Özel dedektiflik hizmetleri geniş bir kitleye hitap etmektedir. Hizmetlerin bazıları diğerine göre daha fazla sunulabilmektedir. Ünlü Rand Raporunda Kakalik and Wildhorn özel dedektiflik hizmetlerinin en yaygın olanlarını listelemişlerdir. Özel dedektiflik hizmetlerinin önde gelen iş alanları personelin işe alım öncesi geçmişlerinin araştırılması, sigorta ve kredi başvurularının zemin kontrolü, çalışanların hırsızlıklarını veya kötü niyetlerini belirlemek için gizli ajanlık, Perakende dükkanlarında müşteri hırsızlıkları, sigorta veya iş tazminatı iddialarının araştırılması konuları sayılabilir (Kakalik, 1971: 90, 91’ den aktaran Hess and Wroblecki, 1988: 318).

5.1.3.3. Fisher’ e Göre Hizmet Çeşitleri

Fisher’ de özel dedektiflik hizmetlerinde en önde gelen faaliyetin iş başvurularının değerlendirilmesi ve personelin özgeçmişlerinde geçen bilgilerin doğruluk araştırılması olduğunu vurgulamaktadır. Profesyonel şirketler ve kurumlar güvenilir ve uygun personel seçimi politikasını benimsediklerinden bu tip araştırmalar yaptırılmaktadır. Bunun için ayrıca bütçe ayırırlar ve alacakları personelin daha önce çalıştığı yerlerden araştırıldıktan sonra işe alımına karar verirler (Fisher, 1979: 9’ den aktaran Hess and Wroblecki, 1988: 318)

Ayrıca Fisher özel dedektiflerin hukuk davalarında davacı veya davalı taraf adına suç teşkil etmeyen konularda araştırma yaptıklarını vurgulamaktadır. Hatalı davalar kişisel ziyanlara veya haksız yıkımlara neden olduğundan üzerinde birtakım araştırmalar yapılmasını gerektirmektedir. Bu nedenle avukatlar boşanma davaları gibi konularda delillerin toplanabilmesi için özel dedektiflerden yararlanmaktadır. Fakat özel dedektifler genellikle bu tip araştırmalar korkunç sonuçlara yol açtığı için bunu kabul etmemektedirler. Bugün Amerika’da ki özel dedektiflik firmalarının sadece %25’ i bu tip davalarla ilgilenmektedirler (Fisher, 1979: 9’ dan aktaran Hess and Wroblecki, 1988: 318).

Özel dedektiflerin yoğun faaliyet alanlarından bir diğeri de kayıp kişilerin yerlerinin tespiti veya izlemedir. Bu da genellikle kendi isteğiyle kaçan veya kaybolan çocuklar ile aile bireylerini içermektedir.

5.1.3.4. Halcrest Raporuna Göre Hizmet Çeşitleri

Halcrest Raporunda özel dedektifler ve özel araştırma görevlilerinin yaptığı diğer işlerin gizli hafiyelik, yalan makinesi muayeneleri, izleme cihazlarına veya izleme servislerine karşı koruma, adli fotoğrafçılık ve yakın koruma şeklinde belirtilmektedir. Bazı özel dedektiflik firmaları müşterilerinin iç veya dış hırsızlık problemlerine bakarken bazı işletmeler ise karmaşık beyaz yaka suçlarına karşı tedbirler alınması için özel dedektifleri tercih etmektedir. Sektörde yeni bir alan ise muhasebe geçmişleri, bilgi işlem, raporlama, dâhili denetim gibi konular olabilir fakat bu tip faaliyetleri yürüten şirketler yaptıkları işin özel dedektiflik olmadığını vurgulamaktadır (Hess and Wroblecki, 1988: 318). Görüldüğü gibi özel dedektiflerin ilgilendiği konular oldukça geniştir fakat hangi tür faaliyet olursa olsun yapılan işlerin tümü genelin uyguladığı aktivitelerdir.

5.1.3.5. Suç Araştırmaları ve Polisiye Konular

Özel dedektifler çok sayıda personelin çalıştığı tüzel kişilikler ya da bireysel olarak yapılmaktadır. Araştırmadaki başarı veya başarısızlığın anahtarı bilgi toplamadır. Kakalik ve Wildhorn 'un işaret ettiği gibi bilgi toplamanın suç korkusu veya suçların önlenmesiyle az alakası vardır fakat bazı özel araştırma alanları suçla ilgilidir. Fisher, suçtan korunma ve suç önleme faaliyetinde bulunan dedektifler toplam iş yükünün %5 'ini oluşturmaktadır (Hess and Wroblecki, 1988: 319). Fakat bu tamamıyla doğru değildir, nitekim "Private Security Task Force" Raporunda FBI kurulana kadar suç araştırma işlerini özel dedektiflik firmaları yapıyordu. Özellikle Pinkerton' un şirketi bu alanda gayet ileri faaliyetlerde bulundu. 1980' li yıllardan sonra yine özel dedektiflik şirketleri bir kısım suç araştırma faaliyetlerinde bulunmaya başladılar (Hess and Wroblecki, 1988: 319).

Görev gücü raporunda polisin beyaz yaka suçlarının araştırılması için çok yoğun olduklarını ve büyük miktarda zaman harcadıkları belirtilmektedir. Bu nedenle özel araştırma ve dedektiflik hizmetlerinin çok küçük bir kısmı polisin işiyle ilgili çaba sarf etmektedir ve büyük ölçüde polisiye hizmetleri tamamlamaktadır. Özellikle zimmet ve beyaz yaka suçlarında özel araştırma büroları polisin suç araştırma etkinliklerini tamamlamaktadır (Fisher, 1979: 10' den aktaran Hess and Wroblecki, 1988: 320).

Ayrıca sahtekârlık, dolandırıcılık, kredi kartıyla ilgili işlenen suçlar, sigorta firmalarıyla ilgili ceza davaları gibi polisin ilgi alanına giren birçok konuda soruşturmaya destek olmaktadır. Bununla beraber sokak suçları ve cinayetler, silahlı saldırı, tecavüz gibi suçlarla da ilgilenmektedir.

5.1.3.6. Temel Araştırma Hünerleri

Özel dedektifler teknolojik cihaz ve teknikleri kullanırlar. Kriminalistik, sorgulama ve soruşturma, psikoloji, sosyoloji, kriminoloji, ceza kanunları ve diğer hukuki düzenlemeler hakkında bilgi sahibi olmalıdırlar. Ayrıca coğrafi bilgi sistemleri araç takip sistemleri, kentsel bilgi sistemleri gibi kaynaklardan yararlanırlar (Çalı, 2004: 189, 190; Çalı, 2005:18).

Özel dedektiflik bilim ve sanat gibi birçok alanda beceri ve hüneri gerektirmekte fakat profesyonellik pratik ve uygulama ile meydana gelmektedir. Özel dedektiflerin öncelikle bilgi toplamada becerikli ve kabiliyetli olmaları gerekmektedir ki bu araştırmanın başarılı olup olmayacağını belirler (Hess and Wroblewski, 1988: 320, 321).

Etkin bir araştırmacı her tip insandan bilgi toplama konusunda yetenekli, azimli ve işbirlikçidir. Ayrıca raporlama ve yazışmada da etkili olmalı, raporları okunabilir, yanlışsız, eksiksiz, doğru ve tam olmalıdır. Bununla beraber fark edilmeden gizlice izleme ve gözetleme teknikleri konusunda kendilerini geliştirmelidirler (Hess and Wroblewski, 1988: 320, 321).

5.1.4. Özel Dedektiflik Eğitimi

Özel dedektiflik hizmetlerinin günümüz şartlarında faaliyet alanları oldukça genişdir. Bu açıdan birçok konuda eğitim almaları ve mesleki tecrübeye ihtiyaçları vardır. Sadece suç soruşturmasında veya araştırmasında değil her türlü faaliyetten önce zemin araştırması ve risk analizi yapabilmelidir. Örneğin yabancı bir firma herhangi bir ülkeye yatırım yapmadan önce araştırma yapmakta ya da yaptırmaktadır. Görünüşte özel dedektiflik alanına girmeyen bir konu olsa da faaliyet çeşidi bu derece genişleyebilmektedir (Dönmez, 2006: 22).

Özel Güvenlik Çalışma Ekibi (The Task Force on Private Security) birçok şahsi veya tüzel ya da ortaklı özel dedektiflik firması çalışanlarıyla yaptığı görüşmelerde

özel dedektiflik eğitim konularını ve derslerini belirlediler. Fakat çok sayıda özel dedektiflik şirket yöneticisinin, eğitim programı hakkında soruları cevaplamakta isteksiz davranmaları nedeniyle, program genel hatlarıyla oluşturulabildi (Hess and Wroblewski, 1988: 320, 322).

Büyük şirketlerin yöneticileri tecrübeli araştırmacılarla çalıştıkları için detaylı eğitimden geçmiş personele ihtiyaç duymadıklarını söylemektedirler. Bununla beraber birçok büyük dedektiflik ve koruma şirketi detaylandırılmış ve resmiyet kazandırılmış eğitim programına ve yazılı materyale sahiptir. İşe yeni giren çalışanlara ileri derece eğitim programı uygulanmaktadır. Bu tip şirket yöneticileri diğer dedektiflik şirketlerinin tecrübeli eleman kullanmadıklarını, bunun yerine işe yeni giren kişileri çalıştırdıklarını ve eğitim vermediklerini iddia etmektedir (Hess and Wroblewski, 1988: 320, 322).

Orta ölçekli firmalar ise genellikle oluşturdukları insan kaynakları havuzundan saat başı ücret karşılığında personel çalıştırmaktadır. Kiralanan personelin iş tecrübesi yoksa özel araştırmayla ilgili kitap okutturulmakta ve görevi anlatılarak karşılıklı soru cevap esasına göre yetiştirilmektedir. Anlaşılacağı üzere özel dedektiflik şirketlerinde eğitim son derece azdır.

Şirketlerde genellikle polis kökenli kişiler çalışmaktadır fakat bu kişilerin bazı konularda eğitim alması şarttır. Özel Güvenlik Çalışma Ekibinin Raporunda polisiye hizmetlerle özel dedektiflik hizmetlerinin bazı konularda farklı olduğunu ve polislerin karşılaşmadığı alışılmadık durumların olduğu işaret edilmektedir (Hess and Wroblewski, 1988: 320, 322).

5.1.4.1. Özel Dedektiflik Eğitim Konuları

Çalı' nın belirttiği üzere Alman ZAD Derneği, özel dedektiflik eğitimi konusunda özel meslek bilgisi, hukuk, kriminalistik, ve ekonomi olmak üzere 4 temel konuyu içermektedir (Çalı, 2004: 191-102). Her dört temel konu da toplam 60 alt başlığa ayrılmıştır.

Kocaeli Üniversitesinde Özel Araştırma ve Takip Uzmanlığı Kurs Programı düzenlenmiştir. Kurs programında gösterilen derslerle ilgili yayınlanan kitapta işlenen dersler şunlardır (Uçkun, Pehlivan, Boyraz ve Gürbüz, 2006:11-14):

1. Özel Dedektiflik
2. İstihbarat ve İstihbarata Karşı Koyma
3. Sorgu ve Müzakere Teknikleri
4. Kriminoloji
5. Olay Yeri Koruma
6. 11 Eylül Sonrası Terörizm ve Türkiye'nin Terörizme Yaklaşımı
7. Siber Terörizm
8. Ceza Hukuku

5.2. TÜRKİYE 'DE ÖZEL DEDEKTİFLİK

Ülkemizde özel dedektiflik alanında herhangi bir düzenleme mevcut değildir. İlk defa 1994 yılında 3963 sayılı Özel Dedektiflik Kanunu TBMM' den çıkmış fakat Cumhurbaşkanlığınca meclise tekrar görüşmek üzere iade edilmiş, görüşmeler askıya alındığından tasarı kanunlaşmamıştır. Günümüzde danışmanlık hizmetleri ya da araştırma hizmetleri adı altında faaliyet yürütmektedirler. Halen birçok özel dedektiflik şirketi faaliyet göstermekte ve yüksek ücretlerde iş takipleri yapmaktadır. Halen yasal bir düzenleme yapılmamasına rağmen 2005 yılı içerisinde Kocaeli Üniversitesi Özel Güvenlik Programındaki öğrencilere yönelik "Araştırma ve Takip Uzmanlığı" adı altında bir kurs programı düzenlenmiştir.

5.2.1. Mevcut Durum

Acaba dedektiflik hizmeti sunan şirketler mevcut yasalara göre cezalandırılır mı? Bu sorunun cevabını Gülcü' nün yaptığı tespitle cevaplayacak olursak, legal kuruluş olmayan yani 2495' e göre kurulmayan özel güvenlik şirketlerinin 3. şahıslara sunduğu hizmetlere idarenin müdahale etmesi söz konusu değildi (Gülcü, 2004b: 98, 99). Çünkü 2495 sayılı kanun ve diğer kanunlarda bu suç sayılmamıştır. Bugün ise 5188 sayılı yasa ile özel güvenlik hizmeti sunacaklar belirli kurallara tabi olmuş, bunun haricindeki oluşumlar illegal kabul edilmiştir (Gülcü, 2004b: 99). Yani aynı şirketler bugün kurulursa ve 3. şahıslara hizmet götürürlerse cezalandırılırlar. 5188 sayılı Yasa ve Özel Güvenlik Hizmetlerine Dair Kanunun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelikte özel güvenliğin faaliyet alanları koruma ve güvenlik hizmetleri (kişi ve tesis koruma, cenaze,

düğün töreni, spor müsabakası, konser ve sahne gösterileri gibi özel toplantıların düzenini sağlama, para ve kıymetli eşya nakli), özel güvenlik eğitimi, alarm merkezi işleticiliği şeklinde tanımlanmıştır. Bu hizmetlerin hepsini yapmak zorunlu değildir ve isteğe bağlıdır. Ayrıca özel güvenlik şirketinin kitap basma ve yayınlama, güvenlik elbisesi, araç gereç imalatı ve satımı yapma gibi hizmetleri kanunda belirtilmemiştir fakat şirketler bu hizmetleri yerine getirebilirler. Bu hizmetleri yapamayacağına dair kanunda bir kısıtlama yoktur (Gülcü, 2004b: 99). Kanunsuz suç ve ceza olmaz prensibinden yararlanarak bugün faaliyet gösteren özel dedektiflik şirketlerinin faaliyetine idarenin müdahalesi söz konusu olamaz. Ülkemizde araştırma hizmetleri adı altında faaliyet gösteren özel dedektiflik şirketleri yasal boşluklardan faydalanmaktadır.

5.2.1.1. Faaliyet Alanları ve Kanuni Gereklilik

Ülkemizde faaliyet gösteren özel dedektiflik ve danışmanlık şirketlerinin öncelikle iş potansiyeli boşanma davalarıdır. Davaların çözümlenebilmesi için delil araştırma ve toplama gibi faaliyetleri ifa etmektedirler. Bunun haricinde çocuğunu takip ettirme, eşini takip ettirme, işe alınacakları araştırma, kayıp veya çalıntı malını araştırma, adres tespiti gibi birçok konuda faaliyet göstermektedirler (Çalı, 2004: 191–202).

Elbette insanların malından, çocuğundan emin olması temel haklarından biridir. Bu hususta para karşılığında hizmet almaları mümkündür fakat hizmet götürenlerin anayasada güvence altına alınmış temel hak ve hürriyetleri ihlal etmemeleri gerekir. Ülkemizde ekonomik, kültürel ve eğitim konularında aksaklıklar olması özel dedektifliğe henüz hazır olmadığımız anlamına gelebilir. Yani özel dedektiflik ileride tehdit ve baskı unsuru, kişi haklarını ihlal eden bir unsur olabilir. Burada kamunun ve merkezi otoritenin katı bir kontrol ve denetleme sistemi getirilerek çok yönlü heyetin katılımıyla oluşturulacak kanuni düzenleme acilen gerekmektedir. İşin olumsuzluklarını düşünerek özel dedektiflik sisteminin potansiyel tehlike olduğunu körü körüne kabul etmek tamamen yanlıştır. Özel dedektiflik hakkında biran evvel yasal düzenlemeler yapılmalı, uygulamalardan korkulmamalı, kanun yürürlüğe girdikten sonra meydana gelecek aksaklıklar zamanla düzeltilmelidir.

Ayrıca özel güvenlik hizmetleri o kadar geniş bir platforma yayılmıştır ki dedektiflik hizmetlerinin yanında danışmanlık hizmetleri de yapılmaktadır. Kişilerin ve şirketlerin güvenliklerini nasıl sağlayacakları hakkında risk değerlendirmesi yapılır ve ücretli olarak tavsiyede bulunulur (Dağdeviren, 2004: 22). Bu hizmetleri yapan birçok danışmanlık şirketleri vardır. Hazırlanacak bir tasarıda dedektiflik hizmetleri belirlenmeli, dağılık şekilde çeşitli alanlarda faaliyet gösteren bu tip şirketler tanımlanmalıdır.

5.2.2. Özel Dedektiflik Yasa Tasarısı Hakkında Değerlendirme Ve Öneriler

Ülkemizde ilk kez özel dedektifler ile özel araştırma görevlilerinin çalışma alanları, yetkileri ve sorumluluklarını, niteliklerini, mesleğe kabul ve meslekten çıkarılma esas ve usullerini düzenlemek amacıyla, 3963 sayılı Özel Dedektiflik Yasa Tasarısı, 20.01.1994 tarihinde TBMM tarafından kabul edilmiştir. Cumhurbaşkanlığınca Anayasa'nın 89. maddesine aykırı olduğu gerekçesiyle tekrar görüşülmek üzere meclise iade edilmiş fakat tasarı bir daha görüşülmemiştir.

5.2.2.1. Özel Dedektiflik Kamu Hizmetimidir?

Tasarıda Özel dedektifliğin kamu hizmeti olduğu belirtilmektedir (Mad. 6). Tasarının 29. maddesinde ise "Görev sırasında veya yaptığı görevinden dolayı özel dedektif veya özel araştırma görevlilerine karşı işlenen suçlar hakkında, memura karşı işlenen suçlara İlişkin hükümler uygulanır." denilmektedir. Böylece özel dedektiflik hizmetlerinin kanunen bir tür kamu hizmeti haline getirildiği ve görevi sırasında memur sayıldığı anlaşılmaktadır.

Burada esas sorun özel dedektifin yaptığı hangi işlerin direk kamu yararı adına olacağıdır. Kamuyu ilgilendiren araştırmalarda hiç şüphesiz genel kolluğa ve adalet mekanizmasına yardım edici bir rolü vardır ve kamu hizmeti yapar. Ancak kişilerin şahsi işlerini veya takibi şikayete bağlı suçlarda araştırma ve takip hizmeti yapan özel dedektif kamu hizmeti mi yapmıştır. Eğer kanun buna kamu hizmeti derse diyecek bir şey yoktur. Çünkü bir hizmetin kamu hizmeti olup olmadığı aynı zamanda idari veya siyasi bir kararla mümkündür. Uygulamada ise özel dedektif bu tip şahsi araştırmaları yaparken kamu dolaylı yönden etkilenir, uzun vadede kamu yararı ortaya çıkabilir. Yani dolaylı

yoldan kamu düzeninin sağlanmasında uzun vadede dedektifin rolü olacaktır. Fakat 1. Bölümde belirtildiği gibi bir hizmetin kamu hizmeti olması için doğrudan doğruya kamuyu ilgilendirmesi gerekmektedir. Anglosakson devletlerde ise kamu hizmeti yaklaşımı farklı olduğundan bu kriterler aranmayabilir. Diğer yandan kamu hizmeti esneklik, gelişmelere ayak uydurmalı ve kendini yenilemelidir. Nitekim kamu yönetiminde postmodern uygulamalar, kamu hizmeti anlayışını da değiştirmiştir.

Ayrıca kamu hizmetlerinin herkese eşit sağlanması ilkesinden yola çıkarsak özel dedektiflik hizmetlerinden herkes eşit seviyede özel hukuk normlarında yararlanabilmektedir. Bu yönüyle özel dedektiflik hizmetleri kamuya sunulmuş bir hizmet olarak değerlendirilebilir. Fakat kamuyu ilgilendirmeyen ya da kamuyu dolaylı olarak ilgilendiren araştırma faaliyetlerinde, özel dedektifin memur statüsünde değerlendirilmesi tartışmaya açık bir konudur. Özellikle bizim gibi kamu hizmetleri ön plana çıkmış idari güçlü bir yapısı olan ülkelerin liberal ekonomi ve katılımcı demokrasinin aktörü olan özel dedektifliğin bu bağlamda doğru oturtulması gerekmektedir. Bu nedenle tasarının 1994 yılında reddinin ve bu güne kadar gündeme gelmemesinin temel sebebi budur.

Tamamen merkezîyetçi Rusya bile rejimin dağılmasından hemen sonra (1992) özel dedektiflik ve güvenlik yasasını yürürlüğe sokmuştur. Bu nedenle ülkemiz özel dedektifliği gündeme almakta çok gecikmiştir. Bunun temel nedenlerinden biri de bu alanda uzman kişilerin olmaması ya da ehemmiyet gösterilmemesidir. Gülcü' nün belirttiği gibi 2495 sayılı yasanın özel güvenlik felsefesine aykırı olması, özel güvenlik alanında tasarımı hazırlayanların uzman olmayışından kaynaklanmaktadır.

Diğer yandan aşırı bürokratik engellerden ve kırtasiyecilikten dolayı genel kolluğun sorunları daha önceki bölümümüzde değerlendirilmişti. Günümüzün küresel dünyasında bu sorunları açmak için özel dedektiflik ve özel güvenlik hizmetlerinden yararlanılması, kamu güvenliğini daha etkin hale getirecektir. Vatandaş kamu hizmetlerinin en başında rol alan güvenlik hizmetlerinden daha etkin ve kaliteli yararlanacaktır. İşte özel sektörün bu alanda oluşturduğu kaliteli bir hizmet neticede kamu yararını güdecektir.

5.2.2.2. Özel Dedektiflik Kurulu ve Komisyonu

Tasarıda özel dedektiflik sektöründe çalışacak kişiler 3 kategoride ele alınmıştır. Birincisi özel dedektifler, ikincisi özel dedektifin yanında çalışan özel araştırma görevlileri (Mad. 2) ve üçüncüsü diğer görevlilerdir (Mad. 18). Sektörle ilgili işlemleri yürütmek üzere illerde Özel Dedektiflik Komisyonu, merkezde ise Özel Dedektiflik Kurulu oluşturulmaktadır. Kurulun raportörlüğünü EGM yürütmekte iken komisyonun ise İl Emniyet Müdürlüğü' ne bağlı Asayiş Şube Müdürlükleri yürütmektedir (Mad. 4).

Tasarıda Özel Dedektiflik Kurulu, İçişleri Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı başkanlığında Adalet Bakanlığında görevlendirilecek 2 Genel Müdür Yardımcısı, Emniyet Genel Müdür Yardımcısı, Jandarma Genel Komutan Yardımcısı, EGM Asayiş Daire Başkanı olmak üzere 6 üyeden oluşmaktadır (Mad. 3). Komisyona aynı özel güvenlik komisyonunda olduğu gibi sanayi ve ticaret odası temsilcisi gibi sivil toplum örgüt temsilcilerine de yer verilmelidir.

İl Özel Dedektiflik Komisyonu ise Vali veya görevlendireceği Vali Yardımcısı başkanlığında İl Emniyet Müdürü veya görevlendireceği bir Emniyet Müdürü, İl Cumhuriyet Başsavcısı veya görevlendireceği bir Cumhuriyet Savcısı, Jandarma Alay Komutanı veya görevlendireceği bir kişi, Emniyet Müdürlüğü Asayiş Şube Müdürü olmak üzere toplam 5 üye teşkil etmektedir (Mad. 4).

Tasarıda bahsedilen İl Özel Dedektiflik komisyonu yerinde bir uygulamadır ancak İl Özel Dedektiflik Kurulu ise tartışma konusu olabilir. Ruhsat ve izin işlemleri gibi konularla kurulun toplanması, karar alması gibi birçok konunun bürokratik işlemlere ve gecikmelere neden olması muhtemeldir. Esasen merkezde böyle bir kurul yerine Asayiş Daire Başkanlığı bünyesinde Özel Dedektiflik Şube Müdürlüğü ya da Özel Güvenlik Şube Müdürlüğü bünyesinde raportörlük işlemlerini yapacak yeni bir birim kurulabilir. Merkezi yapılanmada aynı 5188 sayılı yasanın uygulamalarına benzer bir yapı oluşturulabilir. Örneğin EGM Asayiş Daire Başkanlığının raportörlüğünü yürüttüğü Özel Güvenlik Şube Müdürlüğü ruhsat ve izin işlemlerine bakmakta, aynen tasarıda düşünülen kurulun görevini yerine getirmektedir.

5.2.2.3. Özel Dedektiflik İzni ve Aranılan Şartlar

Kanun Tasarısının 7. maddesinde özel dedektif olabilmek için emniyet hizmetleri sınıfından emniyet müdürü, emniyet amiri, yüksek tahsil görmüş başkomiser rütbesinde emekli olmuş veya kendi isteğiyle ayrılmış olması gerekmektedir. Buna karşılık Jandarma Genel Komutanlığı subay sınıfından emekli olanlar ile MİT Müsteşarlığı, Mülki İdare Amirliği, Hâkim, Savcı ve Avukatlardan ise 15 yıl gibi çalışma şartı aranmaktadır.

Bu durum gayet bariz bir şekilde eşitlik ilkesine aykırı bir uygulamadır. Nitekim kanunun meclise tekrar görüşülmek üzere iade tezkeresinde bu eşitsizlik dile getirilmiştir. Diğer yandan özel dedektif olma hakkının aynı özel güvenlik yöneticilerinde olduğu gibi sadece asker, polis veya diğer görevlilerin yerine herkese tanınması, eğitim şartının ve programının getirilmesi daha adil olacaktır. Kaldı ki birçok ülkede uygulama her vatandaş için eşit seviyededir. Ayrıca özel dedektifliğin alanına girebilecek kriminalistik ve kriminoloji eğitimi alan kişilerde bu kapsama alınabilir. Kanunun ret gerekçesinde hukuk, siyasal bilgiler gibi fakülteleri bitiren ve özel araştırma görevlisi olarak çalışan kişilere de böyle bir hak tanınması istenmektedir. Kaldı ki bu hak fakülte mezunu olmak şartıyla herkese tanınmalıdır. Farklı bir fikir sergileyecek olursak tasarıda sağlanan bu ayrıcalık sektöre ciddiyet te kazandırabilir. Hâkim, savcı gibi meslek temsilcilerinin dedektif olma ayrıcalığı muhtemelen hukukçuların sektöre yönelmesinde tetikleyici bir unsur olabilir.

Avukatların hem özel dedektiflik hem de avukatlık yapamayacakları hususu doğru bir uygulamadır. Özel güvenlik sisteminin sıkı kontrol altına alındığı Belçika, İspanya gibi ülkelerde özel dedektiflik yapan kişi aynı zamanda özel güvenlik sektöründe çalışmamaktadır. Tasarının 19/e maddesi “2495 sayılı Özel Güvenlik Teşkilat Kanunu kapsamında bulunan kurum, kuruluş ve tesislerin güvenliklerinin sağlanması,” şeklindedir. 1994’ lü yılların özel güvenlik sistem arayışları içerisinde olması nedeniyle dedektiflik hizmeti tamamlayıcı bir unsur olarak görülmüş ve muhtemelen böyle bir madde eklenmiştir. Günümüzde hazırlanacak bir yasada dedektifliğin özel güvenlik hizmetlerinden ayrılması gerekmektedir. Fakat Anglosakson uygulamalarında bu ayırım yapılmamış ve tam anlamıyla serbest bırakılmıştır.

Özel Araştırma Görevlisi olmak için herhangi bir meslek dalı şartı aranmamaktadır fakat 25 yaş sınırı gibi gereksiz bir standart oluşturulmuştur (mad. 14). Bu da sektörde yer almak isteyen gençlerin önünü tıkayacak ve sektörün ilerlemesini engelleyecektir. Bunun yerine reşitlik sınırının getirilmesi daha uygundur. Özel araştırma görevlisi olmak için ise lise ve dengi okul mezunu olma şartının ise gayet uygun olduğu değerlendirilmektedir. Özel dedektiflik bürolarında çalışacak müstahdem ve idari personel gibi kişiler için de ayrıca komisyondan izin almak gerekmektedir (Mad. 18). Bu ise uygulamada tamamen sorun oluşturma ihtimali olduğundan bu görevliler hakkında sorumluluk özel dedektife yüklenmeli ve kendi işyerinin kontrolünü yine kendisi sağlayabilmelidir.

Tasarının 8/a bendinde faili olmamasını gerektiren suçlar düzenlenmiştir. Bu haliyle 5188 madde 10/d bendiyle örtüşmektedir ve yerinde bir uygulamadır. İade tezkeresinde bu maddede konulan 6 aylık ceza sınırının yetersiz olduğu vurgulanmakta ise de bazı hukukçular günümüzde 5188 10/d bendinin bile ağır şartları içerdiğini vurgulamaktadır. Şartların ağırlaştırılması daha katı ve sert uygulamalara neden olacağından bireysel özgürlükler açısından doğru olmayacaktır.

Tasarının 8/f bendinde belirtilen şart makbul bir ticari geçmişe sahip olmakla ilgilidir. Bugün birçok Avrupa ülkesinde bu şart uygulanmaktadır ve tasarıda yer alması gayet yerinde olmuştur.

Şartları tutan kişiler dilekçe ile İÖDK' ya başvurur, komisyon gerekli tahkikatı 2 ay içersinde yapar ve görüşünü ÖDK 'na gönderir. ÖDK 45 gün içersinde karar vererek özel dedektif olmaya hak kazananlara kurul önünde yemin ettirir (Mad. 9, 10). Özel dedektiflik ruhsatı ve tanıtma kartı düzenlenerek hak sahibine verilir. Ruhsatın büroda görünür bir yerde asılı tutulması gerekmektedir (Mad. 11). Özel araştırma görevlileri sadece özel dedektifin yanında çalışabilirler ve dedektiflik bürosu açmak için ruhsat alamaz (Mad. 17) Özel dedektif unvanı kazanan ruhsatlı kişi "Özel Dedektiflik Bürosu" nu açar, adres, telefon ve çalışanların bilgilerini 7 iş günü içersinde İÖDK 'ya bildirmesi gerekmektedir. İşten ayrılma veya işe alma durumlarında da bildirim süresi 7 gündür (Mad. 12).

Anlaşılacağı üzere öncelikle ruhsat alınmakta, sonra büro açılmaktadır. Tasarının yürürlükte olduğu düşünülürse denetim mekanizması iyi oturtulmadığı takdirde problemlerle karşılaşmak mümkündür. Bu nedenle özel güvenlik faaliyet izin sürecinde olduğu gibi bir prosedürün izlenmesi uygulamada yeknesaklığı engelleyecektir.

5.2.2.4. Özel Dedektiflik Hizmet Çeşitleri

Tasarının 19. maddesinde özel dedektiflik faaliyet alanları ve hizmet çeşitleri belirtilmiştir. Ülkelerdeki uygulamalarla tasarıda belirtilen hizmet çeşitleri paralellik göstermektedir. Fakat yukarıda belirtilen hizmet alanları ileride yapılacak bir kanun tasarısında ele alınmalı ve ayrıntılı olarak düzenlenmelidir.

5.2.2.4.1. Aile İçi Araştırma

Tasarının 19/a bendinde aile fertlerinin ve aileye zarar veren davranışların araştırılması ve aile fertlerinin kötü alışkanlıkları olup olmadığının tespitinin yapılmasına olanak sağlanmaktadır. Bu haliyle ailenin korunmasına dair kanun daha verimli ve aktif uygulama olanağı bulabilir. Diğer yanda kişinin kendi aile fertlerine yönelik her türlü tehdidi önceden öğrenmesi doğal bir hakkıdır. Ayrıca boşanma davaları veya velayet davalarında özel dedektiflik faaliyetleri yargılamanın adil sonuçlanmasını sağlayacaktır.

5.2.2.4.2. Kayıp Kişi Araştırması

Tasarının 19/b bendinde kaybolmuş ya da adresi bilinmeyen kişilerin araştırılması veya adres tespiti yapılmasını içermektedir. Kayıp kişiler genel kolluk tarafından yeterince hızlı bir şekilde araştırılmamaktadır. Nitekim bir takım bürokratik formaliteler yapılan araştırmaları da geciktirmektedir. Ülkemizdeki hali hazırda birtakım özel dedektiflik firmaları kayıp araştırmalarını başarılı bir şekilde yapmakta ve zaman zaman bu başarıları medyaya yansımaktadır. Aynı zamanda kişilerin izini kaybettiği aile dostları, aile fertleri ve benzeri şahısların bulunması veya adreslerinin tespiti de yapılabilmektedir.

5.2.2.4.3. Kayıp Veya Çalıntı Mal Araştırması

Tasarının 19/c bendinde kaybolmuş ya da çalınmış malın araştırılması ve bulunması yer almaktadır. Zaten yeterince iş yüküne boğulmuş genel kolluk bu tip araştırmalara zamanının çoğunu ayırmakta ve yetersiz kalmaktadır. Özellikle mala karşı işlenen suçlardan hırsızlık suçlarındaki artış genel kolluğu oldukça meşgul etmektedir. Kişilerin mağduriyetlerinin giderilmesi için özel dedektifin bu tip araştırma faaliyetlerinde bulunması ve genel kolluğa bilgi akışını sağlaması son derece gerekli bir hizmettir.

5.2.2.4.4. Bina, Tesis ve Kişi Koruma

Tasarının 19/d ve 19/e bentlerinde, 2495 sayılı kanun kapsamına giren yerlerde koruma faaliyetlerinin yapılması hususlarına değinmektedir. Fakat 5188 sayılı kanunla beraber bu tip yetkiler özel güvenlik görevlilerince yerine getirilmektedir. Dolayısıyla tasarıdaki bu durumun ileride çıkartılacak yasa tasarısında yer alması mümkün değildir. Bunun yerine koruma faaliyetlerini destekleyici araştırmalar yapmak gibi çeşitli faaliyetler düzenlenebilir. Dünyada özel dedektiflerin aynı zamanda koruma hizmeti yapması, ülkeden ülkeye farklılıklar içermektedir. Örneğin Avrupa ‘da İspanya, Belçika, Fransa gibi ülkelerde özel dedektif aynı zamanda özel güvenlik hizmeti yapamaz fakat ABD‘ nin birçok eyaletinde özel dedektif bir takım kişi koruma faaliyetlerinde bulunabilmektedir.

5.2.2.4.5. Personel Araştırması

Tasarının 19/f bendinde: “Ticari bir firma, fabrika ya da her türlü işyerinde çalışan her kademedeki personelin, dürüstlüğü ve güvenilirliklerinin, işverene karşı tutum ve davranışlarının, işveren aleyhine diğer firma ve kuruluşlarla işbirliği yapıp yapmadıklarının tespit olunması” belirtilmektedir. Buna göre personelin gizlice takibi ve işverenin menfaatlerinin korunması için bir takım araştırma faaliyetleri söz konusudur. Fakat bu madde Cumhurbaşkanlığı İade Tezkeresinde Ticaret Kanununa aykırı bulunmuştur. Diğer yandan kurum içi dahili araştırmalar ve personel araştırmaları tüm ülkelerde uygulanan bir hizmet çeşididir.

5.2.2.4.6. Mağaza Dedektifliği

Tasarının 19/g bendinde, halka açık alış veriş merkezleri gibi ticari işletmelerde hırsızlık veya mala zarar verme suçlarının önlenmesi görevi düzenlenmektedir. Bu hizmet çeşidi mağaza dedektifliği şeklinde tanımlanır. Bu hizmet sivil giyimli özel güvenlik görevlilerince yerine getirilebilmektedir.

5.2.2.4.7. İcra Takipleri ve Mal Araştırması

Tasarının 19/h bendinde, “İcra İflas dairelerinde, aleyhine takip yapılan borçların menkul ve gayrimenkul malları ile üçüncü şahıslardaki hak ve alacaklarının neden ibaret olduğunun araştırılıp tespit edilmesi” hususu yer almaktadır. Günümüzde bu görevi C. Savcılığının veya mahkemelerin talimatı ile genel kolluk yerine getirmektedir ve avukatlar takibini yapmaktadır.

5.2.2.5. Özel Dedektiflerin Yetkileri

Kanun tasarısında özel dedektiflerin kanunda yazılı görevlerini yaparken kendilerine verilen özel taşıma belgesiyle silah taşıyabileceklerini belirtmektedir. Maddenin hemen devamında ise demirbaşa kayıtlı silahı sadece korudukları alanda taşıyabilecekleri şeklindedir (Mad. 16). Bu durumda özel dedektif veya araştırma görevlisinin tasarının 19. maddesinde belirtilen faaliyetleri yerine getirirken silah taşıyıp taşımayacağı hususu vurgulanmamakta ve çelişki oluşmaktadır. Tasarıda bu çelişki bariz bir şekilde bellidir ayrıca silah kullanma yetkisinden de bahsetmemiştir. Cumhurbaşkanlığı iade tezkeresinde bu durum yer almış, yetkinin ileride çıkarılacak yönetmelikte değil kanunda düzenlenmesi istenmiştir.

37. maddede silahların temini, devir teslimi, eğitimi gibi hususlara yönetmelikte belirleneceğinden bahsetmektedir. Buradan da ileride silahlı görev yapacak dedektiflerin ayrıca silah eğitimi alacağı anlaşılmaktadır. Amerika ve Avrupa’ da özel dedektifler genellikle silah taşıma yetkisine sahip değildir. Fakat Amerika’da bazı eyaletlerde silahlı-silahsız şeklinde iki kategoride değerlendirilmekte ve ek eğitim şartı aranmaktadır. Genellikle ister silahlı ister silahsız olsun ülkeler özel dedektif olmak için ön eğitim şartını koymaktadırlar. İleride çıkartılacak bir yasada eğitim kriterlerinin getirilmesi, özel dedektiflik hizmetlerinin silahsız yapılması yâda şartların iyi

belirlenmesi gerekmektedir. Bu konuda şahsi fikrim dedektiflik hizmetlerinin silahsız yapılması yönündedir.

Kanun tasarısında yine dedektiflerin yetkileri tam belirlenememiştir. Özel güvenlik görevlilerinin koruma işini yaparken kanunlarda belirtilen durumlar olduğu takdirde belirli çerçevede arama, zor kullanma, emanete alma, yakalama gibi yetkileri doğmaktadır. Özel dedektifler ise araştırma görevlerini yürütürken herhangi bir kolluk yetkisine sahip değildir, olamazda. Nitekim tasarının 20. maddesinin 2. fıkrasında “..... Kişileri, ifade almak üzere bürolarına davet edemezler, zor kullanamazlar, birinci fıkraya göre girdikleri umuma açık iş yerinde bu yer ve sahipleri hakkında araştırma ve incelemede bulunamazlar..” denilmektedir. Fakat bir suçla karşılaştıklarında her vatandaşa tanınan yakalama yetkisi gibi birtakım düzenlemeler açıkça ifade edilmelidir. Kanun tasarısında bu düzenlemeler tamamen boş kalmıştır. Suçla karşılaşan özel dedektif CMK Madde 90’ da ve ilgili maddelerde belirtilen hallerde yakalama, yakalamadan doğan orantılı arama, suç unsurunu emanete alma, gerektiğinde zor kullanma gibi yetkileri ileride düzenlenecek kanun tasarısında yer almalı, özel dedektif suç mahallini koruyabilmeli ve derhal genel kollukla irtibata geçebilmelidir. Dikkat edilmesi gereken husus yetkinin doğacağı kriterleri ve yetkinin sınırlarını iyi belirlemek olmalıdır.

Umuma açık yerlerde araştırma ve inceleme yapma yetkisinin düzenlendiği 20. madde özel dedektiflerin ve araştırma görevlilerinin bu yerlerde bulunan 3. şahıslar hakkında bilgi toplamak üzere umuma açık yerlere girebileceklerini, yönetici ve işyeri sahibinin bilgisine başvurabilecekleri belirtmektedir. Günümüz hukuk normlarında bu yetkiler rahatlıkla kullanılabilir durumda değildir. Sıradan bir vatandaşın umuma açık yere girmesiyle özel dedektifin girmesi aynı kategoride tutulmalıdır. Özel dedektife ayrıcalıklı bir hak tanımak hukuka aykırılık teşkil edebilir. Ayrıca kişiler bilgi vermek zorunda değildir, bunun yerine özel hayata dokunmadan, karşılıklı muvafakat ölçüsünde bir takım bilgiler alınabilir.

Özel dedektiflik hizmetleriyle ilgili özel dedektifin yetkilerinin yanı sıra en önemli husus özel hayatın gizliliği ve bu sınırlar içerisinde hareket sahasının tam ve net belirlenmesidir. Kanunun 20. maddesinin son fıkrasında “... Özel dedektifler ve

istihdam ettikleri özel araştırma görevlileri, bu görevlerini yerine getirirken; kişilerin onurlarını ve kişisel haklarını zedeleyici, özel hayatlarını ihlal edici davranışlarda bulunamazlar ve özel hayata ilişkin bilgileri başka amaçla kullanamazlar.” denilmektedir. Özel dedektiflerin araştırmalarında elde ettikleri bilgileri gizli tutmaları, açıklamamaları gibi hususlar tasarının 21. maddesinde yer almaktadır. Kanunlarda suç sayılan fiillerle ilgili elde ettikleri bilgi ve dokümanları ilgili Cumhuriyet Savcılığına derhal iletmek zorundadırlar. Özel alanlarda birçok araştırma tekniğini uygulamak mümkün değilken, kamu alanları daha esnektir. Örneğin bir caddede fotoğraf çekilmesi ya da görüntü kaydı alınmasında alenilik söz konusu olduğundan yani sokakta gizlilik olmayacağından suç teşkil etmemektedir.

5.2.2.5.1. İş Talepleri ve Hukuka Uygunluk

Diğer yandan araştırılan kişi veya konuyla ilgili başvuruda bulunan mağdur arasında hukuki bir ilişkinin varlığı da son derece önemlidir. Aile içi 3. dereceye kadar akrabalığı olan kişilerin araştırılmasında bir sebep sonuç ilişkisi vardır. Aynı şekilde borçlunun ya da hacizli bir malın araştırılmasında da aynı bağ söz konusudur. İş yerinde kayıpları önlemek amacıyla kişileri, personeli vs. araştırmak gayet doğal bir haktır, sebep sonuç ilişkisi mevcuttur. Bu nedenle hukuka uygunluk açısından hizmet talebinde bulunan kişilerin hangi ölçülerde ve kriterlerde değerlendirileceği hususu ileride hazırlanabilecek kanunda, yönetmelikte veya genelgede net olmalıdır. Kanun tasarısının 19. maddesinde görev çeşitleri ve görev kapsamı belirlenmiştir. Taleplerdeki kriterler konusunda ise tasarı yasalaşmadığı için yönetmelik çıkarılmadığından herhangi bir yorum yapmak mümkün değildir.

5.2.2.6. Denetim, Cezalar ve Suçlar

Tasarının 24. maddesinde İÖGK ve ÖGK’ nun denetleme yapabileceğinden bahsetmekte, 25, 26 ve 27. maddeler disiplin cezalarını, 36. madde adli cezaları içermektedir. Disiplin cezalarının, idari ceza anlamında kullanıldığı anlaşılmakta fakat kanunda hangi hallerde hangi cezanın verileceği 5188’ de olduğu gibi net bir şekilde ifade edilmemektedir. Belki de ileride yapılacak yönetmelikte bu hususlar ayrıca yer

alacaktı ancak ceza konularının kanunda yazılması daha doğru olacaktır. Buna karşılık adli cezalar açıkça yazılmıştır.

Kanunda denetleme mekanizması çok iyi oturtulmamıştır. Cumhurbaşkanlığı iade tezkeresinde, özel dedektiflik bürolarının sadece İÖGK üyelerince denetlenmesinin yetersiz olduğunu, İçişleri ve Adalet Bakanlıkları müfettişlerinin de denetleme yapabilmeleri tavsiye edilmiştir. Bunun yanı sıra denetleme görevi genel kolluk, C. Savcılıkları ve sektörü temsil eden Sivil Toplum Kuruluşlarına (STK) yaptırılabilir.

Tasarının 23. maddesinde özel dedektifler ve çalıştırdıkları kişiler araştırma faaliyetlerini yürütürken genel kolluğun görevlerini aksatıcı davranışta bulunamayacakları, madde 34' de özel dedektiflerin yaptıkları her işi veya elde ettikleri her bilgiyi dosyalamaları gerektiği belirtilmektedir.

Özel dedektiflerin genel kollukla ilişkileri son derece sıkı tutulmalıdır. Bazı Avrupa ülkesinde olduğu gibi özel dedektifler yaptıkları her işle ilgili haftalık olarak genel kolluğu işin mahiyeti ve elde edilen bulgular bazında bilgilendirmelidir. Bu bilgilendirme yaptığı tüm çalışmalarla ilgili olmalı ve özel hayatın gizliliğini zedelememelidir. Bu nedenle istatistiksel bilgilendirmemi yapacak yoksa gerekli özet bilgiyi mi verecek? Özel dedektifin yürüttüğü şahsi konularda bu hususlar belirlenmelidir.

Hukuki davalarda özel dedektifler rahatlıkla araştırma yapabilmektedir fakat dikkatle düzenlenmesi gereken en önemli konulardan biri de C. Savcılığınca yürütülen tahkikatlarda adli kollukla olan ilişkileri ve soruşturmadaki rolü meselesidir. Bu durumda özel dedektif tahkikatlarla ilgilenmemeli mi yoksa yüzeysel bir role mi sahip olmalıdır? Eğer savcılığın yürüttüğü tahkikatlarla özel dedektif ilgilenemeyecekse kamu özgürlükleri açısından zedeleyici olabilir. Çünkü taraflar ve avukatları, bilgi ve bulguların toplanması için özel dedektiflerden hukuki çerçevede kalmak şartıyla yararlanabilmelidir. Nitekim son yıllarda özel dedektiflerin suç araştırma faaliyetlerinde buldukları bir gerçektir. Fakat sadece yüzeysel takip ve dışarıdan inceleme yapmalı, araştırmanın her safhasını bildirmelidir.

Adli kolluğun yürüttüğü bir soruşturmada ise özel dedektif polisin yardımcısı konumunda hareket edebilir mi? Özel dedektif sadece özel kişilere ücret karşılığında hizmet sunar, direk bir adli tahkikatla ilgilenemez. Elde ettiği bulguları adli kolluğa iletir, kayıt tutar ancak soruşturmadaki rolü müşterisine verdiği hizmet bağlamında olmalıdır. Ya da C. Savcısının kontrolünde genel kollukça yürütülen bir konumda yer almalı, yaptığı araştırmanın raporunu genel kolluğa iletmeli, bilgi veya bulguyla karşılaşırse haber vermelidir. Aynı tahkikatta suçun diğer tarafı olan kişinin hizmet aldığı özel dedektif için de aynı durum söz konusudur. Böylece adil ve hızlı bir yargılama süreci için lehte ve aleyhteki bulgulara savcılığın talimatlarıyla adli kolluk ulaşabilecektir. İleride yapılacak bir dedektiflik yasa tasarısında özel dedektifin avukatlarla, polisle ve müşterileriyle olan ilişkileri hakkında hukuki standart oluşturulmalıdır. Nitekim iade tezkeresinde bu durum aynen şöyle ifade edilmiştir: “Cumhuriyet savcılarınca kovuşturulması gereken suçlarda, özel dedektifler tarafından araştırma yapılması, bilgi ve belge toplanmasının hazırlık soruşturmasının "gizlilik ilkesi"ne ve dolayısıyla Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununa aykırı olacağı,” şeklindedir.

SONUÇ

Devletlerin tarihi gelişiminde güvenlik ihtiyacı her zaman en önde gelen gereksinimlerden biridir. Toplumun güvenliğini sağlanmadan diğer ihtiyaçların karşılanması mümkün değildir. Tarihin ilk dönemlerinde insanlar vahşi hayata ve doğaya karşı mücadele ederken, insanların kabileler halinde yaşamaya başlamalarıyla beraber tarım toplumu oluşmuş, düzenli ordular kurulmuş ve savaşların temel nedeni toprağa hakim olma arzusu olmuştur. Bu dönemde feodal ve monarşik devlet yapıları içerisinde belirli bir dinin, ırkın, sosyal sınıfın ya da zümrenin üstünlüğü kabul edilmiştir. İç güvenlik alanında bazı muhafızlara rastlamak mümkündür ama halka hizmet etmek yerine üstün zümreyi korumak, sert kuralları ve emirleri uygulamak amacı güdülmüştür. Tüm bunlara rağmen her türlü devlet yönetiminde görülen ortak nokta insanların can ve mal güvenliğinin hürriyetlerinden daha önemli olduğudur. İnsan toplulukları yüzyıllarca hürriyetsiz yaşamışlar fakat düzensiz ve güvensiz yaşayamamışlardır.

Kamu güvenliğini sağlayan ilk iç güvenlik örgütleri ise sanayi toplumu sürecinde oluşmuştur. Sanayi devrimi ile meydana gelen modern devlet yapısı beraberinde modern güvenlik yaklaşımını getirmiştir. Avrupa' da, Fransa ve İngiltere' de başlayan Modern Güvenlik süreci ile temelde 2 farklı polis modeli oluşmuştur. Merkeziyetçi Fransız polis modelinin kamu düzenini korumak ve idareye hizmet etme rolü ön plana çıkarken, Anglosakson İngiliz modelinde ise topluma hizmet rolü ön plana çıkmaktadır ve ademi merkeziyetçi bir yapıdadır. Fransız modeli İtalya, Belçika, İspanya gibi ülkeleri etkileyerek Avrupa' nın çoğunluğuna yayılmış, İngiliz modeli ise Amerika ve Kanada' ya örnek teşkil etmiştir.

Ülkemizin tarihsel gelişimi ve idari yapısı Fransa' ya benzediğinden, Türk kamu güvenliği örgütsel yapısı da Fransız sisteminin özelliklerini taşımaktadır. Kendine özgü bazı farklılıkları olmakla beraber ülkemizde Modern (Klasik) Güvenlik Yaklaşımı şu özellikleri taşımaktadır.:

1. Otoritenin devamı için meşru güç kullanır, güvenlik birimleri kamu gücünü diğer kurumlara göre daha fazla kullanır.
2. Hukuksal çerçevede kalmak şartıyla bazı sınırlamalar ve idari yaptırımlar getirebilir yada uygulanır.

3. Temel amacı kamu düzenini korumak ve kollamaktır, düzenin sağlanması halkın memnuniyetinden daha önemlidir.
4. Devlete ait güvenlik güçleri haricinde kimsenin bu yetkiyi kullanma hakkı yoktur yada kendi çerçeveleri dışına çıkamaz. Aksi halde kargaşa ve kaos ortamı doğacak, devlet otoritesi zaafa uğrayacaktır.
5. Güvenlik hizmetleri özel sektöre yaptırılamaz veya devredilemez.
6. Güvenlik hizmetleri adli ve idari olmak üzere iki kategoriye ayrılmıştır.
7. Aşırı merkeziyetçidir, ulusal sınırlar içerisinde güvenlik stratejileri ülkenin her yerinde mutlaka tek elden yürütülmelidir.
8. Bağımsız bir hiyerarşik yapıya sahiptir ve teşkilat yapısı oldukça geniştir. Her birim kendi içerisinde alt birimlere ayrılır.
9. Güvenliğin çoğu alanında mesleki teknik uzmanlaşma söz konusudur ve her personel her konuda bilgili olmamalıdır. Sadece kendi konusuyla ilgilenebilir, diğer işleri yapamaz.
10. Güvenlik birimleri diğer kurumları denetleyebilir ve gerekli hallerde bu kurumların görevlerini de yapabilir. Diğer kurumlar ise güvenlik hizmeti yapamaz, ayrıca denetim idarenin tasarrufudur.
11. Suçun önlenmesi ve sabıkalıların rehabilitasyonuna değil, suç işlendikten sonra müdahaleye ve suçluların cezalandırılmasına odaklanmıştır.
12. Güvenlik birimleri haber alma ve istihbarat çalışmalarına ağırlık verirler ve gerekirse özel hayata müdahale söz konusudur.
13. Kamu düzeni, siyasal rejim ve merkezi otoritenin korunması adına kişisel hak ve özgürlüklere gerektiğinde müdahale söz konusudur.
14. Halka hesap verme sorumluluğu yoktur, hesap veren makam bağlı olduğu en üst bakanlıktır.
15. Problem çözümüne değil, bastırma ve geçici önleme taktiklerini uygular.

Sanayi toplumundan bilgi toplumuna geçilmesiyle beraber toplumsal değişim yaşanmış ve sermaye bilgi olmuştur. Ulus devlet kavramının zaafa uğraması ve küreselleşme neticesi kamu güvenliği etkin bir şekilde sağlanamamış ve bir çok problemler baş göstermiştir. Artık klasik güvenlik modeli değişen toplumu kontrol

etmekte ve daha önemlisi güvenliği sağlama da istenilen düzeyde başarılı olamamaktadır.

Bilgi toplumu sürecinde mevcut kamu güvenliği örgütlerinin sorunlarına yönelik şu sonuçlara varılmıştır:

1. Kamu güvenliği örgütleri vatandaşa her hizmeti götürme eğilimindedir ve bu yüzden teşkilat yapısını büyütmüş, daha fazla alt birimler oluşturmuştur. Bunun neticesi olarak personel sayısını arttırmış ve bütçeye mali yük getirmiştir.
2. Suç çeşitleri artmış ve vatandaşta suç korkusu daha da büyümüştür. Özellikle mala karşı işlenen suçlar (hırsızlık suçları) oldukça yüksektir.
3. İş yükü artmıştır, görevi olmayan birçok şeyden sorumludur.
4. Fazla personel idame etmektedir ama personeli kullanamamaktadır.
5. Mesleki standartlar ve rolü belirlenememiştir.
6. Bürokratik formaliteler ve kırtasiyecilik hat safhadadır.
7. Vatandaşın güveni zedelenmiştir.
8. Etik sorunlar ve alt kültür oluşmuştur.
9. Özel sektörden yararlanamamaktadır. Birçok özel kişilere kar sağlayan organizasyonlarda güvenlik tedbiri almaktadır.
10. Çalışma saatleri uzundur.

Başarılı bir güvenlik organizasyonu ise toplumsal değişim sürecinde yeni bir yapı kazanmıştır. Yeni güvenlik yaklaşımında, güvenlik örgütü ayrıcalıklı değildir ve güvenliği sağlamak üzere ücretlendirilmiştir. Temel amacı suçluları yakalamak ve cezalandırılması için adli mercilere teslim etmek değildir. Rolü, suç nedenlerini araştırmak ve problemi kökten halletmek, suç işlenmeden önce çeşitli stratejiler belirlemek ve uygulamaktır. Bunun dışında kalan her türlü hizmeti ya ücret karşılığında verir, ya özel sektöre devreder ya da sivilleştirir. Böylece asli görevi olan suç önleme hizmetlerini en etkin bir şekilde sunmaktadır.

Suç önleme hizmetlerinde halktan ve diğer kuruluşlardan tam destek alır ve toplum odaklıdır. Yani idareye değil topluma hizmet için vardır. Suçluların ve sabıkalıların topluma kazandırılması için geniş bir platformda yer alan kurum, kuruluş ve sivil toplum örgütleriyle hep beraber çözüm arar. Buradaki amaç yine suçun önlenmesi için sabıkalıların rehabilite edilmesidir.

Yeni güvenlik yaklaşımının bir diğere özelliği de ademi merkezietçi bir yapıya kavuşması ya da yerel yönetimlere az da olsa söz hakkı tanınmasıdır. Fakat ülkemizin idari yapısından dolayı ademi merkezietçi bir güvenlik yaklaşımı uzun vadede olacak bir durumdur. Bu nedenle suç önleme rolü üzerine daha fazla durulması ve özellikle özel sektörden yararlanılması gerekmektedir.

Kamu güvenliğinin etkinliği demek daha subjektif anlamda suç korkusunun yaşanmaması, daha huzurlu ve güvenli bir ortamın oluşmasıdır. Böylece temel hak ve özgürlükler daha iyi kullanılacaktır. Fakat güvenlik örgütlerindeki sorunlar kamu güvenliğinin mümkün olan en etkin seviyede sunulmasını engellemektedir. Bunun çözümü ise yeni güvenlik yaklaşımını ve prensiplerini en üst düzeyde benimsemektir. Diğere yandan özel sektör değişime çok çabuk ayak uydurmakta ve her alanda başarılı olmaktadır. Başta ABD olmak üzere birçok Avrupa ülkesinde özel güvenlik ve özel dedektiflik sistemi başarılı bir şekilde uygulanmaktadır. Özel güvenlik ve dedektiflik sisteminin temel felsefesi “suç önleme” veya “kayıpları önleme” prensibidir. Yeni güvenlik yaklaşımının da temel prensibi suç önleme fonksiyonudur. Bu nedenle güvenlik hizmetlerinin etkinliği açısından özel sektörün kullanımı tüm ülkelerde uygulanan bir yöntemdir.

Devletlerin en temel görevlerinden biri de halkın güvenliğini, huzur ve refahını sağlamak ve idame ettirmektir. Kamu hizmeti ve kamu düzeninin ön plana çıktığı ülkemizde, en önemli kamu hizmeti olan güvenlik hizmetlerinin özel sektöre devredilemezliği şeklinde bir yaklaşım söz konusudur. Halbuki bilgi toplumu sürecinde meydana gelen birçok değişiklikler kamu hizmetlerinin esneklik yönünü zaruri kılmış, bazı kamu hizmetlerinin siyasi bir kararla devlet kontrolünde özelleştirilebileceği kavramı ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda özel alanlarda güvenlik hizmetleri sunulması için özel sektörden faydalanma ve bazı güvenlik hizmetlerini özel sektöre yaptırtmak üzere güvenlik hizmetleri özelleştirilebilmektedir. Ülkemizde 1982 tarihli 2495 sayılı kanun modern anlamda ilk özel güvenlik kanunudur fakat içerik açısından uluslar arası özel güvenlik standartlarına tamamen uzaktır. Bu nedenle 2004 yılında yürürlüğe giren 5188 sayılı kanun güvenlik alanında yeni bir konsept oluşturmuştur. Böylece özel güvenliğin felsefesine uygun yapının temeli atılmıştır.

Buna göre özel güvenlik:

1. Özel teşebbüsler tarafından oluşturulur.
2. Özel güvenliğin temelleri liberal demokrasi ve liberal iktisada dayanır.
3. Özel güvenlik şirketleri kar amacı güder.
4. Görev alanları esasen özel alanlardır fakat gerektiğinde kamu alanlarında da faaliyet gösterebilirler.
5. Kamu hizmetini tamamlayıcı mahiyettedir ve bir tür kamu hizmetidir.
6. Özel güvenlik hizmeti isteğe bağlı olarak karşılıklı anlaşmayla alınabilir, mecburi değildir.
7. Devletin kontrol ve denetimi söz konusudur.

İdari hukukunda özel güvenlik hizmetleri özel kolluk hizmetleri içerisinde yer almaktadır. Oysa özel güvenlik kavramı diğer özel kolluk birimlerinden son derece farklıdır. Örneğin Çarşı ve Mahalle Bekçisini ya da Belediye Zabıtasını özel güvenlik kapsamında değerlendirmemiz mümkün değildir. Yukarıda verdiğimiz birçok özellik bu tip idari kolluk faaliyetleri için geçerli değildir çünkü özel güvenlik birimleri idari bir kolluk değildir. Eski 2495 sayılı kanuna tabi özel güvenlik birimleri kamuya bağlı oluşturulduğu için özel kolluk içerisinde değerlendirilebiliriz ve bu durumda diğer özel kolluk çeşitlerinden pek farkı yoktur. Oysa 5188 sayılı kanunla beraber özel güvenlik hizmetleri devletin tekelinden çıkartılarak özel teşebbüslere hak tanınmış ve liberal bir yapı tesis edilmiştir. Bu nedenle idare hukukçuları özel güvenliği, genel idari kolluk, özel idari kolluktan farklı olarak ayrı bir konseptte değerlendirmelidir.

Birçok ülkede başarılı bir şekilde uygulanan özel güvenlik sistemi yeni kamu güvenliğine etkinlik kazandırmıştır. Güvenlik hizmetlerinin daha etkin ve verimli bir şekilde sunulması için özel sektörün kullanımı ile ortaya çıkacak avantajlar hakkında bu çalışmanın hipotezini doğrulayan şu sonuca varılmıştır:

1. Belediyeler özel güvenlik birimlerini kullanarak sokakların kontrolünü daha etkin bir şekilde sağlayabilir. Böylece halka güvenlik alanında hesap verme sorumluluğu doğacaktır.
2. Belediyelerin özel sektörden faydalanmaları neticesi kamu alanlarında suç işleme riski en aza indirilebilir.
3. Özel alanlarda, bina ve tesislerde özel sektörün (güvenlik ve dedektif) kullanımı sonucu suçlar işlenmeden önce engellenecek, kayıplar önlenecektir.

4. Kamu polisinin statüsü ve rolü belirginleşir, iş yükü azalır ve asli görevine döner. Böylece kendi kaynaklarını en iyi şekilde kullanacaktır.
5. Özel organizasyonların güvenliği, araştırmalar ve bunun gibi alanlarda kamu polisi görev yapmayacağından halkla karşı karşıya gelmeyecek ve ilişkileri zedelenmeyecektir. Böylece polis-halk ilişkileri yeni bir zemine oturtulabilir.
6. Halkın gözünde kamu güvenliği örgütlerinin değeri artacaktır.
7. Kamu polisi elindeki personeli ve kaynakları en etkin bir şekilde kullanacak, böylece güvenlik hizmetlerinin bütçedeki yükü azalacaktır.
8. Soruşturmalarda özel dedektiflerin belirli ölçülerde kullanılması ile adalet mekanizması daha adil ve hızlı çalışabilir.
9. Özel sektör rekabet edeceğinden hizmetin kalitesi artacak dolayısıyla güvenlik en iyi şekilde sağlanacaktır.
10. Güvenlik hizmetleri devletin tekelinde olmaktan kurtarılarak halkın katılımı ve teşebbüslerini gerçekleştirme hakkı sağlanacağından vatandaşın güvenliğe bakış açısı da değişebilir. Böylece halk kamu güvenlik örgütlerinin bazı sorunlarını daha rahat anlayacak, karşılıklı güven ortamı doğacaktır.
11. Güvenliğin sağlanması veya kişisel araştırma işlerinde vatandaş tercih hakkını kullanma imkânı bulacaktır.
12. Kamu alanlarında yapılan toplu etkinlikler ile miting, toplantı yürüyüşü gibi faaliyetlerin güvenliği, özel güvenlik tarafından yerine getirildiği takdirde polis vatandaşla karşı karşıya gelmeyecek, aynı zamanda iş yükü ve maddi zarardan kurtulacaktır.
13. Özel dedektiflik ve özel güvenlik sistemi sayesinde devlet ek gelir sağlayacaktır.
14. İstihdam alanları artacağından işsizliğin çözümüne katkı sağlanacaktır.

Ülkemizde 5188 sayılı Özel Güvenlik Hizmetlerine Dair Kanunun yürürlüğe girmesiyle beraber yukarıda sayılan avantajların elde edilmesi için büyük bir adım atılmıştır. Ancak kanun tam anlamıyla oturduğunda ve doğal süreç içerisinde ortaya çıkan sorunlar düzeltildiğinde yorum yapmak daha doğru olacaktır. Şuan da bile olumlu sonuçlar elde edilmektedir ve sektör profesyonelleştiği takdirde uluslar arası standartlar yakalanabilir.

Kanun diğer ülkelerle karşılaştırıldığında, İspanya ve Belçika'ya benzer bir sistem oluşturulmuştur. Bu lkeler ise kamu düzenini ön planda tutan idari yapıya sahiptir ve özel güvenlik alanında detaylı düzenlemelerin yapıldığı ülkeler sınıfında yer almaktadır.

Uluslar arası tespit edilen özel güvenlik standartları doğrultusunda 5188 sayılı kanun hakkında varılan sonuçların bazıları şunlardır:

1. Yürürlükten kaldırılan 2495 sayılı kanunda özel güvenlik teşkilatı kurmak için bakanlar kurulu kararı gerekiyordu. 5188 sayılı kanunla beraber bu yetki içişleri bakanlığına tanındı ve merkezi idareden alınan diğer yetkiler il özel güvenlik komisyonlarına tanındı. Bu yönüyle hem bürokrasi önlenmiş oldu, hem de diğer ülkelere benzer bir yapıya kavuşturuldu.
2. Görevliler ve yöneticilere eğitim ve ğretim şartı getirildi.
3. Adli sicilinin temiz olması şartı getirildi.
4. şartları tutan her vatandaşa özel güvenlik şirketi veya eğitim kurumu açma hakkı tanındı.
5. Devlet kontrolü sağlanarak denetim mekanizması geliştirildi.
6. Yetkiler ve sınırları netlik kazandı.
7. Adli ve idari suç ve cezalar belirlenerek sektöre ciddi yet kazandırıldı.

5188 sayılı kanun ülkemiz açısından son derece yenilikçi bir kanundur ve özel güvenlik alanında uluslar arası kabul görmüş standartları ülkemize getirmiştir. Fakat birçok ülkede uygulanmakta olan özel dedektiflik müessesesi hakkında herhangi bir düzenleme yapılmamıştır. 1994 yılında mecliste kabul gören ve Cumhurbaşkanlığınca ret edilen zel Dedektiflik Yasa Tasarısı bugüne kadar ele alınmamış ve düzenlenmemiştir. Halen lkemizde faaliyet gösteren birçok özel dedektiflik firması yasal boşluklardan yararlanmakta ve hukuk danışmanlığı adı altında faaliyet göstermektedir. Vatandaşların hukuki hak ve özgürlüklerini kullanmaları açısından bu tip özel dedektiflik şirketlerinin faaliyet gösterebilmeleri için kanuni bir düzenleme olmasa da kanuni bir engel veya kısıtlama da yoktur.

Özel dedektiflik yasa tasarısı incelendiğinde özel dedektiflik ruhsatı alacak kişiler ve meslek dalları arasında bir adaletsizlik söz konusudur. Sivil halka ise özel dedektiflik yapma hakkı tanınmamıştır. Kanun tasarısında yetkiler ve görev alanları

konusunda açık düzenlemeler yoktur ayrıca denetim mekanizması da yetersizdir. En önemli eksiklik ise polis ve özel dedektif arasındaki ilişkinin nasıl olacağı ve özel dedektifin suç soruşturmalarındaki rolüdür.

Bu nedenle ileride yapılacak bir özel dedektiflik kanun tasarısında yer alması gereken hususlar hakkında şu sonuçlara varılmıştır:

1. Özel dedektiflik yasa tasarısı hazırlanırken İspanya, Belçika gibi ülkeler model alınmalı ancak diğer ülkelerdeki düzenlemelerde incelenmelidir. Çünkü bu ülkelerin yapısı ülkemizle benzerlik göstermektedir ve 5188 sayılı kanun bu ülkelerdeki düzenlemelere yakındır.
2. Bir kişi hem özel dedektiflik hem de özel güvenlik hizmetini aynı anda yapmamalıdır.
3. Denetim mekanizması Adalet Bakanlığı ve İçişleri Bakanlığı bünyesinde detaylı olarak düzenlenmeli, özel dedektif yaptığı her işlemde genel kolluğu haberdar etmelidir.
4. Sivil toplum kuruluşlarının ve özel dedektiflik birliklerinin kurularak her türlü özel dedektiflik şirketlerini denetleme yada kamu kurumlarıyla beraber hareket etme gibi hakları düzenlenmelidir.
5. Genel kolluğun bünyesinde raportörlük işlerini Emniyet Genel Müdürlüğü yapmalı ve bununla ilgili Asayiş Daire Başkanlığı bünyesinde birim kurulmalıdır.
6. Özel dedektiflik eğitimi verecek özel veya devlet kurumlarının açılmasına olanak sağlanmalıdır. Ayrıca üniversiteler özel dedektiflik fakültesi veya yüksek okulu açabilmelidir.
7. Özel dedektiflik ruhsatı alacak kişiler hakkında 5188 sayılı kanuna benzer şartlar getirilmeli ve herkes bu hakka sahip olmalıdır. Genel kolluk, adalet mensupları veya istihbarat birimlerinde çalışan kişilere biraz daha esneklik sağlanabilir.
8. Özel dedektifin yetkileri anlaşılır bir şekilde düzenlenmelidir.
9. Özel dedektifin görev tanımı ve görev alanları açıkça belirtilmeli ve görev yaparken izleyeceği usul belirlenmelidir.

10. Özel dedektifin iş sözleşmeleri göreve başlamadan önce genel kolluğa iletilmeli, iş hitamında da raporla bilgi verilmelidir. Verilecek bilginin mahiyeti ve detayı gibi konular veya standartlar belirlenmelidir.
11. Özel dedektife silah taşıma yetkisi tanınmamalıdır. Zaten özel güvenlik hizmetlerinde silah taşıma yetkisi istisnai bir yetkidir. Özel dedektiften ülkemiz şartlarında polis gibi hareket etmesini beklemek son derece yanlıştır. İsteğe bağlı bir araştırma faaliyeti olduğundan kişisel korunma ve savunma yöntemleri diğer vatandaşlarla aynı statüde olmalıdır.
12. Özel dedektif suç soruşturmalarına doğrudan müdahale etmemeli, sadece dışarıdan gözlemci olarak katılmalı ve bu doğrultuda araştırma yapmalıdır. İster davalının, ister davacı tarafın anlaştığı özel dedektif olsun tahkikatın her aşamasında ilgili genel kolluk birimini haber vermesi sağlanmalıdır.
13. İcra daireleri gibi kurumların genel kolluktan istediği adres ve kişi araştırmaları kaldırılmalı, bunun yerine özel dedektifler bu işleri yapabilmelidir. Bura da genel kolluk sadece kayıtları tutan bir konumda olabilir.

Ülkemizdeki kamu güvenliği sorunlarının çözümünde diğer ülkelerdeki standartlar örnek alınmalı ve uygulanmalıdır. Kamu güvenliğinin daha etkin sağlanması için birçok ülke özel dedektiflik ve özel güvenlik sektöründen faydalanmaktadır. Özel güvenlik alanında kanuni düzenlemeler yapılmıştır fakat biran önce standartlar yakalanması için uygulamalar daha ciddi yapılmalıdır. Bu aşamalardan sonra kamu güvenliğinin performans ölçüleri ve özel sektörün oynadığı rol hakkında araştırmalar yapılabilir. Diğer yandan hukukçular, uzmanlar, güvenlik danışmanları ve sivil toplum örgütleriyle beraber dünyadaki özel dedektiflik düzenlemeleri incelenmeli ve biran önce özel dedektiflik yasa tasarısı hazırlanmalıdır. Özel dedektifliğin suç çetelerini körukleyeceği veya kişisel özgürlükleri kısıtlayacağı yönünde düşüncelerden vazgeçilmelidir. Sistem içerisinde meydana gelecek olumsuzluklar ve hatalar ileride düzeltilebilir ve profesyonelleştirilebilir.

Bu çalışmada ileri sürülen hipotezi, yukarıda varılan sonuçlar doğrulamaktadır. Özel sektörün güvenlik hizmetlerinde kullanımı vatandaşın daha etkin ve verimli güvenlik hizmeti almasını sağlayacaktır.

KAYNAKLAR

- About The ABI, <http://www.theabi.org.uk/visitor/index.htm> (Erişim Tarihi 22.04.2007)
- Acıbiber, Yusuf (2004). **Güvenlik Sistem ve Cihazları**, Ankara: Tepe Savunma ve Güvenlik Sistemleri A.Ş
- EGM APK Daire Başkanlığı (2001). “Emniyet Teşkilatının Sorunları ve Çözüm Önerileri”, **Araştırma Raporu**, APK Yayın No:159, Ankara
- Akşit, T. Belma ve Demirtaş, Andaç (2003). “Modernite ve Polis – Halk İlişkileri: Ankara’da Yapılan Bir Niteliksel Araştırmanın Sonuçları”, **Uluslararası Polislik ve İç Güvenlik**, Ed: İçli, Karaosmanoğlu, Ankara: Nobel Yayınları
- Aktan, C. Can (1999). “2000’li Yıllarda Yeni Yönetim Teknikleri: İnsan Mühendisliği”, İstanbul: TÜGIAD Yayını, <http://www.canaktan.org/yonetim/degisim-yonetim/yeni-organizasyon.htm> (Erişim Tarihi: 12.11.2006)
- Allen, Steve, **The Provision and Regulation Of Manned Security Services In Mainland Europe and UK**, Network Security Manegment Ltd., Loughbrogh Univercity of Tegnology, 1991
- Askerlik Şubelerinin Güvenliği Özel Sektöre (08.04.2006). http://www.sendika.org/yazi.php?yazi_no=5711 (Erişim Tarihi: 03. 05. 2007)
- Atasoy, Ömer (2005). “Küresel Toplumda Güvenlik ve Uluslararası Polislik Çalışmaları”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Polis Akademisi Başkanlığı Güvenlik Bilimleri Enstitüsü, Ankara,
- Aydın, Ahmet Hamdi (2004). “Güvenlik Hizmetlerinde Özel Güvenliğin Yeri ve Önemi”, **1.Ulusal Özel Güvenlik Sempozyumu**, Bildiri Kitabı, Hıdır Akpınar (Ed.), Kocaeli Üniversitesi
- Aydın, A. Hamdi (2001). “Merkeziyetçi ve Yerinden Yönetilen Polis Sistemlerinde Karar Verme”, **Polis Dergisi**, Sayı:29, Ankara
- Aydiner, Gökhan (2004). “Toplum Destekli Polislik Anlayışı Ve Türk Polis Teşkilatında Uygulanması” , **Polis Dergisi**, Sayı:42, Ankara
- Bal, Mehmet Ali (2003). **Modern Devlet ve Güvenlik**, İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayınları
- Bal, Mehmet Ali (2004a). “Özel Güvenlik Alanındaki Yeni Gelişmeler ve Yeni Vizyonlar”, **1.Ulusal Özel Güvenlik Sempozyumu Bildiri Kitabı**, Hıdır Akpınar (Ed.), Kocaeli: Kocaeli Üniversitesi,
- Bal, Mehmet Ali (2004b). “Özel Güvenlik Alanında Yeni Gelişmeler ve Yeni Vizyonlar”, **1.Ulusal Özel Güvenlik Sempozyumu Bildiri Kitabı**, Hıdır AKPINAR (Ed.), Kocaeli: Kocaeli Üniversitesi,
- Balkanlı, A. Osman (2002). “Küresel Ekonominin Belirleyici Faktörleri Üzerine”, **Uludağ Ün, İİB Dergisi**, Cilt XXI, Sayı:1, Bursa

Barker Mary, Pease Ken and Webb Barry (1992). **Community Service And Crime Prevention:The Cheadle Heath Project**, Gloria Laycock (Ed.), Police Research Group Crime Prevention Unit Series, Vol:39, London

Bayley, H. David (2006). **Gelecek İçin Polis**, Çev. Fethullah Eraslan, Türkçe Birinci Baskı, Ankara: EGM Yayın No: 378, Strateji Geliştirme Daire Başkanlığı Yayın No: 237, (Police For The Future, New York: Oxford University Press, Inc., 1994)

Bosna, Bahadır (2004). “Özel Güvenlik Hizmetleri ve Kamu Güvenliğine İlgili Kanun Kapsamında Bir Bakış”, **1.Ulusal Özel Güvenlik Sempozyumu Bildiri Kitabı**, Hıdır Akpınar (Ed.), Kocaeli: Kocaeli Üniversitesi

Bowden, Tom (1978). **Beyond The Limit Of The Law**, Middsex: Penguin

Bozkurt, A.Vahab (1999). “Yönetim Fonksiyonları Açısından Özel Güvenlik Hizmetlerinin Örgütlenmesi ve Türkiye’de Uygulama Örnekleri”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi SBE, İstanbul,

Cerrah, İbrahim (1999). **21. Yüzyılda Polis Sosyal Yapı ve Polis Alt Kültürü**, Ankara,

Cerrah, İbrahim (2000). “Güvenlik Hizmetlerine Sivil Katılım ve Sapma Davranışların Analizi: Türkiye Örneği”, **Polis Dergisi**, Sayı 7–8, Ankara

Cerrah, İbrahim (2005). “İç Güvenlik Sektörünün Zihinsel Modernizasyonu: İç Güvenlik Tehdit Algılamasının ‘Meşruiyeti’ ve Sektörün ‘Demokratik Gözetimi’”, TESEV & DCAF, Uluslar arası Konferans: **Güvenlik Sektöründe Demokratik Açılımlar, Türkiye’de ve Dünyada Eğilimler, Konular ve Sorunlar**, Hacettepe Üniversitesi, Ankara, www.tesev.org.tr/etkinlik/Ibrahim_Cerrah-tr.doc (Erişim Tarihi: 20.03.2007)

Çalı, Hasan Hüseyin (2004). “Türkiye’de Dedektiflik”, **1.Ulusal Özel Güvenlik Sempozyumu Bildiri Kitabı**, Hıdır Akpınar (Ed.), Kocaeli: Kocaeli Üniversitesi

Çalı, Hasan Hüseyin (2005). **Adım adım Dedektiflik**, 3. Baskı, Konya: Eğitim Kitapevi Yayın no:52

Çalışkan, Alparslan (1996). “Güvenlik Hizmetlerinin Ekonomik Analizi ve Finansmanı”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniv., SBE, Bursa

Çelik Faik, Dönmez Ö.Nihat ve Karaca Yusuf (2005). **Özel Güvenlik Temel Eğitim Kitabı**, Kocaeli: Kocaeli Üniversitesi Yayınları, Yayın No: 182

Çetin C. Mehmet, Aksak Ebubekir ve Demirbilek Mesut (2005). “Olay yeri Koruma”, **Özel Güvenlik Temel Eğitim Kitabı 1**, Geleri Aytekin (Ed.), Ankara

Çınar, Bekir (1997). **Devlet Güvenliği İstihbarat ve Terör**, Ankara:Sam Yayınları,

Çıkar, Kenan (2004). ”Batı Avrupa Ülkelerinin Polis Teşkilatları”, **Polis Dergisi**, sayı: 39, Ankara www.egm.gov.(İnc. Tar: 16.03.2005)

Çukurlu, Şükrü (2000). “Güvenlik ve Koruma Organizasyonları, Vip Koruma ve Güvenlik”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi, SBE, Kütahya

Dağ, Halil (2002). “Örgütlerde İletişimin Önemi,Etkin İletişimin Engelleri İle Giderilme Yolları ve Emniyet Örgütünden Örnekler”, **Polis Dergisi**, Sayı:32, Ankara

Dağdeviren, Deniz (2003). “Özel Güvenlik Sistemi Kapsamında Güvenlik Mühendisliği Kavramının İncelenmesi”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli

Dağdeviren, Deniz (2004a). **Güvenlik Sistem ve Cihazları**, İstanbul: Şark Expres A.Şti,

Dağdeviren, Deniz ve Çelik Faik (2004b). “Küreselleşme, Küresel Terörizm Ve Özel Güvenliğin Artan Önemi”, **Polis Dergisi**, Sayı:40, Ankara, <http://www.egm.gov.tr/polis.dergisi.asp> (Erişim Tarihi: 20.03.2006)

Dağdeviren, Deniz (2005). “Güvenlik Sektöründe Paradigma Değişimi”, **Özel Güvenlik Meslek Dergisi**, Özel Sayı, Ankara

Dalda, Y. Vehbi ve Karagöz Ahmet (1998). **Özel Güvenlik Teşkilatı Rehberi**, Ankara: Monch Yayıncılık

Dalda, Yusuf Vehbi (2004). Özel Güvenlik Sektörü İçin Etik Ve Davranış Kuralı (çeviri), (Belçika’da 18 Temmuz 2003 tarihinde imzalandı),Avrupa Özel Güvenlik Konfederasyonları, **Polis Dergisi**, S:39, Ankara, [www.egm.gov](http://www.egm.gov.tr) (İn. Tar. 25.2.2005)

Dalda, Yusuf Vehbi, Çerçi Orhan, Zabun Musa, Gök Özkan ve Acun İbrahim (2004), Polis Reformu Yasası, **Polis Dergisi**, S:39, Ankara <http://www.egm.gov.tr/polis.dergisi.asp> (Erişim Tarihi: 25.2.2005)

Dayınlarlı, Kemal (1994). **Milli-Milletlerarası Kamu Düzeni ve Tahkime Etkileri**, Ankara

Domaç, Çetin (2006), **Özel Güvenlik Hukuku**, İstanbul: Umut Matbaacılık

Dönmez, Ö.Nihat (2004). “Bilgi Toplumunun Ortaya Çıkışı ve Bilgi Teknolojileri”, Yayınlanmamış Yönetim Bilimleri Projesi, Kocaeli Üniversitesi SBE

Dönmez, Ö.Nihat (2005). “Suçun Önlenmesinde Planlama Modeli”, **Polis Dergisi**, Sayı: 44, Ankara

Dönmez, Ö. Nihat (2006). “Özel Dedektiflik Ve Kanuni Düzenlemenin Gerekliliği”, **Özel Güvenlik Meslek Dergisi**, Sayı:5, Ankara

Dönmez, Ö. Nihat (2006). “Bilgi Toplumunda Öğrenen Organizasyon ve Güvenlik”, **Polis Dergisi**, Sayı:47, Ankara

DPT (2001). “Güvenlik Hizmetlerinde Etkinlik, Özel İhtisas Komisyon Raporu”, **8. Beş Yıllık Kalkınma Planı**, Ankara <http://66.102.9.104/search?q=cache:8WSovt7hkYJ:ekutup.dpt.gov.tr/guvenlik/oik583.pdf+DPT+G%C3%BCvenlik+Hizmetlerinde+Etkinlik,+%C3%96zel+%C4%B0htisas+Komisyon+Raporu+8.+Be%C5%9F+Y%C4%B1ll%C4%B1k+Kalk%C4%B1nma+Plan%C4%B1&hl=tr&ct=clnk&cd=2&gl=tr> (Erişim Tarihi: 28.03.2007)

EGM Asayiş Dairesi Başkanlığı (2002). “Asayiş Suçu Soruşturmacı Temel Eğitim Kursu Ders Notları”, Ankara

Emniyet Teşkilatı Tarihçe, <http://www.egm.gov.tr/tarihce.asp> (Erişim Tarihi: 18.04.2007)

Emniyete 20 Bin Polis, http://www.polis.web.tr/article_view.php?aid=6338 (Erişim Tarihi: 11.03.2007)

Eryılmaz, Bilal (2004). **Kamu Yönetimi**, Gözden Geçirilmiş Yeni Baskı, İstanbul,

Fadden, D. Mc. Robert (1985). “Poll Indicates Half of New Yorkers See Crime as City Chief Problem”, **New York Times**, 14 January http://topics.nytimes.com/top/reference/timestopics/subjects/v/vocational_training/index.html?query=CRIME%20AND%20CRIMINALS&field=des&match=exact (Erişim Tarihi: 14.02.2007)

Fluri, Phillip (2005). “Güvenlik Sektörü ve Demokratikleşme”, TESEV & DCAF, Uluslar arası Konferans: **Güvenlik Sektöründe Demokratik Açılımlar, Türkiye ve Avrupa Güvenlik Sektörü Yönetişimi**, Hacettepe Üniversitesi, Ankara, http://www.tesev.org.tr/etkinlik/conf_3feb_pfluri.php (Erişim Tarihi: 01.06.2005)

Fischer, Robert J. (1987). **Introduction to Security**, USA: Butterworth Publishers

Fındıklı, Remzi (1992). “Sivil Toplum ve Polis Hizmetlerinin Sivilleştirilmesi”, **Türk İdare Dergisi**, Ankara: İçişleri Bakanlığı Yayını, Yıl. 64, Sayı3

Fındıklı, Remzi (1997). “Kamu Yönetiminin Kolluk Gücü Olarak Polis ve Polis Yönetiminde Çağdaş Gelişmeler”, **21. yy’ da Nasıl Bir Kamu Yönetimi Sempozyumu**, Ankara: TODAİE

Fındıklı Remzi ve Bilgiç Veysel (2006). **İdare Hukuku**, geliştirilmiş 3. baskı, Ankara: Anadolu Yayıncılık

Filiz, Orhan (2006). “Türkiye’de Özel Güvenlik Yönetimi”, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İnönü Üniversitesi, SBE, Malatya

Fosdick, Raymond B. (2006). **Avrupa Polis Sistemleri (1914)**, Cev: Fethullah Eraslan, Birinci Türkçe Baskı, Ankara: Emniyet Genel Müdürlüğü Yayın No: 404, Strateji Geliştirme Daire Başkanlığı Yayın No: 248, (**European Police Systems**, New Jersey: Copyright Montchair, Patterson Smith, 1915)

Gage, Theodore (1982). **Cops Inc.**, Reason 14, No:7, November

Geleri, Aytekin (2003), **Önleyici Polislik**, Birinci Baskı, Ankara: Seçkin Yayınları

Geleri Aytekin ve Aygün Ali (2005). “Kişi Koruma”, **Özel Güvenlik Temel Eğitim Kitabı II**, Aytekin Geleri (Ed.), Birinci Baskı, Ankara

Geleri, Aytekin (2005). “Devriye Hizmetleri”, **Özel Güvenlik Temel Eğitim Kitabı II**, Ankara

Genç, Nurullah (2004). **Yönetim ve Organizasyon**, Ankara: Seçkin Yayınları

George B., Button M, (1994). “Private Security Industry Regulation: Lessons From Abroad For United Kingdom”, **International Jurnal Of Risk, Security and Crime Prevention**

Gülşen, Hüseyin (1986). “Devlet Güvenliği ve Polis”, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, SBE, İstanbul

Gülcü, Mustafa (2002). “Özel Güvenliğin Felsefesi II”, **Polis Dergisi**, Sayı: 32, Ankara

Gülcü, Mustafa (2004). “Özel Güvenlik Şirketlerinin Dünkü Ve Bugünkü Hukuki Durumu”, **Polis Dergisi**, Sayı:42, Ankara

Gülcü, Mustafa (2004). **Özel Güvenlik Hukuku**, 1. Baskı, İstanbul

Gülcü, Tarık Ziyad (2004). “Özel Güvenlikte Bir Avrupa Modeline Doğru”, COESS ve UNI Europa tarafından hazırlanmış bildiri, **Polis Dergisi**, Sayı:42, Ankara

Gough Iann (2000). **Refah Devleti**, Çev. Kamil Güngör , (Welfare State, New Palgrave Dictionary of Economics, Vol.4, Macmillian, New York) www.canaktan.org/politika/anti_leviathan/diger-yazilar/gungor-refah-devleti.pdf (Erişim Tarihi:: 12.01.2007)

Goodman, C. John (1995). “**Privatization**”, The Proceeding of A Conferance Hosted by National Center For Policiy Analsiz and Adam Smith İnstitute, Dallas

Göklergil A. Sabri, Dalda Y. Vehbi (2007). “Avrupa Birliği Ülkelerinde Özel Güvenlik Eğitimlerinin Bağlı Olduğu Bakanlık/Kuruluş ve Prosedürler”, <http://www.gusod.com.tr/article/articleread.asp?ArticleID=105> (Erişim Tarihi: 11.05.2007)

Gözübüyük A.Şeref,Tan Turgut (2001). **İdare Hukuku Genel Esaslar**, 2.baskı, Cilt1, Ankara:Turhan Kitapevi

Giritli İsmet, Bilgen Pertev ve Akgüner Tayfun (2001). **İdare Hukuku**, İstanbul: DER Yayınları, Yayın No:292

Gough R. V. (1977). “Railroad Crime: Old west Train Robbers to modern day cargo thives”, **FBI Law Enforcement Bulletin**, February

Goldstein Herman (1990). **Toward Community Policing: Potential, Basic Requirement And Threshold Questions**, Crime and Delinquency, Problem-Oriented Policing, Philadelphia: Temple Univercity Pres

Gözübüyük, Şeref (1991). **Yönetim Hukuku**, 4.Baskı, Ankara: Genel Dağıtım Yayınları

Gözler, Kemal (2006). **İdare Hukuku Dersleri**, Genişletilmiş 4. Baskı, Bursa: Ekin Yayınları

Gleizal J. Jacques, Domenach J.Gatti ve Journes Claude (2000), **Polis**, Çev. Mehmet Kandemir, Türkçe Birinci Baskı, Ankara: Temiz Yayınları, (La Police, Le Cas Des Democraties Occidentales, Paris: Presses Universitaires de France)

Grant, G. John (1992). “Principle Of The İnstitute Of Professional İnvestigator”, **Report On The Discussion Paper On The Private Security İndustry**, England

Hallcrest II (1990). **The State of Security, American Society for İnustrial Security**,

Hall, Mimi (2003). "Private security guards are Homeland's weak link", **USA TODAY**, 23/1/2003 ayrıca bkz. http://www.usatoday.com/news/nation/2003-01-22-security-cover_x.htm (Erişim Tarihi: 20.05.2007)

Hess M. Karen and Wrobleski M. Henry (1988). **İntroduction to Private Security**, 2nd Edition, St. Paul: West Criminal Justice Series

Hulusi, Metin, “Kamu Düzeni Nedir?”, <http://Www.turkhukuksitesi.Com/Showthread.Php?T=1354> (Erişim Tarihi: 03.02.2007)

International Maritime Organization (2003). **ISPC CODE, International Ship & Port Facility Security Code And SOLAS Amendmends 2002**, Edition 2003

İşte Kanun Gerekçesi, Yirmibin Polis Kadrosu İhdası Ne Anlama Geliyor, <http://www.memurlar.net/haber/54790/> (Erişim Tarihi: 11.03.2007)

Jandarma Teşkilatı, Tarikçe, http://www.jandarma.gov.tr/ust_menu/tarihce.htm (Erişim Tarihi: 18.04.2007)

Jandarma Teşkilat Şeması, <http://www.jandarma.tsk.mil.tr/redirect.htm?url=/genel/organizasyonic.htm> (Erişim Tarihi: 18.04.2007)

Johnston, Less (1992), **Regulation Private Security**, Univercity Of Exeter, England,

Kakalik, S. James and Wildhorn, Sorrel (1971). **The Rand Report**, Santa Monica, California

Kaygısız, Mustafa (2005). **Özel Güvenlik Mevzuatı ve Hizmetleri**, Ankara: Adalet Yayınları

Kaptı, Alican (2004). “Türkiye’de Kamu Güvenliğinin Etkinliği Açısından Özel Sektörün Yeri”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, KOÜ, SBE, Kocaeli

Karagöz, Ahmet (2005). **Suç Önleme Hizmetleri**, 2. Baskı, Ankara: SFN Yayıncılık

Karbuş, Halil (2003). “Yerel Yönetimler ve Bilgi Teknolojileri”, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, SBE, Ankara

Kratz, Gunter ve Semerak, F. Arved (2006). **Batı Avrupa Polis Teşkilatları**, Çev. Mehmet Karaaslan, Türkçe Birinci Baskı, Ankara: EGM Yayını, No: 379, Strateji Geliştirme Daire Başkanlığı Yayın No: 234, (**Die Polizeien İn Westeuropa**, Hannover: Bobery, 1996)

Kısmet, Okan ve Aktaş, N.Ahmet (2004). **VIB Yakın Koruma Taktikleri**, Ankara

Köprülü O.Murat (2002). “Özel Güvenlik Hizmetlerinin Örgütlenmesi ve Güvenlik Sistemleri”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, SBE, İstanbul

Lavine, A. Sigmund (1963). **Allan Pinkerton: America’s First Private Eye**, New York: Dodd, Mead and Company

Loyo, Harry (2004). “Özel Güvenlik Kuruluşları Polisin Bir Alternatifimidir?” , Çev. Kenan Çıkar, **Polis Dergisi**, Sayı:38, Ankara

Loveday, Barry (1999). “Government and Accountability of the Police”, **Policing Across The World: Issues For The Twenty-First Century**, London: UCL Pres

Mehay, L. Stephen and Gonzales, A. Rodolfo (1985), **Economic İncentives Under Contract Supply Of Local Government Services**, Puplic Chaice, Vol. 46

Mergen, Emin (2003). “Türkiye’de Özel Güvenlik Teşkilatlarının Yapılanması ve Güvenlik Hizmetleri İçindeki Rolü”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale Üniversitesi, SBE, Kırıkkale, 2003

- Meriçli, Ahmet (2004a). **A'dan Z'ye Özel Güvenlik**, İstanbul: Rengin Basımevi
- Meriçli, Ahmet (2004b). "Özel Güvenlik Faaliyetlerinin Genel Kolluk İçerisindeki Yeri", **1.Ulusal Özel Güvenlik Sempozyumu**, Bildiri Kitabı, Hıdır Akpınar (Ed.), Kocaeli Üniversitesi
- Metin, Hulusi, "**Kamu Düzeni Nedir?**", <http://www.turkhukuksitesi.com/showthread.php?t=1354> (İnc. Tar. 03.02.2007)
- Miller, M.R. (2000). "**Police Petrol Operations**", Second Edition, USA: Copperhouse Publishing Company
- MEB, Milli Eğitim Bakanlığı (1999). **Örnekleriyle Türkçe Sözlük**, Ankara
- Nohutçu, Ahmet (2006). **Kamu Yönetimi**, Ankara: Savaş Yayınları
- Ocquenteau Frédéric (2003). "Özel Koruma Görevlileri", Çev. Hasan Oğuz, **Polis Dergisi**, Sayı: 37, Ankara (Les agents privés de protection)
- Özdemir, Adnan Ve Diğerleri (2005). **Silah & Atış**, 5. Baskı, Güvenlik Serisi I, Ankara
- Özel Dedektiflik, <http://www.akademilenyum.org/library/adlibilimler/dedektif.doc> (Erişim Tarihi: 16. 01. 1006)
- Özel Güvenlik Meslek Dergisi (ÖGMD)** (2005). Özel Sayı, , Ankara
- Pelit, Kemal (1998), "Özel Güvenlik Teşkilatları", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Ün., SBE, İstanbul
- Peyton, Tom L. (1977). "Standards For Puplic Building Maintenance", **Public Works Association Reporter 44**, no: 10
- Pro-NAM Grup Özel Güvenlik Eğitim ve Koruma Hizmetleri (2007), "Hizmetiçi Tekamül Eğitimi Notları", Kocaeli
- Private Investigation Directory, <http://www.einvestigator.com/pidirectory/index.html> (Erişim Tarihi: 22.04.2007)
- Weber, Tina (2001). "A Comparative Overview of Legislation Governing The Private Security Industry in The European Union", **Third European Conference for the Private Security Services**, Brussels, www.coess.org/pdf/final_study_en.pdf (Erişim Tarihi: 23.04.2007)
- Sahil Güvenlik Komutanlığı Tarihçe, <http://www.sgk.tsk.mil.tr/tarihce.htm>, (Erişim Tarihi: 18.04.2007)
- Sahil Güvenlik Komutanlığı Görevleri, <http://www.sgk.tsk.mil.tr/gorevi.htm> (Erişim Tarihi:18.04.2007)
- Sarıaslan, Bekir (2002). "Özel Güvenlik Şirketlerinin Kooperatif Şeklinde Örgütlenmesi", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, SBE, İstanbul
- Savas, E.S (1994). **Daha İyi Devlet Yönetimi Anahtarı**, Çev. Ergün YENER, Ankara: Milli Produktivite Yayınları No:517, (**The Key To Beter Goverment**, New Jersey: Chatham House Pup.,1987)

- Sönmez, Nevzat (2000). “Kamu Düzeni-Polis-Eğitim”, **Polis Dergisi**, Sayı:22, Ankara
- Swol, Karen (1998). “Private Security and Puplic Polising İn Canada”, Juristat, **Canadian Centre For Justice Statistics**, Catalogue No. 85-002-XIE, Vol. 18, no. 13
- Şafak, Ali (1995). **Güvenlik Kuvvetleri ve Polis Mevzuatı**, 2. Baskı, İstanbul: Temel Yayınları
- Şafak, Ali (2001). “Özel Koruma Görevlilerinin Yetki-Görev ve Eğitimi Sorunu Türkiye Gerçeği”, **Polisin Eğitimi Sempozyumu Bildirileri**, Ankara
- Şafak, Ali (2004). “Özel Güvenlik Görevlilerinin Eğitimi ve Yasa Öncesi Güvenlik Görevlisi Olanların Durumu, Sorunları”, **1.Ulusal Özel Güvenlik Sempozyumu Bildiri Kitabı**, Hıdır Akpınar (Ed.), Kocaeli: Kocaeli Üniversitesi
- Şafak, Ali (2005). “Özel Güvenlik Hukuku ve Kişi Hakları”, **Özel Güvenlik Temel Eğitim Kitabı 2**, Aytekin Geleri (Ed.), Ankara
- Şeneken, Murat (2001). “Türkiye’ de Özel Güvenlik Teşkilatı”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, SBE, Ankara
- Taylor, Todd and Cunningham, C. William (1985). “**The Hallcrest Report: Private Security and Police in America**”, Daniel Ford (ed.), Washington D.C. : National Institute of Justice
- T.C İçişleri Bakanlığı Araştırma Planlama ve Koordinasyon Kurulu Başkanlığı (2003). “Kamu Yönetiminde Bürokratik Formaliteler İle Kırtasiyeciliğin Belirlenmesi Ve Azaltılması”, **Kyr-11 Kod Numaralı İnceleme Ve Araştırma Raporu**
- The Task Force on Private Security Com. (1976). **Private Security** (Rapor), Washington, A.B.D. İstanbul Başkonsolosluğu çevirisi
- Türk Dil Kurumu, Sözlük, <http://www.tdk.gov.tr/TR/SozBul.aspx?F6E10F8892433CFFAAAF6AA849816B2EF4376734BED947CDE&Kelime=g%c3%bcvenlik> (Erişim Tarihi: 11.03.2006)
- Türk Dil Kurumu, <http://www.tdk.gov.tr/TR/SozBul.aspx?F6E10F8892433CFFAAAF6AA849816B2EF476734BED947CDE&Kelime=etkin> (Erişim Tarihi: 10.04.2007)
- Türk Dil Kurumu, <http://www.tdk.gov.tr/TR/SozBul.aspx?F6E10F8892433CFFAAAF6AA849816B2EF4376734BED947CDE&Kelime=etkin> (Erişim Tarihi: 10.04.2007)
- Türkiye’de Özel Dedektiflik <http://www.ozeldedektif.com/ozel.html> (Erişim Tarihi: 16.01. 1006)
- Uçar Tayfun, Uçar Şenay (2005). **Özel Güvenlik Metodolojisi**, İstanbul: Papatya Yayınları
- Uçkun Gazi, Boyraz H. Ali, Pehlivan Ekrem ve Gürbüz Ahmet (2006). **Türkiye’de Özel Dedektiflik**, 1. Baskı, Ankara: Ürün Yayınları
- United States National Advisory Comminittee On Criminal Justice Srandards and Goals Task Force On Private Security (1976). **Private Security: Report Of The Task Force On Private Security**, Washington D.C.: U.S. Government Printing Office

Uzuner, Ali (2004). “Sivil Havacılıkta Özel Güvenlik”, **1.Ulusal Özel Güvenlik Sempozyumu**, Bildiri Kitabı, Hıdır Akpınar (Ed.), Kocaeli Üniversitesi

Ünsal, Faruk (2004). “Özel Güvenliğin Kolluk Hizmetlerindeki Konumu”, **Polis Dergisi**, Sayı:42, Ankara

Ünsal Faruk, **Özel Güvenlik tedbirleri**, Ankara: Roma Yayınları, 2005

Volkov, Vadim (2000). “Between Economy and The State: Private Security and The Rule Enforcement in Russia”, Sage Publications

Wroblewski M. Henry, Hess M. Karen (1988). **Introduction To Private Security**, Second Edition, St. Paul: West Publishing Company

Yaşar, Yılmaz (2003). **Polis Meslek Hukuku**, AB Uyum Yasalarına Göre Gözden Geçirilmiş 15. Baskı, Ankara: Başkent Klîşe Matbaacılık

Yılmaz, Ali (1994). “Güvenlik Hizmetlerinin Etkinliği Açısından Özel Güvenlik Sistemi”, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, SBE, İzmir

Yılmaz, Bahtiyar (2000). “Kuruluşlarda Koruma ve Güvenlik Hizmetlerinin Yönetim ve Organizasyonu”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi, SBE, Kütahya

Yılmaz, Ejder (1996). Hukuk Sözlüğü, 5. Baskı, Ankara: Yetkin Yayınları

Yılmaz, Ali (2004). “Avrupa Polis Modelleri ve Türk Polis Sistemi”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi Ankara Üniversitesi, SBE, Ankara

Yılmaz, Bülent (1998). “Bilgi Toplumu: Eleştirel Bir Yaklaşım”, **Hacettepe Üniversitesi, Ed. Fak. Dergisi**, Cilt: 15, Sayı: 1, Ankara

Yararlanılan İnternet Adresleri

<http://www.akademilenyum.org/library/adlibilimler/dedektif.doc> (Erişim Tarihi: 16. 01. 1006)

<http://www.anayasa.gov.tr/eskisite/KARARLAR/IPTALITIRAZ/K1976/K1976-51.htm> (Erişim Tarihi: 12.11.2006)

http://www.canaktan.org/politika/anti_leviathan/ diger-yazilar/gungor-refah-devleti. pdf (Erişim Tarihi: 12.01.2007)

<http://www.canaktan.org/yonetim/degisim-yonetim/yeni-organizasyon.htm> (Erişim Tarihi: 12.11.2006)

www.coess.org/pdf/final_study_en.pdf (Erişim Tarihi: 23.04.2007)

http://www.sendika.org/yazi.php?yazi_no=5711 (Erişim Tarihi: 03. 05. 2007)

www.tesev.org.tr/etkinlik/Ibrahim_Cerrah-tr.doc (Erişim Tarihi: 20.03.2007)

<http://www.egm.gov.tr/polis.dergisi.asp> (Erişim Tarihi: 20.03.2006)

<http://www.egm.gov.tr/tarihce.asp> (Erişim Tarihi: 18.04.2007)

<http://www.egm.gov.tr/polis.dergisi.asp> (Erişim Tarihi: 25.2.2005)

http://www.einvestigator.com/links/investigation_associations.htm (Erişim Tarihi: 22.04.2007)

http://www.einvestigator.com/pi_directory/index.html (Erişim Tarihi: 22.04.2007)

<http://www.gusod.com.tr/article/articleread.asp?ArticleID=105> (Erişim Tarihi: 11.05.2007)

http://www.jandarma.gov.tr/ust_menu/tarihce.htm (İnc. Tar. 18.04.2007)

<http://www.jandarma.tsk.mil.tr/redirect.htm?url=/genel/organizasyonic.htm> (Erişim Tarihi: 18.04.2007)

<http://www.memurlar.net/haber/54790/> (Erişim Tarihi: 11.03.2007)

http://www.polis.web.tr/article_view.php?aid=6338 (Erişim Tarihi: 11.03.2007)

http://topics.nytimes.com/top/reference/timestopics/subjects/v/vocational_training/index.html?query=CRIME%20AND%20CRIMINALS&field=des&match=exact (Erişim Tarihi: 14.02.2007)

<http://www.sgk.tsk.mil.tr/tarihce.htm>, (Erişim Tarihi: 18.04.2007), s. 1

<http://www.sgk.tsk.mil.tr/gorevi.htm> (Erişim Tarihi: 18.04.2007)

<http://www.tdk.gov.tr/TR/SozBul.aspx?F6E10F8892433CFFAAF6AA849816B2EF4376734BED947CDE&Kelime=g%c3%bcvenlik> (Erişim Tarihi: 11.03.2006)

<http://www.tdk.gov.tr/TR/SozBul.aspx?F6E10F8892433CFFAAF6AA849816B2EF4376734BED947CDE&Kelime=etkin> (Erişim Tarihi: 10.04.2007)

<http://www.tdk.gov.tr/TR/SozBul.aspx?F6E10F8892433CFFAAF6AA849816B2EF4376734BED947CDE&Kelime=etkin> (Erişim Tarihi: 10.04.2007)

http://www.tesev.org.tr/etkinlik/conf_3feb_pfluri.php (Erişim Tarihi: 01.06.2005)

<http://www.theabi.org.uk/visitor/index.htm> (Erişim Tarihi: 22.04.2007)

<http://Www.turkhukusitesi.Com/Showthread.Php?T=1354> (Erişim Tarihi: 03.02.2007)

<http://www.turkhukusitesi.com/showthread.php?t=1354> (Erişim Tarihi: 03.02.2007)

http://www.usatoday.com/news/nation/2003-01-22-security-cover_x.htm (Erişim Tarihi: 20.05.2007)

http://www.sendika.org/yazi.php?yazi_no=5711 (Erişim Tarihi: 03.02.2007)

<http://66.102.9.104/search?q=cache:8WSovt7hkYJ:ekutup.dpt.gov.tr/guvenlik/oik583.pdf+DPT+G%C3%BCvenlik+Hizmetlerinde+Etkinlik,+%C3%96zel+%C4%B0htisas+Komisyon+Raporu+8.+Be%C5%9F+Y%C4%B1ll%C4%B1k+Kalk%C4%B1nma+Plan%C4%B1&hl=tr&ct=clnk&cd=2&gl=tr> (Erişim Tarihi: 28.03.2007)

Yararlanılan Hukuki Mevzuat

04.07.1934 tarih ve 2559 sayılı Polis Vazife ve Selahiyetleri Kanunu

10.06.1949 tarih ve 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu

Anayasa Mahkemesinin 22.11.1976 tarih ve E. 1976/27, K. 1976/51 sayılı kararı, 16.05.1977 tarih ve 15939 sayılı Resmi Gazete, <http://www.anayasa.gov.tr/eskisite/KARARLAR/IPTALITIRAZ/K1976/K1976-51.htm> (İnc. Tar. 12.11.2006)

07.11.1982 tarih ve 2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasası

10.03.1983 tarih ve 2803 sayılı Jandarma Teşkilatı Görev ve Yetkileri Kanunu

17.12.1983 tarih ve 18254 sayılı Resmi Gazete 'de yayınlanan Bakanlar Kurulu K. 1983/7362 sayılı Jandarma Teşkilatı Görev ve Yetkileri Yönetmeliği

20.01.1994 tarih ve 3963 sayılı Özel Dedektiflik Kanun Tasarısı

Türkiye Cumhurbaşkanlığı, 4.02.1994 Tarih ve 30-18/A-2-94-66 Sayılı Özel Dedektiflik Yasa Tasarısı İade Tezkeresi

18.06.2003 tarih ve 4902 sayılı Sahil Güvenlik Komutanlığı Kanunu

26.09.2004 tarih ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu

07.10.2004 tarih ve 25606 sayılı Resmi Gazetede Yayınlanan Özel Güvenlik Hizmetlerine Dair Kanunun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik (ÖGHDKY)

9.07.2004 tarih ve 5215 sayılı Belediye Kanunu

30.03.2005 tarih ve 5326 Sayılı Kabahatler Kanunu

01.06.2005 tarih ve 25832 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan Adli ve Önleme Aramaları Yönetmeliği (AÖAY)

10.03.2007 tarih ve 26458 sayılı Resmi Gazete de yayınlanan 5596 sayı ve 07.03.2007 tarihli Genel Kadro ve Usulü Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Eki Cetvellerin Emniyet Genel Müdürlüğüne Ait Bölümünde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun